

VIVA
TECHNOLOGY

CATCH
MY TALK!

NARENDRA MODI
PRIME MINISTER OF INDIA

16-19
JUNE

PARIS
AND
ONLINE

પીએમ મોદી (PM Modi) વિવાટેક (VivaTech)ની 5મી આવૃત્તિને સંબોધન કરશે

ભારતના મહાન રમતવીર મિલ્ખા સિંહનું અવસાન

ડીપ ઓશન મિશન

click to join whatsapp
joinicerajkot.com

follow us on instagram
icerajkot

follow us on youtube
icerajkot

join telegram
t.me/icerajkotofficial

INDEX

1. બંધારણ અને રાજ્યવ્યવસ્થા...1

- કેબિનેટે Inland Vessels Billને મંજૂરી આપી...1
- UAPA ની મર્યાદા નક્કી કરવી: દિલ્હી હાઇકોર્ટ.....01
- રાજ્યપાલની ભૂમિકાને લઈને વિવાદ.....02
- તુલુ ભાષા.....03
- Twitter દ્વારા ભારત માટે વચગાળાના Chief Compliance Officerની નિમણૂક.....04
- પ્રશ્નોત્તરી.....05

2. અર્થતંત્ર.....07

- RBI એ BBPS નો અવકાશ વધાર્યો.....07
- સરકારે ખાદ્યતેલની આયાત પર ટેરિફ ઘટાડી...07
- ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવ.....07
- 'ચેન્નઈ-કન્યાકુમારી ઔદ્યોગિક કોરિડોર' માટે ADB લોન.....09
- GST કાઉન્સિલની 44મી બેઠક યોજાઈ, COVID-19 મેડિકલ સપ્લાઇ પર ટેક્સમાં સહત આપવામાં આવી.....10
- બેલ્જિયમમાં નાટો સમિતિ 2021 યોજવામાં આવી.....10
- સરકારે MSME નોંધણી પ્રક્રિયાને સરળ બનાવી.....11
- શુદ્ધ ડાયરેક્ટ ટેક્સ કલેક્શન બમણો થઈને રૂ. 1.86 લાખ કરોડ થયો.....11
- કેબીનેટની ખાતર સબસિડી માટે રૂ. 14,775 કરોડ મંજૂરી.....11
- પ્રશ્નોત્તરી.....12

3. આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ....14

- G-7 નેતાઓએ ચાઇનાના બેલ્ટ અને રોડ પહેલનો સામનો કરવા બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડ (B3W) શરૂ કર્યું.....14
- નફતાલી બેનેટ (Naftali Bennett) ઇઝરાયેલના નવા વડા પ્રધાન બન્યા.....14
- પીએમ મોદી રણ, જમીન અધોગતિ અને દુષ્કાળ સંગે યુએન સંમેલનને સંબોધન કરશે.....14
- ઓસ્ટ્રેલિયા અને યુકે વચ્ચે મુક્ત વેપાર સોદા પર હસ્તાક્ષર.....15
- બિડેન-પુટિન સમિતિ.....15
- એટલાન્ટિક ચાર્ટર.....16
- દુર્લભ પૃથ્વી ધાતુઓ અને ચીનનો એકાધિકાર..16
- ઇયુની પસંદગી સામાજીકૃત યોજના.....18
- 8મી ADMM-Plus બેઠક.....19
- UNGA ઠરાવ 75/260: HIV/AIDS.....20
- 47મી G-7 સમિતિ.....22
- FAO સંમેલનનું 42મું સત્ર.....23
- શ્રીલંકાને ભારત 100 મિલિયન ડોલરની LoC ઇશ્યૂ કરશે.....24
- પ્રશ્નોત્તરી.....24

4. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી....28

- IIT રોપરે પાવર-ફ્રી CPAP ડિવાઇસ 'જીવન વાયુ' વિકસાવી.....28
- શેનઝો -12: વર્ષ 2016 બાદ ચીનની પ્રથમ માનવ સંચાલિત અવકાશ ઉડાન.....28
- ન્યુઝિલેન્ડ વિશ્વના પ્રથમ લાકડાના ઉપગ્રહનું લોકાર્પણ કરશે.....28

- વૈજ્ઞાનિકોએ સૌરમંડળ અને આંતરવર્ગીય સીમાના નકશા બનાવ્યા.....29
- કલ્પના મિશન: યુરોપિયન સ્પેસ એજન્સી....29
- ન્યૂ શેફર્ડ.....30
- સાયબર છેતરપિંડી માટે હેલ્પલાઇન....31
- પુણે સ્થિત સ્ટાર્ટઅપ એન્ટી વાયરલ એજન્ટ સાથે કોટેડ 3D પ્રિન્ટેડ માસ્ક વિકસાવ્યા...32
- ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડ(Ordnance Factory Board) ની ફરીથી રચના કરવામાં આવશે...33
- પ્રશ્નોત્તરી.....33

- મધ્યપ્રદેશ 'યુવા શક્તિ કોરોના મુક્તિ અભિયાન' (Yuva Shakti Corona Mukti Abhiyan) શરૂ કરશે.....46
- ઇથોપિયામાં હજારો બાળકો ગંભીર રીતે કુપોષિત: UNICEF.....47
- Sustainable Development Report 2021...
.....47
- UNESCO સાયન્સ રિપોર્ટ.....48
- કેન્દ્રીય પ્રધાન અર્જુન મુંડાએ આદિ તાલીમ પોર્ટલનો પ્રારંભ કર્યો.....48
- પ્રશ્નોત્તરી.....48

5. યોજના/પોર્ટલ/રિપોર્ટ.....35

- FAME-II યોજનામાં સુધારો....35
- હલ્દિયા માટે બંધાયેલા પોર્ટુગીઝ કન્ટેનર શિપથી ઓઇલ સ્પિલ રિપોર્ટ..35
- ચૂંટણી પંચે 2019 ની સામાન્ય ચૂંટણીઓ પર એટલાસ જાહેર કર્યો.....36
- કૃષિ મિકેનાઇઝેશન યોજના ઉપર પેટા મિશન...36
- રાષ્ટ્રીય કૃત્રિમ ગુપ્તચર પોર્ટલ.....37
- પરમાણું શસ્ત્રાગારનું વૈશ્વિક વિસ્તરણ: SIPRI અહેવાલ.....38
- પ્રધાનમંત્રી ફસલ બિમા યોજનાનું બીડ મોડેલ.....39
- પૈસિફાઇઃ આકાશ સર્વેક્ષણ પરિયોજના....41
- ઇલેક્ટ્રિક વાહનો માટે સુધારેલી સબસિડી.....42
- જલ શક્તિ અભિયાન - 2.....43
- ડીપ ઓશન મિશન.....44
- 'ચિલ્ડ્રન અને ડિજિટલ ડમ્પસાઇટ': WHO રિપોર્ટ.....45

6. પર્યાવરણ અને ભૌગોલિક ઘટનાઓ.....52

- ભારત-બુતાન: પર્યાવરણના ક્ષેત્રોમાં સહયોગ માટે MoU પર હસ્તાક્ષર કર્યા.....52
- વાતાવરણમાં પરિવર્તનને કારણે લક્ષદ્વીપમાં સમુદ્રનું સ્તર વધશે: અભ્યાસ.....52
- ઓલિવ રિડલે કાયબા માટેનું ઓપરેશન ઓલિવા.....52
- રણ, જમીનના અધોગતિ અને દુષ્કાળ.....53
- દક્ષિણ પશ્ચિમ ચોમાસુ.....54
- સંશોધકોએ ધુમ્મસમાં વસ્તુઓની ઇમેજિંગની વધુ સારી પદ્ધતિ વિકસાવી...55
- ઉર્જા કાર્યક્ષમતા અને ઓછી કાર્બન તકનીક પર પેનલ રચવામાં આવશે...56
- હેબલ-નાગવાડા વેલી પ્રોજેક્ટ (Hebbal-Nagawara Valley Project).....56
- પ્રશ્નોત્તરી.....57

7. ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ.....59

- રાજા પરબ (Raja Parba) - ઓડિશાનો પ્રખ્યાત તહેવાર.....59
- રામ પ્રસાદ બિસ્મિલા.....59
- હુમાયુનો મકબરો: મોગલ સ્થાપત્ય.....60
- પ્રશ્નોત્તરી.....61

8. અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો.....62

- પીએમ મોદીએ G7 સમિટમાં વન અર્થ વન હેલ્થ માટે હાકલ કરી.....62
- 14 જૂન: વિશ્વ રક્તદાતા દિવસ (World Blood Donor Day).....62
- સંરક્ષણ પ્રધાને યુદ્ધના ઇતિહાસને જાહેર કરવા માટે નવી નીતિને મંજૂરી આપી.....63
- નોવાક ડોકોવિચે (Novak Djokovic) ફેન્ય ઓપનમાં પુરૂષ સિંગલ્સનો ખિતાબ જીત્યો...63
- સોનાના ઝવેરાતની ફરજિયાત હોલમાર્કિંગ લાગુ થશે.....64
- 16 જૂન: આંતરરાષ્ટ્રીય કૌટુંબિક નાણાં મોકલવાનો દિવસ (International Day of Family Remittances)....64
- મહારાષ્ટ્ર સરકારે કોવિડને કારણે અનાથ બાળકો માટે 5 લાખ રૂપિયાની જાહેરાત કરી.....65
- 15 જૂને વર્લ્ડ એલ્ડર એબ્યુઝ અવેરનેસ ડે (World Elder Abuse Awareness Day) મનાવવામાં આવ્યો.....65
- AEFI પેનલે કોવિડ રસી સાથે જોડાયેલ પ્રથમ મૃત્યુની પુષ્ટિ કરી.....66
- પીએમ મોદી(PM Modi) વિવાટેક (VivaTech) ની 5મી આવૃત્તિને સંબોધન કરશે.....66
- ભારતીય મૂળના પત્રકાર મેઘા રાજગોપાલનને 2021નો પુલિટ્ઝર પ્રાઇઝ જીત્યો.....66
- ભારતે 'Extension of Hospitals' પ્રોજેક્ટનો પ્રારંભ કર્યો.....67

- IMD એ વર્લ્ડ કોપિટિવનેસ ઇન્ડેક્સ (World Competitiveness Index) બહાર પાડ્યો.....67
- Global Peace Index 2021.....68
- ભારતના મહાન રમતવીર મિલ્ખા સિંહનું અવસાન.....68
- ભારતનું વિદેશી વિનિમય ભંડાર (India's Forex Reserve) 608.081 અબજ ડોલરના રેકોર્ડ સ્તરે પહોંચ્યું.....68
- 19 જૂન: વિશ્વ સીકલ સેલ જાગૃતિ દિવસ (World Sickle Cell Awareness Day).....69
- ઇન્ડિયા પોસ્ટ 'Special Cancellation' જારી કરશે.....69
- વિશ્વનો ત્રીજો સૌથી મોટો હીરો મળ્યો.....69
- શાળા-બહારના બાળકોના ડેટા સંગ્રહ માટે ઓનલાઇન મોડ્યુલ.....70
- યુદ્ધ ઇતિહાસના વર્ગીકરણ પર નીતિ.....71
- સૌર ઊર્જા માટે શ્રીલંકાને લોન.....72
- કેબલ ટેલિવિઝન નેટવર્કના નિયમોમાં ફેરફાર.....73
- યુવાનોની રોજગારીમાં સુધારો.....73
- ભારતમાં સીપ્લેન સેવાઓ માટે MOU.....75
- Project O2 for India.....75
- મેલેરિયા સામે લડવા માટે India Interagency Expert Committee on Malaria and Climate (IEC) ની રચના.....76
- ભારત દ્વારા GI પ્રમાણિત 'જર્દાલુ' કેરીની યુકેમાં નિકાસ.....76
- UN Trade Forum 2021 નું આયોજન.....77
- World Giving Index 2021.....77
- સત્ય નાડેલા માઇક્રોસોફ્ટના અધ્યક્ષ બન્યા..78
- પ્રશ્નોત્તરી.....78

કેબિનેટે Inland Vessels Billને મંજૂરી આપી

- કેન્દ્રીય કેબિનેટે ઇનલેન્ડ વેસેલ્સ બિલ, 2021 ને મંજૂરી આપી છે, જે ઇનલેન્ડ શિપ્સ એક્ટ, 1917 ને બદલશે.

Back to basics : બિલની મુખ્ય જોગવાઈઓ

- અત્યાર સુધીમાં કુલ 4,000 કિ.મી. અંતર્ગત જળમાર્ગો કાર્યરત કરવામાં આવ્યાં છે.
- આ બિલ અંદરની જહાજોની સુરક્ષા અને નોંધણીને નિયંત્રિત કરશે.
- આ બિલમાં દરેક રાજ્ય દ્વારા બનાવાયેલા અલગ નિયમોને બદલે સમગ્ર ભારત માટે એકીકૃત કાયદાની જોગવાઈ છે.
- બિલમાં નોંધણીનું પ્રમાણપત્ર આપવામાં આવ્યું છે, જે તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં માન્ય રહેશે. રાજ્યો પાસેથી કોઈ અલગ પરવાનગીની જરૂર રહેશે નહીં.
- બિલ ઇલેક્ટ્રોનિક પોર્ટલ પર જહાજની નોંધણી, વહાણની નોંધણી અને ફૂ વિગતો માટેના કેન્દ્રીય ડેટા બેઝની જોગવાઈ કરે છે.
- બધા યાંત્રિક રીતે ચાલેલા વાહનોને કેન્દ્રીય ડેટાબેઝ માટે ફરજિયાત રીતે નોંધણી કરાવવાની જરૂર રહેશે.
- બિન-મિકેનિકલ રીતે સંચાલિત વાહનોને પણ જિલ્લા, તાલુકા અથવા પંચાયત અથવા ગ્રામ્ય કક્ષાએ નોંધણી કરવાની રહેશે.

ભારતમાં અંતર્ગત જળ પરિવહન (Inland Water Transport in India)

- ભારતમાં લગભગ 14,500 કિ.મી.નો નૌકાદળ જળમાર્ગ (navigable waterways) છે જેમાં નદીઓ, નહેરો, બેકવોટર અને ખાડીઓનો સમાવેશ થાય છે. તે પરિવહન માટેનું બળતણ કાર્યક્ષમ અને પર્યાવરણને અનુકૂળ સ્થિતિ છે. રાષ્ટ્રીય જળમાર્ગ અધિનિયમ 2016 હેઠળ, 111 જળમાર્ગને રાષ્ટ્રીય જળમાર્ગો (National Waterways) તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યા છે.

UAPA ની મર્યાદા નક્કી કરવી: દિલ્હી હાઇકોર્ટ

- તાજેતરમાં, દિલ્હી હાઇકોર્ટે ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓ (નિવારણ) અધિનિયમ, 1967 હેઠળના કેસમાં વિદ્યાર્થી કાર્યકરોને જામીન આપ્યા છે.
- આ ચુકાદા દરમિયાન, દિલ્હી હાઇ કોર્ટે એક્ટની કલમ 15 ની 'અસ્પષ્ટ' મર્યાદાને નવી વ્યાખ્યા આપી હતી.

હાઇકોર્ટનો ચુકાદો

- આતંકવાદી પ્રવૃત્તિની હદ
- કાયદા હેઠળ 'આતંકવાદી પ્રવૃત્તિ' ની વ્યાપક વ્યાખ્યામાં સામાન્ય દંડ ગુનાઓને શામેલ કરી શકાતા નથી.
- આ કરીને, હાઇકોર્ટે રાજ્ય માટે વ્યક્તિગત પર UAPA લાગુ કરવાની મર્યાદા નક્કી કરી છે.
- આતંકવાદી પ્રવૃત્તિની હદ સામાન્ય ગુનાના પ્રભાવથી બહાર હોવી જોઈએ અને કાયદો અને વ્યવસ્થા અથવા જાહેર વ્યવસ્થામાં ખલેલ પેદા કરવા માટેની પ્રવૃત્તિઓ શામેલ હોવી જોઈએ નહીં.
- આ અંતર્ગત, 'આતંકવાદ' ની વ્યાખ્યામાં તે પ્રવૃત્તિઓ શામેલ થવી જોઈએ કે જેની સાથે એજન્સીઓ સામાન્ય કાયદા હેઠળ સક્ષમ નથી.

ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓને વ્યાખ્યાયિત કરતી વખતે

સાવચેતી

- UAPA ની કલમ 15 માં વપરાયેલા કેટલાક શબ્દો અને શબ્દસમૂહોને તેમના સંપૂર્ણ શાબ્દિક અર્થમાં ઉપયોગમાં લેતી વખતે દેશભરની વિવિધ અદાલતોએ સાવચેતી રાખવી જોઈએ, જ્યારે તે સ્પષ્ટ કરે છે કે પરંપરાગત અને ઘૃણાસ્પદ ગુનાઓ આતંકવાદથી કેવી રીતે અલગ છે.
- UAPAની કલમ 15 'આતંકવાદી કૃત્યો' વ્યાખ્યાયિત કરે છે અને આજીવન કેદની સજાની જોગવાઈ પાંચ વર્ષથી ઓછી નહીં કરે. જો કોઈ આતંકવાદી કૃત્યના પરિણામે મૃત્યુ પામે છે, તો સજા એ મૃત્યુ અથવા આજીવન કેદ છે.
- કોર્ટે નોંધ્યું હતું કે સુપ્રીમ કોર્ટે 'કરારસિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ સ્ટેટ પંજાબ' (1994) માં આતંકવાદ વિરોધી કાયદાના દુરુપયોગ સામે 'આતંકવાદ અને વિક્ષેપજનક પ્રવૃત્તિઓ (નિવારણ) અધિનિયમ 1987' (1995 માં વીતેલા) સામે એક જ પ્રકારની ચિંતા વ્યક્ત કરવામાં આવી હતી.

UAPAnો ઉદ્દેશ

- આ અધિનિયમ લાવવાનો એકમાત્ર ઉદ્દેશ્ય આતંકવાદી પ્રવૃત્તિને મર્યાદિત કરવાનો અને 'ભારતના સંરક્ષણ' માટે ગંભીર અસરકારક બાબતો સાથે વ્યવહાર કરવો જોઈએ.
- આ અધિનિયમનો ઉદ્દેશ અને ઉદ્દેશ સામાન્ય પ્રકારના ગુનાઓને આવરી લેવાનો નહોતો, જોકે ગંભીર, તે અસાધારણ અથવા ઘૃણાસ્પદ હોય.

વિરોધ કરવાનો અધિકાર

- કોર્ટે સ્પષ્ટ કર્યું કે સરકાર અને સંસદીય કાર્યો સામે વિરોધ પ્રદર્શન કરવું તે સંપૂર્ણ કાયદેસર છે અને તેમ છતાં આવા વિરોધ પ્રદર્શન શાંતિપૂર્ણ અને અહિંસક હોવાની અપેક્ષા છે, તેમ છતાં વિરોધીઓ કાયદાની મર્યાદાનું ઉલ્લંઘન કરે તે અસામાન્ય નથી.

- > કોર્ટના જણાવ્યા મુજબ વિરોધ કરવાના બંધારણીય અધિકાર (આર્ટિકલ 19) અને આતંકવાદી પ્રવૃત્તિ વચ્ચેની રેખા અસ્પષ્ટ લાગે છે.

નિર્ણય મહત્વ

- > આ પહેલી ઘટના છે જ્યારે અદાલતે સ્પષ્ટપણે 'આતંકવાદ' ની કેટેગરીમાં આવતા ન હોય તેવા કેસોમાં વ્યક્તિઓ સામે UAPA ના કથિત દુરુપયોગ સાથે કામ કર્યું છે.
- > માર્ચમાં સંસદમાં ગૃહ મંત્રાલય દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલા આંકડા અનુસાર, વર્ષ 2019 માં UAPA હેઠળ કુલ 1126 કેસ નોંધાયા હતા, જ્યારે વર્ષ 2015 માં 897 થયા હતા.

Back to Basics : ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓ (નિવારણ)

અધિનિયમ, 1967

- > UAPA વર્ષ 1967 માં પસાર થયું હતું. તેનો ઉદ્દેશ ભારતમાં ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓને અસરકારક રીતે અટકાવવા સુનિશ્ચિત કરવાનો છે.
- > ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિ એ ભારતની પ્રાદેશિક અખંડિતતા અને સાર્વભૌમત્વને વિક્ષેપિત કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે કોઈ વ્યક્તિ અથવા સંગઠન દ્વારા લેવામાં આવતી કોઈપણ કાર્યવાહીનો સંદર્ભ આપે છે.
- > આ કાયદો કેન્દ્ર સરકારને સંપૂર્ણ સત્તા આપે છે, જેના દ્વારા જો કેન્દ્ર સરકાર કોઈપણ પ્રવૃત્તિને ગેરકાયદેસર ગણે છે, તો તે તેને સત્તાવાર ગેઝેટ દ્વારા જાહેર કરી શકે છે અને તેને કાયદા હેઠળ ગુનો બનાવી શકે છે.
- > તે મૃત્યુદંડ અને આજીવન કેદને મહત્તમ સજા તરીકે વહન કરે છે.
- > આ અધિનિયમ ભારતીય અને વિદેશી બંને નાગરિકોને લાગુ પડે છે. આ ગુના ગુનેગારોને સમાન લાગુ પડે છે, ભલે તે ગુનો ભારતની બહારની વિદેશી જમીન પર કરવામાં આવે.
- > UAPA હેઠળ, તપાસ એજન્સી ધરપકડના મહત્તમ 180 દિવસની અંદર ચાર્જશીટ ફાઇલ કરી શકે છે અને અદાલતને જાણ કર્યા પછી તે સમયગાળો વધારી શકાય છે.
- > વર્ષ 2004 માં કરવામાં આવેલા સુધારા હેઠળ, 'આતંકવાદી કૃત્યો' ને આતંકવાદી પ્રવૃત્તિઓમાં રોકાયેલા સંગઠનો પર પ્રતિબંધ મૂકવાના ગુનાની સૂચિમાં શામેલ કરવામાં આવ્યા હતા, ત્યારબાદ કુલ 34 સંગઠનો પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હતો.
- > વર્ષ 2004 સુધી, 'ગેરકાયદેસર' પ્રવૃત્તિઓમાં ફક્ત છૂટાછેડા અને સંપાદન સંબંધિત કૃત્યો શામેલ હતા.
- > ઓગસ્ટ 2019 માં, સંસદે કાયદામાં પૂરા પાડવામાં આવેલા કેટલાક આધારોના આધારે ચોક્કસ વ્યક્તિને આતંકવાદી તરીકે નિયુક્ત કરવા ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓ (નિવારણ) સુધારણા બિલ, 2019 ને મંજૂરી આપી હતી.

- > કાયદાની તપાસ દરમિયાન રાષ્ટ્રીય તપાસ એજન્સી (NIA) ના ડાયરેક્ટર જનરલને જપ્તી અથવા સંપત્તિના જોડાણને મંજૂરી આપવાની સત્તા આપે છે.
- > આ કાયદામાં રાજ્યમાં આતંકવાદના તમામ કેસોની તપાસ કરવા માટે ઈન્સ્પેક્ટર હોદ્દા અથવા NIA ના ઉપરના અધિકારીઓને અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે, સિવાય કે DSP અથવા ASP રેન્કના અધિકારી સાથે સંબંધિત અથવા તેનાથી ઉપરના અધિકારી.

રાજ્યપાલની ભૂમિકાને લઈને વિવાદ

- > તાજેતરમાં પશ્ચિમ બંગાળના મુખ્ય પ્રધાને કેન્દ્ર સરકારના વ્યક્તિ તરીકે રાજ્યના રાજ્યપાલને સંબોધન કર્યું હતું.
- > ઘણા સાંસદો સહિત મુખ્યમંત્રીએ ભારતના રાષ્ટ્રપતિને પત્ર પાઠવીને રાજ્યપાલને પાછો બોલાવવાની માંગ કરી છે.

Back to basics : રાજ્યપાલને લગતી બંધારણીય

જોગવાઈઓ

- > ભારતના બંધારણની કલમ 153 હેઠળ દરેક રાજ્ય માટે રાજ્યપાલની જોગવાઈ છે. કોઈ વ્યક્તિને બે કે તેથી વધુ રાજ્યોના રાજ્યપાલ તરીકે નિયુક્ત કરી શકાય છે.
- > રાજ્યપાલ એ કેન્દ્ર સરકારના નામાંકિત હોય છે, જેની નિમણૂક રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા કરવામાં આવે છે.
- > બંધારણ મુજબ રાજ્યના રાજ્યપાલ દ્વિભાવી ભૂમિકા ભજવે છે.
- > તેઓ રાજ્યના બંધારણીય વડા છે, જે રાજ્ય મંત્રી પરિષદ (CoM) ની સલાહને અનુસરવા માટે બંધાયેલા છે.
- > આ ઉપરાંત, તે કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકાર વચ્ચે મહત્વપૂર્ણ કડી તરીકે કામ કરે છે.
- > રાજ્યપાલ પદ માટેની પાત્રતા માટેની આવશ્યકતાઓ, કલમ 157 અને 158 હેઠળ નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવી છે.
- > બંધારણની કલમ 161 હેઠળ રાજ્યપાલ પાસે ક્ષમા અને માફી વગેરેની શક્તિ પણ છે.
- > કેટલીક વિવેકાધીન શક્તિઓ ઉપરાંત, રાજ્યપાલને તેના અન્ય તમામ કાર્યોમાં મદદ કરવા અને સલાહ આપવા માટે મુખ્યમંત્રીની અધ્યક્ષતા હેઠળ મંત્રીઓની પરિષદની રચના કરવાની જોગવાઈ છે. (કલમ 163)
- > રાજ્યના મુખ્યમંત્રી અને રાજ્યના અન્ય પ્રધાનોની નિમણૂક રાજ્યપાલ દ્વારા કરવામાં આવે છે. (કલમ 164)
- > રાજ્યપાલ રાજ્યની વિધાનસભા દ્વારા પસાર કરાયેલા બિલને સંમતિ આપીને રાષ્ટ્રપતિની વિચારણા માટે બિલને મંજૂરી આપે છે, રોકે છે અથવા અનામત રાખે છે. (કલમ 200)
- > રાજ્યપાલ ચોક્કસ સંજોગોમાં વટહુકમો જાહેર કરી શકે છે. (કલમ 213)

રાજ્યપાલની ભૂમિકાને લઈને વિવાદ

- > કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા સત્તાનો દુરુપયોગ: ઘણીવાર કેન્દ્રમાં શાસક પક્ષની સૂચનાથી રાજ્યપાલના પદનો દુરુપયોગ થવાના ઘણા દાખલા બને છે.
- > રાજ્યપાલની નિમણૂકની પ્રક્રિયા આમાં મુખ્ય કારણ માનવામાં આવે છે.
- > પક્ષપાત વિચારધારા: ઘણા કેસોમાં રાજકીય વિચારધારા ધરાવતા ભૂતપૂર્વ અમલદારોની કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા રાજ્યપાલ તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવે છે.
- > આ સંપૂર્ણ રીતે બંધારણીય રીતે ફરજિયાત તટસ્થ કાર્યાલયની વિરુદ્ધ છે અને કર્ણાટક અને ગોવાના કિસ્સાઓમાં જોવા મળે છે તેમ તે તરફેણમાં વધારો કરે છે.
- > પપેટ શાસક: તાજેતરમાં રાજસ્થાનના રાજ્યપાલ ઉપર આદર્શ આચારસંહિતાનો ભંગ કરવાનો આરોપ મૂકાયો છે. કેન્દ્રીય શાસક પક્ષ માટે તેમનો ટેકો બંધારણવાદની ભાવનાની વિરુદ્ધ છે જેની સંભાવના બંધારણીય હોદ્દા ધરાવતા વ્યક્તિની છે.
- > આ પ્રકારની ઘટનાઓને કારણે જ રાજ્યના રાજ્યપાલ માટે સેન્ટ્રલ એજન્ટ, પપેટ અને રબર સ્ટેમ્પ જેવા નકારાત્મક શબ્દોનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- > કોઈ ખાસ રાજકીય પક્ષની તરફેણ કરવી: ચૂંટણી પછી મોટામાં મોટા પક્ષ / ગઠબંધનના નેતાને સરકાર બનાવવા માટે આમંત્રિત કરવાની રાજ્યપાલની વિવેકાત્મક સત્તાનો ઘણીવાર કોઈ ચોક્કસ રાજકીય પક્ષની તરફેણમાં દુરુપયોગ કરવામાં આવે છે.
- > સત્તાનો અયોગ્ય ઉપયોગ: હંમેશાં જોવામાં આવ્યું છે કે રાજ્યમાં રાષ્ટ્રપતિ શાસન માટે રાજ્યપાલની ભલામણ (કલમ 356) હંમેશાં 'તથ્યો' પર નહીં, રાજકીય ભાવના અને પૂર્વગ્રહ પર આધારિત હોય છે.

રાજ્યપાલ પદ સંબંધિત ભલામણો

- રાજ્યપાલની નિમણૂક અને તેમને હટાવવા અંગે:
 - > 'પુંચી પંચ' (2010) એ ભલામણ કરી હતી કે રાજ્યની વિધાનસભા દ્વારા રાજ્યપાલને મહાભિયોગ કરવાની જોગવાઈને બંધારણમાં શામેલ કરવી જોઈએ.
 - > રાજ્યપાલની નિમણૂકમાં રાજ્યના મુખ્ય પ્રધાનનો અભિપ્રાય પણ લેવો જોઈએ.
- અનુચ્છેદ 356 ના સંદર્ભમાં:
 - > પુંચી પંચે અનુચ્છેદ 355 અને 356 માં સુધારા કરવાની ભલામણ કરી હતી.
 - > 'સરકારિયા કમિશન' (1988) એ ભલામણ કરી હતી કે જ્યારે રાજ્યમાં બંધારણીય મશીનરીને પુનઃ સ્થાપિત કરવા અનિવાર્ય બન્યું હોય ત્યારે ખૂબ જ દુર્લભ કેસોમાં કલમ 356 નો ન્યાયીપૂર્વક ઉપયોગ કરવો જોઈએ.

- > આ ઉપરાંત, વહીવટી સુધારણા આયોગ (1968), રાજમન્નર સમિતિ (1971) અને ન્યાયાધીશ વી. ચેલ્વૈયા પંચ (2002) વગેરેએ પણ આ સંદર્ભમાં ભલામણો કરી છે.
- અનુચ્છેદ 356 હેઠળ રાજ્ય સરકારની બરતરફી અંગે:
 - > S.R. બોમ્માઈ કેસ (1994): આ કેસ હેઠળ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા રાજ્ય સરકારોની મનસ્વી રીતે બરતરફ કરવામાં આવી હતી.
 - > નિર્ણય મુજબ, એસેમ્બલી એકમાત્ર મંચ છે જ્યાં તત્કાલિન સરકારની બહુમતીની ચકાસણી થવી જોઈએ, રાજ્યપાલના વ્યક્તિલક્ષી અભિપ્રાયના આધારે નહીં.
- વિવેકાધીન શક્તિઓને ધ્યાનમાં રાખીને:
 - > સુપ્રીમ કોર્ટે નાબમ રેબીયા કેસમાં (2016) ના ચુકાદામાં જણાવ્યું હતું કે, રાજ્યપાલની સ્વતંત્ર સત્તાનો ઉપયોગ અનુચ્છેદ 163 અંતર્ગત મર્યાદિત છે અને રાજ્યપાલની કાર્યવાહી મનસ્વી અથવા કાલ્પનિક તથ્યોના આધારે ન હોવી જોઈએ.

આગળનો રસ્તો

- > વિવેકાધીન શક્તિઓનો સમજદાર ઉપયોગ: સરકારની સુગમ કામગીરી માટે રાજ્યપાલે પોતાની વિવેકપૂર્ણ શક્તિઓ અને વ્યક્તિગત ચુકાદાઓનો ઉપયોગ કરીને સમજદારીપૂર્વક, નિષ્પક્ષતા અને અસરકારક રીતે કાર્ય કરવું જોઈએ.
- > સંઘવાદને મજબૂત બનાવવું: રાજ્યપાલ પદના દુરુપયોગને રોકવા માટે ભારતમાં સંઘીય પ્રણાલીને મજબૂત બનાવવાની જરૂર છે.
- > આંતર-રાજ્ય પરિષદ અને રાજ્યસભાની ભૂમિકાને મજબૂત બનાવવી આ સંદર્ભમાં મહત્વપૂર્ણ સાબિત થઈ શકે છે.
- > રાજ્યપાલની નિમણૂકની પદ્ધતિમાં સુધારણા: રાજ્યપાલની નિમણૂક રાજ્ય વિધાનસભા દ્વારા તૈયાર કરાયેલી પેનલના આધારે થઈ શકે છે, જ્યારે વાસ્તવિક નિમણૂક કેન્દ્ર સરકારની નહીં પણ આંતર-રાજ્ય પરિષદની હોવી જોઈએ.
- > રાજ્યપાલ માટે આચારસંહિતા: આ 'આચારસંહિતામાં' કેટલાક 'ધારાધોરણો અને સિદ્ધાંતો' સૂચવવામાં આવવા જોઈએ, જે રાજ્યપાલના 'અંતઃકરણ' અને તેના સત્તાઓના ઉપયોગ માટે માર્ગદર્શન આપી શકે.

તુલુ ભાષા

- > મુખ્યત્વે કર્ણાટક અને કેરળમાં તુલુ બોલતા લોકોએ તુલુ ભાષાને રાજકીય ભાષાનો દરજ્જો આપવા અને તેને બંધારણની આઠમી સૂચિમાં શામેલ કરવા સરકારને વિનંતી કરી છે.
- > વર્ષ 2020 માં, તુલુને નવી રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ (National Education Policy- NEP) માં શામેલ કરવાની માંગ કરવામાં આવી હતી.

રાજ્યની સત્તાવાર ભાષા અથવા ભાષાઓ

- > ભારતીય બંધારણનો ભાગ XVII, અનુચ્છેદ 343 થી 351 સત્તાવાર ભાષા સાથે સંબંધિત છે.
- > બંધારણના આર્ટિકલ 345માં જણાવાયું છે કે 'રાજ્યની વિધાનસભા કાયદા દ્વારા રાજ્યમાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવતી કોઈપણ અથવા હિન્દીને તે રાજ્યના તમામ અથવા કોઈપણ સત્તાવાર હેતુ માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવતી ભાષા તરીકે અપનાવી શકે છે.'

Back to basics : બંધારણની આઠમી અનુસૂચિ

- > આઠમી અનુસૂચિને લગતી બંધારણીય જોગવાઈઓ બંધારણના આર્ટિકલ 344 (1) અને 351 માં સમાવિષ્ટ છે.
- આઠમી અનુસૂચિ હેઠળ સૂચિબદ્ધ ભાષાઓ :
 - > (1) આસામી (2) બંગાળ (3) ગુજરાતી (4) હિન્દી (5) કન્નડ (6) કાશ્મીરી (7) કોંકણી (8) મલયાલમ (9) મણિપુરી (10) મરાઠી (11) નેપાળી (12) ઉડિયા (13) પંજાબી (14) સંસ્કૃત (15) સિંધી (16) તમિલ (17) તેલુગુ (18) ઉર્દુ (19) બોડો (20) સંથાલી (21) મૈથિલી અને (22) ડોગરી.
 - > બંધારણીય સુધારાઓ દ્વારા ભાષાઓ ઉમેરવામાં આવે છે.

'તુલુ' ભાષા વિશે

- > તુલુ (Tulu) એ દ્રવિડિયન ભાષા છે, જે મુખ્યત્વે કર્ણાટકના બે કાંઠાના જિલ્લાઓ અને કેરળના કાસરગોડ જિલ્લામાં રહેતા લોકો દ્વારા બોલાતી અને સમજાય છે.
- > કેરળ અને કર્ણાટકના દક્ષિણ રાજ્યોના તુલુ-પ્રભુત્વ ધરાવતા ક્ષેત્રને તુલુનાડુ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. તુલુનાડુને અલગ રાજ્યનો દરજ્જો આપવાની માંગ છે.
- > 2011 ની વસ્તી ગણતરી પ્રમાણે, તુલુ બોલતા (તુલુ ભાષા) સ્થાનિક લોકોની સંખ્યા આશરે 18,46,427 હતી.
- > તુલુમાં સૌથી પ્રાચીન ઉપલબ્ધ શિલાલેખો 14 થી 15 મી સદીના છે.
- > થોડા વર્ષો પહેલા કર્ણાટક સરકાર દ્વારા શાળામાં ભાષા તરીકે તુલુની રજૂઆત કરવામાં આવી હતી.

તુલુ ભાષાની કલા અને સંસ્કૃતિ

- > તુલુ પાસે પદના (Paddana)ના અને પરંપરાગત લોક રંગમંચ યજ્ઞગણ જેવા લોકવાયકા સ્વરૂપો સાથે મૌખિક સાહિત્યિક પરંપરા છે.
- > તુલુની પણ સિનેમાની સક્રિય પરંપરા છે, જેમાં તુલુ ભાષામાં વાર્ષિક 5 થી 7 ફિલ્મો બનાવવામાં આવે છે.

માન્યતા બાબતે

- > બંધારણનો આર્ટિકલ 29: તે 'લઘુમતીઓના હિતોનું રક્ષણ' કરે છે. તે જણાવે છે કે ભારતના પ્રદેશમાં અથવા તેના કોઈપણ ભાગમાં વસેલા નાગરિકોનો કોઈપણ વર્ગ, તેની પોતાની અલગ ભાષા, સ્ક્રિપ્ટ અથવા સંસ્કૃતિ હોવાનો, તેને જાળવવાનો અધિકાર રહેશે.

યુલુ ઘોષણા:

- > યુલુ ઘોષણા (Yuelu Proclamation) ને યુનેસ્કો (યુનાઈટેડ નેશન્સ એજ્યુકેશનલ, સાયન્ટિફિક એન્ડ કલ્ચરલ ઓર્ગેનાઈઝેશન) દ્વારા સેન્ટ્રલ ચીનના હુનાન પ્રાંતના ચાંગશામાં ભાષા સંસાધન સંરક્ષણ પરની પ્રથમ આંતરરાષ્ટ્રીય પરિષદમાં 2018 માં અપનાવવામાં આવી હતી.
- > તે આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાય, રાજ્યો, સરકારો અને બિન-સરકારી સંગઠનોને વિશ્વમાં ભાષાકીય વિવિધતાના સંરક્ષણ અને પ્રોત્સાહન પર સર્વસંમતિ મેળવવા હાકલ કરે છે.

આઠમી અનુસૂચિ હેઠળ માન્યતાના ફાયદા

- > સાહિત્ય અકાદમી તરફથી માન્યતા.
- > સાહિત્ય અકાદમીને રાષ્ટ્રીય એકેડેમી ઓફ લેટર્સ ઓફ ઈન્ડિયા તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, જે વિવિધ ભારતીય ભાષાઓમાં સમાવિષ્ટ સાહિત્યને સાચવે છે અને પ્રોત્સાહન આપે છે.
- > તુલુ સાહિત્યિક કૃતિઓનું અન્ય ભાષાઓમાં ભાષાંતર.
- > સંસદના સભ્યો (Members of Parliament- MP) અને વિધાનસભાના સભ્યો (Members of the Legislative Assembly- MLA) અનુક્રમે સંસદ અને રાજ્ય વિધાનસભાઓમાં તુલુ બોલી શકે છે.

Twitter દ્વારા ભારત માટે વચગાળાના Chief Compliance Officerની નિમણૂક

- > ભારત સરકારે નવા IT નિયમોનું પાલન કરવા માટે ટ્વિટર દ્વારા ભારતમાં વચગાળાના ચીફ કમ્પ્લાયન્સ ઓફિસર (Chief Compliance Officer)ની નિમણૂક કરવામાં આવી છે.
- > તેના નવા IT નિયમો અંગે ભારત સરકાર સાથે લાંબી લડાઈ બાદ ટ્વિટર દ્વારા ચીફ કમ્પ્લાયન્સ ઓફિસરની નિમણૂક કરવામાં આવી.
- > ભારતે ફેબ્રુઆરી, 2021 માં નવા IT નિયમોની ઘોષણા કરી, જેનો અમલ 25 મે થી થયો હતો. આ અંતર્ગત, ટેકનોલોજી કંપનીઓ જેવી કે ફેસબુક, વ્હોટ્સએપ, ગુગલ વગેરેએ ભારતમાં ચીફ કમ્પ્લાયન્સ ઓફિસર, નોડલ ઓફિસર અને ફરિયાદ અધિકારીની નિમણૂક કરવાની રહેશે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > જ્યારે નવા IT નિયમો પ્રથમ 25 મેના રોજ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા, ત્યારે ટ્વિટર ઈન્ડિયાએ સરકાર પાસેથી નવા IT નિયમોનું પાલન કરવા માટે વધુ સમય માંગ્યો હતો, જ્યારે વોટ્સએપ અને ફેસબુકએ તેમના સંબંધિત અધિકારીઓની નિમણૂક કરી હતી.

નવા આઈટી નિયમો (New IT Rules)

> ભારત સરકારે ફેબ્રુઆરી 2021 માં Information Technology (Intermediary Guidelines and Digital Media Ethics Code) Rules 2021 સૂચિત કર્યું. નવા નિયમો સોશિયલ મીડિયા અને ઓવર-ધ-ટોપ (OTT) પ્લેટફોર્મથી સંબંધિત છે. આ નિયમો માહિતી ટેકનોલોજી (IT) એક્ટ, 2000 ની કલમ 87 (2) હેઠળ બનાવવામાં આવ્યા હતા. નવા નિયમો હેઠળ નિવાસી ફરિયાદ અધિકારીની નિમણૂક મોટી ફરિયાદ નિવારણ મિકેનિઝમ હેઠળ કરવામાં આવશે. સોશિયલ મીડિયા પ્લેટફોર્મ પરની સામગ્રીની સક્રિય દેખરેખ રાખવામાં આવશે અને માસિક પાલન અહેવાલો ભારતીય વપરાશકર્તાઓ માટે ઉપલબ્ધ કરવામાં આવશે. ભારતના અધિકારીઓ હવે આ પ્લેટફોર્મને કોઈપણ સંદેશની ઉત્પત્તિ ઓળખવા માટે કહી શકે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. નવા આઈટી નિયમો (New IT Rules)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારત સરકારે ફેબ્રુઆરી 2021 માં Information Technology (Intermediary Guidelines and Digital Media Ethics Code) Rules 2021 સૂચિત કર્યું.

2. નવા નિયમો સોશિયલ મીડિયા અને ઓવર-ધ-ટોપ (OTT) પ્લેટફોર્મથી સંબંધિત છે. આ નિયમો માહિતી ટેકનોલોજી (IT) એક્ટ, 2000 ની કલમ 87 (2) હેઠળ બનાવવામાં આવ્યા હતા. નવા નિયમો હેઠળ નિવાસી ફરિયાદ અધિકારીની નિમણૂક મોટી ફરિયાદ નિવારણ મિકેનિઝમ હેઠળ કરવામાં આવશે.

3. સોશિયલ મીડિયા પ્લેટફોર્મ પરની સામગ્રીની સક્રિય દેખરેખ રાખવામાં આવશે અને માસિક પાલન અહેવાલો ભારતીય વપરાશકર્તાઓ માટે ઉપલબ્ધ કરવામાં આવશે. ભારતના અધિકારીઓ હવે આ પ્લેટફોર્મને કોઈપણ સંદેશની ઉત્પત્તિ ઓળખવા માટે કહી શકે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

2. Inland Vessels બિલની મુખ્ય જોગવાઈઓ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. અત્યાર સુધીમાં કુલ 4,000 કિ.મી. અંતર્ગત જળમાર્ગો કાર્યરત કરવામાં આવ્યાં છે. આ બિલ અંદરની જહાજોની સુરક્ષા અને નોંધણીને નિયંત્રિત કરશે.

2. આ બિલમાં દરેક રાજ્ય દ્વારા બનાવાયેલા અલગ નિયમોને બદલે સમગ્ર ભારત માટે એકીકૃત કાયદાની જોગવાઈ છે. બિલમાં નોંધણીનું પ્રમાણપત્ર આપવામાં આવ્યું છે, જે તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં માન્ય રહેશે. રાજ્યો પાસેથી કોઈ અલગ પરવાનગીની જરૂર રહેશે નહીં.

3. બિલ ઈલેક્ટ્રોનિક પોર્ટલ પર જહાજની નોંધણી, વહાણની નોંધણી અને કૂ વિગતો માટેના કેન્દ્રિય ડેટા બેઝની જોગવાઈ કરે છે.

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

3. ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓ (નિવારણ) અધિનિયમ, 1967ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. UAPA વર્ષ 1967 માં પસાર થયું હતું. તેનો ઉદ્દેશ ભારતમાં ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓને અસરકારક રીતે અટકાવવા સુનિશ્ચિત કરવાનો છે.

2. ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિ એ ભારતની પ્રાદેશિક અખંડિતતા અને સાર્વભૌમત્વને વિક્ષેપિત કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે કોઈ વ્યક્તિ અથવા સંગઠન દ્વારા લેવામાં આવતી કોઈપણ કાર્યવાહીનો સંદર્ભ આપે છે.

3. આ કાયદો કેન્દ્ર સરકારને સંપૂર્ણ સત્તા આપે છે, જેના દ્વારા જો કેન્દ્ર સરકાર કોઈપણ પ્રવૃત્તિને ગેરકાયદેસર ગણે છે, તો તે તેને સત્તાવાર ગેઝેટ દ્વારા જાહેર કરી શકે છે અને તેને કાયદા હેઠળ ગુનો બનાવી શકે છે.

4. UAPA હેઠળ, તપાસ એજન્સી ધરપકડના મહત્તમ 180 દિવસની અંદર ચાર્જશીટ ફાઇલ કરી શકે છે અને અદાલતને જાણ કર્યા પછી તે સમયગાળો વધારી શકાય છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

4. રાજ્યપાલને લગતી બંધારણીય જોગવાઈઓ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતના બંધારણની કલમ 153 હેઠળ દરેક રાજ્ય માટે રાજ્યપાલની જોગવાઈ છે. કોઈ વ્યક્તિને બે કે તેથી વધુ રાજ્યોના રાજ્યપાલ તરીકે નિયુક્ત કરી શકાય છે.

2. રાજ્યપાલ એ કેન્દ્ર સરકારના નામાંકિત હોય છે, જેની નિમણૂક રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા કરવામાં આવે છે.

3. તેઓ રાજ્યના બંધારણીય વડા છે, જે રાજ્ય મંત્રી પરિષદ (CoM) ની સલાહને અનુસરવા માટે બંધાયેલા છે. આ ઉપરાંત, તે કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકાર વચ્ચે મહત્વપૂર્ણ કડી તરીકે કામ કરે છે.

4. રાજ્યપાલ પદ માટેની પાત્રતા માટેની આવશ્યકતાઓ, કલમ 157 અને 158 હેઠળ નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવી છે. બંધારણની કલમ 161 હેઠળ રાજ્યપાલ પાસે ક્ષમા અને માફી વગેરેની શક્તિ પણ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

5. 'તુલુ' ભાષા વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તુલુ (Tulu) એ દ્રવિડિયન ભાષા છે, જે મુખ્યત્વે કર્ણાટકના બે કાંઠાના જિલ્લાઓ અને કેરળના કાસરગોડ જિલ્લામાં રહેતા લોકો દ્વારા બોલાતી અને સમજાય છે.

2. કેરળ અને કર્ણાટકના દક્ષિણ રાજ્યોના તુલુ-પ્રભુત્વ ધરાવતા ક્ષેત્રને તુલુનાડુ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. તુલુનાડુને અલગ રાજ્યનો દરજ્જો આપવાની માંગ છે.

3. 2011 ની વસ્તી ગણતરી પ્રમાણે, તુલુ બોલતા (તુલુ ભાષા) સ્થાનિક લોકોની સંખ્યા આશરે 18,46,427 હતી.

4. તુલુમાં સૌથી પ્રાચીન ઉપલબ્ધ શિલાલેખો 14 થી 15 મી સદીના છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

DOWNLOAD APPLICATION

APPLICATION
ICE CLICKS
ડાઉનલોડ કરો

Google Play
"ICE CLICKS"

RBI એ BBPS નો અવકાશ વધાર્યો

- રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાએ Bharat Bill Payment System (BBPS) નો વિસ્તાર વધાર્યો છે જે 31 ઓગસ્ટ, 2021 થી લાગુ થશે.

કેવી રીતે વિસ્તારવામાં આવે છે?

- BBPS નો વ્યાપ ‘મોબાઇલ પ્રીપેઇડ રિચાર્જ’ ઉમેરીને બીલર કેટેગરીમાં ઉમેરીને વિસ્તૃત કરવામાં આવ્યું છે. આ પગલાથી ભારતભરના લાખો પ્રીપેઇડ ફોન ગ્રાહકોને મદદ મળશે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- BBPS ના અવકાશ અને ક્વરેજનું વિસ્તરણ સપ્ટેમ્બર 2019 માં કરવામાં આવ્યું હતું જેમાં તે પછીના રિકર્ડિંગ બીલ (recurring bills)નો ઉપયોગ કરનારી તમામ કેટેગરીના બિલર્સનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. આમાં મોબાઇલ પ્રીપેડ રિચાર્જ માટેના બીલરો શામેલ નથી. 2019 પહેલાં, BBPS દ્વારા રિકર્ડિંગ બીલની ચુકવણીની સુવિધા ફક્ત પાંચ ક્ષેત્રો એટલે કે ડાયરેક્ટ ટુ હોમ (DTH), ગેસ, વીજળી, પાણી અને ટેલિકોમ માટે ઉપલબ્ધ હતી.

Bharat Bill Payment System (BBPS)

- BBPS, નેશનલ પેમેન્ટ્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા (NPCI) હેઠળ કાર્યરત છે. તે એકીકૃત બિલ ચુકવણી સિસ્ટમ છે જે ગ્રાહકોને ઓનલાઇન ઈન્ટરઓએરેબલ બિલ ચુકવણી સેવા પ્રદાન કરે છે. તે ઘણા ચુકવણી મોડ્સ અને ચુકવણીની ત્વરિત પુષ્ટિ આપે છે.

ભારતની રાષ્ટ્રીય ચુકવણી નિગમ (National Payments Corporation of India)

- NPCI એક છત્ર સંસ્થા છે જે રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાની માલિકીની રિટેલ પેમેન્ટ અને સેટલમેન્ટ સિસ્ટમ્સનું સંચાલન કરે છે. આ નફાકારક સંસ્થાની સ્થાપના ડિસેમ્બર 2008 માં કરવામાં આવી હતી. તે કંપની અધિનિયમ 2013 ની કલમ 8 હેઠળ નોંધાયેલ છે.

સરકારે ખાદ્યતેલની આયાત પર ટેરિફ ઘટાડી

- પામતેલ સહીત ખાદ્યતેલની આયાત માટે કેન્દ્ર સરકારે ટન દીઠ 112 ડોલરની ડ્યુટી ઘટાડી છે. આ પગલાથી સ્થાનિક ભાવમાં ઘટાડો થશે.
- સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ઈનડાયરેક્ટ ટેક્સ અને કસ્ટમ્સ (CBIC) એ કૂડ પામ ઓઇલ આયાત ડ્યુટીમાં પ્રતિ ટન 86 ડોલરનો ઘટાડો કર્યો છે.

- RBD અને કૂડ પામોલેઈન પર આયાત ભાવ પ્રતિ ટન 112 ડોલરનો ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે.
- કૂડ સોયાબીન તેલનો આધાર આયાત ભાવ પ્રતિ ટનમાં 37 યુએસ ડોલરનો ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે.

મહત્વ

- આ પગલાથી ઘરેલું બજારમાં ખાદ્યતેલના ભાવ ઘટાડવામાં મદદ મળશે કારણ કે આયાત ડ્યુટીમાં ઘટાડો થવાની સાથે બેઝ આયાત ભાવ પરની કસ્ટમ્સ ડ્યુટી પણ નીચે આવશે.

Back to basics : ખાદ્યતેલની આયાત

- ભારતમાં, ખાદ્ય તેલોના ઘરેલું ઉત્પાદન અને વપરાશમાં મોટો તફાવત છે. આ મોટા પાયે આયાત તરફ દોરી જાય છે. ભારતની ખાદ્યતેલની તૃતીયાંશ માંગ આયાત દ્વારા પૂરી થાય છે. સોલ્વન્ટ એક્સ્ટ્રેક્ટર્સ એસોસિએશન ઓફ ઈન્ડિયાના આંકડા મુજબ, નવેમ્બર 2020 થી મે 2021 દરમિયાન ખાદ્ય અને બિન-ખાદ્યતેલની આયાત 9% વધીને 76,77,998 ટન થઈ છે. આયાતમાં વધારા સાથે, ખાદ્યતેલોના છૂટક ભાવમાં પણ વધારો થયો છે, જ્યારે ઘરેલું ખાદ્યતેલોના ભાવ છેલ્લા એક વર્ષમાં બે વાર વધ્યા છે.

ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવ

- પાકના વૈવિધ્યતાને પ્રોત્સાહિત કરવા, કેન્દ્ર સરકારે ડાંગર, કઠોળ અને તેલીબિયાં (બધા ફરજિયાત ખરીફ પાક માટે) લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ (MSP) માં વધારો કરવાની જાહેરાત કરી છે.

Back to Basics : પરિચય

- ન્યૂનતમ સપોર્ટ પ્રાઈસ (MSP) એ દર છે કે જેના પર સરકાર ખેડૂતો પાસેથી પાક ખરીદે છે અને તે ખેડૂતોના ઉત્પાદન ખર્ચના દોઢ ગણા છે.
- ‘ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવ’ એ છે કે કોઈપણ પાક માટે ‘લઘુત્તમ ભાવ’, જેને સરકાર ખેડૂતો માટે ફાયદાકારક માને છે અને તેથી તે તેના દ્વારા ખેડૂતોને ‘ટેકો’ આપે છે.

MSP હેઠળ પાક

- 22 મેન્ડેડ પાક (Mandated Crops) માટે ‘ન્યૂનતમ સપોર્ટ પ્રાઈસ’ (MSP) અને શેરડી માટે ‘ફેર એન્ડ રીમન્યુએટિવ પ્રાઈસ’ (FRP) ની ભલામણ સરકારને ‘કૃષિ ખર્ચ અને ભાવ પંચ’ દ્વારા કરવામાં આવે છે.
- કૃષિ ખર્ચ અને ભાવો માટે કમિશન (CACP) એ કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલયની જોડાયેલ ઓફિસ છે.

- > ફરજિયાત પાકમાં 14 ખરીફ પાક, 6 રવી પાક અને અન્ય બે વ્યાપારી પાકનો સમાવેશ થાય છે.
- > આ ઉપરાંત, લાહી અને નાળિયેરની ન્યૂનતમ સપોર્ટ કિંમતો (MSPs) અનુક્રમે સરસવ અને સુકા નાળિયેરના ન્યૂનતમ સપોર્ટ કિંમતો (MSPs) ના આધારે નક્કી કરવામાં આવે છે.

MSP ભલામણ પરિબળો

- > કોઈપણ પાક માટે ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવ (MSP) ની ભલામણ કરતી વખતે, કૃષિ ખર્ચ સહિતના વિવિધ પરિબળોને કૃષિ ખર્ચ અને કિંમતો માટેના આયોગ દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે.
- > તે પાક માટે પુરવઠા અને માંગની સ્થિતિ, બજાર ભાવના વલણો (ઘરેલું અને વૈશ્વિક), ગ્રાહકો માટેના સૂચનો (ફુગાવા), પર્યાવરણ (જમીન અને પાણીનો ઉપયોગ) અને કૃષિ અને બિન-કૃષિ વચ્ચેના વેપારની શરતો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

ઉત્પાદન કિંમતના ત્રણ પ્રકાર

- > CACP રાજ્ય અને અખિલ ભારતીય સ્તરે દરેક પાક માટે ત્રણ પ્રકારના ઉત્પાદન ખર્ચનો અંદાજ રાખે છે.
 - 'A2':
 - > આ અંતર્ગત, ખેડૂતો દ્વારા બિયારણ, ખાતરો, જંતુનાશકો, મજૂરી, લીઝ પર લેવામાં આવેલી જમીન, બળતણ, સિંચાઈ વગેરે પરનો સીધો ખર્ચ શામેલ છે.
 - 'A2 + FL':
 - > તેમાં 'A2' તેમજ અવેતન કુટુંબિક મજૂરીનું એક આરોપી મૂલ્ય શામેલ છે.
 - 'C2':
 - > આ એક વધુ વ્યાપક ખર્ચ છે, કેમ કે તેમાં 'A2 + FL' માં ખેડૂતની માલિકીની જમીન અને સ્થાવર મિલકત પર ભાડા અને વ્યાજ શામેલ છે.
 - > ન્યૂનતમ સપોર્ટ પ્રાઈસ (MSP) ની ભલામણ કરતી વખતે સીએસીપી દ્વારા બંને 'A2 + FL' અને 'C2' ખર્ચ ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે.
 - > વળતર માટે CACP દ્વારા 'A2 + FL' કિંમતની ગણતરી કરવામાં આવે છે.
 - > જ્યારે 'C2' કિંમત મુખ્યત્વે CACP દ્વારા બેંચમાર્ક ખર્ચ તરીકે ઉપયોગમાં લેવાય છે, તે જોવા માટે કે તેમના દ્વારા ભલામણ કરવામાં આવેલા MSP ઓછામાં ઓછા કેટલાક મોટા ઉત્પાદક રાજ્યોમાં આ ખર્ચને આવરી લે છે કે નહીં.
 - > કેન્દ્ર સરકારની આર્થિક બાબતોની કેબિનેટ સમિતિ (CCEA) MSPના સ્તર અને CACP દ્વારા કરવામાં આવતી અન્ય ભલામણો અંગે અંતિમ નિર્ણય લે છે.

MSPમાં વધારાનું મહત્વ

- > આ વૃદ્ધિ દ્વારા, પોષક તત્વોથી સમૃદ્ધ અનાજ પર વધુ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું છે, જે ભૂગર્ભજળના ટેબલ પર લાંબા ગાળાના પ્રતિકૂળ અસરો વિના, જ્યાં ચોખા-ઘઉં વગેરે ઉગાડવાનું શક્ય છે તેવા વિસ્તારોમાં તેના ઉત્પાદનને પ્રોત્સાહિત કરશે.

- > છેલ્લા કેટલાક વર્ષોમાં, તેલીબિયાં, કઠોળ અને બરછટ અનાજની તરફેણમાં MSPનું પુનર્ગઠન કરવાના ઘણા નોંધપાત્ર પ્રયત્નો કરવામાં આવ્યા છે, જેનો હેતુ આ પાક માટે શ્રેષ્ઠ તકનીકો અને ખેતી પદ્ધતિઓ અપનાવીને આ પાકની ઉપજમાં વધારો કરવા માટે ખેડૂતોને પ્રોત્સાહિત કરવા.

વૃદ્ધિ સંબંધિત મુદ્દાઓ

- > આ વધારો કૃષિ ખર્ચને ધ્યાનમાં લેતા નજીવો દેખાય છે – ખાસ કરીને ટ્રેક્ટર, સિંચાઈ પંપ અને હાર્વેસ્ટર કમ્બાઈન્સ માટે વપરાયેલ ડીઝલના ભાવમાં વધારો.
- > કેટલાક પાકના ભાવમાં વધારો ખાસ કરીને મકાઈ ફુગાવા સાથે સંતુલિત નથી.
- > તદ્દુપરાંત, ખાતરીપૂર્વકની ખરીદીની ગેરહાજરીને કારણે, ખેડૂતોને આ પાકની ખેતી માટે કોઈ પ્રોત્સાહન નથી.
- > આ જાહેરાત એવા સમયે કરવામાં આવી છે જ્યારે ખેડૂત સંઘો તમામ પાક માટે MSPની બાંધધરી અને ત્રણ વિવાદિત કૃષિ કાયદા રદ કરવાની માંગ કરી રહ્યા છે.

MSP સંબંધિત મુદ્દાઓ

- > MSP સાથે મોટી સમસ્યા એ છે કે ઘઉં અને ચોખા સિવાયના તમામ પાકની ખરીદી માટે સરકારી મશીનરીનો અભાવ છે. ફૂડ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા સક્રિય રીતે ઘઉં અને ચોખાની PDS હેઠળ ખરીદી કરે છે.
- > ઘણી રાજ્ય સરકારો આખા અનાજની ખરીદી કરે છે, ત્યારે આવા રાજ્યોના ખેડૂતોને સૌથી વધુ ફાયદો થાય છે, જ્યારે ઓછા રાજ્યોમાં ઓછા ખરીદી કરનારા રાજ્યોના ખેડૂતો પર ઘણી વાર પ્રતિકૂળ અસર પડે છે.
- > MSP આધારિત પ્રાપ્તિ વ્યવસ્થા પણ મધ્યસ્થીઓ, કમિશન એજન્ટો અને AMPC અધિકારીઓ પર આધારિત છે, જેનાથી નાના ખેડૂતો સુધી પહોંચવું મુશ્કેલ બને છે.

સમાધાન

- > CACP એ, 2018-19ની ખરીફ માર્કેટિંગ સીઝન માટે તેની પ્રાઈસ પોલિસી રિપોર્ટમાં, ખેડૂતોને MSP પર વેચવાનો અધિકાર પૂરો પાડતો કાયદો ઘડવાનો સૂચન કર્યું હતું. આ ખેડૂતોને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે જરૂરી છે.
- > સરકારે કૃષિ અને પશુપાલનને પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ, જેથી લોકો પ્રોટીન, વિટામિન, ખનિજો અને ફાઈબરથી ભરપૂર ખોરાકનો ઉપયોગ કરી શકે.
- > આ કરવાની સાચી રીત એ છે કે ડાંગર અને ઘઉંના MSP સ્થિર કરવા ઉપરાંત ખેડૂત દીઠ એકર દીઠ તેમની ખરીદીને 10-15 ક્વિન્ટલ સુધી મર્યાદિત કરવા સિવાય.

‘ચેન્નાઈ-કન્યાકુમારી ઔદ્યોગિક કોરિડોર’ માટે ADB લોન

- તાજેતરમાં એશિયન ડેવલપમેન્ટ બેંક (ADB) અને ભારત સરકારે ‘તમિલનાડુ ઔદ્યોગિક જોડાણ પ્રોજેક્ટ’ માટે 484 મિલિયન ના લોન કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- લોન તામિલનાડુ રાજ્યમાં ‘ચેન્નાઈ-કન્યાકુમારી ઔદ્યોગિક કોરિડોર’ (CKIC) હેઠળ પરિવહન જોડાણ સુધારવા અને ઔદ્યોગિક વિકાસને સુવિધા આપવા માટે સંબંધિત છે.

Back to basics : એશિયન વિકાસ બેંક

- તે એક પ્રાદેશિક વિકાસ બેંક છે જેની સ્થાપના 19 ડિસેમ્બર, 1966 ના રોજ થઈ હતી. તેનું મુખ્ય મથક ફિલીપાઈન્સના મનિલામાં સ્થિત છે.
- હાલમાં તેમાં 68 સભ્ય દેશો છે, જેમાંથી 49 એશિયન દેશોના છે. ભારત તેનો સભ્ય પણ છે.
- તેના પાંચ સૌથી મોટા શેરહોલ્ડરો જાપાન અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ (કુલ શેરના 15.6%), પીપલ્સ રીપબ્લિક ઓફ ચાઈના (6.4% નો સમાવેશ કરે છે), ભારત (6.3%) અને ઓસ્ટ્રેલિયા (5.8% નો સમાવેશ કરે છે) છે.
- તેનો ઉદ્દેશ એશિયા અને પેસિફિકમાં સામાજિક અને આર્થિક વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.

લોન કરાર

- લોન પ્રોજેક્ટ એશિયન વિકાસ બેંકની લાંબા ગાળાની કોર્પોરેટ વ્યૂહરચના એટલે કે ‘સ્ટ્રેટેજી-2030’ સાથે સુસંગત છે અને સ્થિરતા, આબોહવા પરિવર્તનની સ્થિતિસ્થાપકતા અને માર્ગ સલામતીના તત્વો પર ભાર મૂકે છે.
- ‘સ્ટ્રેટેજી-2030’ અનુસાર, ‘એશિયન ડેવલપમેન્ટ બેંક’ આત્યંતિક ગરીબીને સમાપ્ત કરવાના પ્રયત્નોના ભાગરૂપે સમૃદ્ધ, સમાવિષ્ટ, સ્થિતિસ્થાપક અને ટકાઉ એશિયા-પેસિફિકની ખાતરી કરવા માટે તેની દ્રષ્ટિનો વિસ્તાર કરશે.
- ‘ચેન્નાઈ-કન્યાકુમારી ઔદ્યોગિક કોરિડોર’ ભારતના ‘પૂર્વ કોસ્ટ ઇકોનોમિક કોરિડોર’ (ECEC) નો ભાગ છે.

ઔદ્યોગિક કોરિડોર યોજના

- ઔદ્યોગિક કોરિડોર એ આર્થિક ઇકોસિસ્ટમ છે જે પરિવહન કોરિડોરની આસપાસ બાંધવામાં આવે છે, જેમાં બે મોટા આર્થિક કેન્દ્રોને જોડવામાં આવે છે, જ્યાં પરિવહન કોરિડોર આર્થિક પ્રવૃત્તિના નર્વ કેન્દ્ર તરીકે સેવા આપે છે.
- પરિવહન કોરિડોર ઉપરાંત, ઔદ્યોગિક કોરિડોરમાં ઔદ્યોગિક ઉત્પાદનના ફ્લસ્ટરો અને સમાનરૂપે વિકસિત શહેરી કેન્દ્રો શામેલ છે જે પ્રાદેશિક અને વૈશ્વિક માંગને પૂર્ણ કરે છે.

- વર્ષ 2019 માં સરકારે ‘રાષ્ટ્રીય ઔદ્યોગિક કોરિડોર ડેવલપમેન્ટ એન્ડ ઇમ્પ્લીમેન્ટેશન ટ્રસ્ટ’ (NICDIT) દ્વારા અમલમાં મુકાતા પાંચ ઔદ્યોગિક કોરિડોર પ્રોજેક્ટ્સના વિકાસને મંજૂરી આપી હતી.
- કેન્દ્રીય વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રાલયના ‘ડિપાર્ટમેન્ટ ફોર પ્રમોશન ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રી અને આંતરિક વેપાર’ (DPIIT) ના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળ NICDIT એ ટોચની સંસ્થા છે.

પાંચ ઔદ્યોગિક કોરિડોર પ્રોજેક્ટ્સ

- દિલ્હી-મુંબઈ ઔદ્યોગિક કોરિડોર (DMIC)
- અમૃતસર-કોલકાતા ઔદ્યોગિક કોરિડોર (AKIC)
- ચેન્નાઈ-બેંગ્લોર ઔદ્યોગિક કોરિડોર (CBIC)
- પૂર્વ કોસ્ટ ઇકોનોમિક કોરિડોર (ECEC) સાથે વિઝાગ ચેન્નાઈ ઔદ્યોગિક કોરિડોર
- બેંગ્લોર-મુંબઈ ઔદ્યોગિક કોરિડોર (BMIC)

પૂર્વ કિનારે આર્થિક કોરિડોર

- પશ્ચિમ બંગાળથી તમિલનાડુ સુધી વિસ્તરિત આ આર્થિક કોરિડોર આખા ભારતને દક્ષિણ, દક્ષિણપૂર્વ અને પૂર્વ એશિયાના ઉત્પાદન નેટવર્ક સાથે જોડે છે.
- ઈસ્ટ કોસ્ટ ઇકોનોમિક કોરિડોરના વિકાસમાં એશિયન વિકાસ બેંક ભારત સરકારની મુખ્ય ભાગીદાર છે.
- તેમાં પશ્ચિમ બંગાળ, ઓડિશા, આંધ્ર પ્રદેશ અને તમિલનાડુ નો સમાવેશ થાય છે. આ કોરિડોરનો વિઝાગ-ચેન્નાઈ વિભાગ ફેઝ-1 તરીકે વિકસાવવામાં આવ્યો છે.
- વિઝાગ-ચેન્નાઈ ઔદ્યોગિક કોરિડોર (VCIC) એ દેશનો પહેલો કોસ્ટલ ઇકોનોમિક કોરિડોર છે.
- પ્રોજેક્ટ ‘સ્વર્ણિમ ચતુર્ભુજ’ સાથે ગોઠવાયેલ છે. ભારતની ‘એક્ટ ઇસ્ટ પોલિસી’ માં પણ તે મહત્વની ભૂમિકા ભજવે છે.
- ગોલ્ડન ચતુર્ભુજ એ ભારતનો સૌથી લાંબો માર્ગ અને વિશ્વનો પાંચમો સૌથી લાંબો માર્ગ છે. તે દિલ્હી, મુંબઈ, કોલકાતા અને ચેન્નાઈને જોડે છે.

ઔદ્યોગિક કોરિડોરનું મહત્વ

- નિકાસ માટે નવી તકો:
- ઔદ્યોગિક કોરિડોર લોજિસ્ટિક્સની કિંમત ઘટાડશે, ત્યાં ઔદ્યોગિક ઉત્પાદન માળખાની કાર્યક્ષમતા વધશે.
- આવી કાર્યક્ષમતા ઉત્પાદન ખર્ચ ઘટાડે છે જેનાથી ભારતમાં ઉત્પાદિત ઉત્પાદનો આંતરરાષ્ટ્રીય બજારોમાં ભાગ લેવા વધુ સક્ષમ બને છે.

■ રોજગારીની તકો:

- આ ઉદ્યોગોના વિકાસ માટેના રોકાણને આકર્ષિત કરશે, જે બજારમાં વધુ રોજગાર ઉભી કરે તેવી સંભાવના છે.

■ પર્યાવરણીય મહત્વ:

- બધા રાજ્યોમાં ઔદ્યોગિક કોરિડોરની સાથે ઔદ્યોગિક એકમોની સ્થાપનાથી વિશિષ્ટ સ્થળોએ ઉદ્યોગોના સંગ્રહને અટકાવવામાં આવશે. તે જાણવું જોઈએ કે કોઈ ચોક્કસ સ્થળે ઉદ્યોગોના સંચયને કારણે, તે વિસ્તારના પર્યાવરણ પર વિપરીત અસર પડે છે, જે પર્યાવરણીય અધોગતિનું કારણ બને છે.

■ સામાજિક-આર્થિક મહત્વ:

- ઔદ્યોગિક કોરિડોર સામાજિક-આર્થિક દષ્ટિકોણથી પણ ખૂબ મહત્વપૂર્ણ છે, આ સામાજિક કલ્યાણ પ્રવૃત્તિઓના પરિણામ રૂપે ઔદ્યોગિક ટાઉનશિપ્સ, શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ, હોસ્પિટલોની સ્થાપના જેવી પ્રવૃત્તિઓને વેગ મળશે. આનાથી દેશમાં માનવ વિકાસને વધુ વેગ મળશે.

GST કાઉન્સિલની 44મી બેઠક યોજાઈ, COVID-19 મેડિકલ સપ્લાઇ પર ટેક્સમાં રાહત આપવામાં આવી

- નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારમણની અધ્યક્ષતામાં ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસ ટેક્સ (GST) કાઉન્સિલની 44મી બેઠક 12 જૂન, 2021 ના રોજ મળી હતી. આ બેઠકમાં GST દરમાં ઘણા ફેરફાર કરવામાં આવ્યા છે જે 30 સપ્ટેમ્બર, 2021 સુધી લાગુ રહેશે.

તેવામાં આવેલ નિર્ણયો

- નાણાં પ્રધાનના જણાવ્યા અનુસાર, GST કાઉન્સિલે COVID-19 મેડિકલ સપ્લાઇ પર ટેક્સમાં રાહત મેળવવા માટે બનાવવામાં આવેલી મંત્રીઓના જૂથ (GoM) ની ભલામણો સ્વીકારી છે.
- આ ભલામણોને પગલે એમ્બ્યુલન્સ માટેનો GST દર 28% થી ઘટાડીને 12% કરવામાં આવ્યો છે.
- કોવીડ-19 પરીક્ષણ કીટ, મેડિકલ ગ્રેડ ઓક્સિજન અને વેન્ટિલેટર પરનો GST દર 12% થી ઘટાડીને 5% કરવામાં આવ્યો છે.
- હેન્ડ સેનિટાઇઝર પરનો ટેક્સ રેટ 18% થી ઘટાડીને 5% કરવામાં આવ્યો છે.
- તાપમાન પરીક્ષણ ઉપકરણો માટેનો દર 18% થી ઘટાડીને 5% કરવામાં આવ્યો છે.
- પલ્સ ઓક્સિમીટર પર વ્યક્તિગત આયાત સહિતનો GST 12% થી ઘટાડીને 5% કરવામાં આવ્યો છે.
- ઉલ્લેખિત ઈન્ફ્લેમેટરી નિદાન કીટ (specified inflammatory diagnostic kits) પરનો ટેક્સ 12% થી ઘટાડીને 5% કરવામાં આવ્યો છે.

- સ્મશાન સ્થળોમાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવતા ગેસ અથવા વીજળી અથવા અન્ય ભટ્ટીઓ પર GSTનો દર 18% થી ઘટાડીને 5% કરવામાં આવ્યો છે.
- COVID-19 સંબંધિત Tocilizumab અને Amphotericin B સહિતની દવાઓ પર કોઈ GST રેટ લાગશે નહીં. અગાઉ આ 5% GST લાગતો હતો.
- હેપરિન (Heparin) અને રીમડેસિવિર (Remdesivir) જેવા એન્ટીકોએગ્યુલેન્ટ્સ પરના GST દર 12% થી ઘટાડીને 5% કરવામાં આવ્યા છે.
- વેન્ટિલેટર માર્સ્ક અથવા કેન્યુલા અથવા હેલ્મેટ 5% કર આકર્ષિત કરશે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- GST કાઉન્સિલની છેલ્લી બેઠક 28 મે, 2021 ના રોજ યોજાઈ હતી, જેમાં મેડિકલ ઓક્સિજન, ઓક્સિજન સાંદ્રતા વગેરે જેવા અનેક COVID-19 સંબંધિત માલ પર IGST તરફથી સંપૂર્ણ મુક્તિની ભલામણ કરવામાં આવી હતી. આ બેઠક પછી, કાઉન્સિલે મંત્રીઓના જૂથ (GoM) ની રચના કરવાનો નિર્ણય લીધો હતો.

બેલ્જિયમમાં નાટો સમિતિ 2021 યોજવામાં આવી

- નાટોની (ઉત્તર એટલાન્ટિક સંઘિ સંસ્થા) સરકારના વડાઓની 31મી ઔપચારિક બેઠક 14 જૂન, 2021 ના રોજ બેલ્જિયમના બ્રસેલ્સમાં મળી હતી.

બેઠકનો એજન્ડા

- નાટો નેતાઓએ મુખ્ય મુદ્દાઓ પર ચર્ચા કરી, નાટોના ભાવિ વિશે નિર્ણયો લીધાં અને નાટો 2030 ના એજન્ડા અનુસાર નાટોને અનુકૂળ બનાવવાના નક્કર પગલાં પર સહમત થયા. ચર્ચાના વિષયોમાં ભૂ-વ્યૂહાત્મક વાતાવરણમાં ફેરફાર, ઉભરતી તકનીકીઓ, સામૂહિક સંરક્ષણ, હવામાન પરિવર્તન અને સુરક્ષામાં નાટોની ભૂમિકા શામેલ છે.

Back to basics : ઉત્તર એટલાન્ટિક સંઘિ સંગઠન (North Atlantic Treaty Organization – NATO)

- નાટો, જેને નોર્થ એટલાન્ટિક એલાયન્સ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે 30 યુરોપિયન અને ઉત્તર અમેરિકન દેશોનું આંતર સરકારી લશ્કરી જોડાણ છે. નાટો ઉત્તર એટલાન્ટિક સંઘિનો અમલ કરે છે જે 1949 માં હસ્તાક્ષર કરવામાં આવી હતી. તેમાં સામૂહિક સંરક્ષણની વ્યવસ્થા શામેલ છે જ્યાં બાહ્ય પક્ષ દ્વારા કોઈ પણ હુમલો આવે ત્યારે સ્વતંત્ર સભ્ય દેશો પરસ્પર સંરક્ષણ માટે સંમત થાય છે. નાટોનું મુખ્ય મથક બેલ્જિયમના બ્રસેલ્સમાં સ્થિત છે.

■ નાટોના સભ્યો :

- > મૂળરૂપમાં નાટોમાં 12 સભ્યો હતા જે હવે વધીને 30 થઈ ગયા છે. સૌથી તાજેતરનું સભ્ય રાષ્ટ્ર ઉત્તર મેસેડોનિયા છે જે 27 માર્ચ, 2020 ના રોજ સંસ્થામાં ઉમેરવામાં આવ્યું હતું. રસ ધરાવતા સભ્યોમાં બોસ્નીયા અને હર્ઝગોવિના, જયોર્જિયા અને યુકેન શામેલ છે.

સરકારે MSME નોંધણી પ્રક્રિયાને સરળ બનાવી

- > માર્ગ પરિવહન અને હાઈવે અને માઈક્રો, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગોના પ્રધાન, નીતિન ગડકરીએ માઈક્રો, નાના અને મધ્યમ ઉદ્યોગો (MSME) ની નોંધણી પ્રક્રિયા સરળ બનાવી છે.
- > MSME ને નોંધણી માટે માત્ર પાન અને આધારની જરૂર પડશે.
- > નોંધણી પછી તેઓને પ્રાધાન્યતા અને નાણાં મળશે.
- > નાના એકમોને ઉદ્યોગસાહસિકતા અને અન્ય સંબંધિત પાસાઓના ક્ષેત્રમાં તાજી તાલીમ લેવાની જરૂર રહેશે નહીં.

Back to basics : MSME

- > MSME ને આર્થિક વિકાસના એન્જિન તરીકે માનવામાં આવે છે જે સમાન વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે શામેલ છે. તેઓ કુલ સાહસોના 90% ભાગ ધરાવે છે અને રોજગાર વૃદ્ધિનો સૌથી વધુ દર ઉત્પન્ન કરે છે. તેમને ઓછા રોકાણની જરૂર હોય છે અને યોગ્ય દેશી તકનીકી વિકસાવવા માટે ઓપરેશનલ લવચીકતા અને ક્ષમતા હોય છે.

MSMEs નું મહત્વ

- > MSME એ કૃષિ પછીનો બીજો સૌથી મોટો રોજગાર પેદા કરતો ક્ષેત્ર છે, જે દેશના 120 કરોડ લોકોને રોજગારી આપે છે.
- > તે ઉત્પાદનમાં GDPના લગભગ 11% અને સેવા પ્રવૃત્તિઓમાંથી GDPના 24.63% ફાળો આપે છે.
- > ભારત તરફથી થતી કુલ નિકાસમાં 45% ફાળો છે.
- > વ્યાપક વિકાસને MSME દ્વારા પ્રોત્સાહન આપવામાં આવ્યું છે કારણ કે તે ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં રોજગારની તકો પૂરી પાડે છે.

ભારતમાં MSMEની વૃદ્ધિ

- > ઉત્પાદકતા વધારવા માટે MSMEs ને સમાન તક મળે તે હેતુ થી સ્ટાર્ટ-અપ ઈન્ડિયા, સ્કીલ ઈન્ડિયા, ડિજિટલ ઈન્ડિયા અને મેક ઈન ઈન્ડિયા જેવા અભિયાનો શરૂ કરાયા હતા. વધતી જતી ઈન્ટરનેટ પ્રવેશ અને નોન-બેંકિંગ ફાઇનાન્સ કંપનીઓ સાથે જોડાણ, MSME ક્ષેત્રમાં પણ વૃદ્ધિને સરળ બનાવે છે.

શુદ્ધ ડાયરેક્ટ ટેક્સ કલેક્શન બમણો થઈને રૂ. 1.86 લાખ કરોડ થયો

- > આ નાણાકીય વર્ષમાં, COVID-19 રોગચાળાને કારણે અર્થવ્યવસ્થાને ખરાબ અસર થઈ છે, પરંતુ આ હોવા છતાં શુદ્ધ ડાયરેક્ટ ટેક્સ વસૂલાતમાં વધારો થયો છે. નાણાં મંત્રાલયના જણાવ્યા અનુસાર, ગયા નાણાકીય વર્ષના સમાન સમયગાળાની તુલનામાં આ નાણાકીય વર્ષમાં શુદ્ધ ડાયરેક્ટ ટેક્સ કલેક્શનમાં 100% થી વધુનો વધારો થયો છે.
- > નાણાં મંત્રાલયના જણાવ્યા અનુસાર, ચોખ્ખું કલેક્શન રૂ. 1,85,871 કરોડ છે, જે ગયા વર્ષના સમાન ગાળામાં રૂ. 92,762 કરોડ હતું. આ નાણાકીય વર્ષ માટે ડાયરેક્ટ ટેક્સનો કુલ સંગ્રહ રૂ. 2,16,602 કરોડ છે જે ગયા વર્ષના સમાન ગાળામાં રૂ. 1,37,825 કરોડ હતો. આ નાણાકીય વર્ષ માટે એડવાન્સ ટેક્સ સંગ્રહ 28,780 કરોડ રૂપિયા છે જે ગયા વર્ષના સમાન સમયગાળાની તુલનામાં લગભગ 146% જેટલો વધારો દર્શાવે છે.

Back to basics : સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ડાયરેક્ટ ટેક્સ (CBDT)

- > સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ડાયરેક્ટ ટેક્સ, આવકવેરા વિભાગની નીતિ ઘડવાની નોડલ એજન્સી છે, આવકવેરા વિભાગ કેન્દ્રિય નાણાં મંત્રાલય હેઠળ કામ કરે છે. તે બંધારણીય સંસ્થા છે, તેની સ્થાપના સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ રેવન્યુ એક્ટ, 1963 હેઠળ કરવામાં આવી છે. ડાયરેક્ટ ટેક્સ પોલિસી બનાવવાની બાબતમાં તે દેશની સર્વોચ્ચ સંસ્થા છે, દેશમાં ડાયરેક્ટ ટેક્સ કાયદાના અમલ માટે પણ આ બોર્ડ જવાબદાર છે.

કેબીનેટની ખાતર સબસિડી માટે રૂ. 14,775 કરોડ મંજૂરી

- > કેન્દ્રીય કેબિનેટે વર્ષ 2021-22 માટે ફોસ્ફેટિક અને પોટાશ (P&K) ખાતરો માટે 'પોષક આધારિત સબસિડી દરો (Nutrient Based Subsidy Rates)' નક્કી કરવા માટે ખાતર વિભાગના પ્રસ્તાવને મંજૂરી આપી દીધી છે.
- > કેબિનેટે DAP (Di-ammonium Phosphate) ખાતર પરના સબસિડી દરમાં બેગ દીઠ રૂ.700 નો વધારો કર્યો છે. DAPની દરેક બેગની કિંમત હાલમાં 2,400 છે. તેનાથી સરકારી ખજાના પર, 14,775 કરોડનો વધારાનો બોજો પડશે.
- > અગાઉ કેન્દ્ર સરકારે બિન-યુરિયા ખાતરો માટેની સબસિડીમાં ઘટાડો કર્યો હતો, જેનાથી સરકારી તિજોરી પરના 22,186.55 કરોડ રૂપિયાનો બોજો ઓછો થયો.
- > નાઈટ્રોજનની સબસિડી ઘટાડીને 18.78 પ્રતિ કિલો, ફોસ્ફરસ 14.88 kg, પોટાશ 10.11 પ્રતિ કિલો અને સલ્ફર રૂ 2.37 કરવામાં આવી છે.

- > 2019-20 માટે, નાઈટ્રોજનની સબસિડી રૂ. 18.90 પ્રતિ કિલો, ફોસ્ફરસ રૂ. 15.21, કિલો ઈઠ પોટાશ રૂ.11.12 અને સલ્ફર રૂ. 3.56 પ્રતિ કિગ્રા નક્કી કરવામાં આવી હતી. અને 2019-20 દરમિયાન અપેક્ષિત ખર્ચ 22,875 કરોડ હતો.
- > 2010 માં સરકારે ન્યુટ્રિઅન્ટ બેસ સબસિડી (Nutrient-Based Subsidy – NBS) પ્રોગ્રામ રજૂ કર્યો, જે અંતર્ગત યુરિયા સિવાય સબસિડીવાળા ફોસ્ફેટિક અને પોટાશ (P&K) ખાતરોના દરેક વર્ગમાં વાર્ષિક માત્રામાં પોષક તત્વો વસૂલવામાં આવશે. નિશ્ચિત ધોરણે રકમ સબસિડી આપવામાં આવે છે.
- > ડી-એમોનિયમ ફોસ્ફેટ (DAP), મુરેટ ઓફ પોટાશ (MoP) અને NPK જેવા બિન-યુરિયા ખાતરોના છૂટક કિંમતો ઉત્પાદકો દ્વારા નિયમન કરવામાં આવે છે અને તેમની કિંમતો નિર્માતાઓ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે છે, જ્યારે કેન્દ્ર સરકાર દર વર્ષે નિશ્ચિત સબસિડી આપે છે.
3. ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. ન્યૂનતમ સપોર્ટ પ્રાઈસ (MSP) એ દર છે કે જેના પર સરકાર ખેડૂતો પાસેથી પાક ખરીદે છે અને તે ખેડૂતોના ઉત્પાદન ખર્ચના દોઢ ગણા છે.
 2. 'ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવ' એ છે કે કોઈપણ પાક માટે 'લઘુત્તમ ભાવ', જેને સરકાર ખેડૂતો માટે ફાયદાકારક માને છે અને તેથી તે તેના દ્વારા ખેડૂતોને 'ટેકો' આપે છે.
 3. 22 મેન્ડેડ પાક (Mandated Crops) માટે 'ન્યૂનતમ સપોર્ટ પ્રાઈસ' (MSP) અને શેરડી માટે 'ફેર એન્ડ રીમન્યુ એટિવ પ્રાઈસ' (FRP) ની ભલામણ સરકારને 'કૃષિ ખર્ચ અને ભાવ પંચ' દ્વારા કરવામાં આવે છે.
 4. કૃષિ ખર્ચ અને ભાવો માટે કમિશન (CACP) એ કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલયની જોડાયેલ ઓફિસ છે. ફરજિયાત પાકમાં 14 ખરીફ પાક, 6 રવી પાક અને અન્ય બે વ્યાપારી પાકનો સમાવેશ થાય છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. BBPS, નેશનલ પેમેન્ટ્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા (NPCI) હેઠળ કાર્યરત છે.
 2. BBPS એકીકૃત બિલ ચુકવણી સિસ્ટમ છે જે ગ્રાહકોને ઓનલાઈન ઈન્ટરઓએરેબલ બિલ ચુકવણી સેવા પ્રદાન કરે છે. તે ઘણા ચુકવણી મોડ્સ અને ચુકવણીની ત્વરિત પુષ્ટિ આપે છે.
 3. NPCI એક છત્ર સંસ્થા છે જે રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાની માલિકીની રિટેલ પેમેન્ટ અને સેટલમેન્ટ સિસ્ટમ્સનું સંચાલન કરે છે. આ નફાકારક સંસ્થાની સ્થાપના ડિસેમ્બર 2008 માં કરવામાં આવી હતી. તે કંપની અધિનિયમ 2013 ની કલમ 8 હેઠળ નોંધાયેલ છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
2. ભારતમાં ખાદ્યતેલોની આયાતના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. ભારતમાં, ખાદ્ય તેલોના ઘરેલુ ઉત્પાદન અને વપરાશમાં મોટો તફાવત છે. આ મોટા પાયે આયાત તરફ દોરી જાય છે. ભારતની ખાદ્યતેલની તૃતીયાંશ માંગ આયાત દ્વારા પૂરી થાય છે.
 2. સોલ્વન્ટ એક્સ્ટ્રેક્શન એસોસિએશન ઓફ ઈન્ડિયાના આંકડા મુજબ, નવેમ્બર 2020 થી મે 2021 દરમિયાન ખાદ્ય અને બિન-ખાદ્યતેલોની આયાત 9% વધીને 76,77,998 ટન થઈ છે.
 3. આયાતમાં વધારા સાથે, ખાદ્યતેલોના છૂટક ભાવમાં પણ વધારો થયો છે, જ્યારે ઘરેલું ખાદ્યતેલોના ભાવ છેલ્લા એક વર્ષમાં બે વાર વધ્યા છે.
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
4. એશિયન વિકાસ બેંકના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તે એક પ્રાદેશિક વિકાસ બેંક છે જેની સ્થાપના 19 ડિસેમ્બર, 1966 ના રોજ થઈ હતી. તેનું મુખ્ય મથક ફિલીપાઈન્સના મનિલામાં સ્થિત છે.
 2. હાલમાં તેમાં 68 સભ્ય દેશો છે, જેમાંથી 49 એશિયન દેશોના છે. ભારત તેનો સભ્ય પણ છે.
 3. તેના પાંચ સૌથી મોટા શેરહોલ્ડરો જાપાન અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ (કુલ શેરના 15.6%), પીપલ્સ રીપબ્લિક ઓફ ચાઈના (6.4% નો સમાવેશ કરે છે), ભારત (6.3%) અને ઓસ્ટ્રેલિયા (5.8% નો સમાવેશ કરે છે) છે.
 4. તેનો ઉદ્દેશ એશિયા અને પેસિફિકમાં સામાજિક અને આર્થિક વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

5. GST કાઉન્સિલની 44મી બેઠકમાં લેવામાં આવેલ નિર્ણયો વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. એમ્બ્યુલન્સ માટેનો GST દર 28% થી ઘટાડીને 12% કરવામાં આવ્યો છે.

2. કોવીડ-19 પરીક્ષણ કીટ, મેડિકલ ગ્રેડ ઓક્સિજન અને વેન્ટિલેટર પરનો GST દર 12% થી ઘટાડીને 5% કરવામાં આવ્યો છે. હેન્ડ સેનિટાઈઝર પરનો ટેક્સ રેટ 18% થી ઘટાડીને 5% કરવામાં આવ્યો છે.

3. તાપમાન પરીક્ષણ ઉપકરણો માટેનો દર 18% થી ઘટાડીને 5% કરવામાં આવ્યો છે. પલ્સ ઓક્સિમીટર પર વ્યક્તિગત આયાત સહિતનો GST 12% થી ઘટાડીને 5% કરવામાં આવ્યો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

6. ઉત્તર એટલાન્ટિક સંઘિ સંગઠન(NATO)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. નોટો, જેને નોર્થ એટલાન્ટિક એલાયન્સ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે 30 યુરોપિયન અને ઉત્તર અમેરિકન દેશોનું આંતર સરકારી લશ્કરી જોડાણ છે.

2. નાટો ઉત્તર એટલાન્ટિક સંઘિનો અમલ કરે છે જે 1949 માં હસ્તાક્ષર કરવામાં આવી હતી. તેમાં સામૂહિક સંરક્ષણની વ્યવસ્થા શામેલ છે જ્યાં બાહ્ય પક્ષ દ્વારા કોઈ પણ હુમલો આવે ત્યારે સ્વતંત્ર સભ્ય દેશો પરસ્પર સંરક્ષણ માટે સંમત થાય છે.

3. નાટોનું મુખ્ય મથક બેલ્જિયમના બ્રસેલ્સમાં સ્થિત છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

7. MSMEના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. MSME ને આર્થિક વિકાસના એન્જિન તરીકે માનવામાં આવે છે જે સમાન વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે શામેલ છે. તે ઉત્પાદનમાં GDPના લગભગ 11% અને સેવા પ્રવૃત્તિઓમાંથી GDPના 24.63% ફાળો આપે છે.

2. તેઓ કુલ સાહસોના 90% ભાગ ધરાવે છે અને રોજગાર વૃદ્ધિનો સૌથી વધુ દર ઉત્પન્ન કરે છે. તેમને ઓછા રોકાણની જરૂર હોય છે અને યોગ્ય દેશી તકનીકી વિકસાવવા માટે ઓપરેશનલ લવચીકતા અને ક્ષમતા હોય છે.

3. MSME એ કૃષિ પછીનો બીજો સૌથી મોટો રોજગાર પેદા કરતો ક્ષેત્ર છે, જે દેશના 120 કરોડ લોકોને રોજગારી આપે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

8. સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ડાયરેક્ટ ટેક્સ (CBDT) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ડાયરેક્ટ ટેક્સ, આવકવેરા વિભાગની નીતિ ઘડવાની નોડલ એજન્સી છે, આવકવેરા વિભાગ કેન્દ્રિય નાણાં મંત્રાલય હેઠળ કામ કરે છે.

2. તે બંધારણીય સંસ્થા છે, તેની સ્થાપના સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ રેવન્યુ એક્ટ, 1963 હેઠળ કરવામાં આવી છે.

3. ડાયરેક્ટ ટેક્સ પોલિસી બનાવવાની બાબતમાં તે દેશની સર્વોચ્ચ સંસ્થા છે, દેશમાં ડાયરેક્ટ ટેક્સ કાયદાના અમલ માટે પણ આ બોર્ડ જવાબદાર છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

ભારતનો સાંસ્કૃતિક વારસો
ગુજરાતનો સાંસ્કૃતિક વારસો
ગુજરાતની ભૂગોળ
ગુજરાતના જિલ્લા

Google Play

ICE APP
ICE CLICKS
સાઇબલોડ કરો

DISHANT GOHEL

GET DISCOUNT
ENTER PROMO CODE
PROMO CODE
dishant10

ગુજરાતનો ઇતિહાસ

Google Play

ICE APP
ICE CLICKS
સાઇબલોડ કરો

KULDEEPSINH JADEJA

GET DISCOUNT
ENTER PROMO CODE
PROMO CODE
jadeja10

G-7 નેતાઓએ યાદનાના બેલ્ટ અને રોડ પહેલનો સામનો કરવા બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડ (B3W) શરૂ કર્યું

- વિકાસશીલ દેશોને ચીનના બેલ્ટ અને રોડ પહેલ (BRI) નો સામનો કરવા માટે તાજેતરમાં G7 નેતાઓએ બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડ (B3W) નામની નવી પહેલ શરૂ કરી છે.
- G-7 સમિટનું આયોજન ઈંગ્લેન્ડના કોર્નવાલમાં કરવામાં આવી રહ્યું છે. આ પરિષદ દરમિયાન, G7 નેતાઓએ બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડ (B3W) પહેલને ટેકો આપ્યો હતો.
- હાઈટ હાઉસના નિવેદનમાં જણાવ્યા અનુસાર પ્રમુખ બિડેન અને G7 ભાગીદારો નવી ગ્લોબલ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પહેલ બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડ (B3W) શરૂ કરવા સંમત થયા છે. હાઈટ હાઉસના નિવેદનમાં વિકાસશીલ વિશ્વમાં માળખાગત આવશ્યકતાઓને \$40 ટ્રિલિયનથી વધુ ઘટાડવાની મુખ્ય લોકશાહીઓ દ્વારા સંચાલિત મૂલ્ય આધારિત, ઉચ્ચ-દોરણ અને પારદર્શક માળખાગત ભાગીદારી તરીકે વર્ણવવામાં આવી હતી. જેને COVID-19 રોગચાળા દ્વારા વધારી દેવામાં આવ્યો છે. B3W આગામી વર્ષોમાં નિમ્ન અને મધ્યમ આવક ધરાવતા દેશો માટે સેંકડો અબજો ડોલર ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર રોકાણોનું સામૂહિક રૂપે ઉત્પન્ન કરશે.

Back to basics : બેલ્ટ એન્ડ રોડ પહેલ (BRI)

- તે ચીની સરકારની વૈશ્વિક માળખાગત વિકાસની વ્યૂહરચના છે. તેને 2013 માં અપનાવવામાં આવ્યો હતો. BRI ચીની કમ્યુનિસ્ટ પાર્ટી (CCP) ના જનરલ સેક્રેટરી અને શી જિનપિંગની વિદેશ નીતિના કેન્દ્રસ્થ છે. પહેલી સપ્ટેમ્બર, 2013 માં શી જિનપિંગે કઝાકિસ્તાનની સત્તાવાર મુલાકાત દરમિયાન 'સિલ્ક રોડ ઈકોનોમિક બેલ્ટ' તરીકે જાહેરાત કરી હતી. આ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોજેક્ટમાં બંદરો, રેલમાર્ગો, રસ્તાઓ, ગગનચુંબી ઈમારત, એરપોર્ટ, ડેમ અને રેલ ટનલ શામેલ છે.

નફતાલી બેનેટ (Naftali Bennett) ઈઝરાયેલના નવા વડા પ્રધાન બન્યા

- નફતાલી બેનેટ (Naftali Bennett) તાજેતરમાં ઈઝરાયેલના નવા વડા પ્રધાન તરીકે શપથ લીધા છે. નફતાલી બેનેટ 60-59 મતોના સાંકડા માર્જિનથી વિશ્વાસનો મત મેળવ્યો. તેમની જીતથી દેશના પૂર્વ વડા પ્રધાન બેનજિમિન નેતન્યાહુ ના 12 વર્ષના શાસનનો અંત આવ્યો. બેનજિમિન નેતન્યાહુ ઈઝરાયેલના લાંબા સમય સુધી સેવા આપતા નેતા છે.

મુખ્ય મુદ્દો

- નફતાલી બેનેટ ઈઝરાયેલની ભૂતપૂર્વ સંરક્ષણ પ્રધાન છે. તે જમણેરી યમિના પાર્ટી (Yamina Party) ના નેતા છે. તેમણે ઈઝરાયેલી સંસદના નેસેટમાં 60-59 ના મતથી વિશ્વનો મત મેળવ્યો. તે હવે ઈઝરાયેલનો 13 મો વડા પ્રધાન બન્યો છે.
- પાવર-શેરિંગ ડીલના ભાગ રૂપે નફતાલી બેનેટ સપ્ટેમ્બર 2023 સુધી વડા પ્રધાન રહેશે. આ પછી તે આગામી બે વર્ષ માટે યાયર લેપિડ (Yair Lapid) ને સત્તા સોંપશે. બેનજિમિન નેતન્યાહુ જમણેરી લિકુડ પાર્ટીના વડા બનશે અને વિપક્ષના નેતા બનશે.

Back to basics : નફતાલી બેનેટ (Naftali Bennett)

- નફતાલી બેનેટ (Naftali Bennett) એક ઈઝરાયેલી રાજકારણી છે જે હાલમાં ઈઝરાયેલના 13 મા વડા પ્રધાન છે. અગાઉ તેઓ અનેક મંત્રી પદ પર સેવા આપી ચૂક્યા છે. તેઓ 2013-15ના અર્થતંત્ર પ્રધાન, 2013-19ના વિદેશ પ્રધાન, 2015-19ના શિક્ષણ પ્રધાન અને 2019-20 દરમિયાન સંરક્ષણ પ્રધાન હતા. તે તેની કારકિર્દી દરમિયાન વિવિધ પક્ષો સાથે સંકળાયેલ છે. તેઓ 2013-18થી 'ધ યહૂદી હોમ', 2018-19 દરમિયાન 'ન્યુ રાઈટ', 2019 માં યમિના, 2019-20 દરમિયાન 'ન્યુ રાઈટ' અને 2020 માં 'યમિના' સાથે સંકળાયેલા હતા.

પીએમ મોદી રણ, જમીન અધોગતિ અને દુષ્કાળ અંગે યુએન સંમેલનને સંબોધન કરશે

- વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી 14 જૂન, 2021 ના રોજ સંયુક્ત રાષ્ટ્રમાં રણ, જમીનના અધોગતિ અને દુષ્કાળ અંગેની ઉચ્ચ સ્તરીય વર્ચુઅલ કોન્ફરન્સને સંબોધન કરવા જઈ રહ્યા છે.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- સંમેલનનું આયોજન મહાસભાના 75 મા સત્રના પ્રમુખ, વોલ્કન બોઝકીર (Volkan Bozkir) કરશે.
- પીએમ મોદી, 2019 માં નવી દિલ્હીમાં Conference of the Parties to United Nations Convention to Combat Desertification ના 14 મા અધ્યક્ષ હતા. જેમાં દિલ્હી જાહેરનામાને ગ્રામીણ અને શહેરી સમુદાયો વચ્ચેના સંક્રમણને પ્રોત્સાહન આપવા અને રણ, જમીનના અધોગતિ અને દુષ્કાળનો સામનો કરવા ઉજાની પહોંચ વધારવા માટે સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો.
- આ વર્ષના સત્ર દરમિયાન, આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ અને નાગરિક સમાજ જૂથોના પ્રતિનિધિઓ જમીન અધોગતિ (land degradation) સામે લડવાની પ્રગતિનું મૂલ્યાંકન

કરવાના હેતુથી એક પરિષદને સંબોધન કરશે. તેઓ તંદુરસ્ત જમીનને ફરીથી ઉત્પન્ન કરવા અને પુનઃસ્થાપિત કરવાના વૈશ્વિક પ્રયાસો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે અને આગળનો રસ્તો નક્કી કરશે.

જમીનની અધોગતિ કેમ ચિંતાનું કારણ છે?

- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર અનુસાર, વિશ્વના પૃથ્વીના પાંચમા ભાગનો વિશ્વવ્યાપી ક્ષેત્ર (2 અબજથી વધુ હેક્ટર) અધોગતિ (degraded) છે. તેમાં કુલ કૃષિ જમીનના અડધાથી વધુ ભાગનો સમાવેશ થાય છે. જો જમીનના અધોગતિ આ ગતિએ ચાલુ રહેશે અને જો આપણે જમીનને સંચાલિત કરવાની રીતને બદલીશું નહીં, તો 2050 સુધીમાં 90% કરતા વધુ જમીન અધોગતિ થઈ જશે. તે ગ્રહના ભૂમિ વિસ્તારના પાંચમા ભાગ અને 3.2 અબજ લોકોની આજીવિકાને નકારાત્મક અસર કરશે. જમીનના અધોગતિ પણ હવામાન પરિવર્તન અને જૈવવિવિધતાના નુકસાનને વેગ આપે છે અને દુષ્કાળ, જંગલી આગ, અનૈચ્છિક સ્થળાંતર અને ઝૂનોટિક ચેપી રોગોના ઉદભવમાં ફાળો આપે છે. આમ, આ પરિષદ જાગૃકતા લાવવા અને નિવારક પગલાં લેવાનું મહત્વનું બને છે.

ઓસ્ટ્રેલિયા અને યુકે વચ્ચે મુક્ત વેપાર સોદા પર હસ્તાક્ષર

- યુનાઈટેડ કિંગડમ અને ઓસ્ટ્રેલિયાએ 15 જૂન, 2021 ના રોજ મફત વેપાર કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે. આ વેપાર સોદો ઘણી વસ્તુઓ પરના ટેરિફને દૂર કરે છે. બ્રિટનના યુરોપિયન યુનિયન છોડ્યા બાદ આ સોદા પર હસ્તાક્ષર થયા હતા. આ ડીલ સાથે, યુકે વિશ્વભરમાં સંબંધોને વિસ્તૃત કરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યું છે.

Back to basics : સોદાનું મહત્વ

- આ સોદાથી સ્કોટ વિસ્કી જેવા પરંપરાગત બ્રિટીશ ઉત્પાદનોની નિકાસને વેગ મળશે તેવી અપેક્ષા છે તે ઓસ્ટ્રેલિયાથી લેમ્બ અને વાઈનની આયાતમાં પણ વધારો કરશે.
- આ સોદો તેને 'Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership(CPTPP)' જોડાવા માટે પણ મદદ કરશે. CPTPP એશિયા-પેસિફિક ક્ષેત્રમાં વધતા વેપાર માટેનો પ્રવેશદ્વાર માનવામાં આવે છે.
- તે કપડા અને કાર પરની ડ્યુટી ઘટાડશે અને કૃષિ ઉત્પાદનો પરની ડ્યુટી ઘટાડશે.

યુકે કયા દેશો સાથે વેપાર કરાર કરી રહ્યું છે?

- યુકે પાસે CPTPP ના 11 સભ્યોમાંથી સાત, જેમ કે ઓસ્ટ્રેલિયા, ચીલી, જાપાન, કેનેડા, મેક્સિકો, સિંગાપોર અને વિયેટનામ સાથે મુક્ત વેપાર સોદા છે. ઓસ્ટ્રેલિયા સાથેનો મફત વેપાર સોદો એ બ્રિટનનો પ્રથમ વેપાર સોદો છે જેની

શરૂઆત બ્રિટનના યુરોપિયન યુનિયનમાંથી નીકળ્યા પછીથી થઈ હતી. જાપાન અને કેનેડા સાથેના સોદા યુરોપિયન યુનિયન દ્વારા કરાયેલા હાલના કરારો પર કરવામાં આવ્યા હતા.

યુકે-ઓસ્ટ્રેલિયા સંબંધો

- યુકે ઓસ્ટ્રેલિયાનો પાંચમો સૌથી મોટો વેપાર ભાગીદાર છે. બંને બાજુની ચીજવસ્તુઓ અને સેવાઓનું મૂલ્ય એક વર્ષમાં 36.6 અબજ ડોલરનું છે. 2020 માં તેના કુલ વેપારમાં ઓસ્ટ્રેલિયા સાથે યુકેનો વેપાર લગભગ 1.2% જેટલો છે.

Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP)

- CPTPP, જેને TPP 11 અથવા TPP-11 તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે ઓસ્ટ્રેલિયા, બ્રુનેઈ, ચીલી, મલેશિયા, કેનેડા, જાપાન, મેક્સિકો, ન્યૂઝીલેન્ડ, સિંગાપોર, પેરુ અને વિયેટનામ વચ્ચેનો વેપાર કરાર છે. તે ટ્રાન્સ-પેસિફિક પાર્ટનરશીપ (TPP) થી વિકસિત થઈ છે, જે યુ.એસ.ના ખસી જવાને કારણે ક્યારેય અમલમાં નથી આવી.

બિડેન-પુટિન સમિટ

- તાજેતરના વર્ષોમાં રશિયા અને યુએસ વચ્ચે વધી રહેલા તણાવ વચ્ચે યુએસના રાષ્ટ્રપતિ જો બીડેન (Joe Biden) વ્લાદિમીર પુટિન (Vladimir Putin) સાથેની તેમની પહેલી શિખર સંમેલન પહેલા જિનીવા પહોંચ્યા.
- બ્રુસેલ્સ અને બ્રિટનમાં નાટો અને G7 સમિટ દરમિયાન વોશિંગ્ટનના નજીકના સાથીઓ સાથેના સંબંધો સુધાર્યા પછી જો બીડેન જિનેવા ગયા હતા.
- 2018 પછી યુએસ અને રશિયા વચ્ચે આ પહેલી બેઠક હશે.
- સમિટ લા ગ્રંજ વિલા અને તેની આસપાસના પાર્કમાં થશે.

Back to basics : યુએસ-રશિયા સંબંધ (US-Russia Relation)

- યુએસ અને રશિયા વચ્ચેના સંબંધો વિશ્વના સૌથી મહત્વપૂર્ણ દ્વિપક્ષીય સંબંધોમાંના એક છે. બંને દેશો પરમાણુ સુરક્ષા અને અપ્રસાર, આતંકવાદ અને હિંસક ઉગ્રવાદનો સામનો કરવા, યુરોપ અને યુરેશિયામાં પ્રાદેશિક સુરક્ષા અને મધ્ય પૂર્વમાં ખળભળાટ મચાવનારા વિવિધ ક્ષેત્રોમાં સમાન હિતો ધરાવે છે. હવામાન પલટા અને અવકાશ સંશોધન સામે લડવાના યુ.એસ. પ્રયાસોમાં રશિયા પણ મહત્વનો સહભાગી છે.

સમસ્યા

- બંને દેશો વચ્ચે દ્વિપક્ષીય સંબંધો છેલ્લા બે દાયકાથી સહકાર અને મુકાબલો સાથે ભળી ગયા છે. જો કે, યુકેન અને સીરિયામાં સંઘર્ષ સંબંધિત તનાવ આ સંબંધોને વધુ બગાડે છે.

એટલાન્ટિક ચાર્ટર

- તાજેતરમાં, અમેરિકાના રાષ્ટ્રપતિ અને બ્રિટનના વડા પ્રધાને 80 વર્ષ જુના એટલાન્ટિક ચાર્ટર (Atlantic Charter) ના નવા સંસ્કરણ પર હસ્તાક્ષર કર્યા.

Back to Basics : એટલાન્ટિક ચાર્ટર (૬૬,૬૬)

- એટલાન્ટિક ચાર્ટર એ US પ્રમુખ ફ્રેન્કલિન ડી રૂઝવેલ્ટ અને બ્રિટીશ વડા પ્રધાન વિન્સ્ટન ચર્ચિલ દ્વારા 14 ઓગસ્ટ, 1941 ના રોજ (બીજા વિશ્વ યુદ્ધ દરમિયાન) ન્યુફાઉન્ડલેન્ડમાં સરકારના બંને વડાઓની બેઠક બાદ જારી કરાયેલ સંયુક્ત ઘોષણા હતી.
- 1942 માં સંયુક્ત રાષ્ટ્રની ઘોષણામાં સંદર્ભ દ્વારા એટલાન્ટિક ચાર્ટરનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.
- વિશ્વ યુદ્ધ II એ સંઘર્ષ હતો જેમાં વર્ષ 1939-45 દરમિયાન વિશ્વના લગભગ દરેક ભાગનો સમાવેશ થતો હતો.

મુખ્ય લક્ષણો

- એક્સિસ પાવર્સ: જર્મની, ઈટાલી અને જાપાન.
- સાથી: ફ્રાંસ, ગ્રેટ બ્રિટન, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, સોવિયત સંઘ અને થોડા અંશે ચીન.
- એટલાન્ટિક ચાર્ટર યુ.એસ. અને બ્રિટિશ યુદ્ધના ઉદ્દેશોનું વિસ્તૃત વર્ણન પ્રદાન કરે છે જેમ કે:
- તેઓ સંબંધિત લોકોની મફત સંમતિ વિના કોઈપણ પ્રાદેશિક પરિવર્તન ઇચ્છતા ન હતા.
- તેઓએ સરકાર પસંદ કરવાના લોકોના અધિકારને માન આપ્યું હતું અને તેઓ ઇચ્છતા હતા કે તેઓ સાર્વભૌમ અધિકાર અને સ્વ-સરકારથી બળજબરીથી વંચિત રહે.
- તેઓ વેપારને પ્રોત્સાહન આપવાનો પ્રયાસ કરશે અને તમામ રાજ્યો માટે કાચા માલની સમાન એક્સેસ.
- તેઓએ શ્રમ ધોરણો, આર્થિક પ્રગતિ અને સામાજિક સુરક્ષામાં સુધારો લાવવા માટે વિશ્વવ્યાપી સહયોગને પ્રોત્સાહન આપવાની આશા વ્યક્ત કરી.
- ‘નાઝી અત્યાચાર’ (જર્મની) નો વિનાશ તેઓ એક એવી શાંતિની શોધ કરશે કે જેના હેઠળ બધા દેશો ભય અને ઇચ્છા વિના તેમની સરહદોની અંદર સલામત રીતે જીવી શકે.
- આવી શાંતિ હેઠળ સમુદ્ર મુક્ત હોવો જોઈએ.

નવું એટલાન્ટિક ચાર્ટર (2021)

- નવા ચાર્ટર એ 604-શબ્દોનો ઢંઢેરો છે જે 21મી સદીમાં વૈશ્વિક સંબંધો માટે એક ભવ્ય દ્રષ્ટિ રજૂ કરવા માગે છે, જેમ કે USA બીજા વિશ્વયુદ્ધમાં પ્રવેશ્યાના થોડા મહિના પહેલાં પશ્ચિમની પ્રતિબદ્ધતા અને લોકશાહી અને પ્રાદેશિક અખંડિતતામાં મૂળ રૂપે જણાવ્યું હતું.

- તે સિદ્ધાંતોનું નિવેદન છે, તે વચન છે કે UK અને US સાથે મળીને તેમની ઉંમરના પડકારોનો સામનો કરશે. તે બંને દેશોને નિયમો આધારિત આંતરરાષ્ટ્રીય હુકમનું પાલન કરવા હાકલ કરે છે.
- નવા ચાર્ટરમાં ઉભરતી તકનીકીઓ, સાયબર સ્પેસ અને ટકાઉ વૈશ્વિક વિકાસના સંદર્ભમાં આબોહવા પરિવર્તન અને જૈવવિવિધતાને સુરક્ષિત કરવાની જરૂરિયાત પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું છે.
- તે પશ્ચિમના સાથી પક્ષોને ચૂંટણી સહિતના પ્રચાર અથવા અન્ય જોખમી પ્રભાવો દ્વારા દબલનો વિરોધ કરવા કહે છે.
- તે વચન આપે છે કે જ્યાં સુધી પરમાણુ શસ્ત્રો છે ત્યાં સુધી ઉત્તર એટલાન્ટિક સંઘિ સંગઠન (North Atlantic Treaty Organisation- NATO) પરમાણુ જોડાણ રહેશે.

ભારત માટે તકો

- જૂના એટલાન્ટિક ચાર્ટરએ ભારતીય રાષ્ટ્રવાદને પશ્ચિમથી અલગ કર્યો, પરંતુ નવા ચાર્ટર અને પાશ્ચાત્ય સંસ્થાનોના પુનર્વેશને યુ.એસ. અને તેના સાથી દેશો સાથે ભારતના જોડાવાના ઉત્પાદક તબક્કાને આગળ વધારવું જોઈએ.
- 1941 માં, યુકેએ ભારતને જણાવ્યું હતું કે ચાર્ટરમાં નિર્ધારિત સ્વ-નિર્ધારણના સિદ્ધાંત ભારતમાં લાગુ પડતા નથી.
- જો કે, G-7 સમિટ 2021 માં ઓસ્ટ્રેલિયા અને દક્ષિણ કોરિયા (અતિથિઓ તરીકે) સાથે ભારત અને દક્ષિણ આફ્રિકાની હાજરી વૈશ્વિક પડકારોનો સામનો કરવા માટે પશ્ચિમનો આધાર વિસ્તૃત કરવાની તાકીદની આવશ્યકતાને માન્યતા આપે છે.
- ભારત સાથેની પશ્ચિમી પરામર્શને સંસ્થાકીય બનાવવાનો હાલનો ઍંગ્લો-અમેરિકન પ્રયાસ એ લાંબા સમયથી રાહ જોવાતી સુધારણા છે.
- ભારતની અંતર્ગત લોકશાહી સ્વતંત્રતાને સંકોચવા વિશેની ધારણાઓને સંબોધિત કરવા અને વૈશ્વિક મુદ્દાઓ પર પશ્ચિમી લોકશાહીઓ સાથે ખરા સહકારની ઓફર કરવા માટે, ભારતીય વડા પ્રધાન દ્વારા સંબોધન કરવા માટે, G-7 સમિટ (2021) માં બંનેની પ્રતિબદ્ધતા દર્શાવવાની તક છે.

દુર્લભ પૃથ્વી ધાતુઓ અને ચીનનો એકાધિકાર

- દુર્લભ પૃથ્વી ધાતુઓ પર ચીનનું વર્ચસ્વ, ઉત્પાદનના ભવિષ્યની ચાવી, પશ્ચિમ માટે એક મોટી ચિંતા છે.

ચીનનો એકાધિકાર

- વિશ્વના દુર્લભ પૃથ્વી ધાતુઓમાં 90% ઉત્પાદન કરતી વખતે પણ એક સમયે ચીને દુર્લભ પૃથ્વી ધાતુઓ પર વૈશ્વિક વર્ચસ્વ મેળવ્યું છે.
- હાલમાં આ ઘટાડીને 60% કરી દેવામાં આવી છે અને બાકીનું ઉત્પાદન ફ્વોડ (ઓસ્ટ્રેલિયા, ભારત, જાપાન અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ) સહિતના અન્ય દેશો દ્વારા બનાવવામાં આવ્યું છે.

- > 2010 પછી, જ્યારે ચીને જાપાન, યુ.એસ. અને યુરોપમાં દુર્લભ પૃથ્વી વહન પર પ્રતિબંધ મૂક્યો, ત્યારે એશિયા, આફ્રિકા અને લેટિન અમેરિકાના નાના એકમો તેમજ ઓસ્ટ્રેલિયા અને અમેરિકામાં ઉત્પાદન એકમો શરૂ કરવામાં આવ્યા.
- > તેમ છતાં, પ્રક્રિયા થયેલ દુર્લભ પૃથ્વી ધાતુઓમાં ચીનનો મોટો હિસ્સો છે.

ચીન પર ભારે અવલંબન (ભારત અને વિશ્વ)

- > વિશ્વમાં દુર્લભ પૃથ્વી તત્વોનો પાંચમો સૌથી મોટો ભંડોળ ભારત પાસે છે, તે લગભગ દુર્લભ પૃથ્વી ધાતુઓની જરૂરિયાતો ચીનથી તૈયાર સ્વરૂપમાં આયાત કરે છે.
- > 2019 માં યુ.એસ.એ તેની દુર્લભ પૃથ્વીની ખનિજોમાંથી 80% ચીનથી આયાત કરી, જ્યારે ઈયુને તેના 98% પુરવઠા ચીનથી મળે છે.
- > ભારત માટે તકો: ભારતની દુર્લભ પૃથ્વી સંભાવનાને વધારવા માટે ત્રણ સંભવિત અભિગમો છે.

રેર અર્થ (DRE) માટે નવો વિભાગ

- > ભારતે પેટ્રોલિયમ અને કુદરતી ગેસ મંત્રાલય હેઠળ રેર એર્થ્સ (DRE) માટે એક નવો વિભાગ બનાવવો જોઈએ, જેથી અપસ્ટ્રીમ સેક્ટરમાં સુવિધા સ્થાપવા કંપનીઓને સપ્રધરતાના અંતરની ફાઇનાન્સિંગ આપીને વ્યૂહાત્મક મહત્વના રેર એર્થ્સ (REEs) ની એક્સેસને સુરક્ષિત કરી શકાય.
- > આ ભારતીય વિરલ અર્થ ઓફસાઇટ્સ (REOs) વૈશ્વિક સ્તરે સ્પર્ધાત્મક બનાવી શકે છે.

ડાઉનસ્ટ્રીમ પ્રક્રિયાઓ અને એપ્લિકેશનો

- > વૈકલ્પિક રીતે તે ડાઉનસ્ટ્રીમ પ્રક્રિયાઓ અને એપ્લિકેશનો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરી શકે છે, જેમ કે દુર્લભ પૃથ્વી ચુંબક અને બેટરીનું ઉત્પાદન.
- > ભારતીય ઉત્પાદકોને સૂચિબદ્ધ ઉત્પાદકો પાસેથી સસ્તામાં REOs આયાત કરવા દેવા માટે બંદર ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને વ્યવસાયમાં સરળતા જેવા પગલાં પર ધ્યાન આપવાની જરૂર રહેશે.

અન્ય એજન્સીઓ સાથે સંકલન

- > છેવટે, તે અન્ય એજન્સીઓ સાથે સંકલન કરી શકે છે જેમ કે ક્વાડ જેવા જૂથો સાથે સીધી ભાગીદારી કરીને વૈશ્વિક પુરવઠાના સંકટ સામે બંધ તરીકે એક વ્યૂહાત્મક અનામત બનાવે છે.
- > હાલની નીતિમાં ગોઠવણો સાથે, ભારત વિશ્વને દુર્લભ માટી પુરવઠોકર્તા તરીકે ઉભરી શકે છે અને 21મી સદીની જરૂરિયાતોને ધ્યાનમાં રાખીને ઉચ્ચતમ ઉત્પાદન ઉત્પાદક અર્થતંત્રને શક્તિ આપવા આ સંસાધનોનો ઉપયોગ કરી શકે છે.

Back to Basics : દુર્લભ પૃથ્વી એલિમેન્ટ (REE)

- > તે 17 દુર્લભ ધાતુ તત્વોનું જૂથ છે. આમાં સામાયિક કોષ્ટકમાં હાજર 15 લેંટેનાઈડ્સ, વત્તા સ્કેન્ડિયમ અને કર્ણક શામેલ છે, જે લેન્ટાનાઈડ્સમાં સમાન ભૌતિક અને રાસાયણિક ગુણધર્મો દર્શાવે છે.
- > 17 દુર્લભ તત્વોમાં સેરિયમ (Ce), ડિસપ્રોસીયમ (Dy), એર્બિયમ (Er), યુરોપિયમ (Eu), ગેડોલીનિયમ (Gd), હોલ્મિયમ (Ho), લેન્થનમ (La), લ્યુટિયમ (Lu), નિયોડિમિયમ (Nd), પ્રોસોડીમિયમ શામેલ છે. (Pr), પ્રોમિથિયમ (Pm), સમરિયમ (Sm), સ્કેન્ડિયમ (Sc), ટર્બિયમ (Tb), થ્યુલિયમ (Tm), એર્બિયમ (Yb) અને કર્ણક (Y) શામેલ છે.
- > આ ખનિજો અનન્ય ચુંબકીય, લ્યુમિનેસેન્ટ અને ઈલેક્ટ્રોકેમિકલ ગુણધર્મો ધરાવે છે અને તેથી ગ્રાહક ઈલેક્ટ્રોનિક્સ, કમ્પ્યુટર અને નેટવર્ક, સંદેશાવ્યવહાર, આરોગ્ય સંભાળ, રાષ્ટ્રીય સંરક્ષણ, વગેરે સહિતના વિવિધ ક્ષેત્રોમાં તેમને મહત્વપૂર્ણ બનાવે છે.
- > આ તત્વો ભવિષ્યની તકનીકો માટે પણ મહત્વપૂર્ણ છે (દા.ત. ઉચ્ચ તાપમાન સુપરકોન્ડક્ટિવિટી, સુરક્ષિત સંગ્રહ અને હાઈડ્રોજન પછીની અર્થવ્યવસ્થા માટે હાઈડ્રોજનનું પરિવહન, પર્યાવરણીય ગ્લોબલ વોર્મિંગ અને ઉર્જા કાર્યક્ષમતા, વગેરે)
- > આને 'દુર્લભ' તત્વો કહેવામાં આવે છે, કારણ કે ભૂતકાળમાં તેમને તકનીકી રૂપે તેમના ઓક્સાઈડ સ્વરૂપમાંથી તેને દૂર કરવું મુશ્કેલ હતું.
- > તેઓ ઘણા ખનિજોમાં હાજર હોય છે, પરંતુ ઘણી વખત ઓછી સાંદ્રતામાં આર્થિક રીતે શુદ્ધ થાય છે.

દુર્લભ પૃથ્વી તત્વો પર ભારતની વર્તમાન નીતિ

- > હાલમાં ભારતમાં દુર્લભ તત્વોની શોધખોળ 'ઈન્ડિયન બ્યુરો ઓફ માઈન્સ' અને 'ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ અણુ ઉર્જા' દ્વારા કરવામાં આવી રહી છે.
- > અગાઉ આ તત્વોનું ખાણકામ અને પ્રક્રિયા કેટલીક નાની ખાનગી કંપનીઓ દ્વારા કરવામાં આવતી હતી, પરંતુ હાલમાં આ કામ અણુ ઉર્જા વિભાગ હેઠળ IREL (ભારત) લિમિટેડ (અગાઉ ભારતીય રેર અર્થ લિમિટેડ) દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું છે.
- > ભારતે ઘણા દરિયાકાંઠાના રાજ્યોમાં જોવા મળતા દુર્લભ તત્વો અને મોનાઝાઈટ બીચ રેતી જેવા પ્રાથમિક ખનિજ પર IREL જેવા સરકારી કોર્પોરેશનોને ઈજારો આપ્યો છે.
- > IREL દુર્લભ પૃથ્વી ઓક્સાઈડનું ઉત્પાદન કરે છે (ઓછી કિંમતની 'અપસ્ટ્રીમ' પ્રક્રિયા) અને આને વિદેશી પેઠીઓને વેચે છે, જે ધાતુઓ કાઢે છે અને અંતિમ ઉત્પાદનો (ઉચ્ચ કિંમતની 'ડાઉનસ્ટ્રીમ' પ્રક્રિયા) બનાવે છે.
- > IREL નું ધ્યાન મોનાઝાઈટમાંથી કાઢેલા થોરિયમ અણુ ઉર્જા વિભાગને ઉપલબ્ધ કરાવવાનું છે.

ઇયુની પસંદગી સામાન્યીકૃત યોજના

- યુરોપિયન સંસદ દ્વારા તાજેતરમાં જ એક ઠરાવ સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો, જેમાં ઇયુ કમિશનને શ્રીલંકાને સામાન્યીકૃત યોજના અંતર્ગત આપવામાં આવેલા પ્રેફરન્સ પ્લસ (GSP+) ના કામચલાઉ ઉપાડ પર વિચારણા કરવા વિનંતી કરી હતી.
- શ્રીલંકાએ 2017 માં GSP+, અથવા યુરોપિયન યુનિયનની સામાન્યીકૃત પસંદગી યોજનાને ફરીથી પ્રાપ્ત કરી.
- યુરોપિયન યુનિયન ચીન પછીનું શ્રીલંકાનું બીજું સૌથી મોટું વેપાર ભાગીદાર છે અને તેનું બીજું મુખ્ય નિકાસ સ્થળ છે.
- જનરલાઈઝ્ડ સ્કીમ ઓફ પ્રેફરન્સીસ (GSP) એ ઇયુ નિયમોનો સમૂહ છે જે વિકાસશીલ દેશોના નિકાસકારોને ઇયુ ને તેમની નિકાસ પર ઓછા અથવા કોઈ ટેરિફ ચૂકવવાની મંજૂરી આપે છે.
- તે વિકાસશીલ દેશોને ગરીબી ઘટાડવામાં અને મજૂર અને માનવાધિકાર સહિત આંતરરાષ્ટ્રીય મૂલ્યો અને સિદ્ધાંતોના આધારે રોજગાર બનાવવામાં મદદ કરે છે.
- યુરોપિયન યુનિયનની GSP વ્યાપકપણે કવરેજ અને લાભની દ્રષ્ટિએ સૌથી પ્રગતિશીલ માનવામાં આવે છે.

પ્રકર

■ માનક GSP:

- ઓછી અને મધ્યમ આવક ધરાવતા દેશો માટે, આનો અર્થ એ છે કે ટેરિફ લાઈનના બે તૃતીયાંશ ભાગ પરના કસ્ટમ ડ્યુટીઝને આંશિક અથવા સંપૂર્ણપણે દૂર કરો.
- વિકાસશીલ દેશોને આપમેળે GSP આપવામાં આવે છે જો તેઓને વર્લ્ડ બેંક દ્વારા 'ઉચ્ચ મધ્યમ આવક' ની આવકનું સ્તર ધરાવતા અથવા અન્ય યુકિ કે જે તેમને ઇયુ માર્કેટમાં પ્રેફરન્શિયલ એક્સેસ આપે છે (જેમ કે મુક્ત વેપાર કરાર) દ્વારા વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે.

- લાભાર્થીઓ: બાંગ્લાદેશ, કંબોડિયા અને મ્યાનમાર.

■ GSP +:

- ટકાઉ વિકાસ અને સુશાસન માટે વિશેષ પ્રોત્સાહન પ્રણાલી.
- તે સંવેદનશીલ નીચી અને નીચી-મધ્યમ આવકવાળા દેશો માટે સમાન ગણતરી (ધોરણ GSP હેઠળ) 0% થી ઘટાડે છે જે માનવ અધિકાર, મજૂર અધિકારો, પર્યાવરણની સુરક્ષા અને સુશાસન સંબંધિત આંતરરાષ્ટ્રીય સંમેલનો લાગુ કરે છે.
- લાભાર્થીઓ: આર્મેનિયા, બોલિવિયા, કેબો વર્ડે, કિર્ગિઝસ્તાન, મંગોલિયા, પાકિસ્તાન, ફિલિપાઈન્સ અને શ્રીલંકા.

■ EBA:

- ઓછામાં ઓછા વિકસિત દેશો માટે વિશેષ વ્યવસ્થા, તેમને શસ્ત્રો અને દારૂગોળો સિવાય તમામ ઉત્પાદનોની ફરજ મુક્ત, ફ્વોટા-મુક્ત પ્રવેશની મંજૂરી.

લાભાર્થીઓની દેખરેખ

- યુરોપિયન યુનિયન, માનવાધિકાર, મજૂર અધિકારો, પર્યાવરણીય સંરક્ષણ અને GSP+ લાભાર્થી દેશોના સારા શાસન પર આંતરરાષ્ટ્રીય સંમેલનોના અસરકારક અમલીકરણની નિરીક્ષણ અને સમીક્ષા કરે છે.
- આ મોનિટરિંગમાં માહિતી વિનિમય અને સંવાદ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે, તેમજ નાગરિક સમાજ સહિતના વિવિધ હોદ્દદારોનો સમાવેશ થાય છે.

Back to Basics : સામાન્યીકૃત પસંદગી સિસ્ટમ (GSP)

- પરિચય:
 - જનરલાઈઝ્ડ સિસ્ટમ ઓફ પ્રેફરન્સીસ (GSP) એ એક છત્ર ખ્યાલ છે જે ઔદ્યોગિક દેશો દ્વારા વિકાસશીલ દેશોને આપવામાં આવતી પ્રેફરન્શિયલ યોજનાઓનો મોટો ભાગ આવરી લે છે.
 - આમાં મોસ્ટ ફેવરર્ડ નેશન (MFN) તરીકે નીચા ટેરિફ અથવા દાતા દેશોના બજારોમાં લાભાર્થી દેશો દ્વારા નિકાસયોગ્ય ઉત્પાદનોની શુલ્ક મુક્ત પ્રવેશ શામેલ છે.
 - ઔદ્યોગિકીકૃત દેશોના બજારોમાં વિકાસશીલ દેશોને પ્રેફરન્શિયલ ટેરિફ રેટ આપવાના વિચારને મૂળ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની કોનફરન્સ ઓન ટ્રેડ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ (UNCTAD) ના સંમેલનમાં 1964 માં રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
 - જનરલાઈઝ્ડ સિસ્ટમ ઓફ પ્રેફરન્સીસ (GSP) નવી દિલ્હીમાં વર્ષ 1968 માં અપનાવવામાં આવી હતી અને વર્ષ 1971 માં તે સંપૂર્ણ રીતે સ્થાપિત થઈ હતી.
 - હાલમાં UNCTAD સચિવાલયને સૂચિત કુલ 13 રાષ્ટ્રીય GSP યોજનાઓ છે.
 - દેશ કે જે સામાન્યીકૃત સિસ્ટમ ઓફ પ્રેફરન્સીસ (GSP) ની ઓફર કરે છે
 - ઓસ્ટ્રેલિયા, બેલારૂસ, કેનેડા, યુરોપિયન યુનિયન, આઈસલેન્ડ, જાપાન, કઝાકિસ્તાન, ન્યુઝીલેન્ડ, નોર્વે, રશિયા, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ, તુર્કી અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ.
 - વર્ષ 2019 માં, યુ.એસ.એ તેના GSP વેપાર કાર્યક્રમ હેઠળ લાભાર્થી વિકાસશીલ રાષ્ટ્ર તરીકે ભારતની સ્થિતિ સમાપ્ત કરી. યુ.એસ.ના જણાવ્યા મુજબ ભારતે યુ.એસ.ને ખાતરી આપી ન હતી કે તે યુ.એસ.ને તેના બજારોમાં 'સમાન અને યોગ્ય ઉચિત' પ્રદાન કરશે.

લાભ

■ આર્થિક વિકાસ:

- આ પરિણામે લાભાર્થી દેશોને વિકસિત દેશો સાથે તેમના વેપારમાં વધારો કરવા અને તેમના વેપારમાં વિવિધતા લાવવામાં મદદ કરે છે, ત્યાં વિકાસશીલ દેશના આર્થિક વિકાસમાં વધારો થાય છે.

■ રોજગારીની તકો:

- GSP હેઠળ આયાત કરેલા માલનું બંદરોથી ગ્રાહકો, ખેડુતો અને ઉત્પાદકોમાં પરિવહન પણ વિકસિત દેશમાં રોજગારનું સર્જન કરે છે.

■ સ્પર્ધામાં વધારો:

- આ વ્યવસ્થા દ્વારા, કંપનીઓ દ્વારા માલના ઉત્પાદન માટે ઉપયોગમાં લેવાતી આયાત ઈનપુટ્સની કિંમત ઓછી થાય છે, જેનાથી કંપનીઓ વચ્ચેની હરીફાઈ વધે છે.

■ વૈશ્વિક મૂલ્યોને પ્રોત્સાહન:

- તે લાભાર્થી દેશોને તેમના નાગરિકોને મજૂર અધિકારો પૂરા પાડવા, બૌદ્ધિક સંપત્તિ હકોને લાગુ કરવા અને કાયદાના શાસનને ટેકો આપવાના વૈશ્વિક મૂલ્યોને પ્રોત્સાહન આપવા પ્રોત્સાહિત કરે છે.

વેપાર અને વિકાસ અંગે યુનાઇટેડ નેશન્સ કોન્ફરન્સ

(UNCTAD)

- તે યુનાઇટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી દ્વારા 1964 માં સ્થપાયેલી કાયમી આંતર-સરકારી સંસ્થા છે. તેનું મુખ્ય મથક સ્વિટ્ઝર્લેન્ડના જિનીવા સ્થિત છે.
- તે વિકાસશીલ દેશોને વૈશ્વિકરણના અર્થતંત્રના ફાયદાઓ વધુ ન્યાયી અને અસરકારક રીતે કાપવામાં મદદ કરે છે.
- તેમાં 194 સભ્ય દેશો છે. ભારત પણ તેનો સભ્ય છે.
- તેના દ્વારા પ્રકાશિત કેટલાક અહેવાલો છે:
 - વેપાર અને વિકાસ અહેવાલ (Trade and Development Report)
 - રોકાણોની વલણો મોનિટર અહેવાલ (Investment Trends Monitor Report)
 - વિશ્વ રોકાણ અહેવાલ (World Investment Report)
 - ઓછામાં ઓછા વિકસિત દેશોનો અહેવાલ (The Least Developed Countries Report)
 - માહિતી અને અર્થશાસ્ત્ર અહેવાલ (Information and Economy Report)
 - ટેકનોલોજી અને ઈનોવેશન રિપોર્ટ (Technology and Innovation Report)
 - ચીજવસ્તુઓ અને વિકાસ અહેવાલ (Commodities and Development Report)

સૌથી પ્રિય રાષ્ટ્ર (MFN)

- ટેરિફ અને ટ્રેડ પર WTO ના સામાન્ય કરારના 'મોસ્ટ ફેવરડ નેશન' સિદ્ધાંત મુજબ WTO ના દરેક સભ્ય દેશોએ અન્ય તમામ સભ્યોને સમાન રીતે ટ્રેડિંગ ભાગીદારોની જેમ વર્તે છે.
- WTO અનુસાર, જોકે 'મોસ્ટ ફેવરડ નેશન' શબ્દનો અર્થ 'વિશેષ સારવાર' છે, તે ખરેખર ભેદભાવની નીતિને સૂચવે છે.

8મી ADMM-Plus બેઠક

- તાજેતરમાં ભારતના સંરક્ષણ પ્રધાને 8મી આસિયાન સંરક્ષણ પ્રધાનોની બેઠક (ADMM-Plus) ને સંબોધન કર્યું હતું.
- ADMM-Plus એ આસિયાન અને તેના આઠ સંવાદ ભાગીદારોનું મંચ છે.

Back to basics : સુરક્ષા અને વિવાદનું નિરાકરણ

- ભારતે રાષ્ટ્રોની સાર્વભૌમત્વ અને પ્રાદેશિક અખંડિતતાના આદરને આધારે ભારત-પ્રશાંતમાં ખુલ્લા અને સર્વસામાન્ય હુકમની હાકલ કરી હતી.
- તે દક્ષિણ ચાઈના સમુદ્ર સહિત આંતરરાષ્ટ્રીય જળમાર્ગો પર નેવિગેશન, ઓવરફ્લાઈટ અને અવિરત વાણિજ્યને સમર્થન આપે છે, ભારતને આશા છે કે આ આચારસંહિતા (દક્ષિણ ચાઈના સમુદ્ર માટે) વાટાઘાટો પરિણામ લાવશે જે 'કાયદા અંગેના સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંમેલન' છે.
- તાજેતરમાં, આસિયાન અને ચીન આ કોડ પર વાતચીત ફરી શરૂ કરવા સંમત થયા હતા, જે રોગચાળાને કારણે અટકેલા હતા.
- અહેવાલ મુજબ ચીન અને આસિયાન 2013 માં બંધનકર્તા આચારસંહિતા પર વાતચીત શરૂ કરી હતી.
- સંવાદ દ્વારા આંતરરાષ્ટ્રીય નિયમો અને કાયદાઓના પાલન દ્વારા વિવાદોના શાંતિપૂર્ણ સમાધાન પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો.
- આંતરરાષ્ટ્રીય શાંતિ અને સલામતી માટે ઉભરતા પડકારોને પહોંચી વળવા નવી સિસ્ટમોની જરૂર છે.

'એક્ટ ઇસ્ટ' નીતિ

- એક્ટ ઇસ્ટ નીતિનો મુખ્ય ઉદ્દેશ દ્વિપક્ષીય, પ્રાદેશિક અને બહુપક્ષીય સ્તરે સતત જોડાણ દ્વારા ભારત-પ્રશાંત ક્ષેત્રના દેશો સાથે આર્થિક સહયોગ, સાંસ્કૃતિક સંબંધો અને વ્યૂહાત્મક સંબંધોને વિકસિત કરવાનો છે.

આતંકવાદ

- આતંકવાદી સંગઠનો અને તેમના નેટવર્કને સંપૂર્ણપણે વિક્ષેપિત કરવા માટે સામૂહિક સહયોગની હાકલ કરવામાં આવી હતી.
- ગુનેગારોને જવાબદાર ગણવા અને તેને પકડવાની અને આતંકવાદીઓને ટેકો આપવા, નાણાં પૂરા પાડવામાં અને બંદોબસ્ત કરનારા સામે કડક પગલાં લેવાની જરૂર હતી.
- ફાઈનાન્શિયલ એક્શન ટાસ્ક ફોર્સ (FATF) ના સભ્ય તરીકે, ભારત આતંકવાદના નાણાં પૂરા પાડવામાં પ્રતિબદ્ધ છે.
- FATF એ વૈશ્વિક મની લોન્ડરિંગ અને આતંકવાદી ફાઈનાન્સિંગ વોચ ડોગ છે.

સાયબર સુરક્ષા

- મલ્ટીપલ-હિસ્સેદાર અભિગમ માટે કહેવામાં આવે છે, જે લોકશાહી મૂલ્યો દ્વારા માર્ગદર્શન આપે છે અને સાર્વભૌમ રાજ્યો માટે સલામત અને સ્થિર ઇન્ટરનેટ સિસ્ટમથી સંબંધિત ખુલ્લા અને સમાવિષ્ટ શાસન માળખું, જે સાયબર સ્પેસનું ભવિષ્ય નક્કી કરશે.

COVID-19

- વૈશ્વિક સ્તરે ઉપલબ્ધ પેટન્ટ મુક્ત રસીઓ, સીમલેસ સપ્લાય ચેન અને મોટી વૈશ્વિક તબીબી ક્ષમતા ભારત દ્વારા સંયુક્ત પ્રયાસો દ્વારા સૂચવવામાં આવેલી કેટલીક પહેલ છે.
- દક્ષિણ આફ્રિકા અને ભારતે વૈશ્વિક વેપાર સંગઠન (WTO) ને આ રોગચાળાને કાબૂમાં રાખવા માટે રસી અને નવી તકનીકના સમાનરૂપે વહેંચણી સુનિશ્ચિત કરવા COVID-19 સંબંધિત બૌદ્ધિક સંપત્તિ (IP) ના અધિકારને સ્થગિત કરવા હાકલ કરી છે.

માનવતાવાદી સહાયતા અને આપત્તિ રાહત (HADR)**કામગીરી**

- વિસ્તૃત પડોશમાં સંકટ સમયે ઝડપથી પ્રતિક્રિયા આપનારા ભારત એવા પ્રથમ દેશોમાંનો એક છે.
- એજન્સીઓના વડાઓની (HACGAM) એશિયન કોસ્ટ ગાર્ડ મીટીંગના સ્થાપક સભ્ય તરીકે, ભારત દરિયાઈ શોધ અને બચાવના ક્ષેત્રોમાં સહકાર દ્વારા ક્ષમતા નિર્માણમાં વધારો કરવાનો પ્રયાસ કરે છે.
- HACGAM એ એપીએક્સ લેવલ પ્લેટફોર્મ છે જે 2004 માં સ્થાપિત એશિયન ક્ષેત્રની તમામ મોટી કોસ્ટગાર્ડ એજન્સીઓના એકીકરણની સુવિધા આપે છે.

આસિયાનની કેન્દ્રિયતા

- ભારત આસિયાન સાથે ઉંડા સંબંધ ધરાવે છે અને પ્રાદેશિક શાંતિ અને સ્થિરતામાં ફાળો આપતા ઘણા ક્ષેત્રોમાં તેની સક્રિય ભાગીદારી ચાલુ રાખે છે, ખાસ કરીને આસિયાન દ્વારા સંચાલિત મિકેનિઝમ્સ દ્વારા:

પૂર્વ એશિયા સમિતિ

- આસિયાન પ્રાદેશિક મંચ :
- ADMM પ્લસ:
- ભારત-એશિયાની વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીને તેમની વચ્ચેના સમૃદ્ધ સાંસ્કૃતિક અને સંસ્કૃતિ સંબંધો અને લોકો-લોકોના સહયોગને પ્રોત્સાહનથી મજબૂત બનાવવામાં આવી છે.
- 2007 માં, સિંગાપોરમાં 2G આસિયાન સંરક્ષણ પ્રધાનોની બેઠક (ADMM) માં, ADMM-Plus સ્થાપિત કરવા માટે ઠરાવ સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો.
- વર્ષ 2010 માં વિયેટનામના હનોઈમાં પ્રથમ ADMM-Plus વાર્તાઘાટો થઈ હતી.

- બ્રુનેઈ વર્ષ 2021 માટે ADMM-Plus ફોરમના અધ્યક્ષ છે.
- એસોસિયેશન ઓફ સાઉથઈસ્ટ એશિયન નેશન્સ (આસિયાન) એ એશિયા-પેસિફિકના વસાહતી પછીના રાજ્યો વચ્ચે વધી રહેલા તણાવ વચ્ચે રાજકીય અને સામાજિક સ્થિરતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે સ્થાપિત એક પ્રાદેશિક સંસ્થા છે.

સભ્યપદ

- ADMM દેશોમાં દસ આસિયાન સભ્ય દેશો અને અન્ય આઠ દેશો- ઓસ્ટ્રેલિયા, ચીન, ભારત, જાપાન, ન્યુઝીલેન્ડ, કોરિયા પ્રજાસત્તાક, રશિયન ફેડરેશન અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સનો સમાવેશ થાય છે.

ઉદ્દેશ

- તેનો ઉદ્દેશ વધુ સંવાદ અને પારદર્શિતા દ્વારા સંરક્ષણ મથકો વચ્ચે પરસ્પર વિશ્વાસ અને સહકારને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.

સહકારના ક્ષેત્રો

- દરિયાઈ સલામતી, આતંકવાદ વિરોધી, માનવતાવાદી સહાય અને આપત્તિ રાહત, શાંતિ અને લશ્કરી દવા.

UNGA ઠરાવ 75/260: HIV/AIDS

- કેન્દ્રીય આરોગ્યમંત્રીએ HIV/AIDS ની રોકથામ અંગે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભા (United Nations General Assembly- UNGA) ના 75 મા અધિવેશનને સંબોધન કર્યું હતું.
- UNGA રિઝોલ્યુશન 75/260 HIV/AIDS પર પ્રતિબદ્ધતાની ઘોષણા અને HIV/AIDS પર રાજકીય ઘોષણાઓના અમલીકરણ સાથે સંબંધિત છે.
- HIV/AIDS નિવારણ મોડેલ: ભારતના અનોખા HIV નિવારણ મોડેલ 'સોશિયલ કોન્ટ્રાક્ટિંગ' (Social Contracting) ની કલ્પના પર કેન્દ્રિત છે, જેના દ્વારા નાગરિક સમાજના ટેકા સાથે 'લક્ષિત હસ્તક્ષેપો કાર્યક્રમ' (Targeted Interventions Program) લાગુ કરવામાં આવે છે.
- પ્રોગ્રામનો હેતુ વર્તન પરિવર્તન, સંદેશાવ્યવહાર, આઉટરીચ, સર્વિસ ડિલિવરી, પરામર્શ અને પરીક્ષણ અને HIV કેર માટે જોડાણોની ખાતરી કરવાનો છે.
- કાનૂની માળખું: HIV/AIDS નિવારણ અને નિયંત્રણ અધિનિયમ, 2017 ચેપગ્રસ્ત અને અસરગ્રસ્ત વસ્તીના માનવાધિકારની સુરક્ષા માટે કાનૂની અને કાર્યક્ષમ માળખું પ્રદાન કરે છે.
- મફત સારવાર: ભારત લગભગ 1.4 મિલિયન લોકોને નિ:શુલ્ક એન્ટી-રેટ્રો-વાયરલ સારવાર આપી રહ્યું છે.

- > એન્ટિ-રેટ્રો-વાયરલ સારવાર: આ દૈનિક ધોરણે લેવામાં આવતી દવાઓનું મિશ્રણ છે જે વાયરસને પુનઃઉત્પાદન કરતા અટકાવે છે.
- > આ ઉપચાર CD-4 કોષોનું રક્ષણ કરવામાં મદદ કરે છે અને આ રીતે રોગ સામે લડવાની શક્તિપ્રતિકારક શક્તિને મજબૂત રાખે છે.
- > તે HIV સંક્રમણના જોખમને ઘટાડવા ઉપરાંત એઈડ્સ (HIV ને લીધે ચેપથી થતી પરિસ્થિતિઓનું સ્પેક્ટ્રમ) ને રોકવામાં પણ મદદ કરે છે.

Back to basics : રાષ્ટ્રીય એઈડ્સ નિયંત્રણ કાર્યક્રમ

- > રાષ્ટ્રીય એઈડ્સ નિયંત્રણ સંગઠન (NACO) એ રાષ્ટ્રીય એઈડ્સ નિયંત્રણ કાર્યક્રમનો પ્રથમ તબક્કો (1992-1999) શરૂ કર્યો હતો.
- > ભારતના પ્રથમ રાષ્ટ્રીય એઈડ્સ નિયંત્રણ કાર્યક્રમ (1992-1999) ની શરૂઆત વર્ષ 1992 માં કરવામાં આવી હતી અને આ કાર્યક્રમના અમલ માટે રાષ્ટ્રીય એઈડ્સ નિયંત્રણ સંગઠન (NACO) ની રચના કરવામાં આવી હતી.
- > NACO આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલયનો એક વિભાગ છે.
- > ભારતમાં HIV/AIDS નિયંત્રણ કાર્યક્રમોને 35 HIV/AIDS નિવારણ અને નિયંત્રણ સમિતિઓ દ્વારા નેતૃત્વ આપવા માટે 1992 માં રચના કરવામાં આવી હતી.
- > ભારત ધીમે ધીમે HIV સાથે જીવતા લોકોને ડોલટેગ્રેવીર (સલામત અને અસરકારક એન્ટી રેટ્રો-વાયરલ ડ્રગ રેજિમેન્ટ) માં સ્થાનાંતરિત કરી રહ્યું છે.
- > માતા-થી-બાળક HIV સંક્રમણને નાબૂદ કરવાના લક્ષ્યો: આ માટે વાયરલ લોડ પરીક્ષણ સુવિધાઓ વધારી દેવામાં આવી છે અને HIV પરામર્શ માટે સમુદાય આધારિત સ્ક્રિનિંગ અને તપાસ અને વહેલા નિદાન ઝડપી કરવામાં આવ્યાં છે.

સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ (SDG) અને HIV/AIDS

- HIV/AIDSથી સંબંધિત ઘણા SDG છે :
- > SDG 3: તમામ ઉંમરના લોકોમાં આરોગ્ય, સલામતી અને સ્વસ્થ જીવનને પ્રોત્સાહન આપવું.
- > SDG 3.3: 2030 સુધીમાં એઈડ્સને જાહેર સ્વાસ્થ્ય માટેના જોખમ તરીકે દૂર કરવું.
- > SDG 4: વ્યાપક જાતીય અને પ્રજનન સ્વાસ્થ્ય (Sexual and Reproductive Health- SRH) શિક્ષણ અને જીવન કુશળતા પરના લક્ષ્યો સહિત ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ.
- > SDG 5: લૈંગિક સમાનતા, જેમાં જાતીય અને પ્રજનન સ્વાસ્થ્ય અને અધિકારોના લક્ષ્યો, હિંસા નાબૂદી, હાનિકારક લિંગના ધોરણો અને વ્યવહારનો સમાવેશ થાય છે.

- > SDG 10: ભેદભાવ સામે રક્ષણ આપવાનું અને અસમાનતા ઘટાડવાનું લક્ષ્ય, જેમાં લોકોને તેમના હકનો દાવો કરવા અને HIV સેવાઓનો વપરાશ વધારવાનો સમાવેશ થાય છે.
- > SDG 16: શાંતિ, ન્યાય અને મજબૂત સંસ્થાઓ, જેમાં મુખ્ય વસ્તી અને HIV સાથે રહેતા લોકો સામે ઓછી હિંસા શામેલ છે.

અન્ય પહેલ

- > સનરાઈઝ પ્રોજેક્ટ: આરોગ્ય અને કુટુંબ કલ્યાણ મંત્રાલય દ્વારા આ પહેલ વર્ષ 2016 માં ભારતના ઉત્તર-પૂર્વી રાજ્યોમાં ખાસ કરીને ડ્રગના ઈન્જેક્શન લગાડનારા લોકોમાં વધતા જતા HIV ના વ્યાપને દૂર કરવા માટે શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- > લાલ રિબન: લાલ રિબન (Red Ribbon) HIV થી જીવતા લોકો માટે જાગૃતિ અને ટેકાનું વૈશ્વિક પ્રતીક છે.
- > વિશ્વ એઈડ્સ દિવસ પહેલાં અને તે દરમિયાન જાગૃતિ લાવવા માટે રિબન પહેરવાનો વધુ સારો રસ્તો છે.
- > 90-90-90: દેશમાં 90 ટકા HIV પોઝિટિવ લોકો તેમની HIV સ્થિતિ જાણી શકે છે, સકારાત્મક HIV વાળા 90 ટકા લોકો આરોગ્ય સુવિધાઓનો વપરાશ કરી શકે છે અને 90 ટકા સારવારની પહોંચ ધરાવતા લોકોમાં આ વાયરસનું દબાણ ઘટાડી શકાય છે.
- > એઈડ્સ, ક્ષય રોગ અને મેલેરિયા (GFATM) માટે લડતા ગ્લોબલ ફંડ: વૈશ્વિક ફંડ એ 21મી સદીની ભાગીદારી સંસ્થા છે જે એઈડ્સ, ક્ષય રોગ અને મેલેરિયાના રોગચાળાના અંતને વેગ આપવા માટે બનાવવામાં આવી છે.

દ્યુમન ઇમ્યુનોડેફિસિયન્સી વાયરસ (HIV)

- > HIV CD-4 પર હુમલો કરે છે, જે શરીરની રોગપ્રતિકારક શક્તિમાં શ્વેત રક્તકણો (T-Cells) નો પ્રકાર છે. ટી-સેલ એ કોષો છે જે કોષોમાં અસામાન્યતા અને ચેપ શોધવા માટે શરીરની આસપાસ ફરે છે.
- > શરીરમાં પ્રવેશ્યા પછી, HIV વાયરસની સંખ્યામાં ઝડપથી વધારો થાય છે અને તે CD-4 કોષોને નાશ કરવાનું શરૂ કરે છે, આમ માનવ રોગપ્રતિકારક શક્તિને ગંભીરરૂપે નુકસાન પહોંચાડે છે. એકવાર આ વાયરસ શરીરમાં પ્રવેશ્યા પછી તેને ક્યારેય દૂર કરી શકાતો નથી.
- > HIV સંક્રમિત વ્યક્તિની CD-4 ગણતરીમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો થાય છે. તંદુરસ્ત શરીરમાં CD-4 500-1600 ની વચ્ચે છે, પરંતુ ચેપગ્રસ્ત શરીરમાં આ સંખ્યા 200 જેટલી ઓછી હોઈ શકે છે.
- > નબળી રોગપ્રતિકારક શક્તિ વ્યક્તિને ચેપ અને કેન્સર માટે વધુ સંવેદનશીલ બનાવે છે. આ વાયરસથી સંક્રમિત વ્યક્તિ માટે સામાન્ય ઈજા કે બીમારીમાંથી પણ સ્વસ્થ થવું મુશ્કેલ બને છે.

47મી G-7 સમિટ

- તાજેતરમાં જ ભારતીય વડા પ્રધાને વીડિયો કોન્ફરન્સિંગ દ્વારા 47મી G-7 સમિટ 2021 ને સંબોધન કર્યું હતું.
- અગાઉ, G-7 દેશોના નાણાં પ્રધાનોએ ‘ગ્લોબલ મિનિમમ કોર્પોરેટ ટેક્સ રેટ’ (GMCTR) ની સ્થાપના કરીને ઐતિહાસિક કરાર કર્યો હતો.
- ભારત ઉપરાંત ઓસ્ટ્રેલિયા અને દક્ષિણ કોરિયાને પણ ‘અતિથિ દેશો’ તરીકે સમિટની કાર્યવાહીમાં ભાગ લેવા આમંત્રણ અપાયું હતું.
- આ વર્ષની સમિટનું આયોજન યુકેએ કર્યું હતું. ફ્રાન્સમાં વર્ષ 2019 માં છેલ્લી G-7 સમિટ યોજવામાં આવી હતી, ગયા વર્ષે યુ.એસ. માં યોજનારી સમિટ રોગચાળાને કારણે રદ કરવામાં આવી હતી.

Back to basics : ‘યુપ ઓફ સેવન’ (G-7)

- તે એક આંતર-સરકારી સંસ્થા છે જેની રચના વર્ષ 1975 માં થઈ હતી.
- વૈશ્વિક આર્થિક શાસન, આંતરરાષ્ટ્રીય સુરક્ષા અને ઉર્જા નીતિ જેવા સામાન્ય હિતના મુદ્દાઓ પર ચર્ચા કરવા આ બ્લોકની વાર્ષિક બેઠક થાય છે.
- G-7 દેશો યુકે, કેનેડા, ફ્રાન્સ, જર્મની, ઈટાલી, જાપાન અને યુએસ છે.
- બધા G-7 દેશો અને ભારત G20 નો ભાગ છે.
- G-7 નું કોઈ ઔપચારિક બંધારણ અથવા નિશ્ચિત મુખ્ય મથક નથી. વાર્ષિક સમિટ દરમિયાન નેતાઓ દ્વારા લેવામાં આવેલા નિર્ણયો બિન-બંધનકર્તા છે.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- એક વિશ્વ પરિયોજના માટે વધુ સાઈઝ નિર્માણ :
- તેનો ઉદ્દેશ ચીનની ટ્રિલિયન-ડોલરની ‘બેલ્ટ એન્ડ રોડ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર’ પહેલ સાથે સ્પર્ધા કરવાનો છે, નાના દેશોને તેમના પર અસહ્ય દેવાના બોજને કારણે મુશ્કેલીમાં મૂકવા માટે જેની વ્યાપક આલોચના થઈ રહી છે, પરંતુ 2013 માં તેની શરૂઆત થઈ ત્યારબાદ તેમાં G-7 સભ્ય ઈટાલીનો પણ સમાવેશ થયો છે.
- તે સામૂહિકરૂપે નિમ્ન અને મધ્યમ આવક ધરાવતા દેશો (એશિયા અને આફ્રિકામાં) માટે કરોડો અબજોનું માળખાગત રોકાણોનું ઉત્તેજન આપશે અને G-7 સાથે મૂલ્ય આધારિત, ઉચ્ચ-ધોરણ અને પારદર્શક ભાગીદારીની ઓફર કરશે.
- લોકશાહી 11:
- G-7 અને અતિથિ દેશો દ્વારા ‘ખુલ્લા સમાજ’ પર સંયુક્ત નિવેદન (લોકશાહી 11) પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા, જે ઓનલાઈન અને ઓફલાઈન બંને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાના મૂલ્યોની પુષ્ટિ કરે છે અને પ્રોત્સાહન આપે

છે અને લોકશાહીનું રક્ષણ કરે છે તેમજ લોકોને ભય અને જુલમથી મુક્ત રહેવા મદદ કરે છે.

- આ નિવેદન રાજકીય રીતે પ્રેરિત ઈન્ટરનેટ શટડાઉનને આઝાદી અને લોકશાહીના ખતરામાંના એક તરીકે ઉલ્લેખ કરે છે.
- આ નિવેદન ચીન અને રશિયા પર નિર્દેશિત છે ત્યારે ભારત જમ્મુ-કાશ્મીરમાં ઈન્ટરનેટ પ્રતિબંધોની તપાસ કરી રહ્યું છે.
- લોકશાહી 11 એ સ્વતંત્રતા અને લોકશાહીના વધતા જોખમો જેમ કે તાનાશાહીવાદ, ચૂંટણીની દબલ, ભ્રષ્ટાચાર, આર્થિક જબરદસ્તી, માહિતીની હેરાફેરી, પ્રચાર, ઓનલાઈન ખોટ અને સાયબર એટેક, રાજકીય રીતે પ્રેરિત ઈન્ટરનેટ શટડાઉન, માનવાધિકારનું ઉલ્લંઘન અને દુરુપયોગ, આતંકવાદ અને હિંસક ઉગ્રવાદનો સામનો કરવો પડી રહ્યો છે.
- કાર્બોન બે ની જાહેરાત :
- G-7 એ ‘કાર્બોન બે’ ઘોષણા પર હસ્તાક્ષર કર્યાં. તેનો હેતુ ભવિષ્યમાં રોગચાળો અટકાવવાનો છે.
- G-7 એ ગરીબ દેશો માટે 1 અબજ કરતા વધુ કોરોનાવાયરસ રસી ડોઝ આપવાનું વચન પણ આપ્યું હતું, જેનો અડધો ભાગ યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અને 100 મિલિયન યુકે પૂરા પાડશે.
- 2022 ની મધ્ય સુધીમાં, વિશ્વની ઓછામાં ઓછી 70% જનતાને રસીકરણ માટે 11 અબજ ડોઝની જરૂર છે.
- આ ડોઝ સીધા અને આંતરરાષ્ટ્રીય COVAX પ્રોગ્રામ દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવશે.
- વાતાવરણ મા ફેરફાર :
- ગરીબ દેશોને કાર્બન ઉત્સર્જનમાં કાપ મૂકવામાં મદદ કરવા માટે દર વર્ષે 100 અબજ ડોલરના બાકી પડતર ખર્ચના વચનો પૂરા કરવા માટે ફાળો વધારવાના વચનો નવીકરણ થયા.
- 2030 સુધીમાં જૈવવિવિધતાના નુકસાનને રોકવા અને સુધારણા માટે પ્રતિબદ્ધતા જાહેર થઈ.
- વર્ષ 2050 સુધીમાં નેટ શૂન્ય કાર્બન ઉત્સર્જન સુધી પહોંચવાનો સંકલ્પ કરવામાં આવ્યો હતો.

ચીનનો પ્રતિસાદ

- G-7 નિવેદનમાં ભારત અને અન્ય વિદેશી દેશો દ્વારા સહી ન હોવાને કારણે ઝિંજિયાંગ (ઉઈગુર મુસ્લિમો) અને હોંગકોંગમાં ‘માનવાધિકાર અને મૂળભૂત સ્વતંત્રતાઓ’ અને દક્ષિણ ચીન સમુદ્રમાં સ્થિતી બદલાવવાના એકપક્ષી પ્રયાસો પર ચીન પર હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો.
- તેણે ચીનમાં કોવિડની ઉત્પત્તિના પારદર્શક અને સમયસર વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશનના અભ્યાસ માટે પણ જણાવ્યું છે.
- વર્લ્ડ હેલ્થ એસેમ્બલી દરમિયાન ભારતે પણ એક નિવેદનમાં આવું કરવાની હાકલ કરી હતી.

ભારતનો પક્ષ

- સરમુખત્યારવાદ, આતંકવાદ અને હિંસક ઉગ્રવાદ, પ્રચાર અને આર્થિક દબાણ દ્વારા સર્જાતા જોખમોથી વહેંચાયેલા મૂલ્યોના બચાવમાં ભારત G-7 દેશોનો કુદરતી સાથી છે.
- ભારતે ચિંતા વ્યક્ત કરી કે સમાજો ખાસ કરીને પ્રચાર અને સાયબર એટેક માટે સંવેદનશીલ છે.
- તેણે COVID-19 રસીઓ માટે પેટન્ટ સુરક્ષા માટે જૂથની સહાય માંગી.
- જૈવવિવિધતા અને મહાસાગરોના રક્ષણ માટે કામ કરતા દેશો દ્વારા ગ્રહના વાતાવરણનું રક્ષણ કરી શકાતું નથી અને વાતાવરણમાં પરિવર્તન પર સામૂહિક પગલાં લેવા હાકલ કરી છે.
- ભારત એકમાત્ર G-20 દેશ છે જે તેની પેરિસની પ્રતિબદ્ધતાઓને પૂર્ણ કરે છે.
- વિકાસશીલ દેશોને આબોહવા નાણાકીય એક્સેસ અને હવામાન પરિવર્તન માટે સર્વગ્રાહી અભિગમની જરૂર છે જેમાં શમન, અનુકૂળન, તકનીકી સ્થાનાંતરણ, આબોહવા ધિરાણ, ઈક્વિટી, આબોહવા ન્યાય અને જીવનશૈલી પરિવર્તન શામેલ છે.
- આધાર, ડાયરેક્ટ બેનિફિટ ટ્રાન્સફર (DBT) અને JAM (જન ધન-આધાર-મોબાઇલ) ટ્રિનિટી જેવા કાર્યક્રમો દ્વારા ભારતમાં સામાજિક સમાવેશ અને સશક્તિકરણ પર ડિજિટલ તકનીકોની ક્રાંતિકારી અસર પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી.

FAO સંમેલનનું 42મું સત્ર

- તાજેતરમાં, કેન્દ્રીય કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ પ્રધાને ફૂડ એન્ડ એગ્રિકલ્ચર ઓર્ગેનાઇઝેશન (FAO) ના 42 મા સત્રને સંબોધન કર્યું હતું.
- આ પરિષદ દર બે વર્ષે યોજાય છે અને FAO ની સર્વોચ્ચ સંચાલક મંડળ છે.
- તે સંગઠનની નીતિઓ નક્કી કરે છે અને તેમના બજેટને મંજૂરી આપે છે અને સભ્યોને અન્ન અને કૃષિના મુદ્દાઓ પર ભલામણો કરે છે.

COVID-19 રોગચાળા દરમિયાન ખોરાકની સુરક્ષા માટે**ભારતના પ્રયત્નો**

- અનાજનું ઉત્પાદન: વર્ષ 2020-21 દરમિયાન ભારતે અત્યાર સુધીનું સૌથી વધુ ઉત્પાદન નોંધાવ્યું હતું, જેમાં 305 મિલિયન ટન અનાજની નિકાસ કરવામાં આવી હતી, જે વૈશ્વિક અન્ન સુરક્ષામાં ફાળો આપે છે.
- કિસાન રેલ: તે વિકસિત બાગાયત પેદાશો, દૂધ અને ડેરી ઉત્પાદનો સહિતના ઉત્પાદનની કેન્દ્રોથી મોટા શહેરી બજારોમાં પરિવહન કરવા માટે રજૂ કરવામાં આવી હતી.

- પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ પેકેજ: આ યોજના અંતર્ગત 810 મિલિયન લાભાર્થીઓને નિ:શુલ્ક અનાજ આપવામાં આવ્યાં હતાં અને તે હજી ચાલુ રાખવામાં આવી રહ્યું છે, જેમાં નવેમ્બર, 2021 સુધી કામદારોને લાભ મળશે.
- PM કિસાન યોજના: ખેડુતોને આવક સહાય આપવા માટે 10 કરોડથી વધુ ખેડુતોના બેંક ખાતામાં રૂ. 1,37,000 કરોડથી વધુ મોકલવામાં આવ્યા છે.

Back to basics : આબોહવા પરિવર્તન અને કૃષિ**યોજનાઓ**

- પ્રધાનમંત્રી કૃષિ સિંચાય યોજના (PMKSY): તે જળ સંસાધનોના મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં લેવા અને ટકાઉ ઉપાય આપવા માટે વર્ષ 2015 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી, જે 'પ્રતિ ટીપે વધુ પાક' ની કલ્પના કરે છે.
- ગ્રીન ઈન્ડિયા મિશન: આની શરૂઆત વર્ષ 2014માં નેશનલ એક્શન પ્લાન ઓન ક્લાઇમેટ ચેન્જ (NAPCC) હેઠળ કરવામાં આવી હતી, જેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ ભારતના ઘટતા જતા વન આવરણની સુરક્ષા, પુન:સ્થાપન અને વૃદ્ધિ કરવાનો હતો.
- સોઇલ હેલ્થ કાર્ડ (SHC): ફ્લેસ્ટર માટીના નમૂનાઓનું વિશ્લેષણ કરવા અને ખેડુતોને તેમની જમીનની ફળદ્રુપતાની સ્થિતિ વિશે માહિતી પ્રદાન કરવાના મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય સાથે શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- પરંપરાગત કૃષિ વિકાસ યોજના (PKVY): ભારતીય કૃષિ સંશોધન પરિષદ અને ભારતની રાજ્ય સરકારો સાથે મળીને આબોહવા-સ્માર્ટ વ્યવહાર અને ટેકનોલોજીમાં અનુકૂળનને લાભ આપવા માટે અમલમાં મૂકવામાં આવી હતી.
- રેઇનફેડ એરિયા ડેવલપમેન્ટ (RAD): તે ઉત્પાદકતા વધારવા અને આબોહવા પરિવર્તનશીલતા સાથે સંકળાયેલા જોખમોને ઘટાડવા માટે એકીકૃત ફાર્મિંગ સિસ્ટમ (IFS) પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- સબ-મિશન ઓન એગ્રો-ફોરેસ્ટ્રી (SMAF): તેનો ઉદ્દેશ ખેડુતોને આબોહવાની સ્થિતિસ્થાપકતા માટે કૃષિ પાકની સાથે બહુહેતુક વૃક્ષો વાવવા અને પ્રોત્સાહિત કરવાનું અને આંતરરાષ્ટ્રીય લાકડા આધારિત ફીડસ્ટોક વધારવાનું લક્ષ્ય છે.
- વાતાવરણીય પરિવર્તનની વિપરીત અસરોને લીધે કૃષિને સ્થિતિસ્થાપક બનાવવા માટે નેશનલ મિશન ઓન સસ્ટેનેબલ એગ્રિકલ્ચર (NMSA) ની વિકાસ, નિદર્શન અને પ્રસાર માટે કરવામાં આવી હતી.
- ઉત્તર-પૂર્વીય ક્ષેત્રના મિશન ઓર્ગેનિક વેલ્યુ ચેઇન ડેવલપમેન્ટ (MOVCDNER): તે એક સેન્ટ્રલ સેક્ટર સ્કીમ છે, તે NMSA હેઠળની એક પેટા-મિશન છે, જેનો હેતુ વેલ્યુ ચેઇન મોડમાં સર્ટિફાઇડ કાર્બનિક પેદાશોના વિકાસ કરવાનો છે.

અન્ય પગલાં

- > લીલી ક્રાંતિ, શ્વેત ક્રાંતિ, બ્લુ ક્રાંતિ, જાહેર વિતરણ સિસ્ટમ અને ભાવ સપોર્ટ સિસ્ટમ.

ખાદ્ય અને કૃષિ સંસ્થા

- > FAO સંયુક્ત રાષ્ટ્રની એક વિશેષ એજન્સી છે જે ભૂખમરો ટાળવાના આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રયત્નો તરફ દોરી જાય છે.
- > 1945માં FAO ની સ્થાપનાની વર્ષગાંઠ નિમિત્તે દર વર્ષે 16 ઓક્ટોબરે વર્લ્ડ ફૂડ ડેની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- > તે રોમ (ઈટાલી) માં સ્થિત યુનાઈટેડ નેશન્સની ફૂડ સહાય સંસ્થાઓમાંની એક છે. તેની ભાગીદાર સંસ્થાઓ વર્લ્ડ ફૂડ પ્રોગ્રામ અને કૃષિ વિકાસ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય ભંડોળ (IFAD) છે.

લેવાયેલ પગલાં

- > વૈશ્વિક અગત્યની કૃષિ હેરિટેજ સિસ્ટમ (GIAHS) વિશ્વભરમાં રણના તીડની સ્થિતિ પર નજર રાખે છે.
- > કોડેક્સ એલિમેન્ટરીઅસ કમિશન અથવા CAC સંયુક્ત FAO/WHO ફૂડ સ્ટાન્ડર્ડ્સ પ્રોગ્રામના અમલીકરણથી સંબંધિત તમામ બાબતો માટે જવાબદાર સંસ્થા છે.
- > ખોરાક અને કૃષિ માટે છોડના આનુવંશિક સંસાધનો પર આંતરરાષ્ટ્રીય સંધિ.
- મુખ્ય પ્રકાશનો:
 - > સ્ટેટ ઓફ વર્લ્ડ ફિશરીઝ એન્ડ એક્વાકલ્ચર (SOFIA).
 - > સ્ટેટ ઓફ ધ વર્લ્ડ ફોરેસ્ટ.
 - > વિશ્વમાં અન્ન સુરક્ષા અને પોષણનું સ્તર (SOFI).
 - > ખાદ્ય અને કૃષિ રાજ્ય (SOFA).
 - > સ્ટેટ ઓફ એગ્રીકલ્ચર કોમોડિટી માર્કેટ (SOCO).
 - > વર્લ્ડ ફૂડ પ્રાઈસ ઈન્ડેક્સ.

ભારત અને FAO

- > FAO એ કઠોળનું આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ જાહેર કરવાના ભારતીય પ્રસ્તાવને સમર્થન આપે છે જે વર્ષ 2016માં મનાવવામાં આવ્યું હતું અને વર્ષ 2023ને મિલેટ્સનું આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ જાહેર કરવામાં આવશે.
- > FAO (ઓક્ટોબર 16, 2020)ની 75મી વર્ષગાંઠ નિમિત્તે ભારતે રૂ. 75નો સંપ્રદાયોનો સિક્કો જારી કર્યો હતો.

શ્રીલંકાને ભારત 100 મિલિયન ડોલરની LoC ઇશ્યૂ કરશે

- > ભારતે સૌર ઉર્જા ક્ષેત્રે પ્રોજેક્ટ્સના નાણાં પૂરા કરવા માટે શ્રીલંકાને 100 મિલિયન ડોલરની (Line of Credit) પ્રદાન કરી છે.
- > આ કરાર પર શ્રીલંકા સરકાર અને ભારતની નિકાસ-આયાત બેંક વચ્ચે હસ્તાક્ષર થયા હતા.

- > આ LoC (Line of Credit) એ પણ સુનિશ્ચિત કરશે કે 2030 સુધીમાં, શ્રીલંકાની 70% વીજળી જરૂરિયાતો નવીનીકરણીય ઉર્જા સ્ત્રોતોથી પૂર્ણ થાય.
- > આ LoC શ્રીલંકામાં સૌર ઉર્જા પ્રોજેક્ટ્સ માટે પણ નાણાં આપશે, જેની જાહેરાત 2018 માં આંતરરાષ્ટ્રીય સોલર એલાયન્સ (ISA) ની સ્થાપના સંમેલન દરમિયાન કરવામાં આવી હતી. આમાં ઘરો અને સરકારી ઇમારતો માટે રૂફટોપ સોલર ફોટો-વોલ્ટેઈક સિસ્ટમ્સ જેવા પ્રોજેક્ટ્સ શામેલ છે.

ભારત-શ્રીલંકા સંબંધ

- > 2030 સુધીમાં નવીનીકરણીય ઉર્જા સ્ત્રોતોનો ઉપયોગ કરીને 70% રાષ્ટ્રીય વીજળીની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા શ્રીલંકાના રાષ્ટ્રપતિના વિઝન પર શ્રીલંકા સાથે કરાર પર સહી કરનાર ભારત પ્રથમ દેશ બન્યો છે.

Back to basics : આંતરરાષ્ટ્રીય સૌર જોડાણ(International Solar Alliance)

- > શ્રીલંકા સહિત 89 દેશોએ નરેન્દ્ર મોદી અને ફ્રાન્સના ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ ફ્રાન્કોઈસ ઓલાંદ દ્વારા સંયુક્ત રીતે શરૂ કરાયેલા ISA ના ફેમવર્ક કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા. ISA સૌર ઉર્જાની મોટા પાયે જમાવટને પ્રોત્સાહન આપવા અને ટેકનોલોજી, નાણાં અને ક્ષમતાથી સંબંધિત પડકારોનો સામનો કરવા માટે દેશોને સાથે લાવવા માંગે છે.

ભારતમાં સૌર ઉર્જા ઉત્પાદન

- > ભારતમાં સૌર વીજ ઉત્પાદન માર્ચ 2014 માં 2.6GW થી વધીને 2021 માં 34.6GW થઈ ગયો છે. ભારતે આને વધારીને 100GW કરવાના લક્ષ્ય સાથે રાષ્ટ્રીય સોલર મિશન (National Solar Mission) ની શરૂઆત કરી છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- આંતરરાષ્ટ્રીય સૌર જોડાણ(ISA)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - શ્રીલંકા સહિત 89 દેશોએ નરેન્દ્ર મોદી અને ફ્રાન્સના ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ ફ્રાન્કોઈસ ઓલાંદ દ્વારા સંયુક્ત રીતે શરૂ કરાયેલા ISA ના ફેમવર્ક કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.
 - ISA સૌર ઉર્જાની મોટા પાયે જમાવટને પ્રોત્સાહન આપવા અને ટેકનોલોજી, નાણાં અને ક્ષમતાથી સંબંધિત પડકારોનો સામનો કરવા માટે દેશોને સાથે લાવવા માંગે છે.
 - ભારતમાં સૌર વીજ ઉત્પાદન માર્ચ 2014 માં 2.6GW થી વધીને 2021 માં 34.6GW થઈ ગયો છે. ભારતે આને વધારીને 100GW કરવાના લક્ષ્ય સાથે રાષ્ટ્રીય સોલર મિશન (National Solar Mission) ની શરૂઆત કરી છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3

2. બેલ્ટ એન્ડ રોડ પહેલ (BRI)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. G-7 નેતાઓએ ચાઈનાના બેલ્ટ અને રોડ પહેલનો સામનો કરવા બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડ (B3W) શરૂ કર્યું છે.

2. તે ચીની સરકારની વૈશ્વિક માળખાગત વિકાસની વ્યૂહરચના છે. તેને 2013 માં અપનાવવામાં આવ્યો હતો.

BRI ચીની કમ્યુનિસ્ટ પાર્ટી (CCP) ના જનરલ સેક્રેટરી અને શી જિનપિંગની વિદેશ નીતિના કેન્દ્રસ્થ છે.

3. પહેલી સપ્ટેમ્બર, 2013 માં શી જિનપિંગે કઝાકિસ્તાનની સત્તાવાર મુલાકાત દરમિયાન 'સિલ્ક રોડ ઇકોનોમિક બેલ્ટ' તરીકે જાહેરાત કરી હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

3. નફતાલી બેનેટ (Naftali Bennett)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. નફતાલી બેનેટ (Naftali Bennett) એક ઈઝરાયેલી રાજકારણી છે જે હાલમાં ઈઝરાયેલના 13 મા વડા પ્રધાન છે. અગાઉ તેઓ અનેક મંત્રી પદ પર સેવા આપી ચૂક્યા છે.

2. તેઓ 2013-15ના અર્થતંત્ર પ્રધાન, 2013-19ના વિદેશ પ્રધાન, 2015-19ના શિક્ષણ પ્રધાન અને 2019-20 દરમિયાન સંરક્ષણ પ્રધાન હતા. તે તેની કારકિર્દી દરમિયાન વિવિધ પક્ષો સાથે સંકળાયેલ છે.

3. તેઓ 2013-18થી 'ધ યહૂદી હોમ', 2018-19 દરમિયાન 'ન્યુ રાઈટ', 2019 માં યમિના, 2019-20 દરમિયાન 'ન્યુ રાઈટ' અને 2020 માં 'યમિના' સાથે સંકળાયેલા હતા.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

4. Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. CPTPP, જેને TPP 11 અથવા TPP-11 તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે,

2. તે ઓસ્ટ્રેલિયા, બ્રુનેઈ, ચિલી, મલેશિયા, કેનેડા, જાપાન, મેક્સિકો, ન્યુઝીલેન્ડ, સિંગાપોર, પેરુ અને વિયેતનામ વચ્ચેનો વેપાર કરાર છે.

3. તે ટ્રાન્સ-પેસિફિક પાર્ટનરશીપ (TPP) થી વિકસિત થઈ છે, જે યુ.એસ.ના ખસી જવાને કારણે ક્યારેય અમલમાં નથી આવી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

5. યુએસ-રશિયા સંબંધ (US-Russia Relation)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. યુએસ અને રશિયા વચ્ચેના સંબંધો વિશ્વના સૌથી મહત્વપૂર્ણ દ્વિપક્ષીય સંબંધોમાંના એક છે. બંને દેશો પરમાણુ સુરક્ષા અને અપ્રસાર, આતંકવાદ અને હિંસક ઉગ્રવાદનો સામનો કરવા, યુરોપ અને યુરેશિયામાં પ્રાદેશિક સુરક્ષા અને મધ્ય પૂર્વમાં ખળભળાટ મચાવનારા વિવિધ ક્ષેત્રોમાં સમાન હિતો ધરાવે છે.

2. હવામાન પલટા અને અવકાશ સંશોધન સામે લડવાના યુ.એસ. પ્રયાસોમાં રશિયા પણ મહત્વનો સહભાગી છે.

3. બંને દેશો વચ્ચે દ્વિપક્ષીય સંબંધો છેલ્લા બે દાયકાથી સહકાર અને મુકાબલો સાથે ભળી ગયા છે. જો કે, યુકેન અને સીરિયામાં સંઘર્ષ સંબંધિત તનાવ આ સંબંધોને વધુ બગાડે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

6. નવું એટલાન્ટિક ચાર્ટર (2021)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. નવા ચાર્ટર એ 604-શબ્દોનો ઢંઢેરો છે જે 21મી સદીમાં વૈશ્વિક સંબંધો માટે એક ભવ્ય દ્રષ્ટિ રજૂ કરવા માગે છે, જેમ કે USA બીજા વિશ્વયુદ્ધમાં પ્રવેશ્યાના થોડા મહિના પહેલાં પશ્ચિમની પ્રતિબદ્ધતા અને લોકશાહી અને પ્રાદેશિક અખંડિતતામાં મૂળ રૂપે જણાવ્યું હતું.

2. તે સિદ્ધાંતોનું નિવેદન છે, તે વચન છે કે UK અને US સાથે મળીને તેમની ઉંમરના પડકારોનો સામનો કરશે. તે બંને દેશોને નિયમો આધારિત આંતરરાષ્ટ્રીય હુકમનું પાલન કરવા હાકલ કરે છે.

3. નવા ચાર્ટરમાં ઉભરતી તકનીકીઓ, સાયબર સ્પેસ અને ટકાઉ વૈશ્વિક વિકાસના સંદર્ભમાં આબોહવા પરિવર્તન અને જૈવવિવિધતાને સુરક્ષિત કરવાની જરૂરિયાત પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું છે.

4. તે પશ્ચિમના સાથી પક્ષોને ચૂંટણી સહિતના પ્રચાર અથવા અન્ય જોખમી પ્રભાવો દ્વારા દબલનો વિરોધ કરવા કહે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

7. દુર્લભ પૃથ્વી એલિમેન્ટ (REE)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તે 17 દુર્લભ ધાતુ તત્ત્વોનું જૂથ છે. આમાં સામયિક કોષ્ટકમાં હાજર 15 લેંટેનાઈડ્સ, વત્તા સ્કેન્ડિયમ અને કર્ણક શામેલ છે, જે લેન્ટાનાઈડ્સમાં સમાન ભૌતિક અને રાસાયણિક ગુણધર્મો દર્શાવે છે.
 2. આ ખનિજો અનન્ય ચુંબકીય, લ્યુમિનેસેન્ટ અને ઈલેક્ટ્રોકેમિકલ ગુણધર્મો ધરાવે છે અને તેથી ગ્રાહક ઈલેક્ટ્રોનિક્સ, કમ્પ્યુટર અને નેટવર્ક, સંદેશાવ્યવહાર, આરોગ્ય સંભાળ, રાષ્ટ્રીય સંરક્ષણ, વગેરે સહિતના વિવિધ ક્ષેત્રોમાં તેમને મહત્વપૂર્ણ બનાવે છે.
 3. આ તત્ત્વો ભવિષ્યની તકનીકો માટે પણ મહત્વપૂર્ણ છે (દા.ત. ઉચ્ચ તાપમાન સુપરકોન્ડક્ટિવિટી, સુરક્ષિત સંગ્રહ અને હાઈડ્રોજન પછીની અર્થવ્યવસ્થા માટે હાઈડ્રોજનનું પરિવહન, પર્યાવરણીય ગ્લોબલ વોર્મિંગ અને ઉર્જા કાર્યક્ષમતા, વગેરે)
 4. આને 'દુર્લભ' તત્ત્વો કહેવામાં આવે છે, કારણ કે ભૂતકાળ માં તેમને તકનીકી રૂપે તેમના ઓક્સાઈડ સ્વરૂપમાંથી તેને દૂર કરવું મુશ્કેલ હતું. તેઓ ઘણા ખનિજોમાં હાજર હોય છે, પરંતુ ઘણી વખત ઓછી સાંદ્રતામાં આર્થિક રીતે શુદ્ધ થાય છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

8. સામાન્યીકૃત પસંદગી સિસ્ટમ (GSP)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. જનરલાઈઝ્ડ સિસ્ટમ ઓફ પ્રેક્ટિસીસ (GSP) એ એક છત્ર ખ્યાલ છે જે ઔદ્યોગિક દેશો દ્વારા વિકાસશીલ દેશોને આપવામાં આવતી પ્રેક્ટિસીસ યોજનાઓનો મોટો ભાગ આવરી લે છે.
 2. આમાં મોસ્ટ ફેવરડ નેશન (MFN) તરીકે નીચા ટેરિફ અથવા દાતા દેશોના બજારોમાં લાભાર્થી દેશો દ્વારા વિકાસયોગ્ય ઉત્પાદનોની શુલ્ક મુક્ત પ્રવેશ શામેલ છે.
 3. ઔદ્યોગિકીકૃત દેશોના બજારોમાં વિકાસશીલ દેશોને પ્રેક્ટિસીસ ટેરિફ રેટ આપવાના વિચારને મૂળ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની કોનફરન્સ ઓન ટ્રેડ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ (UNCTAD) ના સંમેલનમાં 1964 માં રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
 4. જનરલાઈઝ્ડ સિસ્ટમ ઓફ પ્રેક્ટિસીસ (GSP) નવી દિલ્હીમાં વર્ષ 1968 માં અપનાવવામાં આવી હતી અને વર્ષ 1971 માં તે સંપૂર્ણ રીતે સ્થાપિત થઈ હતી. હાલમાં UNCTAD સચિવાલયને સૂચિત કુલ 13 રાષ્ટ્રીય GSP યોજનાઓ છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

9. ADMM પ્લસના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. ભારત-એશિયાની વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીને તેમની વચ્ચેના સમૃદ્ધ સાંસ્કૃતિક અને સંસ્કૃતિ સંબંધો અને લોકો-લોકોના સહયોગને પ્રોત્સાહનથી મજબૂત બનાવવામાં આવી છે.
 2. 2007 માં, સિંગાપોરમાં 2G આસિયાન સંરક્ષણ પ્રધાનોની બેઠક (ADMM) માં, ADMM-Plus સ્થાપિત કરવા માટે ઠરાવ સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો.
 3. વર્ષ 2010 માં વિયેટનામના હનોઈમાં પ્રથમ ADMM-Plus વાટાઘાટો થઈ હતી.
 4. બ્રુનેઈ વર્ષ 2021 માટે ADMM-Plus ફોરમના અધ્યક્ષ છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

10. રાષ્ટ્રીય એડ્સ નિયંત્રણ કાર્યક્રમના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. રાષ્ટ્રીય એડ્સ નિયંત્રણ સંગઠન (NACO) એ રાષ્ટ્રીય એડ્સ નિયંત્રણ કાર્યક્રમનો પ્રથમ તબક્કો (1992-1999) શરૂ કર્યો હતો.
 2. ભારતના પ્રથમ રાષ્ટ્રીય એડ્સ નિયંત્રણ કાર્યક્રમ (1992-1999) ની શરૂઆત વર્ષ 1992 માં કરવામાં આવી હતી અને આ કાર્યક્રમના અમલ માટે રાષ્ટ્રીય એડ્સ નિયંત્રણ સંગઠન (NACO) ની રચના કરવામાં આવી હતી.
 3. NACO આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલયનો એક વિભાગ છે.
 4. ભારતમાં HIV/AIDS નિયંત્રણ કાર્યક્રમને 35 HIV/AIDS નિવારણ અને નિયંત્રણ સમિતિઓ દ્વારા નેતૃત્વ આપવા માટે 1992 માં રચના કરવામાં આવી હતી.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

11. 'ગ્રુપ ઓફ સેવન' (G-7)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે એક આંતર-સરકારી સંસ્થા છે જેની રચના વર્ષ 1975 માં થઈ હતી.
2. વૈશ્વિક આર્થિક શાસન, આંતરરાષ્ટ્રીય સુરક્ષા અને ઉર્જા નીતિ જેવા સામાન્ય હિતના મુદ્દાઓ પર ચર્ચા કરવા આ બ્લોકની વાર્ષિક બેઠક થાય છે.
3. G-7 દેશો યુકે, કેનેડા, ફ્રાન્સ, જર્મની, ઇટાલી, જાપાન અને યુએસ છે.
4. G-7 નું કોઈ ઔપચારિક બંધારણ અથવા નિશ્ચિત મુખ્ય મથક નથી. વાર્ષિક સમિટ દરમિયાન નેતાઓ દ્વારા લેવામાં આવેલા નિર્ણયો બિન-બંધનકર્તા છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

12. ખાદ્ય અને કૃષિ સંસ્થાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. FAO સંયુક્ત રાષ્ટ્રની એક વિશેષ એજન્સી છે જે ભૂખમરો ટાળવાના આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રયત્નો તરફ દોરી જાય છે.
2. 1945માં FAO ની સ્થાપનાની વર્ષગાંઠ નિમિત્તે દર વર્ષે 16 ઓક્ટોબરે વર્લ્ડ ફૂડ ડેની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
3. તે રોમ (ઇટાલી) માં સ્થિત યુનાઈટેડ નેશન્સની ફૂડ સહાય સંસ્થાઓમાંની એક છે. તેની ભાગીદાર સંસ્થાઓ વર્લ્ડ ફૂડ પ્રોગ્રામ અને કૃષિ વિકાસ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય ભંડોળ (IFAD) છે.
4. FAO એ કઠોળનું આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ જાહેર કરવાના ભારતીય પ્રસ્તાવને સમર્થન આપે છે જે વર્ષ 2016માં મનાવવામાં આવ્યું હતું અને વર્ષ 2023ને મિલેટ્સનું આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ જાહેર કરવામાં આવશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

IIT રોપરે પાવર-ફ્રી CPAP ડિવાઇસ 'જીવન વાયુ' વિકસાવી

- ભારતીય ટેકનોલોજી, રોપરે CPAP (Continuous Positive Airway Pressure) મશીનના વિકલ્પ તરીકે 'જીવન વાયુ' (Jivan Vayu) ડિવાઇસ વિકસાવી છે.

Back to basics : જીવન વાયુ (Jivan Vayu)

- આ ઉપકરણ વીજળી વિના પણ કાર્ય કરે છે.
- તે હોસ્પિટલોમાં બંને પ્રકારના ઓક્સિજન ઉત્પાદન એકમો, O2 સિલિન્ડર અને ઓક્સિજન પાર્થપલાઈન્સ માટે ઓપ્ટિમાઇઝ છે.
- તબીબી ધોરણે જરૂરી તમામ પરિમાણોને મળ્યા સિવાય, આ ઉપકરણ લીક-પ્રૂફ છે અને ઓછા ખર્ચે છે.
- તે 22mm CPAP ફ્લોઝ-સર્કિટ ટ્યુબ માટે બનાવવામાં આવી છે.
- આ ઉપકરણને ટ્યુબના કદ અનુસાર પણ બદલી શકાય છે.
- આ ઉપકરણ વીજળી વિના પણ ચાલે છે, તેથી તેનો ઉપયોગ દર્દીને સુરક્ષિત રીતે પરિવહન કરવા માટે કરી શકાય છે.
- તે 3D પ્રિન્ટીંગનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવ્યું છે અને તેનું યાંત્રિક પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે.
- આ ઉપકરણ ઉચ્ચ પ્રવાહ ઓક્સિજન (20-60 LPM) પહોંચાડી શકે છે અને 20CM. H2O સુધી સતત હકારાત્મક દબાણ જાળવી શકે છે.
- તે 40 ટકાથી વધુની FiO2 અને 5-20 સે.મી. H2O ની PEEP (positive end-expiratory pressure) જાળવવા માટે રચાયેલ છે.

વાયરલ ફિલ્ટર

- જીવન વાયુ પાસે એક ઈનબિલ્ટ વાયરલ ફિલ્ટર છે જેની વાયરલ અસરકારકતા 99.99 ટકા છે. આ ફિલ્ટર ખાતરી કરે છે કે હવા વાતાવરણમાંથી કોઈ પેથોજેન્સ લાવતું નથી.

તેનો વિકાસ કેમ થયો?

- COVID-19 રોગચાળા વચ્ચે આ ઉપકરણની સમયની જરૂરિયાત હતી જ્યારે વીજ પુરવઠો વેન્ટિલેટર અને ઓક્સિજન સાંધા જેવા તબીબી ઉપકરણો પર હોય તેવા લોકોના જીવ બચાવવા માટે મોટી ચિંતા છે.

શેનઝો -12: વર્ષ 2016 બાદ ચીનની પ્રથમ માનવ સંચાલિત અવકાશ ઉડાન

- ચીનના અવકાશયાન શેનઝો -12 (Shenzhou-12) ટૂંક સમયમાં લોબી માર્યના રોકેટની મદદથી ગોબી રણમાંથી ઉપડશે. અવકાશયાન ત્રણ લોકોને ભ્રમણ કરનારી અવકાશ મોડ્યુલમાં લઈ જશે જ્યાં તેઓ ત્રણ મહિના રોકાશે. 2016 પછી આ પહેલીવાર બનશે જ્યારે ચીન મનુષ્યને અવકાશમાં મોકલશે.

મુખ્ય મુદ્દો

- શેનઝો -12 નો અર્થ ડિવાઈન વેસલ (Divine Vessel) છે. આ 11 મિશનનું ત્રીજું હશે જે ચીન દ્વારા 2022 સુધીમાં તેના સ્પેસ સ્ટેશનને પૂર્ણ કરવા માટે શરૂ કરવામાં આવશે. 11 મિશનમાંથી ચાર એવા હશે જેમાં લોકો સવાર હશે. આ રીતે કુલ 12 ચાઈનીઝ અવકાશયાત્રીઓ અવકાશમાં જશે.

Back to basics : શેનઝો-12 મિશન (Shenzhou-12

Mission)

- Shenzhou-12 કૂ પર સવાર રહે ટિઆન્ડમાં હશે જે એક સિલિન્ડર છે જેની લંબાઈ 16.6 મીટર અને વ્યાસ 4.2 મીટર છે. કૂ ત્રણ મહિના સુધી અવકાશમાં રહેશે, 2016 ના મિશનમાં 30-દિવસ રોકાવાના પોતાના રેકોર્ડને તોડશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ચાઈનીઝ અવકાશયાત્રીઓ હાલમાં પ્રમાણમાં ઓછી આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રોફાઈલ ધરાવે છે કારણ કે યુએસ કાયદો નાસાને ચીન સાથેના કોઈપણ સંબંધો પર પ્રતિબંધિત કરે છે. આમ, ચીની અવકાશયાત્રીઓ બે દાયકાથી વધુ સમયથી આંતરરાષ્ટ્રીય અંતરિક્ષ સ્ટેશન પર ગયા નથી. આમ, ચીન 2030 સુધીમાં મુખ્ય અવકાશયાન શક્તિ બનવાના લક્ષ્ય સાથે અનેક અવકાશ મિશન શરૂ કરી રહ્યું છે. તાજેતરમાં, મે 2021 માં તે મંગળ પર રોવર ઉતારતો બીજો દેશ બન્યો.

ન્યુઝિલેન્ડ વિશ્વના પ્રથમ લાકડાના ઉપગ્રહનું લોકાર્પણ કરશે

- યુરોપિયન સ્પેસ એજન્સી (ESA) 2021 ના અંત સુધીમાં વિશ્વના પ્રથમ લાકડાના ઉપગ્રહ WISA Woodsat ને પૃથ્વીની કક્ષામાં પ્રક્ષેપણ કરશે.

Back to basics : WISA ગુડસેટ (WISA Woodsat)

- અંતરિક્ષાન માળખામાં પ્લાયવુડ જેવી લાકડાની સામગ્રીના ઉપયોગની ચકાસણી કરવા માટે તેને શરૂ કરવામાં આવશે. આ મિશન લાકડાની સામગ્રીને ગરમી, ઠંડા, શૂન્યાવકાશ અને રેડિયેશન જેવી આત્યંતિક અવકાશની સ્થિતિમાં ખુલ્લા પાડશે. લાકડાના ઉપગ્રહને રોકેટ લેબ ઈલેક્ટ્રોન રોકેટથી 2021 ના અંત સુધી અંતરિક્ષમાં ઉતારવામાં આવશે. તેને ન્યુઝીલેન્ડના માહિયા પેનિનસુલા લોચ સંકુલથી લોન્ચ કરવામાં આવશે. આ ઉપગ્રહની રચના ફિનલેન્ડમાં કરવામાં આવી છે.

સેટેલાઈટની સુવિધાઓ

- ઉપગ્રહ લગભગ 500-600 કિ.મી.ની ઉંચાઈએ ધ્રુવીય સૂર્ય-સિંક્રનસ ભ્રમણકક્ષા (polar sun-synchronous orbit) માં ભ્રમણ કરશે. તે એક 10x10x10 સે.મી. નેનોસ્ટેલાઈટ છે જે સામાન્ય રીતે હાર્ડવેર સ્ટોર્સમાં જોવા મળતા અને ફર્નિચર બનાવવા માટે વપરાયેલા પ્લાયવુડની સપાટીવાળા પેનલ્સનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવ્યો હતો. એલ્યુમિનિયમ ઓક્સાઈડનો પાતળો પડ લાકડામાં થી વરાળને ઘટાડવા અને અણુ ઓક્સિજનના ક્ષયગ્રસ્ત પ્રભાવોથી બચાવવા માટે લાગુ કરવામાં આવ્યો છે.

વૈજ્ઞાનિકોએ સૌરમંડળ અને આંતરવર્ગીય સીમાના નકશા બનાવ્યા

- વિજ્ઞાનીઓએ સૌરમંડળ અને આંતરમાર્ગની વચ્ચેની સીમાનો પ્રથમ 3D નકશો બનાવ્યો છે જેને હેલિઓસ્ફીઅર (Heliosphere) કહે છે. આ 3D નકશો નાસાના IBEX ઉપગ્રહના ડેટાનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવ્યો છે.

મુખ્ય મુદ્દો

- હેલિઓસ્ફીઅરની હદ પ્રથમ વખત મેપ કરવામાં આવી છે.
- આ વૈજ્ઞાનિકોને તે સમજવામાં મદદ કરશે કે સૌર અને આંતરવર્ગીય પવન કેવી રીતે સંપર્ક કરે છે.
- અગાઉ, આ મર્યાદાનો ઉલ્લેખ સિદ્ધાંતોના ભૌતિકશાસ્ત્રના મોડેલમાં કરવામાં આવ્યો હતો.
- વૈજ્ઞાનિકો પ્રથમ વખત તેને માપવા અને તેનો ત્રિ-પરિમાણીય નકશો બનાવવામાં સક્ષમ બન્યાં છે.

Back to basics : હેલિઓસ્ફીઅર એટલે શું?

- સૂર્ય દ્વારા બનાવવામાં આવેલ હેલિઓસ્ફીઅર (Heliosphere) એ સૂર્યની આજુબાજુનો એક વિશાળ બબલ જેવો છે. તે આસપાસના આંતરમાળખાના માધ્યમમાં સૂર્ય દ્વારા રચાયેલી પોલાણ છે. સોલાર પ્લાઝ્મા આંતરરાષ્ટ્રીય પ્લાઝ્મા માટે માર્ગ આપે છે, જે આકાશગંગાની બહાર, આકાશગંગાની બહાર જાય છે. હેલિઓસ્ફીઅરની અંદર

અને બહારના કિરણોત્સર્ગનું સ્તર અલગ છે. તેમાં ગેલેક્ટીક કોસ્મિક કિરણો ઓછી માત્રામાં હોય છે. આમ, અંદરના ગ્રહો અંશત તેમના પ્રભાવથી રક્ષણ આપે છે. હિલીયોસ્ફીઅર એ સૂર્યના પ્રભાવ હેઠળનો વિસ્તાર છે. તેની ધાર (edge) સૂર્ય અને સૌર પવનથી આવતા સૌરમંડળના ચુંબકીય ક્ષેત્ર દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે છે.

- હેલિઓસ્ફીઅરની શોધ એલેક્ઝાંડર જે. ડેસલેરે કરી હતી. તેમણે 1967 માં તેમના વૈજ્ઞાનિક સાહિત્યમાં હેલિઓસ્ફીઅર નામના શબ્દનો ઉપયોગ કર્યો. હેલિઓસ્ફીઅરમાં અવકાશ હવામાન અને અવકાશનું વાતાવરણ શામેલ છે.

કલ્પના મિશન: યુરોપિયન સ્પેસ એજન્સી

- તાજેતરમાં યુરોપિયન સ્પેસ એજન્સી (European Space Agency- ESA) એ શુક્ર ગ્રહ (Venus) માટે એક નવું એન્વિઝન મિશન (EnVision mission) જાહેર કર્યું છે.

સંદર્ભ

- રાષ્ટ્રીય એરોનોટિક્સ અને સ્પેસ એડમિનિસ્ટ્રેશન (NASA) ના યોગદાન સાથે યુરોપિયન સ્પેસ એજન્સી (ESA) દ્વારા આ મિશનનું નેતૃત્વ કરવામાં આવશે.
- 2030 સુધીમાં તેનું લોન્ચિંગ થવાની સંભાવના છે. તેને એરિયન 6 રોકેટ દ્વારા લોન્ચ કરવામાં આવશે. આ અવકાશયાન શુક્ર સુધી પહોંચવામાં લગભગ 15 મહિના અને તેની ભ્રમણકક્ષા પૂર્ણ કરવામાં વધુ 16 મહિનાનો સમય લેશે.

ઉદ્દેશ

- તેનો હેતુ શુક્ર ગ્રહના વાતાવરણ અને સપાટીનો અભ્યાસ અને તેના વાતાવરણમાં જોવા મળતા વાયુઓનું નિરીક્ષણ કરવા અને ગ્રહની સપાટીની રચનાનું વિશ્લેષણ કરવાનો છે.

લાભ

- એનવીઝન મિશન શુક્ર માટેના બીજા મિશનને અનુસરે છે, ESA ની આગેવાની હેઠળની શુક્ર એક્સપ્રેસ (2005-2014), જે વાતાવરણીય સંશોધન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે અને ગ્રહની સપાટી પર જવાળામુખીના હોટસ્પોટ્સની શોધ કરે છે.

Back to Basics : અન્ય મિશન

- યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ ઓફ અમેરિકા:
 - નાસાએ શુક્ર માટે બે નવા રોબોટિક મિશન – ડેવિન્સી પ્લસ (DAVINCI+) અને વેરિટાસ (VERITAS) ની જાહેરાત કરી છે. આને 2028-2030 ની વચ્ચે લોન્ચ કરવામાં આવશે.
 - આ મરિનર શ્રેણી ઉપરાંત 1962-1974, વર્ષ 1978 માં પાયોનિયર વિનસ 1 અને પાયોનિયર શુક્ર 2, 1989 માં મેગેલન વગેરે મોકલવામાં આવ્યા હતા.

- રશિયા:
 - રશિયાએ 1967-1983 માં વેનેરા શ્રેણી અંતરિક્ષયાન અને 1985 માં વેગાસ 1 અને 2 મોકલ્યું હતું.
- જાપાન:
 - જાપાનનું એકટસુકી અવકાશયાન 2015 થી શુક્રના વાતાવરણનો અભ્યાસ કરી રહ્યું છે.

ભારતીય પહેલ

- વર્ષ 2024 માં શુક્ર માટે શુક્રાયણ નામનું નવું ઓર્બિટર લોન્ચ કરવાની યોજના છે.
- શુક્રના અધ્યયનનું મહત્વ:
 - આનાથી પૃથ્વી જેવા ગ્રહો કેવી રીતે વિકસિત થાય છે અને પૃથ્વીના કદના એક્ઝોપ્લેનેટ (આપણા સૂર્ય સિવાયના તારાની પરિક્રમા કરનારા ગ્રહો) કેવી રીતે પરિસ્થિતિઓ અસ્તિત્વમાં છે તે જાણવામાં મદદ કરશે.
 - તે પૃથ્વીના આબોહવાનું મોડેલિંગ કરવામાં મદદ કરશે અને કોઈ ગ્રહનું વાતાવરણ કેવી રીતે નાટકીય રીતે બદલાઈ શકે છે તે જાણવામાં મદદ કરશે.
 - વિજ્ઞાનીઓ તેના દૂરના ભૂતકાળમાં શુક્ર પર જીવનના અસ્તિત્વ વિશે અનુમાન લગાવે છે અને શક્યતા વ્યક્ત કરવામાં આવે છે કે તાપમાન ઓછું હોય ત્યાં તેના વાદળોના ઉપરના સ્તરોમાં જીવન શક્ય છે.
 - વર્ષ 2020માં, વૈજ્ઞાનિકોએ શુક્રના વાતાવરણમાં ફોસ્ફિન (ફક્ત જૈવિક પ્રક્રિયાઓ દ્વારા ઉત્પન્ન કરાયેલ એક રસાયણ) ની હાજરી શોધી કાઢી.

ડાવિન્ચી પ્લસ (DAVINCI+)

- DAVINCI+ નો અર્થ 'ડબલ વાતાવરણીય શુક્ર તપાસની નોબલ ગેસ, રસાયણશાસ્ત્ર, અને ઈમેજિંગ' એ 1978 પછી શુક્રના વાતાવરણમાં યુ.એસ. દ્વારા સંચાલિત પ્રથમ મિશન છે.
- આ મિશન દ્વારા શુક્રનું વાતાવરણ અને તેની રચના અને ઉત્ક્રાંતિનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવશે.
- આ સિવાય તેનો હેતુ શુક્ર પર હાજર ઉમદા વાયુઓ, તેની રાસાયણિક રચના, ઈમેજિંગ પ્લસ (વિઝ્યુઅલ્સ દ્વારા શુક્રની આંતરિક સપાટીની તપાસ) અને વાતાવરણીય સર્વેક્ષણનો સર્વેક્ષણ કરવાનો છે.
- તે ઈકોલોજીકલ ફિચર-ટેસ્ટીના પ્રથમ ઉચ્ચ-રિઝોલ્યુશન ફોટોગ્રાફીસ મેળવવાનો પણ પ્રયાસ કરશે.
- પૃથ્વીના ખંડો સાથે તશેરાની તુલના કરી શકાય છે. તેસેરાની હાજરી સૂચવી શકે છે કે શુક્રમાં પૃથ્વી જેવી ટેક્ટોનિક પ્લેટો છે.

વેરિટાસ (VERITAS)

- આ મિશનનું વિગતવાર નામ 'વિનસ એમિસિવિટી, રેડિયો સાયન્સ, ઈનએસએઆર, ટોપોગ્રાફી અને સ્પેક્ટ્રોસ્કોપી' (Venus Emissivity, Radio Science, InSAR, Topography, and Spectroscopy) છે.

- આ મિશનનો ઉદ્દેશ શુક્ર ગ્રહની પૃથ્વીની લાક્ષણિકતાઓ પૃથ્વી કરતા કેમ અલગ છે તે શોધવા માટે શુક્ર ગ્રહની સપાટીનો અભ્યાસ કરવાનો છે.
- તે સપાટીની ઉંચાઈ તપાસવા માટે રડારનો ઉપયોગ કરશે અને પ્લેટ ટેક્ટોનિક્સ અને જવાળામુખી જેવી પ્રક્રિયાઓ હજી ત્યાં સક્રિય છે કે નહીં તેની પુષ્ટિ કરવામાં સક્ષમ હશે.
- આ મિશન શુક્રની સપાટીથી ઉત્સર્જનનો પણ નક્કો બનાવશે, જે શુક્ર પર હાજર ખડકોના પ્રકારોને નિર્ધારિત કરવામાં મદદ કરી શકે છે.
- તે પણ નિર્ધારિત કરશે કે શું સક્રિય જવાળામુખી વાતાવરણમાં પાણીના વરાળને બહાર કાઢે છે.

ન્યૂ શેફર્ડ

- તાજેતરમાં બ્લુ ઓરિજિન નામની કંપનીએ પ્રવાસીઓને અવકાશમાં લઈ જવા માટે એક રોકેટ સિસ્ટમ 'ન્યૂ શેફર્ડ' પર પ્રથમ સીટ માટે ઓનલાઈન હરાજનું સમાપન કર્યું હતું.
- 20 જુલાઈ, 2021 ના રોજ, તેની ચંદ્ર પર નીલ આર્મસ્ટ્રોંગ અને બજ એલ્ડ્રિનના ઉતરાણની 52 મી વર્ષગાંઠ પર, તેની પ્રથમ માનવ ઉડાન હતી.

Back to Basics : ન્યૂ શેફર્ડ વિશે

- ન્યૂ શેફર્ડનું નામ અંતરિક્ષયાત્રી એલન શેફર્ડના નામ પર રાખવામાં આવ્યું છે, જે અંતરિક્ષમાં જનારા પ્રથમ અમેરિકન હતા. ન્યૂ શેફર્ડ પૃથ્વીથી 100 કિ.મી. કરતાં વધુના અંતરે અવકાશમાં ફ્લાઈટ્સ અને પેલોડ્સ માટે રહેવાની સુવિધા પૂરી પાડે છે.
- તે એક રોકેટ સિસ્ટમ છે જે કરમન લાઈનથી આગળ અવકાશયાત્રીઓ અને સંશોધન પેલોડને વહન કરવા માટે રચાયેલ છે.
- શૈક્ષણિક સંશોધન, કોર્પોરેટ ટેકનોલોજી વિકાસ અને ઉદ્યોગસાહસિક સાહસો જેવા હેતુઓ માટે અવકાશમાં સરળ અને વધુ ખર્ચ-અસરકારક પહોંચ પૂરો પાડવાનો વિચાર હશે.
- આ અવકાશ પર્યટક પૃથ્વીથી 100 કિ.મી. ઉપર ખસેડીને પણ માઈક્રોગ્રાવીટીનો અનુભવ કરવાની મંજૂરી આપશે.
- માઈક્રોગ્રાવીટી એ એવી સ્થિતિ છે કે જેમાં લોકો અથવા ઓબ્જેક્ટ્સ વજનહીન હોય તેવું લાગે છે. અવકાશયાત્રીઓ અને પદાર્થો અવકાશમાં તરતા હોય ત્યારે માઈક્રોગ્રેવીટીની અસર જોઈ શકાય છે.

ક્રિયાની લાઇન

- કર્મન લાઈન એ આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે માન્યતા પ્રાપ્ત સીમા છે.
- તેનું નામ થિયોડર વોન કર્મન (1881-1963), હંગેરીયન અમેરિકન ઈજનેર અને ભૌતિકશાસ્ત્રીના નામ પર રાખવામાં આવ્યું છે, જે મુખ્યત્વે એરોનોટિક્સ અને અવકાશ વિજ્ઞાનમાં સક્રિય હતા.

- તે ઉંચાઈની ગણતરી કરનારો પ્રથમ વ્યક્તિ હતો જ્યાં વાતાવરણ એરોનોટિકલ ફ્લાઈટને ટેકો આપવા માટે ખૂબ જ વિરલ બની જાય છે અને તે પોતે 83.6 કિ.મી. અંતર સુધી પહોંચ્યો.
- ફેડરેશન એરોનોટિક ઈંટરનેશનલ (AFI) એ કર્મની લાઈનને પૃથ્વીના સરેરાશ સમુદ્ર સપાટીથી 100 કિલોમીટરની ઉંચાઈ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરી છે.
- AFI એ હવાઈ રમતગમત માટેની વૈશ્વિક સંચાલક મંડળ છે અને માનવ અવકાશના પ્રકાશને લગતી વ્યાખ્યાઓ પણ નિર્ધારિત કરે છે.
- જો કે અન્ય સંસ્થાઓ આ વ્યાખ્યાનો ઉપયોગ કરતી નથી. અવકાશની ધાર અને તેથી રાષ્ટ્રીય હવાઈ ક્ષેત્રની મર્યાદાને નિર્ધારિત કરવાનો કોઈ આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદો નથી.

અવકાશ પર્યટન

- અંતરિક્ષ પર્યટન મનોરંજનના હેતુથી અવકાશમાં મુસાફરી કરતા મનુષ્ય સાથે વ્યવહાર કરે છે. તે સામાન્ય લોકોને મનોરંજન, લેઝર અથવા વ્યવસાયિક હેતુઓ માટે અવકાશમાં જવાની ક્ષમતા પૂરી પાડવાનો પ્રયત્ન કરે છે.
- આનાથી અવકાશયાત્રીઓ નહોય તેવા લોકો અને અવૈજ્ઞાનિક હેતુઓ માટે અવકાશમાં જવા ઈચ્છતા લોકો માટે જગ્યા વધુ સુલભ બનશે.
- ત્રણ ખાનગી કંપનીઓ – બ્લુ ઓરિજિન, વર્જિન ગેલેક્સી અને સ્પેસએક્સ – હવે અવકાશમાં વિવિધ સંશોધનનું અન્વેષણ કરવા માટેના માનવ પ્રયત્નો તરફ દોરી રહી છે.
- તેમની પ્રગતિ નિર્ધારિત કરશે કે અવકાશ યાત્રા એક દિવસ હવાઈ મુસાફરીની જેમ સુલભ થઈ જશે.

ગત અવકાશી પર્યટક

- પ્રથમ અવકાશયાત્રી અમેરિકન કરોડપતિ ડેનિસ ટીટો હતા, જેમણે 2001 માં આંતરરાષ્ટ્રીય અવકાશ મથકની મુલાકાત લેવા રશિયન સોયુઝ અવકાશયાન પર સવારી કરવા માટે 20 મિલિયન ડોલર ચૂકવ્યા હતા અને ત્યાં આઠ દિવસ વિતાવ્યા હતા.
- રિટુ સ્પેસ એજન્સીએ ખાનગી નાગરિકોને ટિકિટ વેચવાનો ધંધો બંધ કરી દીધો ત્યારે ટિટો 2009 પછી માત્ર બીજા સાત ખાનગી નાગરિકોએ અવકાશયાત્રા કરી.
- સ્પેસ એડવેન્ચર્સ એ એકમાત્ર ખાનગી કંપની છે જેણે અત્યાર સુધી ચુકવણી કરનારા ગ્રાહકોને ભ્રમણકક્ષાની જગ્યામાં મોકલ્યા છે. 2004 માં, પરીક્ષણ પાઈલટ માઈક મેલવિલે કાર્મન લાઈનથી આગળ ઉડાન કરનાર પ્રથમ ખાનગી અવકાશયાત્રી બન્યો.

મહત્વ

- વિશાળ બજાર:
 - આવી ફ્લાઈટ્સ માટે અંદાજે 2.4 મિલિયન લોકોનું બજાર છે.

પરીક્ષણ માટેનો આધાર:

- આ પૃથ્વી પર જુદા જુદા સ્થળો વચ્ચે સુપરસોનિક પ્રવાસના પરીક્ષણ માટેનો આધાર પૂરો પાડી શકે છે, મુસાફરીના સમયને નોંધપાત્ર રીતે ઘટાડે છે. આ ઉપરાંત તે આ ક્ષેત્રમાં ખાનગી ક્ષેત્રના પ્રવેશની શરૂઆત દર્શાવે છે.

ચિંતાઓ

- વાતાવરણમાં પરિવર્તન: તળિયા અથવા કાળા કાર્બન રોકેટના ઉત્સર્જન દ્વારા ઉત્પન્ન કરેલા અવશેષ (પૃથ્વીથી આશરે 5 થી 31 માઈલ) વરસાદ અથવા પવન દ્વારા ધોઈ શકાતા નથી, કેમ કે તે નીચા વાતાવરણમાં થાય છે. પરિણામે, બ્લેક કાર્બન ઘણાં વર્ષો સુધી અવશેષમાં રહી શકે છે, જેના કારણે વાતાવરણમાં વધુ ઝડપથી પરિવર્તન થાય છે.
- સ્વાસ્થ્ય: આ સ્વાસ્થ્યની ચિંતા પેદા કરી શકે છે કારણ કે મુસાફરોને ગતિ માંદગી અને વિકારનો અનુભવ પણ થઈ શકે છે, જે દ્રષ્ટિ, સમજશક્તિ, સંતુલન અને મોટર નિયંત્રણને અસર કરી શકે છે.

આગળનો રસ્તો

- પર્યટકોને અવકાશમાં જતા પહેલા તાલીમ, તબીબી ચેકઅપ અને જવાબદારી માફી લેવાની જરૂર રહેશે.
- અંતરિક્ષ પર્યટન એ ઉદ્યોગનું એક નાનકું સબ-સેક્ટર હશે, પરંતુ તે આખા ન્યૂ સ્પેસ ઉદ્યોગને જોશે.
- એકવાર અંતરિક્ષ પર્યટન મુખ્ય પ્રવાહ બની જાય છે, તે પૃથ્વી પર ઘણા સામાજિક-આર્થિક પરિબળોને હકારાત્મક અસર કરશે, જેમ કે રોજગારીનું સર્જન, નાગરિકોને અવકાશ વિશે શિક્ષિત કરવું, અને નવા સૌર-આધારિત ઉર્જા માળખાને રજૂ કરવા.

સાયબર છેતરપિંડી માટે હેલ્પલાઈન

- ગૃહ મંત્રાલયે સાયબર છેતરપિંડીથી થતા આર્થિક નુકસાનને રોકવા માટે રાષ્ટ્રીય હેલ્પલાઈન 155260 અને રિપોર્ટિંગ પ્લેટફોર્મનું સંચાલન શરૂ કર્યું છે. આ હેલ્પલાઈન 1 એપ્રિલના રોજ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- નેશનલ હેલ્પલાઈન અને રિપોર્ટિંગ પ્લેટફોર્મ એવા લોકો માટે એક મિકેનિઝમ પૂરી પાડે છે કે જેઓ સાયબર ફોડમાં ફસાયેલા છે અને આવા કેસોની જાણ કરે છે જેથી તેમની મહેનતથી મેળવેલા નાણાં નુકસાનથી બચાવી શકાય.
- રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા પરિષદ સચિવાલય ખાતે રાષ્ટ્રીય સાયબર સુરક્ષા સંયોજકની કચેરી દ્વારા રાષ્ટ્રીય સાયબર સુરક્ષા વ્યૂહરચના 2020 પણ તૈયાર કરવામાં આવી રહી છે.

Back to basics : સાયબર સુરક્ષા

- સાયબર સલામતી એ કોઈપણ પ્રકારના હુમલા, નુકસાન, દુરુપયોગ અને જાસૂસીથી ગંભીર માહિતીના ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર સહિત સમગ્ર સાયબર સ્પેસના રક્ષણનો સંદર્ભ આપે છે.

- ક્રિટિકલ ઇન્ફર્મેશન ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર (CII): ઇન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી એક્ટની કલમ 70(1) મુજબ, CII ને 'કમ્પ્યુટર સંસાધન તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે, જેની અક્ષમતા અથવા વિનાશ રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા, અર્થતંત્ર, જાહેર આરોગ્ય અથવા સલામતી માટે ગંભીર અસરો ધરાવે છે.'
- સાયબર ફોડ: આ કોઈ ગુનો છે જે કમ્પ્યુટર દ્વારા બીજા વ્યક્તિની વ્યક્તિગત અને આર્થિક માહિતીને ઓનલાઇન સ્ટોર કરવાના હેતુથી કરવામાં આવે છે.
- આ છેતરપિંડીનો સૌથી સામાન્ય પ્રકાર છે અને વ્યક્તિઓ અને સંસ્થાઓને જાગ્રત રહેવાની અને તેમની માહિતીને છેતરપિંડી કરનારાઓથી સુરક્ષિત રાખવા જરૂરી છે.
- ભારતીય સાયબર ક્રાઇમ કોઓર્ડિનેશન સેન્ટર (I4C) દ્વારા આ હેલ્પલાઇન ભારતીય રિઝર્વ બેંક, તમામ મોટી બેંકો, ચુકવણી બેંકો, વોલેટ અને ઓનલાઇન વેપારીઓ સાથે સંકલન કરીને શરૂ કરવામાં આવી છે.
- સિટીઝન ફાઇનાન્સિયલની સાયબર ફોડ રિપોર્ટિંગ અને મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ I4C ની કાયદા અમલીકરણ એજન્સીઓ અને બેન્કો અને નાણાકીય મધ્યસ્થીઓને એકીકૃત કરવા માટે વિકસાવવામાં આવી છે.
- આ સુવિધા ઓનલાઇન છેતરપિંડીથી સંબંધિત માહિતી શેર કરવા અને વાસ્તવિક સમયમાં કાર્યવાહી કરવા માટે આધુનિક તકનીકોનો લાભ આપીને બેંકો અને પોલીસ બંનેને સશક્ત બનાવે છે.
- સોફ્ટ લૉય થયાના બે મહિનાના ટૂંકા ગાળામાં આ હેલ્પલાઇન રૂ. 1.85 કરોડથી વધુની બચત કરવામાં મદદ કરી છે.

ભારતીય સાયબર ક્રાઇમ કોઓર્ડિનેશન સેન્ટર (I4C)

- તમામ પ્રકારના સાયબર ગુનાઓનો વ્યાપક અને સંકલિત રીતે વ્યવહાર કરવા માટે I4C સ્થાપવાની યોજનાને ઓક્ટોબર 2018 માં મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- તેમાં સાત ઘટકો છે:
 - રાષ્ટ્રીય સાયબર ક્રાઇમ ગ્રેટ એનાલિટિક્સ એકમ,
 - રાષ્ટ્રીય સાયબર ક્રાઇમ રિપોર્ટિંગ પોર્ટલ,
 - રાષ્ટ્રીય સાયબર ક્રાઇમ તાલીમ કેન્દ્ર,
 - સાયબર ક્રાઇમ ઇકોસિસ્ટમ મેનેજમેન્ટ યુનિટ,
 - રાષ્ટ્રીય સાયબર ક્રાઇમ સંશોધન અને નવીનતા કેન્દ્ર,
 - રાષ્ટ્રીય સાયબર ક્રાઇમ ફોરેન્સિક લેબોરેટરી ઇકોસિસ્ટમ,
 - સંયુક્ત સાયબર ક્રાઇમ ઇન્વેસ્ટિગેશન ટીમ પ્લેટફોર્મ.
 - 15 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોએ પ્રાદેશિક સાયબર ક્રાઇમ કોઓર્ડિનેશન સેન્ટર સ્થાપવાની સંમતિ આપી છે.
 - આ અઘતન કેન્દ્ર દિલ્હીમાં સ્થિત છે.
 - બુડાપેસ્ટ કન્વેશનને કમ્પ્યુટર સિસ્ટમો દ્વારા ઝેનોફોબિયા અને જાતિવાદ પરના પ્રોટોકોલ દ્વારા સપોર્ટેડ છે.
 - ભારત તેનો પક્ષ નથી. ભારતે તાજેતરમાં એક અલગ સંમેલન સ્થાપવા માટે રશિયન આગેવાની હેઠળના સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ઠરાવની તરફેણમાં મત આપ્યો હતો. આ ઠરાવમાં

યુએસ-સમર્થિત બુડાપેસ્ટ કરારના પ્રતિરૂપ વિકલ્પ તરીકે ગણાતા નવા સાયબર ધોરણો સ્થાપિત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે.

પુણે સ્થિત સ્ટાર્ટઅપ એન્ટી વાયરલ એજન્ટ સાથે કોટેડ 3D પ્રિન્ટેડ માસ્ક વિકસાવ્યા

- પુણે સ્થિત સ્ટાર્ટઅપ કંપની, થિન્કક ટેકનોલોજીસ ઇન્ડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (Thincr Technologies India Private Limited) 3D પ્રિન્ટેડ માસ્ક બનાવ્યો છે, જે એન્ટી વાયરલ એજન્ટો સાથે કોટેડ છે.

Back to basics : 3D પ્રિન્ટેડ માસ્ક

- પેઢીએ એક નવા પ્રકારનો માસ્ક ઉત્પન્ન કરવા માટે 3D પ્રિન્ટિંગ અને ફાર્માસ્યુટિકલ્સને એકીકૃત કરી છે જે વાયરલ કણોના સંપર્કમાં આવે ત્યારે વાયરસ પર હુમલો કરે છે.
- આ માસ્ક વિરોસાઇડ્સ (virucides) નામના એન્ટી વાયરલ એજન્ટો સાથે કોટેડ છે.
- આ પ્રોજેક્ટ એ પ્રારંભિક પ્રોજેક્ટ્સમાંનો એક છે જેની તકનીકી વિકાસ વિકાસ બોર્ડ (Technology Development Board – TDB) દ્વારા વેપારીકરણ (commercialization) માટે પસંદ કરવામાં આવી છે. ટેકનોલોજી ડેવલપમેન્ટ બોર્ડ એ વિજ્ઞાન અને તકનીકી વિભાગની વૈધાનિક સંસ્થા છે.
- આ ખર્ચ અસરકારક માસ્ક સામાન્ય N-95, 3-પ્લાય અને કાપડના માસ્ક કરતા COVID-19 નો ફેલાવો સમાપ્ત કરવા માટે વધુ અસરકારક છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- COVID-19 સામે લડવાનો નવો ઉપાય શોધવા માટે પ્રોજેક્ટને મે 2020 માં TDB તરફથી આર્થિક સહાય મળી. જ્યારે જુલાઈ 2020 માં, માસ્ક વિકસાવવા માટે કરાર કરવામાં આવ્યો હતો.

આ માસ્ક કેવી રીતે વિકસિત થયો?

- આ માસ્ક મર્ક લાઈફ સાયન્સ (Merck Life Sciences) ના ટેકાથી વિકસાવવામાં આવ્યા હતા. કોર્ટિંગ ફોર્મ્યુલેશનનો ઉપયોગ ફેબ્રિક લેયરને કોટ કરવા માટે કરવામાં આવે છે અને 3D પ્રિન્ટિંગનો ઉપયોગ કોર્ટિંગની એકરૂપતા લાવવા માટે કરવામાં આવે છે. આ કોટેડ સ્તરને અન્ય માસ્કમાં વધારાના સ્તર તરીકે સમાવી શકાય છે. આ માસ્કમાં ફરીથી વાપરી શકાય તેવા ફિલ્ટર્સ (reusable filters) શામેલ છે, જે 3D પ્રિન્ટિંગનો ઉપયોગ કરીને વિકસિત કરવામાં આવ્યા છે.

ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડ(Ordnance Factory Board) ની ફરીથી રચના કરવામાં આવશે

- સરકારે ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડ(Ordnance Factory Board) નું વિસર્જન કરી અને તેના સ્થાને 7 નવા ડિફેન્સ પબ્લિક સેક્ટર અન્ડરટેકિંગ્સ (PSUs) દ્વારા તેના નિર્ણયને મંજૂરી આપી દીધી છે. જે ભારતમાં ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરીઓની દેખરેખ રાખશે. આ સાત સંસ્થાઓ 100% સરકારની માલિકીની હશે.

Back to basics : પુનર્ગઠન હેતુ

- રાષ્ટ્રીય સુરક્ષાના દષ્ટિકોણથી આત્મનિર્ભર બનવાના દષ્ટિકોણથી આ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે.
- તે ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડની કાર્યક્ષમતા અને જવાબદારીમાં સુધારો કરશે.
- ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડને ઉત્પાદક અને નફાકારક સંપત્તિમાં રૂપાંતરિત કરવાના દષ્ટિકોણથી ફરીથી ગોઠવવામાં આવશે.
- આનાથી ઉત્પાદનની શ્રેણીમાં તેમની કુશળતા વધશે, સ્પર્ધાત્મકતા વધશે અને ગુણવત્તા અને ખર્ચ-કાર્યક્ષમતામાં સુધારો થશે.
- 41 ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરીઓ દ્વારા ઉત્પાદિત ઉત્પાદનોના વિવિધ વર્ટિકલ માટે સાત કંપનીઓ જવાબદાર રહેશે.
- દારૂગોળો અને વિસ્ફોટક જૂથ દારૂગોળાના ઉત્પાદનમાં રોકાયેલું રહેશે.
- વાહન જૂથ સંરક્ષણ ગતિશીલતા અને લડાઈ વાહનોના ઉત્પાદનમાં જોડાશે.

ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડ – (Ordnance Factory Board – OFB)

- OFB, જેમાં ભારતીય ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરીઓ શામેલ છે, એક સરકારી એજન્સી છે જે સંરક્ષણ મંત્રાલયના સંરક્ષણ ઉત્પાદન વિભાગ હેઠળ કાર્ય કરે છે. તે હવા, જમીન અને દરિયાઈ પ્રણાલીઓમાં ઉત્પાદન શ્રેણીના સંશોધન, વિકાસ, પરીક્ષણ, ઉત્પાદન, માર્કેટિંગ અને લોજિસ્ટિક્સમાં રોકાયેલ છે. આમાં 41 ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરીઓ, 9 તાલીમ સંસ્થાઓ, 3 પ્રાદેશિક માર્કેટિંગ કેન્દ્રો અને 4 પ્રાદેશિક સુરક્ષા નિયંત્રકોનો સમાવેશ થાય છે. હવે, OFB ને 7 નવા સંરક્ષણ PSU દ્વારા બદલવામાં આવશે.

પ્રશ્નોત્તરી

- ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડ(OFB)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - OFB, જેમાં ભારતીય ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરીઓ શામેલ છે, એક સરકારી એજન્સી છે જે સંરક્ષણ મંત્રાલયના સંરક્ષણ ઉત્પાદન વિભાગ હેઠળ કાર્ય કરે છે.
 - તે હવા, જમીન અને દરિયાઈ પ્રણાલીઓમાં ઉત્પાદન શ્રેણીના સંશોધન, વિકાસ, પરીક્ષણ, ઉત્પાદન, માર્કેટિંગ અને લોજિસ્ટિક્સમાં રોકાયેલ છે.
 - આમાં 41 ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરીઓ, 9 તાલીમ સંસ્થાઓ, 3 પ્રાદેશિક માર્કેટિંગ કેન્દ્રો અને 4 પ્રાદેશિક સુરક્ષા નિયંત્રકોનો સમાવેશ થાય છે. હવે, OFB ને 7 નવા સંરક્ષણ PSU દ્વારા બદલવામાં આવશે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
- જીવન વાયુ (Jivan Vayu)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - આ ઉપકરણને ટ્યુબના કદ અનુસાર પણ બદલી શકાય છે.
 - આ ઉપકરણ વીજળી વિના પણ ચાલે છે, તેથી તેનો ઉપયોગ દર્દીને સુરક્ષિત રીતે પરિવહન કરવા માટે કરી શકાય છે.
 - તે 3D પ્રિન્ટિંગનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવ્યું છે અને તેનું યાંત્રિક પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
- શેનઝો –12ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - શેનઝો –12 નો અર્થ ડિવાઈન વેસલ (Divine Vessel) છે. આ 11 મિશનનું ત્રીજું હશે જે ચીન દ્વારા 2022 સુધીમાં તેના સ્પેસ સ્ટેશનને પૂર્ણ કરવા માટે શરૂ કરવામાં આવશે.
 - 11 મિશનમાંથી ચાર એવા હશે જેમાં લોકો સવાર હશે. આ રીતે કુલ 12 ચાઈનીઝ અવકાશયાત્રીઓ અવકાશમાં જશે.
 - Shenzhou-12 કૂ પર સવાર રહે ટિઆન્ડમાં હશે જે એક સિલિન્ડર છે જેની લંબાઈ 16.6 મીટર અને વ્યાસ 4.2 મીટર છે. કૂ ત્રણ મહિના સુધી અવકાશમાં રહેશે, 2016 ના મિશનમાં 30-દિવસ રોકાવાના પોતાના રેકોર્ડને તોડશે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

4. WISA વુડસેટ (WISA Woodsat)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. અંતરિક્ષયાન માળખામાં પ્લાયવુડ જેવી લાકડાની સામગ્રીના ઉપયોગની ચકાસણી કરવા માટે તેને શરૂ કરવામાં આવશે.
2. આ મિશન લાકડાની સામગ્રીને ગરમી, ઠંડા, શૂન્યાવકાશ અને રેડિયેશન જેવી આત્યંતિક અવકાશની સ્થિતિમાં ખુલ્લા પાડશે. લાકડાના ઉપગ્રહને રોકેટ લેબ ઈલેક્ટ્રોન રોકેટથી 2021 ના અંત સુધી અંતરિક્ષમાં ઉતારવામાં આવશે.
3. તેને ન્યુઝીલેન્ડના માહિયા પેનિનસુલા લોચ સંકુલથી લોન્ચ કરવામાં આવશે. આ ઉપગ્રહની રચના ફિનલેન્ડમાં કરવામાં આવી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

5. હેલિઓસ્ફિયર વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સૂર્ય દ્વારા બનાવવામાં આવેલ હેલિઓસ્ફિયર (Heliosphere) એ સૂર્યની આજુબાજુનો એક વિશાળ બબલ જેવો જગ્યા છે. તે આસપાસના આંતરમાળખાના માધ્યમમાં સૂર્ય દ્વારા રચાયેલી પોલાણ છે.
2. હેલિઓસ્ફિયરની અંદર અને બહારના કિરણોત્સર્ગનું સ્તર અલગ છે. તેમાં ગેલેક્ષીક કોસ્મિક કિરણો ઓછી માત્રામાં હોય છે. આમ, અંદરના ગ્રહો અંશત તેમના પ્રભાવથી રક્ષણ આપે છે.
3. હેલિઓસ્ફિયરની શોધ એલેક્ઝાન્ડર જે. ડેસલેરે કરી હતી. તેમણે 1967 માં તેમના વૈજ્ઞાનિક સાહિત્યમાં હેલિઓફિઝિક્સ નામના શબ્દનો ઉપયોગ કર્યો. હેલિઓફિઝિક્સમાં અવકાશ હવામાન અને અવકાશનું વાતાવરણ શામેલ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

6. ડાવિન્સી પ્લસ (DAVINCI+)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. DAVINCI+ નો અર્થ 'ડબલ વાતાવરણીય શુક્ર તપાસની નોબલ ગેસ, રસાયણશાસ્ત્ર, અને ઈમેજિંગ' એ 1978 પછી શુક્રના વાતાવરણમાં યુ.એસ. દ્વારા સંચાલિત પ્રથમ મિશન છે.
2. આ મિશન દ્વારા શુક્રનું વાતાવરણ અને તેની રચના અને ઉત્ક્રાંતિનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવશે.
3. આ સિવાય તેનો હેતુ શુક્ર પર હાજર ઉમદા વાયુઓ, તેની રાસાયણિક રચના, ઈમેજિંગ પ્લસ (વિઝ્યુઅલ્સ દ્વારા શુક્રની આંતરિક સપાટીની તપાસ) અને વાતાવરણીય સર્વેક્ષણનો સર્વેક્ષણ કરવાનો છે.
4. તે ઈકોલોજીકલ ફિયર-ટેસીના પ્રથમ ઉચ્ચ-રિઝોલ્યુશન ફોટોગ્રાફ્સ મેળવવાનો પણ પ્રયાસ કરશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

7. ન્યૂ શેફર્ડ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ન્યૂ શેફર્ડનું નામ અંતરિક્ષયાત્રી એલન શેફર્ડના નામ પર રાખવામાં આવ્યું છે, જે અંતરિક્ષમાં જનારા પ્રથમ અમેરિકન હતા. ન્યૂ શેફર્ડ પૃથ્વીથી 100 કિ.મી. કરતાં વધુના અંતરે અવકાશમાં ફ્લાઈટ્સ અને પેલોડ્સ માટે રહેવાની સુવિધા પૂરી પાડે છે.
2. તે એક રોકેટ સિસ્ટમ છે જે કરમન લાઈનથી આગળ અવકાશયાત્રીઓ અને સંશોધન પેલોડ્સને વહન કરવા માટે રચાયેલ છે.
3. શૈક્ષણિક સંશોધન, કોર્પોરેટ ટેકનોલોજી વિકાસ અને ઉદ્યોગસાહસિક સાહસો જેવા હેતુઓ માટે અવકાશમાં સરળ અને વધુ ખર્ચ-અસરકારક પહોંચ પૂરો પાડવાનો વિચાર હશે.
4. આ અવકાશ પર્યટક પૃથ્વીથી 100 કિ.મી. ઉપર ખસેડીને પણ માઈક્રોગ્રાવીટીનો અનુભવ કરવાની મંજૂરી આપશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

8. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સાયબર સલામતી એ કોઈપણ પ્રકારના હુમલા, નુકસાન, દુરુપયોગ અને જાસૂસીથી ગંભીર માહિતીના ઈન્ફાસ્ટ્રક્ચર સહિત સમગ્ર સાયબર સ્પેસના રક્ષણનો સંદર્ભ આપે છે.
2. સાયબર ફોડ આ કોઈ ગુનો છે જે કમ્પ્યુટર દ્વારા બીજા વ્યક્તિની વ્યક્તિગત અને આર્થિક માહિતીને ઓનલાઈન સ્ટોર કરવાના હેતુથી કરવામાં આવે છે.
3. ભારતીય સાયબર કાર્મ કોઓર્ડિનેશન સેન્ટર (I4C) દ્વારા આ હેલ્પલાઈન ભારતીય રિઝર્વ બેંક, તમામ મોટી બેંકો, ચુકવણી બેંકો, વોલેટ અને ઓનલાઈન વેપારીઓ સાથે સંકલન કરીને શરૂ કરવામાં આવી છે.
4. સિટીઝન ફાઈનાન્સિયલની સાયબર ફોડ રિપોર્ટિંગ અને મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ I4C ની કાયદા અમલીકરણ એજન્સીઓ અને બેન્કો અને નાણાકીય મધ્યસ્થીઓને એકીકૃત કરવા માટે વિકસાવવામાં આવી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

9. 3D પ્રિન્ટેડ માસ્કના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. પેટીએ એક નવા પ્રકારનો માસ્ક ઉત્પન્ન કરવા માટે 3D પ્રિન્ટિંગ અને ફાર્માસ્યુટિકલ્સને એકીકૃત કરી છે જે વાયરલ કણોના સંપર્કમાં આવે ત્યારે વાયરસ પર હુમલો કરે છે.
2. આ માસ્ક વિરોસાઈડ્સ (virucides) નામના એન્ટી વાયરલ એજન્ટો સાથે કોટેડ છે.
3. આ ખર્ચ અસરકારક માસ્ક સામાન્ય N-95, 3-પ્લાય અને કાપડના માસ્ક કરતા COVID-19 નો ફેલાવો સમાપ્ત કરવા માટે વધુ અસરકારક છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

FAME-II યોજનામાં સુધારો

- હેવી ઈન્ડસ્ટ્રીઝ મંત્રાલયે FAME-2 યોજનામાં મોટા સુધારા કરવાની જાહેરાત કરી છે. મંત્રાલયે ભારતમાં ઉત્પાદિત ઇલેક્ટ્રિક ટુ વ્હીલર્સ માટે પ્રોત્સાહનો સૂચવ્યા છે.

મુખ્ય મુદ્દો

- ભાવો અને સબસિડી અંગેના તાજેતરના સુધારાઓ સાથે, સરકારનું લક્ષ્ય ભારતભરમાં ઇલેક્ટ્રિક ટુ-વ્હીલર્સના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવાનું છે.
- ભાવ ઘટાડો ઇલેક્ટ્રિક વાહનોને અપનાવવામાં મદદ કરશે અને 2030 સુધીમાં ભારતને ઇલેક્ટ્રિક વાહન રાષ્ટ્ર બનાવવાની સરકારની યોજનાઓને મજબૂત બનાવશે.

સુધારો

- અગાઉ ઇલેક્ટ્રિક ટુ-વ્હીલર્સ માટે સબસિડી દર પ્રતિ કિલોવોટ 10,000/ Kwh રૂપિયા હતો. જેને વધારીને રૂ .15,000 / Kwh કરવામાં આવી છે, જે વાહનના ખર્ચનો આશરે 40% છે.

ઇલેક્ટ્રિક વાહનોની ખરીદી

- કેન્દ્ર સરકાર મોટા પાયે ઇલેક્ટ્રિક બસ અને થ્રી વ્હીલર્સની ખરીદી કરશે. EESLને ત્રણ લાખ ઇલેક્ટ્રિક રિક્ષા ખરીદવા નિર્દેશિત કરવામાં આવશે અને તેને સુરત, પુણે, મુંબઈ, ચેન્નાઈ, અમદાવાદ, હૈદરાબાદ, કોલકાતા, દિલ્હી અને બેંગાલુરુ જેવા નવ મોટા શહેરોમાં ઇલેક્ટ્રિક બસની કુલ માંગ પૂરી કરવા કહેવામાં આવ્યું છે.

Back to basics : ફેમ ઇન્ડિયા યોજના (FAME India

Scheme)

- આ યોજના 2-વ્હીલર, પેસેન્જર 4-વ્હીલર વાહન, 3-વ્હીલર ઓટો, લાઈટ કમર્શિયલ વાહનો અને બસો સહિતના વાહન ક્ષેત્રને પ્રોત્સાહિત કરવાના લક્ષ્યથી શરૂ કરવામાં આવી હતી. આમાં હળવા વર્ણસંકર, પ્લગ-ઇન હાઈબ્રીડ, મજબૂત સંકર અને બેટરી ઇલેક્ટ્રિક વાહનો જેવી સંકર અને ઇલેક્ટ્રિક તકનીકીઓ શામેલ છે. ભારે ઉદ્યોગ વિભાગ દ્વારા આ યોજના પર નજર રાખવામાં આવે છે. તેમાં ચાર ફોકસ ક્ષેત્ર છે, એટલે કે ટેકનોલોજી વિકાસ, માંગ બનાવટ, ચાર્જિંગ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને પાઈલટ પ્રોજેક્ટ.

હલ્દિયા માટે બંધાયેલા પોર્ટુગીઝ કન્ટેનર શિપથી ઓઇલ સ્પિલ રિપોર્ટ

- હલ્દિયા જવા માટે આવેલા પોર્ટુગીઝ કન્ટેનર જહાજમાંથી તેલના છૂટા થયાની માહિતી મળ્યા બાદ ભારતીય કોસ્ટગાર્ડ સજાગ છે.
- કોલંબોના મેરીટાઇમ રેસ્ક્યુ કોઓર્ડિનેશન સેન્ટર, ચેન્નાઈથી આશરે 450 કિ.મી. દક્ષિણપૂર્વમાં સમુદ્રની મધ્યમાં તેલના છલકાવાના અહેવાલ આપે છે.
- પોર્ટુગીઝ કન્ટેનર જહાજ એમ.વી. ડેવોન (MV Devon) ને કોલંબોથી પશ્ચિમ બંગાળના હલ્દિયા જતા માર્ગમાં બળતણ ટાંકીમાં પાણીની અંદર તિરાડ પડી છે.
- આ ટાંકીમાં લગભગ 120 KL સલ્ફર ઈથેલ તેલ હતું.
- આ તિરાડને પગલે તેના પર નિવારક કાર્યવાહી કરી શકાય તે પહેલાં દરિયામાં આશરે 10 KL તેલ છૂટી ગયું હતું.
- આ જહાજ 382 કન્ટેનરમાં 10,795 ટન સામાન્ય માલ લઈ રહ્યું હતું અને તેમાં કુના 17 સભ્યો હતા.

Back to basics : ઓઇલ સ્પિલ (Oil Spill) એટલે શું?

- ઓઇલ સ્પિલને પર્યાવરણમાં 'ફૂડ તેલ, ગેસોલિન, બળતણ અથવા અન્ય તેલ દ્વારા ઉત્પાદનોના અનિયંત્રિત પ્રવેશ' તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરી શકાય છે. તે જમીન, હવા અથવા પાણીને પ્રદૂષિત કરી શકે છે; જો કે, આ શબ્દ મોટે ભાગે દરિયાઈ તેલના પ્રવાહ માટે વપરાય છે. ખંડોના શેલ્ફ પર સઘન પેટ્રોલિયમ અન્વેષણ અને ઉત્પાદન અને જહાજોમાં વિશાળ માત્રામાં તેલના પરિવહનને કારણે તેઓ એક મોટી પર્યાવરણીય સમસ્યા બની છે.

ઓઇલ સ્પિલ અસર

- સમુદ્રમાં તેલનો ફેલાવો જળચર જીવન માટે હાનિકારક છે કારણ કે તે સમુદ્રમાં પ્રવેશતા સૂર્યપ્રકાશને અવરોધે છે અને ઓગળેલા ઓક્સિજનનું સ્તર ઘટાડે છે.
- ફૂડ તેલ પક્ષીઓના પીછાઓ અને ફરના ઇન્સ્યુલેટિંગ અને વોટરપ્રૂફિંગ ગુણધર્મોને નુકસાન પહોંચાડે છે, આમ, તે શરીરના તાપમાનને સામાન્યથી નીચેના સ્તરમાં ઘટાડી શકે છે.
- તેલના ફેલાવાથી પ્રાણીઓના રહેઠાણ અને પ્રજનન દરને નુકસાન થાય છે.

ચૂંટણી પંચે 2019 ની સામાન્ય ચૂંટણીઓ પર એટલાસ જાહેર કર્યો

- ભારતના ચૂંટણી પંચે તાજેતરમાં 'General Elections 2019: An Atlas' જાહેર કર્યું હતું.
- એટલાસ મુખ્ય ચૂંટણી કમિશનર સુશીલચંદ્ર અને ચૂંટણી કમિશનર રાજીવ કુમાર અને ચૂંટણી કમિશનર અનૂપચંદ્ર પાંડેએ બહાર પાડ્યા હતા.
- આ દસ્તાવેજ સંશોધનકારો અને શિક્ષણવિદો માટે ફાયદાકારક રહેશે અને ભારતીય ચૂંટણીના વિશાળ લેન્ડસ્કેપની શોધ કરવામાં મદદ કરશે.

Back to basics : General Elections 2019: An Atlas

- આ સામાન્ય ચૂંટણી એટલાસમાં સામાન્ય ચૂંટણી 2019 માટેના તમામ આંકડાકીય માહિતી અને ડેટા શામેલ છે.
- તેમાં 90 કોષ્ટકો અને 42 વિષયોના નકશાઓ છે જેમાં ચૂંટણીના વિવિધ પાસાઓ દર્શાવવામાં આવ્યા છે.
- તે ભારતીય ચૂંટણીને લગતી રસપ્રદ તથ્યો અને કાનૂની જોગવાઈઓ પણ પૂરી પાડે છે.
- તે નીચે મુજબ દર્શાવે છે:
 - 23 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના ડેટા જ્યાં સ્ત્રી મતદાનની ટકાવારી પુરૂષ મતદાન ટકાવારી કરતા વધારે હતી.
 - ઉમેદવારો અથવા મતદારોના સંબંધમાં સૌથી નાના અને સૌથી મોટા સંસદીય મત વિસ્તાર વિશેની માહિતી.
 - રાજકીય પક્ષોની કામગીરી.
 - તેમાં મતદારોના તુલનાત્મક ચાર્ટ દ્વારા વિવિધ વય જૂથો અને વિવિધ કેટેગરીના મતદારોના જાતિ રેશિયોનો સમાવેશ થાય છે.
 - તે 1951 થી સામાન્ય ચૂંટણીઓમાં લડતા ઉમેદવારોની સંખ્યાની તુલના પણ કરે છે. 2019 ની સામાન્ય ચૂંટણીમાં કુલ 8054 પાત્ર ઉમેદવારોએ લડ્યા હતા.

એટલાસના ફાયદા

- આ એટલાસ ભારતીય ચૂંટણીની વિવિધતાને સારી રીતે સમજવા માટે માહિતી પ્રદાન કરે છે અને વિવિધ સ્તરે ચૂંટણીના દાખલાઓની આંતરદષ્ટિ (insights) પ્રદાન કરે છે. તે એક સચિત્ર અને માહિતીપ્રદ દસ્તાવેજ તરીકે સેવા આપશે જે ભારતીય ચૂંટણી પ્રક્રિયાની ઘોંઘાટને સમજવામાં મદદ કરશે અને ભારતમાં પરિવર્તન અને વલણોનું વિશ્લેષણ કરવામાં મદદ કરશે.

કૃષિ મિકેનાઇઝેશન યોજના ઉપર પેટા મિશન

- તાજેતરમાં, ભારત સરકારે કૃષિ યાંત્રિકરણ (SMAM) યોજના હેઠળ સબ-મિશન હેઠળ કૃષિ યાંત્રિકરણની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ માટે નાણાં જાહેર કર્યા છે.
- કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલયે વર્ષ 2014-15માં SMAM શરૂ કર્યું હતું.
- આ અંતર્ગત NER (પૂર્વોત્તર ક્ષેત્ર) રાજ્યો સિવાયના રાજ્યો માટે 40-50% ની મર્યાદામાં વિવિધ પ્રકારના કૃષિ ઉપકરણો અને મશીનરી ખરીદવા માટે સબસિડી આપવામાં આવે છે અને NER રાજ્યો માટે લાભાર્થી દીઠ રૂ. 1.25 લાખ સુધી 100% મર્યાદિત છે.
- કૃષિ મંત્રાલયે બહુભાષી મોબાઇલ એપ્લિકેશન, 'CHC (કસ્ટમ હાયરિંગ સેન્ટર) - ફાર્મ મશીનરી' પણ વિકસિત કરી છે, જે ખેડૂતોને તેમના વિસ્તારમાં આવેલા કસ્ટમ હાયરિંગ સેવા કેન્દ્રો સાથે જોડે છે.

લક્ષ્ય

- નાના અને સીમાંત ખેડૂતો અને ખેતી માટે વીજળી ઓછી ઉપલબ્ધ હોય તેવા મુશ્કેલ વિસ્તારોમાં કૃષિ યાંત્રિકરણની પહોંચ વધારવા.

ઉદ્દેશ

- નાના અને ટુકડા થયેલા જમીનના ધારણા અને વ્યક્તિગત માલિકીની ઉંચી કિંમતને કારણે ઉદભવતા પ્રતિકૂળ અર્થવ્યવસ્થાને પહોંચી વળવા 'કસ્ટમ હાયરિંગ સેન્ટર્સ' અને 'હાઇ-વેલ્યુ મશીનરીના હાઇટેક હબ્સ' ને પ્રોત્સાહન આપવું.
- નિદર્શન અને ક્ષમતા નિર્માણ પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા હોદ્દેદારોમાં જાગૃતિ લાવવા.
- દેશભરમાં નિયુક્ત પરીક્ષણ કેન્દ્રો પર કૃષિ મશીનોનું નિદર્શન, પરીક્ષણ અને પ્રમાણપત્રની ખાતરી.

Back to Basics : અન્ય સંબંધિત પહેલ

- એગ્રો-ફોરેસ્ટ્રી યોજના પર સબ-મિશન.
- ટકાઉ કૃષિ માટે રાષ્ટ્રીય મિશન.
- રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા મિશન.
- રાષ્ટ્રીય કૃષિ વિકાસ યોજના
- એકીકૃત બાગાયતી વિકાસ માટેનું મિશન.
- પ્રધાનમંત્રી કૃષિ સિંચાઈ યોજના.
- પ્રધાનમંત્રી પાક વીમા યોજના.
- પરંપરાગત કૃષિ વિકાસ યોજના

કૃષિ યાંત્રિકરણ

- > યાંત્રિક કૃષિ, કૃષિ કાર્યને યાંત્રિકરણ માટે કૃષિ મશીનરીનો ઉપયોગ કરવાની પ્રક્રિયા છે.
- > કૃષિ ક્ષેત્રમાં યાંત્રિકરણને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ઉન્નત ફાર્મ સાધનો અને મશીનરી આવશ્યક ઈનપુટ્સ છે.
- **કૃષિ યાંત્રિકરણનું સ્તર:**
- > ઉત્તર પ્રદેશ, હરિયાણા અને પંજાબ જેવા રાજ્યોમાં યાંત્રિકરણનું સ્તર ભારતમાં લગભગ 40-45% છે, પરંતુ ઉત્તર-પૂર્વ રાજ્યોમાં યાંત્રિકરણ નહિવત્ છે.
- > યુ.એસ. (95%), બ્રાઝિલ (75%) અને ચીન (57%) જેવા દેશોની તુલનામાં કૃષિ યાંત્રિકરણનું આ સ્તર હજી ઓછું છે.

મહત્વ

- > ઉપલબ્ધ ખેતીલાયક વિસ્તારની ઉત્પાદકતા મહત્તમ બનાવવા અને ગ્રામીણ યુવાનો માટે કૃષિને વધુ નફાકારક અને આકર્ષક વ્યવસાય બનાવવામાં જમીન, જળ ઉર્જા સંસાધનો, માનવ શક્તિ અને બીજ, બીજ, ખાતરો, જંતુનાશકો વગેરેના ઉપયોગને ઓપ્ટિમાઇઝ કરવામાં મહત્વની ભૂમિકા નિભાવે છે.
- > કૃષિ ક્ષેત્રના ટકાઉ વિકાસ માટે તે એક મુખ્ય ડ્રાઇવર છે.

નકારાત્મક અસરો

- > કૃષિ રોજગાર ઓછો થતાં કર્મચારીઓ ઓછા થાય છે.
- > મશીનરીના ઉપયોગથી પ્રદૂષણ વધે છે.

રાષ્ટ્રીય કૃત્રિમ ગુપ્તચર પોર્ટલ

- > 28 મે, 2021 ના રોજ, 'રાષ્ટ્રીય એઆઈ પોર્ટલ' (National AI Portal) એ તેની પ્રથમ વર્ષગાંઠની ઉજવણી કરી.

પોર્ટલ સંબંધિત

- > તે ઈલેક્ટ્રોનિક્સ અને માહિતી ટેકનોલોજી મંત્રાલય (Ministry of Electronics and IT- MeitY), રાષ્ટ્રીય ઈ-ગવર્નન્સ વિભાગ (National e-Governance Division- NeGD) અને નાસ્કોમ (NASSCOM) ની સંયુક્ત પહેલ છે.
- > નેશનલ ઈ-ગવર્નન્સ ડિવિઝન: ડિજિટલ ઈન્ડિયા કોર્પોરેશન (MeitY દ્વારા સ્થાપિત એક નફાકારક કંપની) હેઠળ વર્ષ 2009 માં NeGD ની સ્વતંત્ર વ્યવસાય વિભાગ તરીકે સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- > NASSCOM એ નફાકારક ન ઔદ્યોગિક સંગઠન છે જે ભારતના IT ઉદ્યોગ માટેનો સર્વોચ્ચ મંડળ છે.
- > તે આર્ટિફિશિયલ ઈન્ટેલિજન્સ (AI) ને લગતા સમાચાર, શીખવાની, લેખ, ઘટનાઓ અને ભારત અને તેનાથી આગળની પ્રવૃત્તિઓ માટેના કેન્દ્રિય કેન્દ્ર તરીકે કામ કરે છે.

Back to Basics : કૃત્રિમ બુદ્ધિમત્તા (AI) ના સંદર્ભમાં

- > કમ્પ્યુટર વિજ્ઞાનમાં, કૃત્રિમ બુદ્ધિ અથવા કૃત્રિમ બુદ્ધિ કમ્પ્યુટર, રોબોટ અથવા અન્ય મશીન દ્વારા મનુષ્યની સમાન બુદ્ધિના પ્રભાવને સંદર્ભિત કરે છે.
- > કૃત્રિમ બુદ્ધિ એ કમ્પ્યુટર અથવા મશીનની માનવ મગજની ક્ષમતાઓની નકલ કરવાની ક્ષમતા છે, જેમાં ઉદાહરણો અને અનુભવોથી શીખવું, ઓબ્જેક્ટ્સને ઓળખવું, ભાષાને સમજવું અને તેનો જવાબ આપવો, નિર્ણયો લેવી, સમસ્યાઓ હલ કરવી, અને આવી જ અન્ય ક્ષમતાઓનું મિશ્રણ. મનુષ્ય વગેરે જેવા જ કાર્ય કરવાની ક્ષમતા શામેલ છે.
- > AI માં મશીનને વિશિષ્ટ ડેટા ખવડાવવા અને વિવિધ પરિસ્થિતિઓને પ્રતિસાદ આપવા જેવી જટિલ ચીજો શામેલ છે.
- > AI નો ઉપયોગ ફાઇનાન્સ અને હેલ્થકેર સહિતના વિવિધ ઉદ્યોગોમાં થઈ રહ્યો છે.
- > PwC (ફર્મ્સનું વૈશ્વિક નેટવર્ક) ના એક અહેવાલ મુજબ, AI ના ઉપયોગમાં ભારતમાં 45% નો વધારો થયો છે, જે કોરોના વાયરસના ફાટી નીકળ્યા પછી તમામ દેશોમાં સૌથી વધુ છે.

ભારતમાં AI ના ઉપયોગનાં તાજેતરનાં ઉદાહરણો

- > કોવિડ -19 નો સામનો કરવા માટે: MyGov દ્વારા વાતચીત સુનિશ્ચિત કરવા માટે AI-સક્ષમ કરેલ ચેટબોટનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.
- > ન્યાયિક પ્રણાલીમાં: AI આધારિત પોર્ટલ 'SUPACE' નો હેતુ કાયદાકીય સંશોધનમાં ન્યાયાધીશોને સહાય કરવાનો છે.
- > કૃષિમાં: ICRISAT એ AI સંચાલિત વાવણી એપ્લિકેશન વિકસાવી છે જે સ્થાનિક પાકના પાક અને વરસાદના હવામાન મોડેલો અને ડેટાનો ઉપયોગ સ્થાનિક ખેડૂતોને તેમના વાવણી વખતે સલાહ આપે છે.
- > ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટમાં: બિહારમાં અમલમાં આવેલા AI આધારિત પૂરની આગાહીના મોડેલનો વિસ્તાર હવે આખા ભારતને આવરી લેવા માટે કરવામાં આવશે, તેની ખાતરી કરવા માટે, આશરે 200 મિલિયન લોકોને 48 કલાક અગાઉથી પૂરની ચેતવણી વિશે ચેતવણી આપવામાં આવી શકે છે અને ચેતવણીઓ આપી શકાય છે.
- > બેંકિંગ અને નાણાકીય સેવાઓ ઉદ્યોગમાં: ભારતમાં કેટલીક બેંકોએ ગ્રાહકનો અનુભવ સુધારવા અને જોખમ વ્યવસ્થાપન (ઉદાહરણ તરીકે છેતરપિંડીની તપાસ) માં એલ્ગોરિથમ્સનો ઉપયોગ કરવા માટે ડિજિટાઇઝેશન વધારવા માટે AI અપનાવી છે.

AI ના ઉપયોગને પ્રોત્સાહિત કરવા માટેની પહેલ

- > કૃત્રિમ બુદ્ધિ માટે રાષ્ટ્રીય વ્યૂહરચના (NITI આયોગ, જૂન 2018) કે જે સમાવિષ્ટ AI (બધા માટે AI) અને ન્યુ એજ્યુકેશન પોલિસી (NEP, 2020) પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે

- જે અભ્યાસક્રમમાં, AI ને સમાવિષ્ટ કરવાની આવશ્યકતાની રૂપરેખા આપે છે, મુખ્ય અને યોગ્ય વ્યૂહાત્મક પગલાં લાગુ સંશોધનને પ્રોત્સાહિત કરવા છે.
- > એકલાવ્ય મોડેલ રેસિડેન્સિયલ સ્કૂલ (EMRS) અને આશ્રમ સ્કૂલ જેવી શાળાઓના ડિજિટલ પરિવર્તન માટે આદિજાતિ બાબતોના મંત્રાલયે (MTA) માઈક્રોસોફ્ટ સાથે એક સમજૂતી પત્ર પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા છે.
 - > ભારત અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ ઓફ અમેરિકા વચ્ચે વિજ્ઞાન અને તકનીકી સંબંધોને વધારવા માટે યુએસ ઈન્ડિયા આર્ટિફિશિયલ ઈન્ટેલિજન્સ (US India Artificial Intelligence- USIAI) પહેલ શરૂ કરવામાં આવી છે.
 - > વર્ષ 2020 માં, ભારત જવાબદાર અને માનવકેન્દ્રિત વિકાસ અને એઆઈના ઉપયોગને વધારવા માટે સ્થાપક સભ્ય તરીકે 'ગ્લોબલ પાર્ટનરશીપ ઓન આર્ટિફિશિયલ ઈન્ટેલિજન્સ' (GPAI) માં જોડાયો.
 - > 'RAISE 2020 - સમાજ સશક્તિકરણ માટે જવાબદાર કૃત્રિમ ગુપ્તચર 2020', NITI Aayog અને MeitY દ્વારા સંયુક્ત રીતે મેગા વર્ચુઅલ સમિટનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
 - > 'રિસ્પોન્સિબલ AI ફોર યુથ' પ્રોગ્રામનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એ છે કે ભારતના આર્થિક અને સામાજિક પ્રશ્નોના નિરાકરણ માટે ખરા અર્થમાં સશક્ત એવા ભારતના શહેરી, ગ્રામીણ અને દૂરસ્થ વિસ્તારોમાં માનવ કેન્દ્રિત ડિઝાઈનર્સ બનવા માટે તમામ ભારતીય યુવાનોને સમાન તકો પૂરી પાડવી.

કૃત્રિમ બુદ્ધિમતા અપનાવવાના અવરોધો

- > AI ની મર્યાદિત સમજણ: ઘણી ભારતીય કંપનીઓને તેમની કંપનીઓમાં AI ના સંપૂર્ણ લાભો સમજવા બાકી છે.
- > ઓછા રોકાણ અને અવિકસિત સ્ટાર્ટઅપ ઈકોસિસ્ટમ: ભારતમાં સ્ટાર્ટઅપ / ઈન્વેસ્ટમેન્ટ ફંડિંગ ઈકોસિસ્ટમ હજી AI સ્ટાર્ટઅપ્સ અને સર્વિસ પ્રોવાઈડર્સની દ્રષ્ટિએ વધારવામાં આવશે.

આગળનો રસ્તો

- > વૈશ્વિક પાઠ: ચાઈના, યુએસ અને ઈઝરાઈલ જેવા દેશો હાલમાં AI ને અપનાવવાના માર્ગમાં આગળ છે. એકંદરે સામાજિક વિકાસ અને સમાવિષ્ટ એજન્ડાને ધ્યાનમાં રાખીને તેની AI ઈકોસિસ્ટમને આગળ વધારવા માટે ભારત આ દેશોમાંથી શીખ્યા કેટલાક પાઠો પર વિચાર કરી શકે છે.
- > સ્પષ્ટ કેન્દ્રીય વ્યૂહરચના અને નીતિની માળખું: નવીનીકરણ સાથે સંબંધિત વધુ કેન્દ્રિત નીતિઓના નિર્માણ દ્વારા ભારતમાં AI અપનાવવાને વેગ આપી શકાય, ઉદાહરણ તરીકે પેટન્ટ નિયંત્રણ અને સંરક્ષણ. ઉપરાંત, AI ના દૂષિત ઉપયોગનું પણ સંચાલન કરવું આવશ્યક છે.

- > સરકાર, કોર્પોરેટોરો અને એકેડેમીઆ વચ્ચે સહયોગ: આ ત્રણ મહત્વપૂર્ણ હિસ્સેદારોએ ઉદ્યોગસાહસિકતાને પ્રોત્સાહન આપવા, પુનઃ કૌશલ્યને પ્રોત્સાહન આપવા, સંશોધન અને વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા, અને તળિયા સ્તરે નીતિઓ અમલમાં મૂકવાની જરૂર છે.

પરમાણુ શસ્ત્રાગારનું વૈશ્વિક વિસ્તરણ: SIPRI અહેવાલ

- > તાજેતરમાં પ્રકાશિત SIPRI વરબુક (SIPRI Yearbook) 2021 મુજબ વૈશ્વિક સ્તરે તૈયાર અને તૈનાત પરમાણુ શસ્ત્રોની સંખ્યામાં વધારો થયો છે.
- > SIPRI વરબુક સ્ટોકહોમ ઈન્ટરનેશનલ પીસ રિસર્ચ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ (Stockholm International Peace Research Institute- SIPRI) દ્વારા જારી કરવામાં આવે છે, જે આંતરરાષ્ટ્રીય શસ્ત્રો અને સંઘર્ષ પર સંશોધન કરે છે.
- > SIPRI "વરબુક 2021" શસ્ત્રો, નિ:શસ્ત્રીકરણ અને આંતરરાષ્ટ્રીય સુરક્ષાની વર્તમાન સ્થિતિનું મૂલ્યાંકન કરે છે.

Back to Basics : નવ પરમૂ સશસ્ત્ર દેશો

- > યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, રશિયા, બ્રિટન, ફ્રાંસ, ચીન, ભારત, પાકિસ્તાન, ઈઝરાઈલ અને ઉત્તર અમેરિકા એ વિશ્વના નવ પરમાણુ સશસ્ત્ર દેશો છે.
- > 2021 ની શરૂઆતમાં આ દેશોમાં અંદાજિત 13,080 પરમાણુ હથિયારો હતા.
- > રશિયા અને યુએસ સાથે મળીને 90% કરતા વધારે વૈશ્વિક અણુશસ્ત્રો ધરાવે છે અને તે વિસ્તૃત અને ખર્ચાળ આધુનિકરણના કાર્યક્રમો પણ હાથ ધરી રહ્યા છે.
- > યુએસ અને રશિયા બંનેએ નવી પ્રારંભ (New START) સંધિના વિસ્તરણને મંજૂરી આપી છે.
- > ચીનના પરમાણુ શસ્ત્રાગારમાં 2020 ની શરૂઆતમાં 320 થી વધીને 350 વોરહેડ્સ હતા.
- > ચીનની સ્થિતિ તેના અણુ શસ્ત્રોની સૂચિના નોંધપાત્ર આધુનિકીકરણ અને વિસ્તરણની વચ્ચે છે.
- > વર્ષ 2021 ની શરૂઆતમાં ભારતમાં 156 ન્યુક્લિયર વોરહેડ્સ છે, જે ગયા વર્ષ (2020) ની શરૂઆતમાં 150 હતા જ્યારે ગયા વર્ષે પાકિસ્તાનમાં 160 હતા જે હવે વધીને 165 થઈ ગયા છે.
- > ભારત અને પાકિસ્તાન નવી તકનીકીઓ અને ક્ષમતાઓનું અન્વેષણ કરી રહ્યા છે જે પરમાણુ રેન્જની અંદર એકબીજાના સંરક્ષણને ખતરનાક રીતે નબળી પાડે છે.
- > પારદર્શિતાનું નિમ્ન સ્તર: પરમાણુ શસ્ત્રાગારની સ્થિતિ અને પરમાણુ સશસ્ત્ર રાજ્યોની ક્ષમતાઓ પર ઉપલબ્ધ વિશ્વસનીય માહિતીની સ્થિતિ પણ મોટા પ્રમાણમાં બદલાય છે.

સૌથી મોટો લશ્કરી ખર્ચ

- > 2020 માં કુલ ખર્ચમાં વૃદ્ધિ મોટા ભાગે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અને ચીન (અનુક્રમે પ્રથમ અને બીજા સૌથી મોટા ખર્ચ કરનારા) ના ખર્ચની રીતથી પ્રભાવિત હતી.
- > વર્ષ 2020 માં 72.9 અબજ યુ.એસ.ના ખર્ચમાં 2.1% નો વધારો થયો છે, જે ભારતને વિશ્વના ત્રીજા ક્રમના સૌથી મોટા લશ્કરી ઋણદાતા તરીકે સ્થાન આપ્યું છે.

મુખ્ય શસ્ત્ર આયાતકારો

- > SIPRI એ વર્ષ 2016-20માં 164 રાજ્યોને શસ્ત્ર આયાતકાર તરીકે ઓળખ્યા.
- > પાંચ સૌથી મોટા હથિયાર આયાત કરનારા સાઉદી અરેબિયા, ભારત, ઈજિપ્ત, ઓસ્ટ્રેલિયા અને ચીન હતા અને કુલ શસ્ત્રોની આયાતમાં 36% હિસ્સો છે.
- > ક્ષેત્રવાર: આ ક્ષેત્ર કે જેણે વર્ષ 2016-20 દરમિયાન મોટા પ્રમાણમાં શસ્ત્ર પુરવઠો મેળવ્યો, તે એશિયા અને ઓશનિયાનો હતો, જે વૈશ્વિક કુલ પુરવઠાના 42% જેટલો હતો, ત્યારબાદ મધ્ય પૂર્વનો 33% હિસ્સો નોંધાયો હતો.

મુખ્ય શસ્ત્રો સપ્લાયર્સ

- > પાંચ સૌથી મોટા સપ્લાયર્સ, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, રશિયા, ફ્રાન્સ, જર્મની અને ચીન, વર્ષ 2016-20 દરમિયાન 76% જેટલી મોટી હથિયારોની નિકાસનો હિસ્સો ધરાવે છે.

સશસ્ત્ર સંઘર્ષનાં તાજેતરનાં ઉદાહરણો

- > કાશ્મીરને લઈને ભારત અને પાકિસ્તાન વચ્ચે પ્રાદેશિક સંઘર્ષ. વર્ષ 2020 માં, પરિસ્થિતિ મોટા પ્રમાણમાં સશસ્ત્ર હિંસાના પ્રમાણમાં નીચલા સ્તરની સ્થિતિમાં પાછો ફર્યો.
- > જૂન 2020 માં, પાંચ દાયકામાં પહેલીવાર, કાશ્મીરના વિવાદિત પૂર્વી લદાખ વિસ્તારમાં ચીન અને ભારત વચ્ચે સરહદ તણાવ જીવલેણ બન્યો.
- > નવેમ્બર 2020 માં, ઉત્તરી ઈથોપિયાના ટિગ્રે ક્ષેત્ર (Tigray Region) માં સંઘીય સરકારી દળો અને ટાઈગ્રે પીપલ્સ લિબરેશન ફ્રન્ટ વચ્ચે નવો સશસ્ત્ર સંઘર્ષ થયો, જેમાં હજારોની સંખ્યામાં મોત નીપજ્યાં અને 46,000 થી વધુ શરણાર્થીઓને પૂર્વ સુદાન તરફ ભાગવા મજબૂર કર્યાં.

પરમાણું શસ્ત્ર

- તેના વિશે:
 - > પરમાણુ હથિયાર એ એક એવું ઉપકરણ છે જે વિભક્ત વિસ્ફોટન, અણુ સંમિશ્રણ અથવા બંનેના સંયોજનના પરિણામે વિસ્ફોટક રીતે ઉર્જાને મુક્ત કરવા માટે રચાયેલ છે.
 - > ફિશન હથિયારો સામાન્ય રીતે પરમાણુ બોમ્બ તરીકે ઓળખાય છે, અને ફ્યુઝન શસ્ત્રોને થર્મોન્યુક્લિયર બોમ્બ અથવા વધુ સામાન્ય રીતે હાઈડ્રોજન બોમ્બ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

- > તેઓનો ઉપયોગ 1945 માં હિરોશિમા અને નાગાસાકીના બોમ્બ ઘડાકામાં કરવામાં આવ્યો હતો.

પરમાણું પ્રસાર અને પરીક્ષણને અટકાવતા સંધિઓ

- ન્યુક્લિયર વેપન્સ (NPT) અપ્રસાર પર સંધિ:
 - > વાતાવરણીય અને અંડરવોટરમાં સંધિ પર પ્રતિબંધ મૂકનારા પરમાણુ શસ્ત્ર પરીક્ષણ, જેને આંશિક પરીક્ષણ પ્રતિબંધ સંધિ (Partial Test Ban Treaty- PTBT) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
 - > કોમ્પ્રિહેન્સિવ ન્યુક્લિયર-ટેસ્ટ-બેન ટ્રીટી (Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty- CTBT) પર 1996 માં હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ હજી સુધી અમલમાં આવ્યા નથી.
 - > પરમાણુ શસ્ત્રોની નિષેધ પર સંધિ (TPNW) જે 22 જાન્યુઆરી, 2021 ના રોજ અમલમાં આવી.

અન્ય સંબંધિત પહેલ

- > ન્યુક્લિયર સપ્લાયર્સ ગ્રુપ, મિસાઈલ ટેકનોલોજી કંટ્રોલ રેજીમ, બેલિસ્ટિક મિસાઈલ પ્રસાર અને વાસેનાર ગોઠવણ સામે હેગ કોડ આચારસંહિતા.
- ભારતનો પરમાણું શસ્ત્ર કાર્યક્રમ:
 - > ભારતે મે 1974 માં તેના પ્રથમ પરમાણુ ઉપકરણનું પરીક્ષણ કર્યું હતું અને તે બિન-પ્રસાર સંધિ (NPT) અને કોમ્પ્રિહેન્સિવ ન્યુક્લિયર ટેસ્ટ બેન સંધિ (CTBT) બંનેમાંથી બહાર છે.
 - > જો કે, ભારત પાસે આંતરરાષ્ટ્રીય અણુ ઉર્જા એજન્સી (IAEA) સાથે સુવિધા-વિશિષ્ટ સલામતી કરાર છે અને તેને પરમાણુ સપ્લાયર ગ્રુપ (NSG) માંથી મુક્તિ આપવામાં આવી છે જે તેને વૈશ્વિક નાગરિક અણુ તકનીકી વાણિજ્યમાં ભાગ લેવાની મંજૂરી આપે છે.
 - > તેને મિસાઈલ ટેકનોલોજી કંટ્રોલ રેજીમ (MTCR) માં 2016 માં વાસેનાર ગોઠવણના સભ્ય અને 2018 માં ઓસ્ટ્રેલિયા જૂથમાં શામેલ કરવામાં આવી હતી.
 - > ભારતે પ્રથમ સ્થાને પરમાણુ શસ્ત્રોનો ઉપયોગ નહીં કરવાની પોતાની સત્તાવાર પ્રતિબદ્ધતા જાળવી રાખી છે.

પ્રધાનમંત્રી ફસલ બિમા યોજનાનું બીડ મોડેલ

- > તાજેતરમાં, મહારાષ્ટ્ર સરકારે વડા પ્રધાન ફસલ બિમા યોજના (PMFBY) ના 'બીડ મોડેલ' ના રાજ્યવ્યાપી અમલીકરણ માટે હાકલ કરી હતી.

બીડ મોડેલ

- > બીડ એ મહારાષ્ટ્રનો એક જિલ્લો છે જે દુષ્કાળગ્રસ્ત મરાઠાવાડા ક્ષેત્રમાં સ્થિત છે.
- > 80-110 ફોર્મ્યુલા: આ મોડેલને 80-110 સૂત્ર પણ કહેવામાં આવે છે.

- > વીમા પેઢીએ કુલ પ્રીમિયમના 110 ટકાથી વધુના દાવા પર વિચાર કરવાની જરૂર નથી. વીમાદાતાને નુકસાન (બ્રિજની રકમ) થી બચાવવા માટે એકત્રિત કરેલ પ્રીમિયમના 110 ટકાથી વધુ વળતરની કિંમત રાજ્ય સરકાર ભરશે.
- > જો વળતર એકત્રિત કરેલ પ્રીમિયમથી ઓછું હોય, તો વીમા કંપની 20% રકમ હેન્ડલિંગ ચાર્જ તરીકે રાખશે અને બાકીની રકમ રાજ્ય સરકારને (પ્રીમિયમ સરપ્લસ) ચૂકવશે.

આ મોડેલ લાગુ કરવાનાં કારણો

- રાજ્યોને લાભ :
 - > ભંડોળનો બીજો સ્ત્રોત : મોટાભાગનાં વર્ષોમાં ફ્લેમ-ટુ-પ્રીમિયમ રેશિયો ઓછો છે. બીડ મોડેલ દ્વારા વીમા કંપનીના નફામાં ઘટાડો થવાની અને રાજ્ય સરકારને ભંડોળના અન્ય સ્ત્રોતની પહોંચ આપવાની અપેક્ષા છે.
 - > PMFBYના ભંડોળનો બોજો ઘટાડવો : વળતરની રકમ આગામી વર્ષ માટે રાજ્ય દ્વારા PMFBY માટે ઓછી અંદાજપત્રીય જોગવાઈ તરફ દોરી શકે છે, અથવા પાકના નુકસાનના કિસ્સામાં એક વર્ષ માટે રકમ ચૂકવવામાં મદદ કરી શકે છે.
- PMFBY માં ખામી:
 - > નાણાકીય કટોકટી હેઠળ દરેલ રાજ્યો PMFBY માટે પ્રીમિયમ બિલ રજૂ કરવા કે કેમ તે અંગે વર્ષોથી અસંમત છે, પરિણામે વીમાદાતા સમયસર ખેડૂતોના દાવાઓ ચૂકવતા નથી.
 - > વર્ષ 2020 માં મધ્ય મહારાષ્ટ્રના બીડ જિલ્લામાં સામાન્ય ચોમાસાથી વરસાદને લીધે વીમા કંપનીઓએ ખરીફ 2020 માટે PMFBY હેઠળ જિલ્લાના ખેડૂતોને આવરી લેવામાં રોક્યા હતા.

પડકારો

- > રાજ્ય સરકાર વધારાની રકમ કેવી રીતે વધારશે અને વળતરની રકમ કેવી રીતે વહીવટી કરવામાં આવશે તે અંગે પ્રશ્નો ઉભા થઈ રહ્યા છે.
- > ખેડૂતોને આ મોડેલનો સીધો ફાયદો જોવા મળતો નથી.

Back to basics : પ્રધાનમંત્રી ફસલ બિમા યોજના

- > PMFBYની શરૂઆત વર્ષ 2016 માં કરવામાં આવી હતી.
- > પાકની નિષ્ફળતાના કિસ્સામાં તે એક વ્યાપક વીમા કવર પૂરો પાડે છે જે ખેડૂતોની આવક સ્થિર કરવામાં મદદ કરે છે.
- > અવકાશ: બધા ખાદ્ય અને તેલીબિયાં પાક અને વાર્ષિક વ્યાવસાયિક / બાગાયતી પાક, જેના માટે પાછલા ઉપજનાં ડેટા ઉપલબ્ધ છે.
- > પ્રીમિયમ: ખેડૂતો દ્વારા ચૂકવવામાં આવેલ પ્રીમિયમ બધા ખરીફ પાક માટે 2% અને બધા રવી પાક માટે 1.5% છે. વાર્ષિક વ્યાવસાયિક અને બાગાયતી પાકના કિસ્સામાં પ્રીમિયમ 5% છે.

- > આ સબસિડી રાજ્યો અને ભારત સરકાર દ્વારા સમાન રીતે આપવામાં આવે છે, જેનો હિસ્સો ખેડૂતોના હિસ્સા કરતાં વધારે હોય છે.
- > જો કે, ભારત સરકાર આ ક્ષેત્રને પ્રોત્સાહન આપવા માટે પૂર્વોત્તર રાજ્યો માટે 90% પ્રીમિયમ સબસિડી આપે છે.
- PMFBY 2.0 (PMFBY 2020 ખરીફ સીઝનમાં સુધારવામાં આવી હતી):
 - > સંપૂર્ણ સ્વૈચ્છિક: વર્ષ 2020 પહેલાં, આ યોજના એવા ખેડૂતો માટે વૈકલ્પિક હતી કે જેમની પાસે લોન બાકી નથી, પરંતુ ઋણ લેનારા ખેડૂતો માટે તે ફરજિયાત હતું. તે વર્ષ 2020 થી તમામ ખેડૂતો માટે વૈકલ્પિક છે.
 - > કેન્દ્રીય સબસિડીની મર્યાદા: કેબિનેટે આ યોજના હેઠળ કેન્દ્રીય પ્રીમિયમ સબસિડીને સિંચાઈવાળા વિસ્તારો / પાક માટે 30% અને પિયત વિસ્તારો / પાક માટે પ્રીમિયમ દરે 25% સુધી મર્યાદિત રાખવાનો નિર્ણય કર્યો છે.
 - > રાજ્યોને વધુ સુગમતા: સરકારે PMFBYને લાગુ કરવા માટે રાજ્યો / કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને રાહત આપી છે અને તેમને કોઈપણ સંખ્યાના વધારાના જોખમ કવર / સુવિધાઓ પસંદ કરવા માટેનો વિકલ્પ આપ્યો છે.
 - > IEC પ્રવૃત્તિઓમાં રોકાણ: વીમા કંપનીઓએ માહિતી, શિક્ષણ અને સંદેશાવ્યવહાર (IEC) ની પ્રવૃત્તિઓ પર એકત્રિત થયેલ કુલ પ્રીમિયમનો 0.5% ખર્ચ કરવો પડશે.

PMFBY હેઠળ ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ

- પાક વીમા એપ્લિકેશન:
 - > તે ખેડૂતોને સરળ નોંધણી સુવિધા પૂરી પાડે છે.
 - > કોઈ પણ ઘટનાના 72 કલાકમાં પાકના નુકસાનની જાણ કરવી સરળ બને તે માટે.
 - > નવીનતમ તકનીકી સાધનો: સેટેલાઈટ છબી, રીમોટ-સેન્સિંગ ટેકનોલોજી, ડ્રોન, કૃત્રિમ બુદ્ધિ અને મશીન લર્નિંગનો ઉપયોગ પાકના નુકસાનના આકારણી માટે થાય છે.
 - > PMFBY પોર્ટલ: જમીનના રેકોર્ડના એકીકરણ માટે.
- યોજના પ્રદર્શન:
 - > વાર્ષિક ધોરણે આ યોજનામાં સરેરાશ 5.5 કરોડથી વધુ ખેડૂત અરજીઓ આવરી લેવામાં આવે છે.
 - > આધાર સીડિંગ (ઈન્ટરનેટ બેંકિંગ પોર્ટલ દ્વારા આધારને જોડવું) એ સીધા જ ખેડૂતોના ખાતામાં દાવાની પતાવટ ઝડપી બનાવવામાં મદદ કરી છે.
 - > એક નોંધપાત્ર ઉદાહરણ એ છે કે રાજસ્થાનમાં વર્ષ 2019-20માં રવિ સીઝન દરમિયાન તીડના હુમલાને કારણે આશરે 30 કરોડ રૂપિયાની મધ્ય સીઝન પ્રતિકૂળતાઓના દાવા કરવામાં આવ્યા છે.

પૈસિફાઈ: આકાશ સર્વેક્ષણ પરિયોજના

- > 'ઈન્ટર-યુનિવર્સિટી સેન્ટર ફોર એસ્ટ્રોનોમી એન્ડ એસ્ટ્રોફિઝિક્સ' દ્વારા 'પૈસિફાઈ' (PASIPHAE) પ્રોજેક્ટનું એક અગત્યનું સાધન 'વાઈડ એરિયા લીનીયર ઓપ્ટિકલ પોલારિમીટર' વિકસાવવામાં આવી રહ્યું છે.
- > 'પોલર એરિયા સ્ટેલર ઈમેજિંગ ઈન પોલરાઈઝેશન હાઈ એક્યુરસી એક્સ્પેરીમેન્ટ' પ્રોજેક્ટ એ એક મહત્વપૂર્ણ આંતરરાષ્ટ્રીય સહયોગી આકાશ સર્વેક્ષણ પ્રોજેક્ટ છે.

ખગોળશાસ્ત્રની પોલારિમેટ્રી

- > પોલારિમેટ્રી, પ્રકાશના ધ્રુવીકરણને માપવા માટેની એક તકનીક, એક શક્તિશાળી સાધન છે જે ખગોળશાસ્ત્રીઓને ધૂમકેતુઓ અને તારાવિશ્વો જેવા અવકાશી પદાર્થો વિશેની માહિતી મેળવવા માટે સક્ષમ બનાવે છે જે અન્ય તકનીકોનો ઉપયોગ કરીને મેળવી શકાતી નથી.
- > ધ્રુવીકરણ એ પ્રકાશની સંપત્તિ છે જે તે દિશાનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે જ્યાંથી પ્રકાશ તરંગ ઓસિલેટ થાય છે.
- > લગભગ બે દાયકા પહેલાં, એક ભારતીય એસ્ટ્રોફિઝિક્સ સુજાન સેનગુપ્તાએ એક એવો વિચાર પ્રસ્તાવ આપ્યો હતો કે 'ફ્લાઉડી બ્રાઉન ટ્રાઈ' પ્રકાશિત થતો પ્રકાશ અથવા એક્સ્ટ્રાસોલર ગ્રહમાંથી પ્રતિબિંબિત થતો પ્રકાશ ઘણીવાર ધ્રુવીકૃત થતો હતો.

'પૈસિફાઈ' સર્વે વિશે

- > તે એક ઓપ્ટો-પોલારિમેટ્રિક સર્વે છે જેનો હેતુ લાખો તારાઓના રેખીય ધ્રુવીકરણને માપવાનું છે.
- > સર્વે એક સાથે ઉત્તર અને દક્ષિણ આકાશને અવલોકન કરવા માટે બે હાઈટેક ઓપ્ટિકલ ધ્રુવીય પદાર્થોનો ઉપયોગ કરશે.
- > આ સર્વે દક્ષિણ ગોળાર્ધમાં સદરલેન્ડ, દક્ષિણ આફ્રિકામાં અને ઉત્તરમાં ગ્રીસના કેટમાં 'સ્કિનકાસ વેધશાળા' પરથી એક સાથે કરવામાં આવશે.
- > તે ખૂબ દૂર સ્થિત તારાઓના ધ્રુવીકરણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે કે ત્યાંથી ધ્રુવીકરણ સંકેતોનો વ્યવસ્થિત અભ્યાસ કરી શકાતો નથી.
- > આ તારાઓનું અંતર GAIA ઉપગ્રહના માપમાંથી પ્રાપ્ત થશે.
- > GAIA એ આકાશગંગા એટલે કે 'આકાશગંગા'નો ત્રિ-પરિમાણીય નકશો બનાવવાનું એક મિશન છે, જેના દ્વારા તે ગેલેક્સીની રચના, ગઠન અને ઉત્ક્રાંતિ પ્રક્રિયાને જાણવા માટે મદદ કરશે.
- > આ પ્રોજેક્ટમાં યુનિવર્સિટી ઓફ કીટ (ગ્રીસ), કેલિફોર્નિયા ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી (USA), 'ઈન્ટર-યુનિવર્સિટી સેન્ટર ફોર એસ્ટ્રોનોમી એન્ડ એસ્ટ્રોફિઝિક્સ' (ભારત), સાઉથ આફ્રિકન એસ્ટ્રોનોમિકલ વેધશાળા અને પરલો

યુનિવર્સિટી (નોર્વે) નો સમાવેશ થાય છે. જ્યારે તેનું સંચાલન ગ્રીસની એસ્ટ્રોફિઝિક્સ સંસ્થા દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું છે.

પ્રોજેક્ટનું મહત્વ

- > લગભગ 14 અબજ વર્ષ પહેલાં તેના જન્મ પછીથી, બ્રહ્માંડ સતત વિસ્તરિત થઈ રહ્યું છે, પુરાવા તરીકે કોસ્મિક માઈક્રોવેવ બેકગ્રાઉન્ડ (CMB) કિરણોત્સર્ગ છે.
- > આકાશગંગામાં ઘણા ધૂળના વાદળો છે જે ફ્લસ્ટરો બનાવે છે અને જ્યારે સ્ટારલાઈટ આ ધૂળ વાદળોમાંથી પસાર થાય છે, ત્યારે તે વેરવિખેર થઈ જાય છે અને ધ્રુવીકરણ કરે છે.
- > આકાશગંગાના ચુંબકીય ટોમોગ્રાફી માટે 'પૈસિફિક' ધ્રુવીકરણ નકશાનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે.
- > જેનો અર્થ છે કે તે આપણા ગેલેક્સીના ચુંબકીય ક્ષેત્રની ત્રિ-પરિમાણીય રચના અને તેમાં હાજર ધૂળના કણોને શોધી કાઢશે.
- > આ નકશો કોસ્મિક માઈક્રોવેવ પૃષ્ઠભૂમિ પર ભાવિ B-મોડ પ્રયોગો માટે ગુરૂત્વાકર્ષણ તરંગો માટેની શોધ માટે અમૂલ્ય માહિતી પ્રદાન કરશે.
- > B-મોડ પ્રયોગનો ઉપયોગ કોસ્મિક ફુગાવાના સિદ્ધાંતનું પરીક્ષણ કરવા અને કોસ્મિક માઈક્રોવેવ બેકગ્રાઉન્ડ (CMB) ના ધ્રુવીકરણને સચોટ રીતે માપવા દ્વારા પ્રારંભિક બ્રહ્માંડના ફુગાવાના મોડેલો વચ્ચેના તફાવત માટે થાય છે.
- > કોસ્મિક ફુગાવાના સિદ્ધાંત મુજબ, બિગ બેંગ પછી પ્રારંભિક બ્રહ્માંડ એક સેકન્ડના અપૂર્ણાકમાં ઝડપથી વિસ્તર્યું.
- > પ્રારંભિક બ્રહ્માંડના અધ્યયન ઉપરાંત, આ સર્વે ઉચ્ચ-ઉર્જા એસ્ટ્રોફિઝિક્સ અને તારાઓની એસ્ટ્રોફિઝિક્સ જેવા એસ્ટ્રોફિઝિક્સ સંબંધિત વિવિધ ક્ષેત્રોમાં પણ નોંધપાત્ર પ્રગતિ કરશે.

Back to basics : વાઈડ એરિયા રેખીય ઓપ્ટિકલ

પોલારિમીટર (WALOP)

- > વર્ષ 2012-2017 દરમિયાન 'રોબોપોલ' પ્રયોગ સર્વેની સફળતા પછી તેનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
- > વાઈડ એરિયા રેખીય ઓપ્ટિકલ પોલારિમીટર અને તેના પુરોગામી, રોબોપોલ, બંને 'ફોટોમેટ્રી સિદ્ધાંત' (આકાશી પદાર્થોની તેજસ્વીતાનું માપન) શેર કરે છે.
- > પરંતુ રોબોપોલથી વિપરીત, WALOP ઉત્તર અને દક્ષિણ બંને ધ્રુવો પર એક સાથે હાજર સેકન્ડો તારા જોવામાં સમર્થ હશે, જ્યારે રોબોપોલ આકાશમાં ઘણા નાના ક્ષેત્રને આવરી લેવામાં સક્ષમ છે.

પ્રક્રિયા

- > વાઈડ એરિયા રેખીય ઓપ્ટિકલ પોલારિમીટર એ સિદ્ધાંત પર કાર્ય કરશે કે નિરીક્ષણ દરમિયાન આકાશના કોઈ ભાગમાંથી પ્રાપ્ત થયેલ માહિતી કોઈપણ સમયે ચાર અલગ અલગ ચેનલોમાં વહેંચી શકાય છે.

- > ચાર ચેનલોમાંથી જે રીતે પ્રકાશ પસાર થાય છે તેના આધારે તારાનું ધ્રુવીકરણ મૂલ્ય પ્રાપ્ત થશે.
- > આમ દરેક તારામાં ચાર અનુરૂપ છબીઓ હશે જેનો ઉપયોગ જ્યારે એક સાથે કરવામાં આવે ત્યારે તારાના ઈચ્છિત ધ્રુવીકરણ મૂલ્યની ગણતરી માટે કરી શકાય છે.

સ્થાપના

- > 'વાઈડ એરિયા રેખીય ઓપ્ટિકલ પોલારિમીટર' (WALOP) ને કેટ (ગ્રીસ) માં આવેલા 1.3-મીટર શિન્કાસ ઓબ્ઝર્વેટરી અને દક્ષિણ આફ્રિકાના એસ્ટ્રોનોમિકલ વેધશાળા ખાતે 1 મીટર ટેલિસ્કોપ પર સ્થાપિત કરવામાં આવશે.

ઇલેક્ટ્રિક વાહનો માટે સુધારેલી સબસિડી

- > તાજેતરમાં, કેન્દ્ર સરકારે ઈકો-ફ્રેન્ડલી વાહનોને અપનાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવા માટે, ઈલેક્ટ્રિક ટુ-વ્હીલર્સ પર સબસિડીમાં FAME-II (ફાસ્ટર એડોપ્શન અને મેન્યુ ફેક્ટરિંગ ઓફ ઈલેક્ટ્રિક વ્હિકલ્સ) યોજના હેઠળ 50 ટકાનો વધારો કરવાનો નિર્ણય કર્યો છે.

નવી સુધારેલી જોગવાઈઓ

- > કેન્દ્રએ FAME-II ના નિયમોમાં આંશિક સુધારો કર્યા છે, જેમાં ઈલેક્ટ્રિક ટુ-વ્હીલર્સ માટે કલાકદીઠ રૂ. 15,000 kwh ની માંગ પ્રોત્સાહન વધારવાનો સમાવેશ થાય છે, જેને અગાઉ બસો સિવાય બધા ઈલેક્ટ્રિક વાહનો (પ્લગ-ઇન હાઇબ્રિડ અને મજબૂત હાઇબ્રિડ સહિત) માટે પ્રતિ કિલોવોટ રૂ. 10,000 હતી.
- > સરકારે ઈલેક્ટ્રિક ટુ-વ્હીલર્સ માટે પ્રોત્સાહન વધારીને વાહનના ખર્ચના 40 ટકા કરી દીધું છે, જે અગાઉ 20 ટકા હતું.

મહત્વ

- > આનાથી ઈલેક્ટ્રિક ટુ-વ્હીલરના ભાવ પરંપરાગત આંતરિક કમ્પેશન એન્જિન વાહનોની નજીક આવશે અને ઈલેક્ટ્રિક ટુ-વ્હીલરના વેચાણની ઉંચી કિંમતનો સૌથી મોટો અવરોધ દૂર કરશે.
- > અન્ય મહત્વપૂર્ણ પરિબળો જેમ કે ઓછી ઓપરેટિંગ કિંમત, ઓછી જાળવણી ખર્ચ અને શૂન્ય ઉત્સર્જન, વગેરે ઈલેક્ટ્રિક ટુ-વ્હીલર્સની માંગને આગળ વધારશે.

Back to basics : ' FAME-II ' યોજના

- પૃષ્ઠભૂમિ :
- > ફેમ ભારત રાષ્ટ્રીય ઈલેક્ટ્રિક ગતિશીલતા મિશન (NEMM) નો એક મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે. 'ફેમ' નો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય એ છે કે સબસિડી આપીને ઈલેક્ટ્રિક વાહનોને પ્રોત્સાહન આપવું.

- > રાષ્ટ્રીય ઈલેક્ટ્રિક ગતિશીલતા મિશનનો હેતુ હાઇબ્રિડ અને ઈલેક્ટ્રિક વાહનોના વેચાણને પ્રોત્સાહન આપવાનું છે જેથી તેઓ પરંપરાગત વાહનોને બદલી શકે અને આ રીતે દેશમાં પ્રવાહી બળતણનો વપરાશ ઘટાડી શકાય.

આયોજનના બે તબક્કાઓ

- > પ્રથમ તબક્કો: વર્ષ 2015 માં પ્રારંભ થયો અને 31 માર્ચ, 2019 ના રોજ પૂર્ણ થયો.
- > બીજા તબક્કો: એપ્રિલ, 2019 થી પ્રારંભ થયો અને 31 માર્ચ, 2022 સુધીમાં પૂર્ણ થશે.
- > આ યોજનામાં હળવા હાઇબ્રિડ, મજબૂત હાઇબ્રિડ, પ્લગ-ઇન હાઇબ્રિડ અને બેટરી ઈલેક્ટ્રિક વાહનો જેવી સંકર અને ઈલેક્ટ્રિક તકનીકીઓ શામેલ છે.
- > મોનિટરિંગ ઓથોરિટી: હેવી ઈન્ડસ્ટ્રીઝ ડિપાર્ટમેન્ટ (હેવી ઈન્ડસ્ટ્રીઝ એન્ડ પબ્લિક એન્ટરપ્રાઇઝ મંત્રાલય)
- ફેમ ભારત યોજનાના ચાર મુખ્ય ક્ષેત્રો છે:
 - > તકનીકી વિકાસ
 - > માંગ સર્જન
 - > પાયલોટ પ્રોજેક્ટ
 - > ચાર્જિંગ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર
 - > આ યોજના અંતર્ગત માંગ સમયે પ્રોત્સાહક લાભ ખરીદદારો (અંતિમ વપરાશકારો / ગ્રાહકો) ખરીદી સમયે મેળવશે અને માસિક ધોરણે ભારે ઉદ્યોગ વિભાગ દ્વારા ઉત્પાદકોને તે વળતર આપવામાં આવશે.

'FAME-II' ની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ

- > વહેંચાયેલ પરિવહન સહિત જાહેર પરિવહનના વીજળીકરણ પર ભાર.
- > સબસિડી દ્વારા આશરે 7000 ઈ-બસો, 5 લાખ ઈ-ગ્રી વ્હીલર્સ, 55000 ઈ-ફોર વ્હીલર પેસેન્જર કાર અને 10 લાખ ઈ-ટુ વ્હીલર્સને સહાય આપવાનું લક્ષ્યાંક.
- > 3-વ્હીલ અને 4-વ્હીલ સેગમેન્ટમાં, પ્રોત્સાહનો મુખ્યત્વે જાહેર પરિવહન માટે ઉપયોગમાં લેવાતા વાહનો અથવા ફક્ત વ્યાપારી હેતુ માટે નોંધાયેલા વાહનોને લાગુ થશે.
- > ટુ-વ્હીલ સેગમેન્ટમાં, ખાનગી વાહનો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવશે.
- > અદ્યતન તકનીકોને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે, આ યોજના હેઠળ પ્રોત્સાહનનો લાભ ફક્ત તે વાહનોને મળશે જે લિથિયમ આયન બેટરી અને અન્ય નવીન તકનીકીઓથી સજ્જ છે વગેરે.
- > આ અંતર્ગત, ચાર્જિંગ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર સ્થાપવાની પણ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે, જેમાં મહાનગર શહેરોમાં, દેશભરના દસ મિલિયનથી વધુ વસ્તીવાળા શહેરો, સ્માર્ટ શહેરો અને પર્વતીય રાજ્યોમાં આશરે 2700 ચાર્જિંગ સ્ટેશનો બનાવવામાં આવશે. 3 કિમી x 3 કિ.મી.નું અંતર. ગ્રીડમાં ઓછામાં ઓછું એક ચાર્જિંગ સ્ટેશન ઉપલબ્ધ હોઈ શકે છે.

- મોટા શહેરોને જોડતા મોટા રાજમાર્ગો પર ચાર્જિંગ સ્ટેશનો સ્થાપવાની પણ દરખાસ્ત છે.

સમસ્યા

- વ્યવહારીક વિશ્વમાં ઇલેક્ટ્રિક વાહનોને અપનાવવાનું કાર્ય વિવિધ પરિબળો પર આધારિત છે, જેમાં ચાર્જિંગનું વધુ સાડું માળખું, સરળ ધિરાણ અને વાહનનું પૂરતું પ્રદર્શન. આ માટે સરકારની દખલ અને યોજનાની જરૂર છે, ખાસ કરીને જ્યારે ક્ષેત્ર પ્રારંભિક તબક્કામાં હોય.
- ઇ-રિક્ષાચાલકો પણ તેમના વાહનોને ચાર્જ કરવા માટે અસુરક્ષિત અને વીજળીના ગેરકાયદેસર સ્ત્રોત પર આધારિત છે. ઇ-રિક્ષાચાલકો દ્વારા અસુરક્ષિત સ્થિતિમાં ચાર્જિંગ ઘણીવાર કરવામાં આવે છે, જેનાથી ડ્રાઈવર અને મુસાફર બંને જોખમમાં મુકાય છે.

આગળનો રસ્તો

- સરકાર દ્વારા જાહેર જનતા જાગૃતિ અભિયાન અને જાહેર ક્ષેત્રની બેંકો દ્વારા સરળ નાણાંકીય કામગીરી સાથે આગામી પાંચ વર્ષમાં 30% EV સાથે ટુ-વ્હીલર માર્કેટ બનાવવાનો લક્ષ્યાંક પ્રાપ્ત કરી શકાય છે.
- ઇલેક્ટ્રિક વાહનોને અપનાવવા માટે સરકારનું સતત સમર્થન અને સ્થાનિક રીતે ઉત્પાદિત ઇલેક્ટ્રિક ટુ-વ્હીલર્સ પર વિશેષ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાથી ભારત ઇલેક્ટ્રિક વાહન ઉત્પાદન માટેનું એક મહત્વપૂર્ણ કેન્દ્ર બનશે.
- EV ઉદ્યોગના ત્રણ સ્તંભો એટલે કે શહેરી આયોજન, પરિવહન અને વીજળી ક્ષેત્ર વચ્ચે યોગ્ય સમન્વય સ્થાપિત કરવાથી ઇવીઓને વ્યવસ્થિત રીતે અપનાવવામાં મદદ મળશે.

જલ શક્તિ અભિયાન - 2

- જલ શક્તિ મંત્રીએ તમામ સાંસદોને તેમના સંબંધિત મતવિસ્તારો અને રાજ્યોમાં ચાલી રહેલા 'જલ શક્તિ અભિયાન: કેચ ધ રેન' અભિયાનને ટેકો આપવા વિનંતી કરી છે.
- આવા હસ્તક્ષેપો ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં જળ સ્ત્રોતોની ટકાઉપણું અને મંત્રાલય દ્વારા અમલમાં મુકેલ જલ જીવન મિશનને મજબૂત બનાવશે.
- વિશ્વ જળ દિવસ (22 માર્ચ 2021) ના પ્રસંગે આ અભિયાન 'કેચ ધ રેન વેર ઇટ ફોલ્સ, વેન ઇટ ફોલ્સ' ની થીમ સાથે શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- તે દેશના તમામ જિલ્લાઓના તમામ ગ્રામીણ અને શહેરી વિસ્તારોને આવરી લે છે.
- જલ શક્તિ અભિયાન-I એ વર્ષ 2019 માં દેશના 256 જિલ્લાઓમાં 2836 બ્લોક્સમાંથી માત્ર 1592 જળ દબાણયુક્ત બ્લોક્સ આવરી લે છે.

- જલ શક્તિ મંત્રાલય હેઠળના રાષ્ટ્રીય જળ મિશન, તેના અમલીકરણ માટેની નોડલ એજન્સી છે.
- ગ્રામીણ વિકાસ વિભાગની મનરેગા (મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર ગેરંટી યોજના) અંતર્ગત રૂ. 14,000 કરોડના જળસંચયનું કામ ચાલી રહ્યું છે.

લક્ષ્ય

- આ અભિયાનનો હેતુ ચોમાસાની શરૂઆત પહેલા કૃત્રિમ રિચાર્જ સ્ટ્રક્ચર્સ બનાવી, વરસાદી પાણીનો સંગ્રહ કરવાનો છે, હાલના તળાવો અને જળસંચયને કાયાકલ્પ કરવો, નવો જળસંગ્રહ બનાવવો, ચેકડેમની જોગવાઈ કરવી, ભીના મેદાન અને નદીઓની કાયાકલ્પ કરવી.
- દેશના તમામ જળ મથકોના જીઓ-ટેગિંગ દ્વારા અને આ ડેટાના ઉપયોગ દ્વારા વૈજ્ઞાનિક અને ડેટા આધારિત જિલ્લા કક્ષાની જળસંચય યોજનાઓ તૈયાર કરવા માટે ડેટા બેઝ બનાવવાની પણ યોજના છે.

Back to basics : જળસંગ્રહ માટે અન્ય પહેલ:

- જલ જીવન મિશન:
 - જલ શક્તિ મંત્રાલય હેઠળની આ પહેલનો હેતુ ગ્રામીણ ભારતના દરેક ઘર સુધી પાઈપથી પાણીની પહોંચ સુનિશ્ચિત કરવાનો છે.
 - ભારત સરકારે દરેક ગ્રામીણ ઘર એટલે કે 'હર ઘર નલ સે જલ' (HGNSJ) ને ફંક્શનલ હાઉસલ ટેપ કનેક્શન (FHTC) પ્રદાન કરવા માટે જલ જીવન મિશન (JJM) માં રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ પીવાના પાણી કાર્યક્રમ (NRDWP) નું પુનર્ગઠન કર્યું છે.
- જલ જીવન મિશન (શહેરી):
 - હાઉસિંગ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલય હેઠળ જલ જીવન, બજેટ 2021-22 મિશન (અર્બન) માં સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ -6 (શુદ્ધ પાણી અને સ્વચ્છતા) મુજબ તમામ કાયદાકીય નગરોમાં કાર્યાત્મક નળ દ્વારા તમામ ઘરોને પાણી પુરવઠાના વૈશ્વિક કવચ પૂરા પાડવાની યોજના જાહેરાત કરી હતી.

રાષ્ટ્રીય જળ મિશન

- એકીકૃત જળ સંસાધન વિકાસ અને વ્યવસ્થાપન દ્વારા રાજ્યોમાં જળ બચાવ, બગાડ ઘટાડવા અને વધુ યોગ્ય વિતરણ સુનિશ્ચિત કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે આની શરૂઆત કરવામાં આવી છે.
- નીતિ આયોગનું સંયુક્ત જળ સંચાલન અનુક્રમણિકા:
 - પાણીના કાર્યક્ષમ ઉપયોગના ઉદ્દેશથી, નીતિ આયોગે કમ્પોઝિટ વોટર મેનેજમેન્ટ ઇન્ડેક્સ બનાવ્યો છે.

અટલ ભૂગર્ભ જળ યોજના

- > તે કેન્દ્રિય ક્ષેત્રની યોજના છે, જેની કિંમત સમુદાયની ભાગીદારીથી ભૂગર્ભજળના ટકાઉ સંચાલનના ઉદ્દેશ્ય સાથે રૂ. 6,000 કરોડ છે.
- > તે જળ વપરાશકાર મંડળીઓની રચના, પાણીના બજેટ, ગામ-પંચાયત મુજબની જળ સુરક્ષા યોજનાઓની તૈયારી અને અમલીકરણ દ્વારા લોકોની ભાગીદારીની કલ્પના કરે છે.

ડીપ ઓશન મિશન

- > તાજેતરમાં, આર્થિક બાબતો પરની કેબિનેટ સમિતિએ ડીપ ઓશન મિશન (DOM) અંગે પૃથ્વી વિજ્ઞાન મંત્રાલય (MoES) ના પ્રસ્તાવને મંજૂરી આપી છે.
- > વર્ષ 2018 માં સમુદ્રની ઉંડાઈ શોધવા માટે 'ડીપ ઓશન મિશન' ની બ્લુપ્રિન્ટનું અનાવરણ કરાયું હતું. અગાઉ 'પૃથ્વી વિજ્ઞાન મંત્રાલયે' બ્લુ ઇકોનોમી પોલિસીનો ડ્રાફ્ટ પણ રજૂ કર્યો હતો.

Back to basics : ડીપ ઓશન મિશન

- > પાંચ વર્ષના સમયગાળાની આ મિશનની અંદાજિત કિંમત રૂ. 4,077 કરોડ છે અને તેનો તબક્કાવાર અમલ કરવામાં આવશે. 'પૃથ્વી વિજ્ઞાન મંત્રાલય' આ બહુ-સંસ્થાકીય મહત્વાકાંક્ષી મિશનને અમલમાં મૂકવા માટે નોડલ મંત્રાલય હશે.
- > ભારત સરકારની 'બ્લુ ઇકોનોમી' પહેલને સમર્થન આપવા માટે આ એક મિશન મોડ પ્રોજેક્ટ હશે.
- > 'બ્લુ ઇકોનોમી' આર્થિક વિકાસ, સારી આજીવિકા, રોજગાર નિર્માણ અને સમુદ્રની જીવસૃષ્ટિના સારા આરોગ્ય માટે દરિયાઈ સંસાધનોના ટકાઉ ઉપયોગનો સંદર્ભ આપે છે.
- > આવા મિશન માટે જરૂરી તકનીકી અને કુશળતા હાલમાં ફક્ત પાંચ દેશો – યુ.એસ., રશિયા, ફ્રાંસ, જાપાન અને ચીન પાસે ઉપલબ્ધ છે.
- > ભારત આવી ટેકનોલોજી ધરાવતો છઠ્ઠો દેશ હશે.

ડીપ સી માઈનિંગ અને મેનડેડ સબમરીન માટે તકનીકી

વિકાસ

- > વૈજ્ઞાનિક સેન્સર અને ઉપકરણોવાળી માનવસર્જિત સબમરીન ત્રણ લોકોને સમુદ્રમાં 6,000 મીટરની ઉંડાઈ સુધી લઈ જવા માટે વિકસિત કરવામાં આવશે.
- > મધ્ય હિંદ મહાસાગરમાં પોલિમેટાલિક નોડ્યુલ્સના ખાણકામ માટે એકીકૃત માઈનિંગ સિસ્ટમનો વિકાસ પણ કરવામાં આવશે.
- > પોલિમેટાલિક નોડ્યુલ્સ સમુદ્રના તળિયામાં હાજર આયર્ન, મેંગેનીઝ, નિકલ અને કોબાલ્ટ ધરાવતા ખડકો છે.

- > ભવિષ્યમાં, જ્યારે પણ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની સંસ્થા 'આંતરરાષ્ટ્રીય સીબેડ ઓથોરિટી' દ્વારા વ્યવસાયિક માઈનિંગ કોડ તૈયાર કરવામાં આવશે, આવી સ્થિતિમાં ખનિજોના સંશોધન અભ્યાસ નજીકના ભવિષ્યમાં વ્યાપારી શોષણનો માર્ગ મોકળો કરશે.

- મહાસાગર આબોહવા પરિવર્તન સલાહકાર સેવાઓનો વિકાસ :

- > આ અંતર્ગત, નિરીક્ષણો અને મોડેલોનો સમૂહ વિકસિત કરવામાં આવશે અને તે મુજબ ભવિષ્યના હવામાન પરિવર્તનને સમજવામાં મદદ કરશે.
- > ઉંડા સમુદ્રની જૈવવિવિધતાના સંશોધન અને સંરક્ષણ માટે તકનીકી નવીનતાઓ
- > આ અંતર્ગત, સૂક્ષ્મજીવો સહિતના ઉંડા સમુદ્રના વનસ્પતિ અને પ્રાણીસૃષ્ટિના સર્વેક્ષણ અને ઉંડા સમુદ્રના જૈવિક સંસાધનોના ટકાઉ ઉપયોગના અભ્યાસ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવશે.

ઉંડા સમુદ્ર સર્વેક્ષણ અને સંશોધન

- > આ ઘટકનો મુખ્ય ઉદ્દેશ હિંદ મહાસાગરના મધ્ય-દરિયાઈ ભાગો સાથે મલ્ટિ-મેટલ હાઈડ્રોથર્મલ સલ્ફાઈડ મીનરલાઈઝેશનની સંભવિત સ્થળો શોધી કાઢવા અને ઓળખવાનો છે.

ઉર્જા અને સમુદ્રમાંથી તાપું પાણી

- > આમાં ઓફશોર 'ઓશન થર્મલ એનર્જી કન્વર્ઝન' (OTEC) ડિસેલિનેશન પ્લાન્ટ માટેની અભ્યાસ અને વિગતવાર ઈજનેરી ડિઝાઈનની તૈયારી શામેલ છે.
- > OTEC એ એક ટેકનોલોજી છે જે ઉર્જાને વધારવા માટે સપાટીથી દરિયાના તાપમાનના તફાવતનો ઉપયોગ કરે છે.

મહાસાગર જીવવિજ્ઞાન માટે અદ્યતન મરીન સ્ટેશન

- > આ ઘટકનો ઉદ્દેશ સમુદ્ર જીવવિજ્ઞાન અને એન્જિનિયરિંગમાં માનવીય ક્ષમતા અને ઍટરપ્રાઈઝ વિકસિત કરવાનો છે.
- > આ ઘટક સંશોધનને ઔદ્યોગિક એપ્લિકેશન અને ઉત્પાદન પર સાઈટ પરની વ્યવસાયિક ઈન્ફ્યુબેટર સુવિધાઓ દ્વારા વિકાસમાં રૂપાંતરિત કરશે.

મહત્વ

- > મહાસાગરો વિશ્વના 70% ભાગને આવરે છે અને તે આપણા જીવનનો એક મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે. મહાસાગરોની ઉંડાઈનો લગભગ 95 ટકા ભાગ હજી પણ અનિશ્ચિત છે.
- > ભારત ત્રણ બાજુ સમુદ્રોથી ઘેરાયેલું છે અને દેશની આશરે 30 ટકા વસ્તી દરિયાકાંઠાના વિસ્તારોમાં વસવાટ કરે છે, સમુદ્રો મત્સ્યઉદ્યોગ, જળચરઉદ્યોગ, પર્યટન, આજીવિકા અને 'વાદળી અર્થવ્યવસ્થા' ને ટેકો આપતા મુખ્ય આર્થિક પરિબળ છે.

- > ભારતની દરિયાઈ સ્થિતિ એક અનોખી છે. ભારતની 7517 કિમી લાંબા દરિયાકિનારો 9 કાંઠાના રાજ્યો અને 1382 ટાપુઓનો સમાવેશ કરે છે.
- > ફેબ્રુઆરી 2019 માં જાહેર કરાયેલ 'વિજ્ઞાન ઓફ ન્યુ ઈન્ડિયા -2030' વિકાસના દસ પ્રમુખ પરિમાણોમાંથી એક 'બ્લુ ઈકોનોમી' તરીકે પ્રકાશિત કરે છે.
- > મહાસાગરો એ ખોરાક, ઊર્જા, ખનિજો, દવાઓ, હવામાન અને આબોહવાનો સંગ્રહસ્થાન છે અને તે પૃથ્વી પરના જીવનનો આધાર છે.
- > સ્થિરતા પર મહાસાગરોના મહત્વને ધ્યાનમાં લેતા, સંયુક્ત રાષ્ટ્રે 2021-2030 ના દાયકાને સ્થિર વિકાસ માટે મહાસાગર વિજ્ઞાનનું દાયકા તરીકે જાહેર કર્યું છે.

'બ્લુ ઇકોનોમી' સંબંધિત અન્ય પહેલ

- ટકાઉ વિકાસ માટે 'બ્લુ ઇકોનોમી' પર ભારત-નોર્વે ટાસ્ક ફોર્સ :
 - > વર્ષ 2020માં બંને દેશો વચ્ચે સંયુક્ત પહેલ વિકસાવવા અને તેનું પાલન કરવા માટે બંને દેશોએ સંયુક્ત રીતે ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું.
- સાગરમાલા પ્રોજેક્ટ :
 - > સાગરમાલા પ્રોજેક્ટ બંદર આધુનિકરણ માટે ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી (IT) સક્ષમ સેવાઓનો વ્યાપક ઉપયોગ દ્વારા બંદર વિકાસ માટે એક વ્યૂહાત્મક પહેલ છે.
- 'ઓ-સ્માર્ટ' યોજના :
 - > ભારતમાં ઓ-સ્માર્ટ નામની એક ઇત્ર યોજના શરૂ કરવામાં આવી છે, જેનો હેતુ સ્થિર વિકાસ માટે સમુદ્ર, દરિયાઈ સંસાધનોના નિયમિત ઉપયોગનો છે.
- ઇન્ટિગ્રેટેડ કોસ્ટલ ઝોન મેનેજમેન્ટ :
 - > તે દરિયાકાંઠા અને સમુદ્રી સંસાધનોના સંરક્ષણ અને દરિયાકાંઠાના સમુદાયો માટે આજીવિકાની તકોમાં સુધારો વગેરે પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- રાષ્ટ્રીય મત્સ્યોદ્યોગ નીતિ :
 - > ભારતમાં 'બ્લુ ગ્રોથ ઈનિશિયેટિવ'ને પ્રોત્સાહન આપવા માટે રાષ્ટ્રીય મત્સ્યોદ્યોગ નીતિ ઘડવામાં આવી છે, જે દરિયાઈ અને અન્ય જળચર સંસાધનોની સાથે મત્સ્યોદ્યોગ સંપત્તિના ટકાઉ ઉપયોગ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

'ચિલ્ડ્રન અને ડિજિટલ ડમ્પસાઇટ': WHO રિપોર્ટ

- > વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઇઝેશન (World Health Organization- WHO) એ તેના તાજેતરના અહેવાલમાં 'ચિલ્ડ્રન એન્ડ ડિજિટલ ડમ્પસાઇટ્સ'(Children and Digital Dumpsites) માં અનોપચારિક પ્રક્રિયામાં કામ કરતા બાળકો ઈલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણો અથવા ઈ-કચરાના સંપર્કમાં આવતા જોખમને દર્શાવેલ છે.

- > ઓછામાં ઓછા 18 મિલિયન બાળકો (પાંચ વર્ષથી ઓછી વયના) અને આશરે 12.9 મિલિયન મહિલાઓ આ ઈ-વેસ્ટ ડમ્પિંગ સાઇટ્સ પર કામ કરે છે.
- > ઉચ્ચ આવક ધરાવતા દેશોમાં માંથી ઈ-કચરો મધ્ય અથવા નીચી આવક ધરાવતા દેશોમાં પ્રક્રિયા માટે દર વર્ષે ફેંકી દેવાય છે.

Back to basics : ઇ-વેસ્ટ સંદર્ભે

- > ઈ-વેસ્ટ (E-Waste) નું સૂચિત સ્વરૂપ ઈલેક્ટ્રોનિક-વેસ્ટ (Electronic-Waste) છે. આ શબ્દનો ઉપયોગ બિનઉપયોગી કે જુના ઈલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણોના વર્ણન માટે થાય છે.
- > આમાં મુખ્યત્વે ઈલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણો શામેલ છે જે ગ્રાહક અથવા જથ્થાબંધ ગ્રાહક દ્વારા સંપૂર્ણ અથવા આંશિક રીતે કચરો તરીકે છોડી દેવામાં આવે છે, તેમજ ઉત્પાદન, નવીનીકરણ અને સમારકામ પ્રક્રિયાઓમાંથી કાઢી નાખવામાં આવે છે.
- > આમાં 1000 થી વધુ કિંમતી ધાતુઓ અને અન્ય પદાર્થો જેવા કે સોના, તાંબુ, સીસા, પારો, કેડમિયમ, કોબાલ્ટ, પોલિબ્રોમિનેટેડ બાયફેનીલ અને પોલિસીકલિક સુગંધિત હાઇડ્રોકાર્બન શામેલ છે.

ઇ-વેસ્ટની માત્રા

- > વૈશ્વિક પરિસ્થિતિ: ગ્લોબલ ઈ-વેસ્ટ સ્ટેટિસ્ટિક્સ પાર્ટનરશિપ (Global E-waste Statistics Partnership) મુજબ, વિશ્વભરમાં ઉત્પન્ન થયેલ ઈ-વેસ્ટનું પ્રમાણ ઝડપથી વધી રહ્યું છે.
- > વર્ષ 2019 માં લગભગ 53.6 મિલિયન ટન ઈ-કચરો પેદા થયો હતો.
- > આમાંથી ફક્ત 17.4% ઈ-કચરો ઔપચારિક રીતે રિસાયકલ કરવામાં આવ્યો હતો. જ્યારે બાકીનાને અનોપચારિક કામદારો દ્વારા ઓછી અથવા મધ્યમ આવકવાળા દેશોમાં ગેરકાયદેસર પ્રક્રિયા કરવા માટે ફેંકી દેવામાં આવ્યા હતા.
- > આનું મુખ્ય કારણ સ્માર્ટફોન અને કમ્પ્યુટરની વધતી સંખ્યા છે.

ભારતીય દર્શ્ય

- > સેન્ટ્રલ પોલ્યુશન કન્ટ્રોલ બોર્ડ (CPCB) ના જણાવ્યા અનુસાર, ભારતે વર્ષ 2019-20 માં 10 લાખ ટનથી વધુ ઈ-વેસ્ટનું ઉત્પાદન કર્યું હતું, જે વર્ષ 2017-18 (7 લાખ ટન) માં ઉત્પાદિત ઈ-કચરા કરતા ઘણું વધારે છે. તેનાથી વિપરીત, 2017-18 પછીથી ઈ-વેસ્ટ નિકાલની ક્ષમતા (7.82 લાખ ટન) માં વધારો કરવામાં આવ્યો નથી.
- > 2018માં, પર્યાવરણ મંત્રાલયે ટ્રિબ્યુનલને કહ્યું હતું કે ભારતમાં 95% ઈ-વેસ્ટને અનોપચારિક ક્ષેત્ર દ્વારા રિસાયકલ કરવામાં આવે છે અને સ્કેપ ડીલરો તેનો બિનસલાહભર્યા (એસિડથી બાળીને અથવા ઓગાળીને) નિકાલ કરે છે.

ડિજિટલ ડમ્પસાઈટ્સ પર કામ કરવાની અસર

- > બાળકો પર: ઈ-કચરાના સંપર્કમાં આવતા બાળકો ખાસ કરીને તેમના નાના કદ, તેમના ઓછા વિકસિત અવયવો અને ઝડપી વૃદ્ધિ દરને કારણે ઈ-કચરામાં રહેલા ઝેરી રસાયણો પ્રત્યે સંવેદનશીલ હોય છે.
- > તેઓ તેમના કદ કરતાં વધુ પ્રદૂષક તત્વોને શોષી લે છે. પુખ્ત વયના લોકો કરતા શરીરમાં ઝેરી તત્વો સહન કરવાના અને તેને દૂર કરવા તેમનું શરીર ઓછું સક્ષમ છે.
- > આ સાથે, તે બાળકોની શ્વાસ લેવાની ક્ષમતા અને ફેફસાના કામને પણ અસર કરે છે. તે બાળકોના DNA ને નુકસાન પહોંચાડે છે. આ થાઈરોઈડ ડિસઓર્ડર તરફ દોરી શકે છે અને ત્યારબાદ કેન્સર અને હૃદય રોગનું જોખમ વધારે છે.
- > સ્ત્રીઓ પર: આ કચરાના સંપર્કમાં માત્ર સગર્ભા સ્ત્રી જ નહીં પરંતુ તેના અજાત બાળકનું આરોગ્ય અને વિકાસ પણ જોખમમાં મુકાય છે. આને કારણે, અકાળ જન્મ, બાળકના મૃત્યુ અને તેના વિકાસને અસર થઈ શકે છે. આ ઉપરાંત, તેના માનસિક વિકાસ, બૌદ્ધિક ક્ષમતા અને બોલવાની ક્ષમતાને અસર કરી શકે છે.
- > અન્ય લોકો પર: આવી સાઈટ્સ પર કામ કરવાથી આ ઈ-વેસ્ટ ડમ્પસાઈટ્સની નજીક રહેતા પરિવારો અને સમુદાયો પર પણ જોખમી અસર પડે છે.

ઇ-વેસ્ટનું સંચાલન (આંતરરાષ્ટ્રીય સંમેલન)

- જોખમી કચરાના કોસ-બોર્ડર મૂવમેન્ટના નિયંત્રણ પર બેસલ સંમેલન, 1992:
 - > મૂળરૂપે બેસલ કન્વેન્શનમાં ઈ-વેસ્ટનો ઉલ્લેખ નહોતો પરંતુ પાછળથી વર્ષ 2006 (COP 8) માં ઈ-વેસ્ટ મુદ્દાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.
 - > સંમેલન પર્યાવરણને અનુકૂળ સંચાલન સુનિશ્ચિત કરવા તેમજ વિકાસશીલ દેશોમાં ગેરકાયદેસર ટ્રાફિકની રોકથામ અને ઈ-વેસ્ટનું વધુ સાફ સંચાલન કરવા માટે ક્ષમતા વધારવામાં મદદ કરે છે.
 - > બેસલ સંમેલનના COP9 પર નૈરોબી ઘોષણાપત્ર અપનાવવામાં આવ્યું. તેનો હેતુ ઇલેક્ટ્રોનિક કચરાના પર્યાવરણમિત્ર એવી વ્યવસ્થાપન માટે નવીન ઉકેલો બનાવવાનો છે.

ભારતમાં ઇ-વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ

- > સરકારે ઈ-વેસ્ટ (મેનેજમેન્ટ) નિયમો, 2016 લાગુ કર્યા છે જે વિસ્તૃત ઉત્પાદક જવાબદારી (EPR) ને લાગુ કરે છે.
- > વિસ્તૃત ઉત્પાદક જવાબદારી એ એક વ્યૂહરચના છે જે ઉત્પાદન અને તેના બજાર મૂલ્યના સમગ્ર જીવનકાળ દરમિયાન થતા પર્યાવરણીય ખર્ચને એકીકૃત કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરે છે.

- રાજ્ય સરકાર:
 - > ઈ-વેસ્ટ નિકાલ અને રિસાયક્લિંગ સુવિધાઓ માટે ઔદ્યોગિક સ્થળો નક્કી કરવાની જવાબદારી રાજ્યોને સોંપવામાં આવી છે.
 - > તેઓએ ઈ-વેસ્ટ નિકાલ અને રિસાયક્લિંગ સુવિધાઓમાં રોકાયેલા કામદારોના આરોગ્ય અને સલામતી માટે પગલાં લેવાની પણ અપેક્ષા છે.
- ઇ-વેસ્ટ રિસાયક્લિંગ:
 - > મધ્ય પ્રદેશના ભોપાલમાં ઘરેલુ અને વ્યાપારી એકમોમાંથી એકત્રીકરણ, પ્રક્રિયા અને કચરાના નિકાલ માટે ભારતનું પ્રથમ ઈ-વેસ્ટ ક્લિનિક સ્થાપવામાં આવ્યું છે.

આગળનો રસ્તો

- > ભારતમાં મોટાભાગના ઈ-વેસ્ટ રિસાયક્લિંગ અસંગઠિત એકમો દ્વારા કરવામાં આવે છે, જેમાં મોટી સંખ્યામાં માનવબળ શામેલ છે. સૌથી નુકસાનકારક કામ આદિમ પદ્ધતિઓ દ્વારા પ્રિન્ટેડ સર્કિટ બોર્ડ્સ (PCBs) માંથી ધાતુઓની પુનઃપ્રાપ્તિ છે.
- > ત્યાં યોગ્ય શિક્ષણ, જાગૃતિ અને સૌથી અગત્યની વૈકલ્પિક ખર્ચ અસરકારક તકનીક પ્રદાન કરવાની જરૂર છે જેથી તેમની આજીવિકા મેળવનારાઓને વધુ સારા માધ્યમો પૂરા પાડવામાં આવે.
- > ઈ-વેસ્ટ મેનેજમેન્ટમાં ભારત દ્વારા પડકારોનો સામનો કરવા માટે સર્વગ્રાહી અભિગમની જરૂર છે. અસંગઠિત ક્ષેત્રના એકમો માટે સંગ્રહ, વિસર્જન, એકત્રીકરણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવા માટેનો અભિગમ હોઈ શકે છે, જ્યારે ધાતુના નિષ્કર્ષણ, રિસાયક્લિંગ અને નિકાલ સંગઠિત ક્ષેત્ર દ્વારા થઈ શકે છે.
- > અસંગઠિત ક્ષેત્રમાં નાના એકમો અને સંગઠિત ક્ષેત્રના મોટા એકમોને સિંગલ વેલ્યુ ચેનમાં એકીકૃત કરવા માટે યોગ્ય મિકેનિઝમ બનાવવાની જરૂર છે.

મધ્યપ્રદેશ 'યુવા શક્તિ કોરોના મુક્તિ અભિયાન' (Yuva Shakti Corona Mukti Abhiyan) શરૂ કરશે

- > મધ્યપ્રદેશ COVID-19 રોગચાળાને લઈને લોકોમાં જાગૃતિ લાવવા માટે 'યુવા શક્તિ કોરોના મુક્તિ અભિયાન' (Yuva Shakti Corona Mukti Abhiyan) શરૂ કરવા જઈ રહ્યું છે.

Back to basics : યુવા શક્તિ કોરોના મુક્તિ અભિયાન (Yuva Shakti Corona Mukti Abhiyan)

- > આ અભિયાન અંતર્ગત કોલેજના શિક્ષકો અને આશરે 16 લાખ વિદ્યાર્થીઓને કોવિડ યોગ્ય વર્તન અને રસીકરણ અંગે જાગૃત કરીને કોવિડ-19 ચેપ વિશે શિક્ષિત કરવામાં આવશે.

- આ અભિયાન જાહેર આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગના સહયોગથી ઉચ્ચ શિક્ષણ અને તકનીકી શિક્ષણ વિભાગ દ્વારા ચલાવવામાં આવશે.
- આ અભિયાનના અસરકારક રીઅલ ટાઈમ દેખરેખ માટે એક મોબાઈલ એપ્લિકેશન પણ બનાવવામાં આવી છે.

મધ્યપ્રદેશમાં કોવિડ-19 કેસ

- કોરોના ચેપના મામલે મધ્યપ્રદેશ ભારતમાં 26 મા ક્રમે છે. છેલ્લા કેટલાક દિવસોથી રાજ્યમાં 24 કલાકમાં 500 થી ઓછા કેસ નોંધાયા છે. 20 જિલ્લામાં એક પણ કેસ નોંધાયો નથી. ભોપાલ, ઈન્દોર અને જબલપુરમાં કેસ બેવડા આંકમાં જોવા મળ્યા હતા. રાજ્યમાં દરરોજ લગભગ 80 હજાર ટેસ્ટ કરવામાં આવે છે, જ્યારે પુનઃપ્રાપ્તિ દર 98.3 ટકા પર પહોંચી ગયો છે.

ઇથોપિયામાં હજારો બાળકો ગંભીર રીતે કુપોષિત: UNICEF

- યુનિસેફ (UNICEF) ઇથોપિયાના ટાઈગ્રે (Tigray) પ્રદેશમાં લગભગ 33,000 ગંભીર કુપોષિત બાળકોને મૃત્યુ નું જોખમ વધારે છે એવી ચેતવણી આપી છે.
- સરકારી દળો અને બળવાખોરો વચ્ચેની લડાઈએ ટાઈગ્રે પ્રદેશને બરબાદ કરી દીધો છે, નવેમ્બર 2020 માં સંઘર્ષ શરૂ થયા ત્યારથી આશરે 1.7 મિલિયન લોકો વિસ્થાપિત થયા છે.

Back to basics : યુનિસેફનો રિપોર્ટ

- UN સમર્થિત એક અધ્યયનમાં જાણવા મળ્યું છે કે ટાઈગ્રે પ્રદેશના 3,53,000 લોકો ગંભીર મુશ્કેલીમાં જીવી રહ્યા છે, જ્યારે ઇથોપિયાન સરકારે આ શોધને નકારી કાઢતાં કહ્યું હતું કે લોકોને મદદ મળી રહી છે.
- યુનિસેફના જણાવ્યા મુજબ, આ પ્રદેશમાં ખાદ્ય પરિસ્થિતિ ચિંતાજનક સ્તરે પહોંચી ગઈ છે.
- લગભગ 33,000 બાળકો રોગ અને કુપોષણથી સંભવિત મૃત્યુ પામી શકે છે.
- 20 મિલિયન લોકો ગંભીર મુશ્કેલીની આરે છે.

યુદ્ધવિરામ

- યુ.એસ. અને યુરોપિયન યુનિયનએ સંયુક્ત રીતે તમામ લડતા પક્ષોને યુદ્ધ વિરામ માટે સંમત થવા અને લાખો લોકોને જરૂરિયાતમંદ લોકો સુધી પહોંચવાની મંજૂરી આપવા સંમતિ આપી છે. તેમણે યુદ્ધવિરામ દ્વારા મોટા પાયે દુકાળ અટકાવવા તાકીદ કરી હતી.

શું વાત છે?

- નવેમ્બર 2020 માં, ઇથોપિયાના વડા પ્રધાન અબીય અહેમેદ (Abiy Ahmed) ટાઈગ્રેમાં જમીન અને હવાઈ

સૈન્ય કાર્યવાહીના આદેશ આપ્યા. ટાઈગ્રે પીપલ્સ લિબરેશન ફ્રન્ટ (Tigray People's Liberation Front – TPLF) (શાસક પક્ષ) દ્વારા ફેડરલ આર્મી કેમ્પ પર હુમલો કરવાનો આરોપ લગાવ્યા બાદ આ અભિયાન શરૂ કરાયું હતું. આ સંઘર્ષે હજારો લોકોનો જીવ લીધો છે અને આશરે 50 લાખ લોકોને સહાયની જરૂર છે. ઇથિયોપીયન સરકાર અને ટાઈગ્રે પીપલ્સ લિબરેશન ફ્રન્ટ વચ્ચેની વાસ્તવિક તાણની શરૂઆત અબિહ અહેમેદની દેશના વડા પ્રધાન તરીકેની નિમણૂક 2018 સાથે થઈ હતી.

Sustainable Development Report 2021

- સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ રિપોર્ટ (Sustainable Development Report) યુનાઈટેડ નેશન્સ સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ સોલ્યુશન્સ નેટવર્ક (SDSN) ના નિષ્ણાતો દ્વારા તૈયાર અને બહાર પાડવામાં આવ્યો છે. આ રિપોર્ટ તુલના કરે છે કે દેશો કેવી રીતે ટકાઉ વિકાસ માટે 2030 એજન્ડા લાગુ કરે છે.
- આ વર્ષે, ફિનલેન્ડને આ અનુક્રમણિકામાં સૌથી વધુ સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે.
- કોઈ નોર્ડિક દેશ પ્રથમ વખત આ અનુક્રમણિકામાં ટોચ પર છે.
- આ અનુક્રમણિકામાં ફિનલેન્ડ કેવી રીતે ટોચ પર છે?
- ગરીબીમાં ઘટાડો, આરોગ્ય, શિક્ષણ, ઉર્જા, પાણી, શાંતિ, અસમાનતા ઘટાડા અને કાયદાના શાસન સંબંધિત લક્ષ્યોની દ્રષ્ટિએ ફિનલેન્ડ તેની ઉપલબ્ધિઓના આધારે ઈન્ડેક્સમાં ટોચ પર છે.

ફિનલેન્ડ માટે પડકારો

- આબોહવા પરિવર્તન સામે લડવું, ટકાઉ વપરાશ, જૈવવિવિધતાના નુકસાનનો નાશ, ઉત્પાદનની પદ્ધતિઓ વગેરે એ પડકારો છે જેનો ફિનલેન્ડને સામનો કરવો પડ્યો હતો. આ ઉપરાંત, કોવિડ-19 રોગચાળાએ ટકાઉ વિકાસ પર નોંધપાત્ર અસર કરી છે.

કયા દેશોએ ઉચ્ચ સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે?

- સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ઈન્ડેક્સ 2021 માં ટોચના 10 દેશો છે: ફિનલેન્ડ, સ્વીડન, ડેનમાર્ક, જર્મની, બેલ્જિયમ, ઓસ્ટ્રિયા, નોર્વે, ફ્રાંસ, સ્લોવેનિયા અને એસ્ટોનિયા.

Back to basics : સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ (SDG)

- ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યોને સંયુક્ત રાષ્ટ્રના તમામ સભ્ય દેશો દ્વારા 2015 માં અપનાવવામાં આવ્યા હતા. તે સાર્વત્રિક કાર્યસૂચિનું વર્ણન કરે છે જે તમામ દેશોને લાગુ પડે છે. તે મિલેનિયમ વિકાસ લક્ષ્યો (Millennium Development Goals)

નો અનુગામી છે. SDG Index સંયુક્ત રાષ્ટ્રના સભ્ય દેશો વચ્ચે 17 SDG લક્ષ્યોના અમલીકરણ પર આધારિત છે, જેમાં છ વ્યાપક વર્ગોમાં શિક્ષણ, કુશળતા, આરોગ્ય અને સુખાકારી, સ્વચ્છ ઉર્જા અને ઉદ્યોગ, ટકાઉ જમીનનો ઉપયોગ, ટકાઉ શહેરો અને ડિજિટલ તકનીકો છે.

UNESCO સાયન્સ રિપોર્ટ

- UNESCO Science Report (USR) ની નવીનતમ સંસ્કરણ 11 જૂન, 2021 ના રોજ પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી.

Back to basics : UNESCO Science Report (USR)

- USR એ યુનેસ્કોનું એક મુખ્ય પ્રકાશન છે જે દર પાંચ વર્ષે એકવાર પ્રકાશિત થાય છે.
- આ વિજ્ઞાન, ટેકનોલોજી અને નવીનતા પરનો અહેવાલ છે.
- દરેક આવૃત્તિમાં ભારત વિશેના પ્રકરણનો સમાવેશ થાય છે.
- આ નવીનતમ સંસ્કરણમાં ભારત વિશેના પ્રકરણ Centre for Development Studies, તિરૂવનંતપુરમના વિકાસ અધ્યયન કેન્દ્રના નિયામક પ્રોફેસર સુનિલ મણીએ લખ્યું હતું.
- આ પ્રકરણ સૂચનો અને ભલામણો સાથે ભારતમાં વિજ્ઞાન, તકનીકી અને નવીનીકરણના વિકાસની ઝાંખી પ્રદાન કરે છે.

ભલામણો અને ટીપ્સ

- COVID-19 ને કારણે નવીનતાને પ્રોત્સાહન આપવાની પહેલ સંદર્ભે, USR સંશોધન પ્રોજેક્ટ્સના નાણાકીય માર્ગ માટે નવી રીતો શોધવાનું સૂચવે છે અને રસીઓ અને દવાઓ પરના ફરજિયાત પરવાનાને દૂર કરવા માટે હાલના IP નિયમોમાં સુધારો સૂચવે છે.
- આ અહેવાલ મુજબ ભારતે ઉદ્યોગ 0 તકનીકોને અપનાવી નથી અને ઓટોમેશનને કારણે નોકરી ગુમાવવી એ હવે ગંભીર ખતરો નથી.
- અહેવાલમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું છે, કેટલાક પ્રયત્નો છતાં, ફક્ત કેટલાક ભારતીય રાજ્યોએ નવીનીકરણીય ઉર્જા લક્ષ્યોને પહોંચી વળવા પ્રગતિ કરી છે. USR ઇલેક્ટ્રિક અને હાઈબ્રિડ વાહનોના ઉપયોગને પ્રોત્સાહિત કરવા પ્રોત્સાહનો સૂચવે છે.
- આ અહેવાલમાં રોજગાર, વિજ્ઞાન, તકનીકી, ઈજનેરી અને તબીબી સ્નાતકો માટેની નોકરીની તકોમાં વધારો જોવા મળ્યો છે. જો કે, આ સ્નાતકોની રોજગારી 2014 માં 34% થી વધીને 2019 માં 49% થઈ ગઈ છે. આ એક ગંભીર મુદ્દો છે કારણ કે દરેક બીજો સ્નાતક બેરોજગાર છે.

કેન્દ્રીય પ્રધાન અર્જુન મુંડાએ આદિ તાલીમ પોર્ટલનો પ્રારંભ કર્યો

- તાજેતરમાં, આદિજાતિ બાબતોના મંત્રી અર્જુન મુંડાએ (Arjun Munda) 'આદિ ટ્રેનિંગ' પોર્ટલ શરૂ કર્યું હતું. આદિજાતિ બાબતોના મંત્રાલયે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર વિકાસ કાર્યક્રમ (United Nations Development Programme) ની સહયોગથી આ પોર્ટલ વિકસાવ્યો છે.
- આ પોર્ટલનો ઉદ્દેશ દેશભરમાં ચાલતા તાલીમ કાર્યક્રમોની વિસ્તૃત માહિતી પૂરી પાડવાનો છે. આદિ તાલીમ પોર્ટલ માહિતી ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરીને દૂરસ્થ વિસ્તારો સુધી પહોંચવાની એક પહેલ છે જેથી આદિજાતિ સમુદાયો તેમના હક અને લાભની પ્રાપ્તિ કરી શકે. તાલીમ સંસ્થાઓ, સંસ્થાઓ, નિષ્ણાંતો અને ટ્રેનર્સને સાથે લાવવાનો પ્રયાસ છે.

Back to basics : સંયુક્ત રાષ્ટ્ર વિકાસ કાર્યક્રમ (UNDP)

- તે સંયુક્ત રાષ્ટ્રનું વૈશ્વિક વિકાસ નેટવર્ક છે. તેની રચના વર્ષ 1965 માં થઈ હતી. આ કાર્યક્રમ દેશો વચ્ચેના રોકાણ અને તકનીકી સહયોગને પ્રોત્સાહન આપે છે. તે વિકાસશીલ દેશોને અનુદાન, તાલીમ અને સહાય પ્રદાન કરે છે અને ઓછા વિકસિત દેશો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર વિકાસ કાર્યક્રમ (UNDP)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - તે સંયુક્ત રાષ્ટ્રનું વૈશ્વિક વિકાસ નેટવર્ક છે. તેની રચના વર્ષ 1965 માં થઈ હતી.
 - આ કાર્યક્રમ દેશો વચ્ચેના રોકાણ અને તકનીકી સહયોગને પ્રોત્સાહન આપે છે.
 - તે વિકાસશીલ દેશોને અનુદાન, તાલીમ અને સહાય પ્રદાન કરે છે અને ઓછા વિકસિત દેશો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3
- ફેમ ઈન્ડિયા યોજના (FAME India Scheme)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - આ યોજના 2-વ્હીલર, પેસેન્જર 4-વ્હીલર વાહન, 3-વ્હીલર ઓટો, લાઈટ કમર્શિયલ વાહનો અને બસો સહિતના વાહન ક્ષેત્રને પ્રોત્સાહિત કરવાના લક્ષ્યથી શરૂ કરવામાં આવી હતી.
 - આમાં હળવા વર્ણસંકર, પ્લગ-ઇન હાઈબ્રીડ, મજબૂત સંકર અને બેટરી ઇલેક્ટ્રિક વાહનો જેવી સંકર અને ઇલેક્ટ્રિક તકનીકીઓ શામેલ છે. ભારે ઉદ્યોગ વિભાગ દ્વારા આ યોજના પર નજર રાખવામાં આવે છે.
 - તેમાં ચાર ફોકસ ક્ષેત્ર છે, એટલે કે ટેકનોલોજી વિકાસ, માંગ બનાવટ, ચાર્જિંગ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને પાઈલટ પ્રોજેક્ટ. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3

3. ઓઈલ સ્પીલ (Oil Spill) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઓઈલ સ્પીલને પર્યાવરણમાં 'ફૂડ તેલ, ગેસોલિન, બળ તણ અથવા અન્ય તેલ દ્વારા ઉત્પાદનોના અનિયંત્રિત પ્રવેશ' તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરી શકાય છે.

2. તે જમીન, હવા અથવા પાણીને પ્રદૂષિત કરી શકે છે; જો કે, આ શબ્દ મોટે ભાગે દરિયાઈ તેલના પ્રવાહ માટે વપરાય છે.

3. ખંડોના શેલ્ફ પર સઘન પેટ્રોલિયમ અન્વેષણ અને ઉત્પાદન અને જહાજોમાં વિશાળ માત્રામાં તેલના પરિવહનને કારણે તેઓ એક મોટી પર્યાવરણીય સમસ્યા બની છે.

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3

(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

4. General Elections 2019: An Atlas શું દર્શાવે છે? નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 23 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના ડેટા જ્યાં સ્ત્રી મતદાનની ટકાવારી પુરૂષ મતદાન ટકાવારી કરતા વધારે હતી.

2. ઉમેદવારો અથવા મતદારોના સંબંધમાં સૌથી નાના અને સૌથી મોટા સંસદીય મત વિસ્તાર વિશેની માહિતી.

3. તેમાં મતદારોના તુલનાત્મક ચાર્ટ દ્વારા વિવિધ વય જૂથો અને વિવિધ કેટેગરીના મતદારોના જાતિ રેશિયોનો સમાવેશ થાય છે.

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3

(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

5. કૃષિ યાંત્રિકરણના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. યાંત્રિક કૃષિ, કૃષિ કાર્યને યાંત્રિકરણ માટે કૃષિ મશીનરીનો ઉપયોગ કરવાની પ્રક્રિયા છે.

2. કૃષિ ક્ષેત્રમાં યાંત્રિકરણને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ઉન્નત ફાર્મ સાધનો અને મશીનરી આવશ્યક ઈનપુટ્સ છે.

3. ઉત્તર પ્રદેશ, હરિયાણા અને પંજાબ જેવા રાજ્યોમાં યાંત્રિકરણનું સ્તર ભારતમાં લગભગ 40-45% છે, પરંતુ ઉત્તર-પૂર્વ રાજ્યોમાં યાંત્રિકરણ નહિવત્ છે.

4. યુ.એસ. (95%), બ્રાઝિલ (75%) અને ચીન (57%) જેવા દેશોની તુલનામાં કૃષિ યાંત્રિકરણનું આ સ્તર હજી ઓછું છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4

(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

6. કૃત્રિમ બુદ્ધિમત્તા (AI) ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. કમ્પ્યુટર વિજ્ઞાનમાં, કૃત્રિમ બુદ્ધિ અથવા કૃત્રિમ બુદ્ધિ કમ્પ્યુટર, રોબોટ અથવા અન્ય મશીન દ્વારા મનુષ્યની સમાન બુદ્ધિના પ્રભાવને સંદર્ભિત કરે છે.

2. કૃત્રિમ બુદ્ધિ એ કમ્પ્યુટર અથવા મશીનની માનવ મગજની ક્ષમતાઓની નકલ કરવાની ક્ષમતા છે, જેમાં ઉદાહરણો અને અનુભવોથી શીખવું, ઓબ્જેક્ટ્સને ઓળખવું, ભાષાને સમજવું અને તેનો જવાબ આપવો, નિર્ણયો લેવી, સમસ્યાઓ હલ કરવી, અને આવી જ અન્ય ક્ષમતાઓનું મિશ્રણ. મનુષ્ય વગેરે જેવા જ કાર્ય કરવાની ક્ષમતા શામેલ છે.

3. AI માં મશીનને વિશિષ્ટ ડેટા ખવડાવવા અને વિવિધ પરિસ્થિતિઓને પ્રતિસાદ આપવા જેવી જટિલ ચીજો શામેલ છે.

4. PwC (ફર્સ્ટનું વૈશ્વિક નેટવર્ક) ના એક અહેવાલ મુજબ, AI ના ઉપયોગમાં ભારતમાં 45% નો વધારો થયો છે, જે કોરોના વાયરસના ફાટી નીકળ્યા પછી તમામ દેશોમાં સૌથી વધુ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4

(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

7. ભારત પરમાણુ શસ્ત્રો કાર્યક્રમના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતે મે 1974 માં તેના પ્રથમ પરમાણુ ઉપકરણનું પરીક્ષણ કર્યું હતું અને તે બિન-પ્રસાર સંધિ (NPT) અને કોમ્પ્રિહેન્સિવ ન્યૂક્લિયર ટેસ્ટ બેન સંધિ (CTBT) બંનેમાંથી બહાર છે.

2. ભારત પાસે આંતરરાષ્ટ્રીય અણુ ઊર્જા એજન્સી (IAEA) સાથે સુવિધા-વિશિષ્ટ સલામતી કરાર છે અને તેને પરમાણુ સપ્લાયર ગ્રુપ (NSG) માંથી મુક્તિ આપવામાં આવી છે જે તેને વૈશ્વિક નાગરિક અણુ તકનીકી વાણિજ્યમાં ભાગ લેવાની મંજૂરી આપે છે.

3. તેને મિસાઈલ ટેકનોલોજી કંટ્રોલ રેજીમ (MTCR) માં 2016 માં વાસેનર ગોઠવણના સભ્ય અને 2018 માં ઓસ્ટ્રેલિયા જૂથમાં શામેલ કરવામાં આવ્યો હતો.

4. ભારતે પ્રથમ સ્થાને પરમાણુ શસ્ત્રોનો ઉપયોગ નહીં કરવાની પોતાની સત્તાવાર પ્રતિબદ્ધતા જાળવી રાખી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4

(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

8. પ્રધાનમંત્રી ફસલ બિમા યોજનાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. PMFBYની શરૂઆત વર્ષ 2016 માં કરવામાં આવી હતી.
2. પાકની નિષ્ફળતાના કિસ્સામાં તે એક વ્યાપક વીમા કવર પૂરો પાડે છે જે ખેડૂતોની આવક સ્થિર કરવામાં મદદ કરે છે. બધા બાદ અને તેલીબિયાં પાક અને વાર્ષિક વ્યાવસાયિક / બાગાયતી પાક, જેના માટે પાછલા ઉપજનાં ડેટા ઉપલબ્ધ છે.
3. ખેડૂતો દ્વારા ચૂકવવામાં આવેલ પ્રીમિયમ બધા ખરીફ પાક માટે 2% અને બધા રવી પાક માટે 1.5% છે. વાર્ષિક વ્યાવસાયિક અને બાગાયતી પાકના કિસ્સામાં પ્રીમિયમ 5% છે.
4. આ સબસિડી રાજ્યો અને ભારત સરકાર દ્વારા સમાન રીતે આપવામાં આવે છે, જેનો હિસ્સો ખેડૂતોના હિસ્સા કરતાં વધારે હોય છે. જો કે, ભારત સરકાર આ ક્ષેત્રને પ્રોત્સાહન આપવા માટે પૂર્વોત્તર રાજ્યો માટે 90% પ્રીમિયમ સબસિડી આપે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

9. 'પૈસિફાઈ' સર્વે વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે એક ઓપ્ટો-પોલારિમેટ્રિક સર્વે છે જેનો હેતુ લાખો તારાઓના રેખીય ધ્રુવીકરણને માપવાનું છે.
2. સર્વે એક સાથે ઉત્તર અને દક્ષિણ આકાશને અવલોકન કરવા માટે બે હાઈટેક ઓપ્ટિકલ ધ્રુવીય પદાર્થોનો ઉપયોગ કરશે.
3. આ સર્વે દક્ષિણ ગોળાર્ધમાં સદરલેન્ડ, દક્ષિણ આફ્રિકામાં અને ઉત્તરમાં ગ્રીસના કેટમાં 'સ્કિનકાસ વેધશાળા' પરથી એક સાથે કરવામાં આવશે.
4. GAIA એ આકાશગંગા એટલે કે 'આકાશગંગા'નો ત્રિ-પરિમાણીય નકશો બનાવવાનું એક મિશન છે, જેના દ્વારા તે ગેલેક્સીની રચના, ગઠન અને ઉત્ક્રાંતિ પ્રક્રિયાને જાણવા માટે મદદ કરશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

10. 'FAME-II' યોજના વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ફેમ ભારત રાષ્ટ્રીય ઇલેક્ટ્રિક ગતિશીલતા મિશન (NEMM) નો એક મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે. 'ફેમ' નો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય એ છે કે સબસિડી આપીને ઇલેક્ટ્રિક વાહનોને પ્રોત્સાહન આપવું.
2. તેનો પ્રથમ તબક્કો વર્ષ 2015 માં પ્રારંભ થયો અને 31 માર્ચ, 2019 ના રોજ પૂર્ણ થયો.
3. તેનો બીજા તબક્કો એપ્રિલ, 2019 થી પ્રારંભ થયો અને 31 માર્ચ, 2022 સુધીમાં પૂર્ણ થશે.
4. આ યોજનામાં હળવા હાઈબ્રીડ, મજબૂત હાઈબ્રીડ, પ્લગ-ઇન હાઈબ્રીડ અને બેટરી ઇલેક્ટ્રિક વાહનો જેવી સંકર અને ઇલેક્ટ્રિક તકનીકીઓ શામેલ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

11. જલ જીવન મિશન વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. જલ શક્તિ મંત્રાલય હેઠળની આ પહેલનો હેતુ ગ્રામીણ ભારતના દરેક ઘર સુધી પાઈપથી પાણીની પહોંચ સુનિશ્ચિત કરવાનો છે.
2. ભારત સરકારે દરેક ગ્રામીણ ઘર એટલે કે 'હર ઘર નલ સે જલ' (HGNSJ) ને ફંક્શનલ હાઉસલ ટેપ કનેક્શન (FHTC) પ્રદાન કરવા માટે જલ જીવન મિશન (JJM) માં રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ પીવાના પાણી કાર્યક્રમ (NRDWP) નું પુનર્ગઠન કર્યું છે.
3. હાઉસિંગ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલય હેઠળ જલ જીવન, બજેટ 2021-22 મિશન (અર્બન) માં સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ-6 (શુદ્ધ પાણી અને સ્વચ્છતા) મુજબ તમામ કાયદાકીય નગરોમાં કાર્યાત્મક નળ દ્વારા તમામ ઘરોને પાણી પુરવઠાના વૈશ્વિક કવચ પૂરા પાડવાની યોજના જાહેરાત કરી હતી.
4. જલ શક્તિ અભિયાન-I એ વર્ષ 2019 માં દેશના 256 જિલ્લાઓમાં 2836 બ્લોક્સમાંથી માત્ર 1592 જળ દબાણયુક્ત બ્લોક્સ આવરી લે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

12. ડીપ ઓશન મિશન વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. પાંચ વર્ષના સમયગાળાની આ મિશનની અંદાજિત કિંમત રૂ. 4,077 કરોડ છે અને તેનો તબક્કાવાર અમલ કરવામાં આવશે. 'પૃથ્વી વિજ્ઞાન મંત્રાલય' આ બહુ-સંસ્થાકીય મહત્વાકાંક્ષી મિશનને અમલમાં મૂકવા માટે નોડલ મંત્રાલય હશે.

2. ભારત સરકારની 'બ્લુ ઇકોનોમી' પહેલને સમર્થન આપવા માટે આ એક મિશન મોડ પ્રોજેક્ટ હશે.

3. 'બ્લુ ઇકોનોમી' આર્થિક વિકાસ, સારી આજીવિકા, રોજગાર નિર્માણ અને સમુદ્રની જીવસૃષ્ટિના સારા આરોગ્ય માટે દરિયાઈ સંસાધનોના ટકાઉ ઉપયોગનો સંદર્ભ આપે છે.

4. આવા મિશન માટે જરૂરી તકનીકી અને કુશળતા હાલમાં ફક્ત પાંચ દેશો – યુ.એસ., રશિયા, ફ્રાંસ, જાપાન અને ચીન પાસે ઉપલબ્ધ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

13. ઈ-વેસ્ટના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. મૂળરૂપે બેસલ કન્વેન્શનમાં ઈ-વેસ્ટનો ઉલ્લેખ નહોતો પરંતુ પાછળથી વર્ષ 2006 (COP 8) માં ઈ-વેસ્ટ મુદ્દાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

2. ઈ-વેસ્ટ (E-Waste) નું સૂચિત સ્વરૂપ ઇલેક્ટ્રોનિક-વેસ્ટ (Electronic-Waste) છે. આ શબ્દનો ઉપયોગ બિનઉપયોગી કે જુના ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણોના વર્ણન માટે થાય છે.

3. આમાં મુખ્યત્વે ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણો શામેલ છે જે ગ્રાહક અથવા જથ્થાબંધ ગ્રાહક દ્વારા સંપૂર્ણ અથવા આંશિક રીતે કચરો તરીકે છોડી દેવામાં આવે છે, તેમજ ઉત્પાદન, નવીનીકરણ અને સમારકામ પ્રક્રિયાઓમાંથી કાઢી નાખવામાં આવે છે.

4. આમાં 1000 થી વધુ કિંમતી ધાતુઓ અને અન્ય પદાર્થો જેવા કે સોના, તાંબુ, સીસા, પારો, કેડમિયમ, ક્રોમિયમ, પોલિપ્રોપિલિન બાયફિનીલ અને પોલિસીકલિક સુગંધિત હાઈડ્રોકાર્બન શામેલ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

14. યુવા શક્તિ કોરોના મુક્તિ અભિયાનના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ અભિયાન અંતર્ગત કોલેજના શિક્ષકો અને આશરે 16 લાખ વિદ્યાર્થીઓને કોવિડ યોગ્ય વર્તન અને રસીકરણ અંગે જાગૃત કરીને કોવિડ-19 ચેપ વિશે શિક્ષિત કરવામાં આવશે.

2. આ અભિયાન જાહેર આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગના સહયોગથી ઉચ્ચ શિક્ષણ અને તકનીકી શિક્ષણ વિભાગ દ્વારા ચલાવવામાં આવશે.

3. આ અભિયાનના અસરકારક રીઅલ ટાઈમ ટેબરેખ માટે એક મોબાઈલ એપ્લિકેશન પણ બનાવવામાં આવી છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

15. સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ (SDG)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યોને સંયુક્ત રાષ્ટ્રના તમામ સભ્ય દેશો દ્વારા 2015 માં અપનાવવામાં આવ્યા હતા. તે સાર્વત્રિક કાર્યસૂચિનું વર્ણન કરે છે જે તમામ દેશોને લાગુ પડે છે.

2. તે મિલેનિયમ વિકાસ લક્ષ્યો (Millennium Development Goals) નો અનુગામી છે.

3. SDG Index સંયુક્ત રાષ્ટ્રના સભ્ય દેશો વચ્ચે 17 SDG લક્ષ્યોના અમલીકરણ પર આધારિત છે, જેમાં છ વ્યાપક વર્ગોમાં શિક્ષણ, કુશળતા, આરોગ્ય અને સુખાકારી, સ્વચ્છ ઉર્જા અને ઉદ્યોગ, ટકાઉ જમીનનો ઉપયોગ, ટકાઉ શહેરો અને ડિજિટલ તકનીકો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

16. UNESCO Science Report (USR)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. USR એ યુનેસ્કોનું એક મુખ્ય પ્રકાશન છે જે દર પાંચ વર્ષે એકવાર પ્રકાશિત થાય છે.

2. આ વિજ્ઞાન, ટેકનોલોજી અને નવીનતા પરનો અહેવાલ છે. આ પ્રકરણ સૂચનો અને ભલામણો સાથે ભારતમાં વિજ્ઞાન, તકનીકી અને નવીનીકરણના વિકાસની ઝાંખી પ્રદાન કરે છે.

3. આ નવીનતમ સંસ્કરણમાં ભારત વિશેના પ્રકરણ Centre for Development Studies, તિરૂવનંતપુરમના વિકાસ અધ્યયન કેન્દ્રના નિયામક પ્રોફેસર સુનિલ મણીએ લખ્યું હતું. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

ભારત-ભૂતાન: પર્યાવરણના ક્ષેત્રોમાં સહયોગ માટે MoU પર હસ્તાક્ષર કર્યા

- ભારત અને ભૂતાને પર્યાવરણ ક્ષેત્રે બંને દેશો વચ્ચે સહકાર વિકસાવવા માટે એક MoU પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન પ્રધાન પ્રકાશ જાવડેકરે આ MoU પર વચ્ચુંઅલ હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.
- તે વાતાવરણમાં પરિવર્તન, કચરો વ્યવસ્થાપન વગેરે ક્ષેત્રમાં દ્વિપક્ષીય સહકારના નવા માર્ગ ખોલાવશે.
- આ MoU એમ ભારતીય અને ભૂતાનની ભાગીદારી વધારવા અને હવાના પ્રદૂષણ નિવારણ, રાસાયણિક સંચાલન, કચરા વ્યવસ્થાપન, હવામાન પરિવર્તન વગેરે જેવા ક્ષેત્રોમાં શ્રેષ્ઠ પ્રયાસોનું સમર્થન કરવા અને પ્લેટફોર્મ તરીકે કામ કરશે.
- તે પરસ્પર હિતના ક્ષેત્રોમાં સંયુક્ત પ્રોજેક્ટ્સની શક્યતા પણ પ્રદાન કરે છે.
- તે તકનીકી, વૈજ્ઞાનિક અને વ્યવસ્થાપન ક્ષમતાઓને મજબૂત બનાવવા અને પર્યાવરણના ક્ષેત્રમાં સહકારના ક્ષેત્રોને વિસ્તૃત કરવા માંગે છે જેથી પરસ્પર લાભદાયી ભાગીદારીને પ્રોત્સાહન મળી શકે.

Back to basics : સમજૂતીના મેમોરેન્ડમની અસર

- આ MoU જાહેર અને ખાનગી ક્ષેત્ર દ્વારા બંને દેશો વચ્ચે અનુભવો, ઉત્તમ પ્રથાઓ અને તકનીકી જ્ઞાનની આપ-લે કરવાની સુવિધા આપશે અને ટકાઉ વિકાસમાં ફાળો આપશે. જો કે, આનાથી કોઈ નોંધપાત્ર રોજગાર પેદા કરવાની કલ્પના નથી.

વાતાવરણમાં પરિવર્તનને કારણે લક્ષદ્વીપમાં સમુદ્રનું સ્તર વધશે: અભ્યાસ

- જુદા જુદા ગ્રીનહાઉસ ગેસ દર્શ્યો રજૂ કરવાના અભ્યાસ મુજબ લક્ષદ્વીપ આઈલેન્ડની આજુબાજુ દરિયાની સપાટી 0.4 મીમી / વર્ષ વધીને 0.9 મીમી / વર્ષ થશે.

Back to basics : મુખ્ય તારણો

- આ અધ્યયન મુજબ લક્ષદ્વીપ ટાપુઓ માટે આગાહી કરાયેલા સૌથી ખરાબ સંભવિત પૂરના દર્શ્યો વિવિધ ઉત્સર્જનના દર્શ્યો જેવા જ છે. આ દ્વીપસમૂહના તમામ ટાપુઓ સમુદ્ર સપાટીના વધારાની અસરો માટે સંવેદનશીલ રહેશે.
- ચેટલાટ (Chetlat) અને અમીની (Amini) નાના ટાપુઓમાં મોટા પ્રમાણમાં જમીન ખોટ થવાની સંભાવના છે.
- હાલના દરિયાકાંઠાના લગભગ 60% -70% અમીનીમાં અને ચેટલાટમાં 70% -80% જમીન-નુકસાનનો અનુભવ કરશે.

- મોટા ટાપુઓ મીનીકોય અને કાવરત્તી પણ દરિયાઈ સપાટીમાં વધારોની સંવેદનશીલતા છે તેઓ હાલના દરિયાકાંઠાના 60% ભાગ સાથે જમીન-નુકસાનનો અનુભવ કરશે.
- ઍન્ડ્રોથ આઈલેન્ડ (Androth Island) પર સમુદ્ર સપાટીના વધારાની અસરો, તમામ ઉત્સર્જનના દર્શ્યો હેઠળ ન્યૂનતમ રહેશે.
- દ્વીપસમૂહમાં એકમાત્ર વિમાનમથક એગાટી આઈલેન્ડની દક્ષિણ બાજુએ સ્થિત છે, અને સમુદ્ર સપાટીના વધારાને કારણે નુકસાન થવાનું જોખમ છે.

ટાપુને સુરક્ષિત રાખવા માટેની ટિપ્સ

- આ અધ્યયન સૂચવે છે કે પ્લાનિંગ માર્ગદર્શિકા તૈયાર કરવા માટે યોગ્ય દરિયાઈ સલામતી અને શ્રેષ્ઠ પ્રણાલી હોવી જોઈએ. આ અધ્યયનમાં ભવિષ્યના સંશોધન પર એક પરિપ્રેક્ષ્ય અને પરિમાણ સૂચવે છે જે તરંગ ઉર્જાની દિશાત્મક પ્રકૃતિ, અરબી સમુદ્રના ક્ષેત્રમાં તોફાનની અસરો અને આશ્રયસ્થાનોના ટાપુઓ અને પીવાલાયક પાણી, સ્વચ્છતા, વગેરે જેવી સુવિધાઓનું મૂલ્યાંકન કરશે.

ઓલિવ રિડલે કાચબા માટેનું ઓપરેશન ઓલિવા

- તાજેતરમાં, ભારતીય કોસ્ટ ગાર્ડએ ઓલિવ રિડલે કાચબાને સુરક્ષિત રાખવા માટે 'ઓપરેશન ઓલિવા' માટે વિમાન સેવા આપ્યું છે.

ભારતીય કોસ્ટ ગાર્ડ

- તે સંરક્ષણ મંત્રાલય હેઠળ સશસ્ત્ર દળો, શોધ અને બચાવ અને દરિયાઈ કાયદા અમલીકરણ એજન્સી છે. તેની સ્થાપના વર્ષ 1978 માં થઈ હતી.
- તે સપાટી અને હવા બંને સ્તરે કાર્યરત કરવામાં સક્ષમ છે. તે વિશ્વની સૌથી મોટી કોસ્ટ ગાર્ડ ફોર્સ છે.

Back to Basics : ઓપરેશન ઓલિવા

- વાર્ષિક ધોરણે, ભારતીય કોસ્ટ ગાર્ડનું 'ઓપરેશન ઓલિવીઆ' 1980 ના દાયકાની શરૂઆતમાં ઓલિવ રિડલે કાચબાને સંવર્ધન અને માળખા માટે નવેમ્બરથી ડિસેમ્બર સુધી ઓડિશા કિનારે ભેગા થતાં રક્ષણ માટે મદદ કરવા માટે શરૂ થયું હતું.
- તે ગેરકાયદેસર ફસાવાની પ્રવૃત્તિઓને પણ અટકાવે છે.
- કાયદાના અમલ માટે, ઝડપી પેટ્રોલિંગ જહાજો, એર કુશન જહાજો, ઈન્ટરસેપ્ટર ક્રાફ્ટ અને ડોર્નીઅર એરક્રાફ્ટ જેવી કોસ્ટગાર્ડ અસ્ક્યામતો નવેમ્બરથી મે દરમિયાન ચોવીસ કલાક નજર રાખવામાં આવે છે.

- નવેમ્બર 2020 થી મે 2021 સુધી, ઓડિશા દરિયાકાંઠે આવેલા 3.49 લાખ ઈંડા મૂકેલા કાયબાને સુરક્ષિત રાખવા માટે 225 કોસ્ટગાર્ડ જહાજો અને 388 વિમાન દરેક સમયે સમર્પિત છે.

ઓલિવ રીડલે કાયબા

■ વિશેષતા:

- ઓલિવ રીડલે કાયબા એ વિશ્વમાં જોવા મળતા તમામ દરિયાઈ કાયબામાં સૌથી નાનામાં અને મોટા પ્રમાણમાં છે.
- આ કાયબા માંસાહારી છે અને તેમના પીઠના કીડા ઓલિવ કલર્ડ કેરેપેસ (Olive Colored Carapace)ના છે, જેના આધારે તેમને આ નામ મળ્યું છે.
- તેઓ ખોરાક અને સમાગમ માટે દર વર્ષે હજારો કિલોમીટરની મુસાફરી કરે છે.
- આ કાયબા એરીબાડા (Arribada) માટેના તેમના અનન્ય સામૂહિક માળા (Mass Nesting) માટે સૌથી વધુ જાણીતા છે, જ્યાં હજારો માદાઓ ઈંડા આપવા માટે સમાન બીચ પર આવે છે.

■ આવાસ:

- તેઓ મુખ્યત્વે પેસિફિક, એટલાન્ટિક અને ભારતીય મહાસાગરોના ગરમ પાણીમાં જોવા મળે છે.
- ઓડિશામાં ગહિરમાથા મરીન અભયારણ્ય વિશ્વના દરિયાઈ કાયબા માટેનું સૌથી મોટું સંવર્ધન ક્ષેત્ર તરીકે જાણીતું છે.

■ સંરક્ષણ સ્થિતિ:

- IUCN લાલ સૂચિ: સંવેદનશીલ (Vulnerable)
- CITES: પરિશિષ્ટ-I
- વન્યપ્રાણી સંરક્ષણ અધિનિયમ, 1972: શેડ્યૂલ-1

■ સમસ્યા:

- આ કાયબાઓ તેમના માંસ, ત્વચા, ચામડા અને ઈંડા માટે શિકાર કરવામાં આવે છે.
- તેમ છતાં, તેઓનો સૌથી ગંભીર જોખમ એ છે કે સમાગમ દરમિયાન દરિયાકિનારાની આસપાસ અનિયંત્રિત માછીમારીને કારણે માળાની ખોટ, ટ્રોલ જાળી અને ગિલની જાળીમાં ફસાતા તેમનું આકસ્મિક મૃત્યુ છે.
- પ્રવાસીઓ અને માછીમારી કામદારો દ્વારા નાખવામાં આવતા પ્લાસ્ટિક, ફિશિંગ નેટ, અન્ય કચરોનો વધતો ભંગાર.

અન્ય પહેલ

- ભારતમાં અકસ્માત મોતની ઘટનાઓ ઘટાડવા માટે, ઓડિશા સરકારે ટ્રોલ્સને ટર્ટલ એક્સક્લુડર ડિવાઈસીસ (Turtle Excluder Devices- TED) નો ઉપયોગ કરવો ફરજિયાત બનાવ્યો છે, ખાસ કરીને એક્વિઝટ ક્વર સાથે બનાવવામાં આવેલા ટ્રેપ્સ. જે કાયબાને જાળમાં ફસાય ત્યારે છટકી જવામાં મદદ કરે છે.

રણ, જમીનના અધોગતિ અને દુષ્કાળ

- તાજેતરમાં વડા પ્રધાને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર (UN) ની 'રણ, જમીન અધોગતિ અને દુષ્કાળ પર ઉચ્ચ કક્ષાના સંવાદ' વિડિઓ કોન્ફરન્સ દ્વારા સંબોધન કર્યું હતું.
- યુનાઈટેડ નેશન્સ કન્વેશન ટુ કોમ્બેટ ડિઝર્ટિફિકેશન (United Nations Convention to Combat Desertification- UNCCD) ના કોન્ફરન્સ ઓફ પાર્ટીઝ (COP) ના 14 મા અધ્યક્ષ અધ્યક્ષ પદની અધ્યક્ષતા આપી રહ્યા હતા ત્યારે તેમણે આ વાત કરી હતી.
- સંવાદથી તમામ સભ્ય દેશો ભૂમિ અધોગતિ તટસ્થતા (Land Degradation Neutrality- LDN) લક્ષ્યો અને રાષ્ટ્રીય દુષ્કાળ યોજનાઓ અપનાવવા અને તેને લાગુ કરવા પ્રોત્સાહિત કરશે.

ભારત દ્વારા તેવામાં આવેલા મુખ્ય પગલાં

- ભારત LDN (સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ 15.3) પર તેની રાષ્ટ્રીય પ્રતિબદ્ધતા હાંસલ કરવા માટે ટ્રેક પર છે.
- LDN એ એક શરત છે જ્યાં ઈકોસિસ્ટમ કાર્યો અને સેવાઓને ટેકો આપવા અને ખાદ્ય સુરક્ષાને વધારવા માટે જરૂરી જમીન સંસાધનોની માત્રા અને ગુણવત્તા, ચોક્કસ ટેમ્પોરલ અને અવકાશી ભીંગડા અને ઈકોસિસ્ટમ્સની અંદર સતત રહે છે અથવા વધે છે.
- 2030 સુધીમાં ભારત 26 મિલિયન હેક્ટર ઉજ્જડ જમીનને પુનર્સ્થાપિત કરવાનું કામ કરી રહ્યું છે.
- આ અતિરિક્ત કાર્બન સિંક 2.5 થી 3 અબજ ટન કાર્બન ડાયોક્સાઈડ સમકક્ષ [2015 ની પેરિસ એગ્રીમેન્ટ હેઠળ રાષ્ટ્રીય ધોરણે નિર્ધારિત ફાળો (NDC) ના એક ભાગ] પ્રાપ્ત કરવાની ભારતની પ્રતિબદ્ધતામાં ફાળો આપશે.
- છેલ્લા 10 વર્ષમાં તેમાં આશરે 30 મિલિયન હેક્ટર વન વિસ્તાર ઉમેરવામાં આવ્યો છે.
- ઉદાહરણ તરીકે: ગુજરાતમાં કચ્છના રણમાં આવેલા બન્ની ક્ષેત્રમાં ખૂબ જ નીચાણવાળા ભૂમિથી પીડાય છે અને ખૂબ ઓછો વરસાદ પડે છે.
- આવા વિસ્તારમાં ઘાસના મેદાનો વિકસિત કરીને જમીનની પુનઃસ્થાપના કરવામાં આવે છે, જે જમીનના અધોગતિની તટસ્થતાની સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરવામાં મદદ કરે છે.

વિકાસશીલ વિશ્વનો સામનો કરી રહેલા પડકારોના સંદર્ભમાં

- હાલમાં, જમીનના અધોગતિની અસર વિશ્વના બે તૃતીયાંશ લોકોને થઈ રહી છે.
- ભારત તેના સાથી વિકાસશીલ દેશોને જમીન પુનઃસંગ્રહ માટેની વ્યૂહરચના વિકસાવવામાં મદદ કરી રહ્યું છે.
- જમીનના અધોગતિના મુદ્દાઓ માટે વૈજ્ઞાનિક અભિગમને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ભારતમાં એક સેન્ટર ઓફ

એક્સેલન્સની સ્થાપના કરવામાં આવી રહી છે. તે ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ ફોરેસ્ટ્રી રિસર્ચ એન્ડ એજ્યુકેશન કેમ્પસમાં સ્થિત છે.

- > દહેરાદૂનમાં સ્થિત ICFRE પર્યાવરણ, વન અને હવામાન પરિવર્તન મંત્રાલયની એક સ્વાયત સંસ્થા છે.

Back to Basics : જમીન અધોગતિ

- સંદર્ભ:
 - > હવામાન પરિસ્થિતિઓ, ખાસ કરીને દુષ્કાળ સહિત ઘણા કારણોસર જમીનના અધોગતિ થાય છે.
 - > તે માનવ પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા પણ થાય છે જે જમીન અને જમીનની ગુણવત્તા ઘટાડે છે અને તેમને પ્રદૂષિત કરે છે.
- અસર:
 - > રણપ્રવાહ એ જમીનના તીવ્ર અધોગતિનું પરિણામ છે અને શુષ્ક, અર્ધ-શુષ્ક અને શુષ્ક પેટા-ભેજવાળા પ્રદેશો બનાવે છે તે પ્રક્રિયા તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે.
 - > તે આબોહવા પરિવર્તન અને જૈવવિવિધતાના નુકસાનને વધારે છે અને દુષ્કાળ, જંગલી આગ, અનૈચ્છિક સ્થળાંતર અને ઝૂનોટિક ચેપી રોગોના ઉદભવમાં ફાળો આપે છે.

જમીનના અધોગતિને રોકવા વૈશ્વિક પ્રયાસો

- > યુનાઈટેડ નેશન્સ કોન્વેશન ઓન રિવેન્શન ઓફ ડિઝર્ટિફિકેશન (UNCCD): 1994 માં સ્થપાયેલી, તે એકમાત્ર કાયદેસર રીતે બંધાયેલી આંતરરાષ્ટ્રીય કરાર છે જે પર્યાવરણ અને વિકાસને ટકાઉ જમીન વ્યવસ્થાપન સાથે જોડે છે.
- > વર્ષ 2019 માટેના દિલ્હી ઘોષણાપત્રમાં UNCCD ના 14 માં CoP દ્વારા હસ્તાક્ષર કરવામાં આવેલા, જમીનના વધુ સારી રીતે પ્રવેશ અને સંચાલન માટે હાકલ કરી હતી અને લિંગ-સંવેદનશીલ પરિવર્તન પ્રોજેક્ટ્સ પર ભાર મૂક્યો હતો.
- > બોન પડકાર: આ એક વૈશ્વિક પ્રયાસ છે. આ અંતર્ગત, વર્ષ 2020 સુધીમાં, વિશ્વની 150 મિલિયન હેક્ટર બિન-વનીકરણ અને ઉજ્જડ જમીનનો પાક થશે અને વર્ષ 2030 સુધીમાં 350 મિલિયન હેક્ટર જમીનમાં વનસ્પતિ ઉગાડવામાં આવશે.
- > ગ્રેટ ગ્રીન વોલ: તે વૈશ્વિક પર્યાવરણ સુવિધા (GEF) ની પહેલ છે જ્યાં સાહેલ-સહારન આફ્રિકાના અગિયાર દેશો જમીનના અધોગતિ સામે લડવાની અને મૂળ છોડને જીવંત બનાવવા પર પ્રયાસો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

જમીનના અધોગતિને રોકવાના ભારતના પ્રયત્નો

- > ભારત સ્થાનિક જમીનને તંદુરસ્ત અને ઉત્પાદક બનાવવા માટે, સમુદાય સ્તરે આજીવિકા પેદા કરવા માટે ટકાઉ જમીન અને સંસાધન સંચાલન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરી રહ્યું છે.
- > રણના સામે લડવાનો રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ વર્ષ 2001 માં તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો જેથી રણની સમસ્યાઓના નિરાકરણ માટે યોગ્ય પગલાં લેવામાં આવે.

- જમીનના અધોગતિ અને રણ સંબંધિત મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં રાખીને હાલમાં અમલમાં આવતા કેટલાક મોટા કાર્યક્રમો આ છે:

- > ઈન્ટિગ્રેટેડ વોટરશોડ મેનેજમેન્ટ પ્રોગ્રામ (IWMP) (પ્રધાનમંત્રી કૃષિ સિંચાઈ યોજના)
- > રાષ્ટ્રીય વનીકરણ કાર્યક્રમ (NAP)
- > ગ્રીન ઈન્ડિયા માટે રાષ્ટ્રીય મિશન (GIM)
- > મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર ગેરંટી યોજના (મનરેગા)
- > નદી વેલી પ્રોજેક્ટના કેચમેન્ટ એરિયામાં જમીનનું સંરક્ષણ
- > વરસાદી ક્ષેત્રો માટે રાષ્ટ્રીય વોટરશોડ ડેવલપમેન્ટ પ્રોજેક્ટ (NWDPPRA)
- > ઘાસચારો અને ઘાસચારો વિકાસ યોજના – ઘાસ અનામત સહિત ગ્રાસલેન્ડ વિકાસનો ભાગ
- > કમાન્ડ એરિયા ડેવલપમેન્ટ એન્ડ વોટર મેનેજમેન્ટ (CADWM) પ્રોગ્રામ
- > સોઈલ હેલ્થ કાર્ડ યોજના

દક્ષિણ પશ્ચિમ યોમાસુ

- > શેડ્યૂલના બે દિવસ પહેલા કેરળના દરિયાકાંઠે પહોંચ્યા પછી, દક્ષિણ પશ્ચિમ યોમાસુ દક્ષિણ દ્વીપકલ્પ અને મધ્ય ભારતના કેટલાક વિસ્તારોમાં શરૂઆતમાં આગળ વધ્યું છે.

કારણ

- > મેમાં બંગાળની ખાડીમાં વિકસિત ચક્રવાત યાસે આંદામાન સમુદ્ર ઉપર દક્ષિણ-પશ્ચિમ યોમાસાના નોંધપાત્ર પવન લાવવામાં મદદ કરી હતી.
- > નિયમો અનુસાર, દક્ષિણ આંદામાન સમુદ્ર ઉપર પહોંચ્યાના લગભગ દસ દિવસ પછી યોમાસું પ્રથમ કેરળમાં પહોંચે છે.
- > કેરળમાં વિલંબથી પ્રવેશ કર્યા પછી, ઝડપમાં વધારો મુખ્યત્વે અરબી સમુદ્રથી ચાલતા પવનના કારણે અને હાલમાં પૂર્વ ઉત્તર પ્રદેશ અને બિહાર ઉપર સ્થિત ઉત્તર બંગાળની ખાડી પર નીચા દબાણની વ્યવસ્થાની રચનાને કારણે થયો હતો.
- > મહારાષ્ટ્ર અને કેરળ વચ્ચે બનેલા ઓફશોર ચાટને કારણે યોમાસાને કર્ણાટક, ગોવા, આંધ્રપ્રદેશ, તેલંગાણા, મહારાષ્ટ્ર અને દક્ષિણ ગુજરાતમાં વહેલી તકે પહોંચવામાં મદદ મળી છે.

આગલી સ્થિતિ

- > અરબી સમુદ્રમાંથી અથવા બંગાળની ખાડીમાંથી યોમાસાનો પ્રવાહ ત્યારે આ ક્ષેત્રમાં પ્રવેશ કરે છે ત્યારે જ યોમાસુ ઉત્તર-પશ્ચિમ ભારતમાં સક્રિય હોય છે. આ ઘટના ટૂંક સમયમાં થવાની સંભાવના ન હોવાથી યોમાસાની પ્રગતિ ધીમી રહેશે.

- > સાથોસાથ ઉત્તર-પશ્ચિમ ભારત તરફ મધ્ય-અક્ષાંશ પશ્ચિમી પવનનો પ્રવાહ વહેતો હોય છે, જે આગામી દિવસોમાં ચોમાસાની પ્રગતિમાં અવરોધ ઉભો કરશે.

પ્રિ-મોનસુન અને વરસાદનું પ્રમાણ

- > કોઈ વિસ્તારમાં ચોમાસાની શરૂઆત દરમિયાન વરસાદના પ્રમાણ પર કે ચોમાસાની પ્રગતિ પર સીધી અસર જોવા મળી નથી.
- > ઉદાહરણ તરીકે, ચોમાસાએ 2014 માં 42 દિવસ અને 2015 માં 22 દિવસમાં આખા દેશને આવરી લીધો. ઘણી જુદી જુદી રેન્જ હોવા છતાં, ભારતમાં બંને વર્ષ દરમિયાન ઓછો વરસાદ નોંધાયો છે.

ઉનાળાની ઋતુમાં વાવેલા પાક પર અસર

- > મધ્ય અને ઉત્તર ભારતમાં ચોમાસાની પ્રારંભિક શરૂઆતથી ખેડૂતોને ઉનાળામાં વાવેલા પાક જેવા કે ડાંગર, કપાસ, સોયાબીન અને કઠોળની વાવણી ઝડપી કરવામાં મદદ મળશે અને પાકનું ઉત્પાદન પણ વધશે.

હવામાન પલટાના સંકેતો

- > દર વર્ષે ચોમાસાની શરૂઆત દેશના જુદા જુદા ભાગોમાં વહેલી કે મોડી હોઈ શકે છે. ચોમાસાની જટિલતા જોતાં, આ ફેરફારો સામાન્ય રીતે સામાન્ય માનવામાં આવે છે.
- > જો કે, આબોહવા વૈજ્ઞાનિકોએ હવામાન પરિવર્તનના સંકેત રૂપે આત્યંતિક હવામાન ઘટનાઓને તીવ્ર વરસાદ અથવા લાંબા ગાળાની શુષ્ક ઋતુ સાથે વિસ્તાર સાથે સંકળાયેલા છે.

Back to Basics : ભારતમાં ચોમાસું

- સંદર્ભ:
 - > ભારતનું વાતાવરણ 'ચોમાસા' પ્રકાર તરીકે વર્ણવવામાં આવે છે. આ પ્રકારનું વાતાવરણ એશિયામાં મુખ્યત્વે દક્ષિણ અને દક્ષિણપૂર્વમાં જોવા મળે છે.
 - > ચોમાસામાં ભારતના કુલ 4 મોસમી ભાગોમાંથી 2 ભાગ આવરી લેવામાં આવ્યા છે.
 - > દક્ષિણ-પશ્ચિમ ચોમાસાની મોસમ - દક્ષિણ-પશ્ચિમ ચોમાસામાં મળતો વરસાદ મોસમી છે, જે જૂન અને સપ્ટેમ્બરની વચ્ચે આવે છે.
 - > ચોમાસું પાછું ફરવું- ઓક્ટોબર અને નવેમ્બર મહિના ચોમાસાની વાપસી અથવા પાછું આવવા માટે માટે જાણીતા છે.
- દક્ષિણ પશ્ચિમ ચોમાસાની રચનાને અસર કરતા પરિબલો:
 - > જમીન અને પાણીના જુદા જુદા તાપમાનને કારણે, ભારતની ભૂમિ પર નીચા દબાણનું નિર્માણ થાય છે, જ્યારે આસપાસની દરિયાઈ સપાટી પર તુલનાત્મક રીતે ઉચ્ચ દબાણ વિકસે છે.

- > ઉનાળામાં ગંગા મેદાન ઉપર ઈન્ટર ટ્રોપિકલ કન્વર્જન્સ ઝોન (Inter Tropical Convergence Zone- ITCZ) ની સ્થિતિમાં ફેરફાર (આ વિષુવવૃત્ત પર સ્થિત એક ઓછું દબાણ ધરાવતું ક્ષેત્ર છે. તેને ચોમાસાની ચાટ કહેવામાં આવે છે).
- > હાઈ પ્રેશર ક્ષેત્રની હાજરી હિંદ મહાસાગર પર લગભગ 20° દક્ષિણ અક્ષાંશ એટલે કે મેડાગાસ્કરની પૂર્વમાં મળી આવે છે. આ ઉચ્ચ દબાણ ક્ષેત્રની તીવ્રતા અને સ્થિતિ ભારતીય ચોમાસાને પ્રભાવિત કરે છે.
- > ઉનાળા દરમિયાન તિબેટીયન પ્લેટો ઝડપથી ગરમ થાય છે, પરિણામે મજબૂત ઉભી પવન પ્રવાહો અને તિબેટીયન પ્લેટોની સપાટી પર નીચા દબાણ આવે છે.
- > ઉનાળા દરમિયાન પશ્ચિમના જેટ પ્રવાહની ઉત્તર દિશા વિસ્થાપન અને ઉષ્ણકટિબંધીય પૂર્વીય જેટ પ્રવાહની હાજરી પણ ભારતીય ચોમાસાને પ્રભાવિત કરે છે.
- > અલ નિનો સર્ધન ઓસિલેશન (ENSO): ખાસ કરીને જ્યારે ઉષ્ણકટિબંધીય પૂર્વીય દક્ષિણ પેસિફિક મહાસાગરમાં ઉચ્ચ દબાણનું ક્ષેત્ર બને છે, ત્યારે ઉષ્ણકટિબંધીય પૂર્વીય હિંદ મહાસાગરમાં નીચા દબાણનો વિકાસ થાય છે. પરંતુ કેટલાક વર્ષોમાં દબાણની સ્થિતિમાં વિપરીત પરિસ્થિતિ આવે છે અને દબાણ પૂર્વ હિંદ મહાસાગરની સરખામણીએ પૂર્વી પ્રશાંતમાં ઓછું હોય છે. દબાણની સ્થિતિમાં આ સમયાંતરે ફેરફારને SO તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

સંશોધકોએ ઘુમ્મસમાં વસ્તુઓની ઇમેજિંગની વધુ સારી પદ્ધતિ વિકસાવી

- > રમણ રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યુટ (Raman Research Institute - RRI), Space Applications Centre, ગૌતમ બુદ્ધ નગરની શિવ નાદર યુનિવર્સિટી અને ફ્રાંસની Université Rennes & Université Paris-Saclay ના સંશોધકોએ સચોટ છબીઓ મેળવવા માટે પ્રકાશ સ્ત્રોત અને નિરીક્ષકને સંશોધિત કર્યા છે.
- > આ તકનીકી દ્વારા, ઘુમ્મસવાળા હવામાનમાં ઓબ્જેક્ટ્સની ઇમેજિંગ હવે સ્પષ્ટ થઈ શકે છે, કેમ કે આ પદ્ધતિ ઘુમ્મસવાળા દિવસોમાં કબજે કરેલી છબીઓને સુધારી શકે છે.
- > આ તકનીકમાં નિરીક્ષકની નજીકના પ્રકાશ સ્ત્રોતનું મોડ્યુલેશન અને ડિમોડ્યુલેશન શામેલ છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > સંશોધનકારોએ પરિણામી ડેટા પર પ્રક્રિયા કરવા અને છબીઓની ગુણવત્તા સુધારવા માટે સ્કેટરિંગ (physics of scattering) અને કમ્પ્યુટર અલ્ગોરિધમ્સના ભૌતિકશાસ્ત્રનો ઉપયોગ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. પરંતુ કમ્પ્યુટર અલ્ગોરિધમ્સને સ્ટોરેજ અને પ્રોસેસિંગની આવશ્યકતા હોય છે, મોટા પ્રમાણમાં ડેટાની પ્રક્રિયા કરવા માટેનો સમય વધે છે.

ટેકનોલોજી વિશે

- સંશોધનકારોએ પ્રકાશ સ્ત્રોત તરીકે 10 લાલ LED લાઈટ પસંદ કરી. તેમણે LED દ્વારા વહેતા પ્રવાહને લગભગ 15 ફેરા પ્રતિ સેકન્ડના દરે બદલીને પ્રકાશના આ સ્ત્રોતને સંશોધિત કર્યો. LED થી 150 મીટર દૂર એક કેમેરો મૂકવામાં આવ્યો હતો, જેણે છબીને કબજે કરી અને તેને ડેસ્કટોપ કમ્પ્યુટર પર પ્રસારિત કરી. તે પછી, કમ્પ્યુટર અલ્ગોરિધમ્સે સ્ત્રોતની લાક્ષણિકતાઓને બહાર કાઢવા માટે મોડ્યુલેશન આવર્તનના જ્ઞાનનો ઉપયોગ કર્યો. આ પ્રક્રિયાને 'ડિમોડ્યુલેશન' કહેવામાં આવે છે.

તકનીકીનું મહત્વ

- આ તકનીકીનો ખર્ચ અસરકારક છે કારણ કે તેના માટે ફક્ત થોડા LED અને સરળ ડેસ્કટોપ કમ્પ્યુટરની જરૂર છે. તે પાયલોટને રનવે પર બીક-સનો સારો દેખાવ આપીને વિમાન ઉતરાણ તકનીકોને સુધારી શકે છે. ફક્ત પ્રતિબિંબિત રેડિયો તરંગો પર આધાર રાખવા કરતાં આ વધુ સારું છે. આ પદ્ધતિ રસ્તાના અવરોધોને પણ જાહેર કરી શકે છે જે રેલ, સમુદ્ર અને માર્ગ પરિવહનમાં ધુમ્મસ દ્વારા છુપાયેલા હશે.

ઉર્જા કાર્યક્ષમતા અને ઓછી કાર્બન તકનીક પર પેનલ રચવામાં આવશે

- ઉર્જા અને નવીનીકરણીય ઉર્જા પ્રધાન આર.કે. સિંહના જણાવ્યા મુજબ, ઉર્જા કાર્યક્ષમતા અને ઓછી કાર્બન તકનીકીઓ પરના રોડમેપને લાગુ કરવા માટે તમામ સંબંધિત મંત્રાલયોના સભ્યોની બનેલી એક સમિતિની રચના કરવામાં આવશે.
- ભારતમાં અનેક ઉર્જા કાર્યક્ષમતા કાર્યક્રમોની પ્રગતિની સમીક્ષા અને આબોહવા પરિવર્તનની ક્રિયાઓની સજજતાની સમીક્ષા કરવા માટે ઉચ્ચ સ્તરીય મીટિંગ દરમિયાન આ અંગે પ્રકાશ પાડવામાં આવ્યો હતો.
- અર્થતંત્રના તમામ ક્ષેત્રોમાં ઉર્જા કાર્યક્ષમતાની પ્રવૃત્તિઓ પર CO2 ઉત્સર્જન ઘટાડવાના હેતુસર ચર્ચા કરવામાં આવી હતી.
- માઈક્રો, નાના અને મધ્યમ ઉદ્યોગો (MSME), પરિવહન અને પાવર પ્લાન્ટ જેવા સૌથી વધુ ઉત્સર્જનની તીવ્રતા ધરાવતા ક્ષેત્રો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવા નિર્દેશ આપવામાં આવ્યું હતું.
- મિશન દસ્તાવેજ રોશની હેઠળ નિર્ધારિત પ્રવૃત્તિઓ અંગે પણ ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. મિશન ડોક્યુમેન્ટ રોશનીનો વિકાસ ભારતભરમાં અનેક ઉર્જા સંરક્ષણ યોજનાઓને લાગુ કરવા માટે કરવામાં આવ્યો છે.

Back to basics : મિશન રોશની (Mission ROSHANE)

- આ મિશનનો વિકાસ મિશન ઉન્નતી (Mission UNNATEE) ની સાથે Bureau of Energy Efficiency દ્વારા કરવામાં આવ્યો છે. બંને મિશનોએ 2021-2030 સમયગાળા માટે ક્ષેત્ર મુજબની ક્રિયા યોજનાઓ તૈયાર કરી. મિશન રોશનીએ અર્થતંત્રના વિવિધ ક્ષેત્રોમાં ઉર્જા કાર્યક્ષમતાના ક્ષેત્રમાં અનેક પ્રવૃત્તિઓની કલ્પના કરી છે. તેનું લક્ષ્ય 2030 સુધીમાં 550 મિલિયન ટનથી વધુ દ્વારા CO2 ના ઉત્સર્જનને ઘટાડવાનું છે.

UNNATEE

- UNNATEE એ એક કાર્યકારી દસ્તાવેજ છે જેમાં ઉર્જાની તીવ્રતા ઘટાડવાની ટૂંકા ગાળાની અને લાંબા ગાળાની ક્રિયા યોજનાઓ શામેલ છે.

હેબલ-નાગવાડા વેલી પ્રોજેક્ટ (Hebbal-Nagawara Valley Project)

- કર્ણાટકના ગૌણ સિંચાઈ વિભાગ દ્વારા હેબલ-નાગવાડા વેલી પ્રોજેક્ટ હેઠળ તળાવના નિર્માણ માટે સિંગનાયકનહલ્લી ખાતે 6,000 થી વધુ વૃક્ષો કાપવાની દરખાસ્તની વિરૂદ્ધ પર્યાવરણવિદો લડ્યા છે.
- વન વિભાગે તાજેતરમાં જાહેર કરેલા જાહેરનામામાં સિંગનાયકનહલ્લી તળાવ, યેલહંકા હોબલીના વિકાસ માટે 6,316 વૃક્ષો કાપવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે, કારણ કે તેઓ પ્રોજેક્ટની દિશામાં આવી રહ્યા છે.

Back to basics : હેબલ-નાગવાડા વેલી પ્રોજેક્ટ

- બેંગલુરુ અર્બન, ગ્રામીણ અને ચિકલબલાપુરમાં 65 ટેક ભરવાના લક્ષ્ય સાથે આ પ્રોજેક્ટની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.
- બેંગલુરુ તળાવ આ પ્રોજેક્ટમાંથી પાણી મેળવનાર પ્રથમ તળાવ હતું.
- આ પ્રોજેક્ટ પ્રદેશના અન્ય 11 તળાવોને પાણી પહોંચાડવા માટે સુરક્ષિત રક્ષિત જળાશય તરીકે કામ કરશે.
- પીવાના અને કૃષિ હેતુઓ માટે ટ્રીટમેન્ટ પાણીનો સીધો ઉપયોગ પ્રતિબંધિત હતો પરંતુ ખેડુતોનું મંતવ્ય હતું કે આ પ્રોજેક્ટ પાણીના ટેબલને વધારે છે.
- કાર્યકરો આટલી મોટી સંખ્યામાં વૃક્ષોને કાઢવાની જરૂરિયાત અને તર્ક પર સવાલ ઉઠાવી રહ્યા છે.

હેબલ સરોવર (Hebbal Lake)

- બેલ્લારી રોડ અને આઉટર રીંગ રોડના જંકશન પાસે આ સરોવર નેશનલ હાઈવે 7 ના મુખમાં બેંગલોરમાં સ્થિત છે. આ સરોવરો કેમ્પે ગૌડા દ્વારા 1537 માં બનાવવામાં આવ્યા

હતા. તે કુદરતી કેન્યોન સિસ્ટમોને નુકસાન પહોંચાડીને બનાવવામાં આવી હતી. તે 75 હેક્ટર ક્ષેત્રમાં ફેલાયેલ છે અને તેને 143 હેક્ટર સુધી વિસ્તૃત કરવાની યોજના છે.

- > પીવાના અને કૃષિ હેતુઓ માટે ટ્રીટમેન્ટ પાણીનો સીધો ઉપયોગ પ્રતિબંધિત હતો પરંતુ ખેડૂતોનું મંતવ્ય હતું કે આ પ્રોજેક્ટ પાણીના ટેબલને વધારે છે.
- > કાર્યકરો આટલી મોટી સંખ્યામાં વૃક્ષોને કાઢવાની જરૂરિયાત અને તર્ક પર સવાલ ઉઠાવી રહ્યા છે.

પ્રશ્નોત્તર

1. હેબલ-નાગવારા વેલી પ્રોજેક્ટના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. બેંગલુરુ અર્બન, ગ્રામીણ અને ચિકલબલાપુરમાં 65 ટેંક ભરવાના લક્ષ્ય સાથે આ પ્રોજેક્ટની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.
 2. બેંગલુરુ સરોવર આ પ્રોજેક્ટમાંથી પાણી મેળવનાર પ્રથમ સરોવર હતું.
 3. આ પ્રોજેક્ટ પ્રદેશના અન્ય 11 તળાવોને પાણી પહોંચાડવા માટે સુરક્ષિત રક્ષિત જળાશય તરીકે કામ કરશે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

2. ભારતે પર્યાવરણના ક્ષેત્રોમાં સહયોગ માટે કયાં દેશ સાથે MoU પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે?

- (A) નેપાળ (B) શ્રીલંકા
(C) મ્યાનમાર (D) ભૂતાન

3. વાતાવરણમાં પરિવર્તનને કારણે લક્ષદ્વીપમાં સમુદ્રનું સ્તર વધશે આ અધ્યયનના મુખ્ય તારણોના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ અધ્યયન મુજબ લક્ષદ્વીપ ટાપુઓ માટે આગાહી કરાયેલા સૌથી ખરાબ સંભવિત પૂરના દૃશ્યો વિવિધ ઉત્સર્જનના દૃશ્યો જેવા જ છે. આ દ્વીપસમૂહના તમામ ટાપુ ઓ સમુદ્ર સપાટીના વધારાની અસરો માટે સંવેદનશીલ રહેશે.
 2. ચેટલાટ (Chetlat) અને અમીની (Amini) નાના ટાપુ ઓમાં મોટા પ્રમાણમાં જમીન ખોટ થવાની સંભાવના છે. હાલના દરિયાકાંઠાના લગભગ 60% -70% અમીનીમાં અને ચેટલાટમાં 70% -80% જમીન-નુકસાનનો અનુભવ કરશે.
 3. મોટા ટાપુઓ મીનીકોય અને કાવરત્તી પણ દરિયાઈ સપાટીમાં વધારોની સંવેદનશીલતા છે તેઓ હાલના દરિયાકાંઠાના 60% ભાગ સાથે જમીન-નુકસાનનો અનુભવ કરશે.
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

4. ઓપરેશન ઓલિવાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. વાર્ષિક ધોરણે, ભારતીય કોસ્ટ ગાર્ડનું 'ઓપરેશન ઓલિવીઆ' 1980 ના દાયકાની શરૂઆતમાં ઓલિવ રિડલે કાયબાને સંવર્ધન અને માળખા માટે નવેમ્બરથી ડિસેમ્બર સુધી ઓડિશા કિનારે ભેગા થતાં રક્ષણ માટે મદદ કરવા માટે શરૂ થયું હતું.
 2. તે ગેરકાયદેસર ફસાવાની પ્રવૃત્તિઓને પણ અટકાવે છે.
 3. કાયદાના અમલ માટે, ઝડપી પેટ્રોલિંગ જહાજો, એર કુશન જહાજો, ઈન્ટરસેપ્ટર ક્રાફ્ટ અને ડોર્નીઅર એરક્રાફ્ટ જેવી કોસ્ટગાર્ડ અસ્ક્યામતો નવેમ્બરથી મે દરમિયાન ચોવીસ કલાક નજર રાખવામાં આવે છે.
 4. નવેમ્બર 2020 થી મે 2021 સુધી, ઓડિશા દરિયાકાંઠે આવેલા 3.49 લાખ ઈંડા મૂકેલા કાયબાને સુરક્ષિત રાખવા માટે 225 કોસ્ટગાર્ડ જહાજો અને 388 વિમાન દરેક સમયે સમર્પિત છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

5. ભારત દ્વારા જમીન અધોગતિ માટે લેવામાં આવેલા મુખ્ય પગલાંના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારત LDN (સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ 15.3) પર તેની રાષ્ટ્રીય પ્રતિબદ્ધતા હાંસલ કરવા માટે ટ્રેક પર છે.
 2. LDN એ એક શરત છે જ્યાં ઇકોસિસ્ટમ કાર્યો અને સેવાઓને ટેકો આપવા અને ખાદ્ય સુરક્ષાને વધારવા માટે જરૂરી જમીન સંસાધનોની માત્રા અને ગુણવત્તા, ચોક્કસ ટેમ્પોરલ અને અવકાશી ભીંગડા અને ઇકોસિસ્ટમ્સની અંદર સતત રહે છે અથવા વધે છે.
 3. 2030 સુધીમાં ભારત 26 મિલિયન હેક્ટર ઉજજડ જમીનને પુનર્સ્થાપિત કરવાનું કામ કરી રહ્યું છે.
 4. અતિરિક્તત કાર્બન સિંક 2.5 થી 3 અબજ ટન કાર્બન ડાયોક્સાઇડ સમકક્ષ (બુલતો મોટો કા!સ) 2015 ની પેરિસ એગ્રીમેન્ટ હેઠળ રાષ્ટ્રીય ધોરણે નિર્ધારિત ફાળો (NDC) ના એક ભાગ(બંધ થતો મોટો કા!સ) પ્રાપ્ત કરવાની ભારતની પ્રતિબદ્ધતામાં ફાળો આપશે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

6. ભારતમાં ચોમાસાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતનું વાતાવરણ 'ચોમાસા' પ્રકાર તરીકે વર્ણવવામાં આવે છે. આ પ્રકારનું વાતાવરણ એશિયામાં મુખ્યત્વે દક્ષિણ અને દક્ષિણપૂર્વમાં જોવા મળે છે.

2. દક્ષિણ-પશ્ચિમ ચોમાસાની મોસમ – દક્ષિણ-પશ્ચિમ ચોમાસામાં મળતો વરસાદ મોસમી છે, જે જૂન અને સપ્ટેમ્બરની વચ્ચે આવે છે.

3. ચોમાસું પાછું ફરવું– ઓક્ટોબર અને નવેમ્બર મહિના ચોમાસાની વાપસી અથવા પાછું આવવા માટે માટે જાણીતા છે.

4. ઉનાળા દરમિયાન પશ્ચિમના જેટ પ્રવાહની ઉત્તર દિશા વિસ્થાપન અને ઉષ્ણકટિબંધીય પૂર્વીય જેટ પ્રવાહની હાજરી પણ ભારતીય ચોમાસાને પ્રભાવિત કરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

7. મિશન રોશની (Mission ROSHANE)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ મિશનનો વિકાસ મિશન ઉન્નતી (Mission UNNATEE) ની સાથે Bureau of Energy Efficiency દ્વારા કરવામાં આવ્યો છે. બંને મિશનોએ 2021-2030 સમયગાળા માટે ક્ષેત્ર મુજબની ક્રિયા યોજનાઓ તૈયાર કરી.

2. મિશન રોશનીએ અર્થતંત્રના વિવિધ ક્ષેત્રોમાં ઉર્જા કાર્યક્ષમતાના ક્ષેત્રમાં અનેક પ્રવૃત્તિઓની કલ્પના કરી છે.

3. તેનું લક્ષ્ય 2030 સુધીમાં 550 મિલિયન ટનથી વધુ દ્વારા CO2 ના ઉત્સર્જનને ઘટાડવાનું છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

ENGLISH GRAMMAR

Google Play

ICE APP
ICE CLICKS
ડાઉનલોડ કરો

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

ASHOK CHAUDHARY

GET DISCOUNT
ENTER PROMO CODE

PROMO CODE

ashok10

રાજા પરબ (Raja Parba) - ઓડિશાનો પ્રખ્યાત તહેવાર

- ઓડિશામાં 14 જૂન, 2021 ના રોજ રાજા પરબ ઉત્સવનો પ્રારંભ થયો છે. તે 3 દિવસીય તહેવાર છે જે સ્ત્રીત્વની ઉજવણી કરે છે.

મુખ્ય મુદ્દો

- એવું માનવામાં આવે છે કે, આ સમયગાળા દરમિયાન, મધર અર્થ યોમાસાની નજીક આવતાની સાથે માસિક સ્ત્રાવ અને ભાવિ કૃષિ પ્રવૃત્તિઓ માટે પોતાને તૈયાર કરે છે.
- આ તહેવાર કેક (પીથા) ની વિવિધતાનો પર્યાય છે. આમ, ઓડિશા ટૂરિઝમ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન (OTDC) એ પણ 'પીથા ઓન વ્હિલ્સ' નામનો એક વિશેષ કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો છે.
- આ 3 દિવસ દરમિયાન મહિલાઓ કામ કરતી નથી.

Back to basics : રાજા પરબ (Raja Parba)

- રાજા પરબને મિથુન સંક્રાંતિ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. તે ત્રણ દિવસીય ઉત્સવ છે જે ઓડિશામાં સ્ત્રીત્વની ઉજવણી કરે છે. આ તહેવારનો બીજો દિવસ, જ્યારે વરસાદની ઋતુ શરૂ થાય છે ત્યારે મિથુન સોલર મહિનાની શરૂઆતની નિશાની છે. એવું માનવામાં આવે છે કે પ્રથમ ત્રણ દિવસોમાં મધર અર્થ માસિક સ્ત્રાવ પસાર કરે છે. ચોથા દિવસે વસુમતી સ્નાન અથવા ભૂદેવીના ઔપચારિક સ્નાન કહેવામાં આવે છે.

આ તહેવાર ક્યારે અને કેવી રીતે ઉજવવામાં આવે છે?

- આ તહેવાર જૂનના મધ્યમાં આવે છે. પહેલા દિવસને પાહિલી રાજા, બીજા દિવસે મિથુન સંક્રાંતિ અને ત્રીજા દિવસે ભૂદા અથવા બસી રાજા કહેવામાં આવે છે. છેલ્લા ચોથા દિવસે બાસુમતી સ્નાન કહેવામાં આવે છે, જેના પર મહિલાઓ જમીનના પ્રતીકરૂપે પથ્થરને હળદરની પેસ્ટથી સ્નાન કરાવે છે. તમામ પ્રકારના મોસમી ફળ જમીનને અર્પણ કરવામાં આવે છે.

રામ પ્રસાદ બિસ્મિલ્લા

- તાજેતરમાં, સંસ્કૃતિ મંત્રાલયે ઉત્તર પ્રદેશના શાહજહાંપુરમાં એક વિશેષ કાર્યક્રમનું આયોજન સ્વતંત્ર સેનાની રામ પ્રસાદ બિસ્મિલ્લાની જન્મજયંતિ નિમિત્તે કર્યું હતું.

જન્મ

- તેનો જન્મ 11 જૂન, 1897 ના રોજ ઉત્તર પ્રદેશના શાહજહાંપુર જિલ્લાના એક ગામમાં, મુરલીધર અને મૂળમતીમાં થયો હતો.

Back to Basics : પરિચય

- તે ભારતીય પ્રખ્યાત સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓમાંનો એક હતો, જેમણે અંતિમ શ્વાસ સુધી બ્રિટીશ સંસ્થાનવાદી દળોનો વિરોધ કર્યો હતો.
- તેઓ દયાનંદ સરસ્વતી (1875) દ્વારા સ્થાપિત આર્ય સમાજમાં જોડાયા. આનાથી તેની પર ઉંડી અસર પડી અને તે ઘણી વખત સામ્રાજ્યવાદી દળો સામેની લડતમાં કવિતાને તેના શસ્ત્ર તરીકે ઉપયોગ કરતા હતા.
- ભારતીય રાષ્ટ્રવાદી અને આર્ય સમાજ મિશનરી 'ભાઈ પરમાનંદ' ને આપવામાં આવેલી ફાંસીની સજા વિશે વાંચતાં તેમણે ક્રાંતિકારી વિચારો સૌ પ્રથમ તેમના મગજમાં આવ્યા.
- આ સમયે તેમની ઉંમર 18 વર્ષની હતી અને તેમણે પોતાની કવિતા 'મેરા જન્મ' દ્વારા પોતાનો દુઃખ વ્યક્ત કર્યો.
- તેમનું માનવું હતું કે હિંસા અને લોહિયાળ વિના સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરી શકાતી નથી, જેનો અર્થ એ થયો કે તેમના મંતવ્યો મહાત્મા ગાંધીના 'અહિંસા' ના આદર્શોની વિરુદ્ધ છે.

સ્વતંત્રતા સંગ્રામમાં તેમનું યોગદાન

- સંસ્થા:
 - તેમણે શાળાના શિક્ષક 'ગૌડા લાલ દીક્ષિત' સાથે મળીને 'માતૃવેદી' નામની એક સંસ્થાની રચના કરી હતી.
 - બંને ક્રાંતિકારી વિચારોની વહેંચણી કરી અને દેશના યુવાનોને બ્રિટીશ સરકાર સામે લડવા સંગઠિત કરવા માગે છે.
 - બિસ્મિલ્લા સચિન્દ્ર નાથ સન્યાલ અને જાહુગોપાલ મુખર્જીની સાથે 'હિન્દુસ્તાન રિપબ્લિકન એસોસિએશન' (HRA) ના મુખ્ય સ્થાપક હતા.
 - 'હિન્દુસ્તાન રિપબ્લિકન એસોસિએશન' ની સ્થાપના વર્ષ 1924 માં કરવામાં આવી હતી અને તેનું બંધારણ મુખ્યત્વે બિસ્મિલ્લા દ્વારા તૈયાર કરાયું હતું.
- મુખ્ય મુદ્દાઓ:
 - તે 1918 ની 'મૈનપુરી કાવતરું' માં સામેલ હતો, જેમાં પોલીસને બિસ્મિલ્લા અને કેટલાક અન્ય યુવાનો મળી આવ્યા હતા જેના પર બ્રિટિશ સરકાર દ્વારા પ્રતિબંધિત પુસ્તકો વેચવામાં આવ્યા હતા.
 - તેમણે 'દેશવાસીઓ કે નામ' નામનું એક પેમ્ફલેટ પ્રકાશિત કર્યું, જેમાં તેમની કવિતા 'મૈનપુરી કી પ્રતિજ્ઞા' પણ શામેલ છે. તેમણે પોતાની પાર્ટી માટે નાણાં એકત્ર કરવા માટે સરકારી તિજોરી પણ લૂંટી હતી.

- > તે યમુના નદીમાં કૂદીને ધરપકડથી બચી ગયો હતો.
- > વર્ષ 1925 માં, બિસ્મિલ્લા અને તેના સાથીઓ ચંદ્રશેખર આઝાદ અને અશફાકુલ્લાહ ખાને લખનૌ નજીક કાકોરી ખાતે એક ટ્રેન લૂંટવાનો નિર્ણય કર્યો.
- > તે તેના પ્રયાસમાં સફળ રહ્યો હતો પરંતુ હુમલો થયાના એક મહિનામાં જ તેની સાથે ડઝનથી વધુ HRA સભ્યોની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને કાકોરી કાવતરાના કેસ હેઠળ કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો.
- > કાનૂની પ્રક્રિયા 18 મહિના સુધી ચાલી હતી. આ રામપ્રસાદ 'બિસ્મિલ્લા'માં અશફાકુલ્લાહ ખાન, રાજેન્દ્ર લાહિરી અને રોશન સિંહને ફાંસીની સજા અને અન્ય ક્રાંતિકારીઓને આજીવન કેદની સજા આપવામાં આવી હતી.

■ અભ્યાસ:

- > અમદાવાદમાં ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસના 1921 ના અધિવેશનમાં ભાગ લીધો હતો.
- > જ્યારે ગોરખપુર સેન્ટ્રલ જેલમાં બંધ હતો ત્યારે બિસ્મિલ્લાએ રાજકીય કેદી તરીકે વર્તવાની માંગણી કરી ભૂખ હડતાલ પર ઉતર્યા હતા.
- > લખનઉ સેન્ટ્રલ જેલમાં, બિસ્મિલ્લો તેમની આત્મકથા લખી, જે હિન્દી સાહિત્યની શ્રેષ્ઠ કૃતિઓમાંની એક ગણાય છે.

■ મૃત્યુ:

- > 19 ડિસેમ્બર 1927 માં તેમને ગોરખપુર જેલમાં ફાંસી આપવામાં આવી હતી.
- > તેમનો અંતિમ સંસ્કાર રાપ્તી નદીના કાંઠે કરવામાં આવ્યો હતો અને બાદમાં સ્થળનું નામ બદલીને 'રાજઘાટ' કરી દેવામાં આવ્યું હતું.

હુમાયુનો મકબરો: મોગલ સ્થાપત્ય

- > ભારતીય પુરાતવીય સર્વેક્ષણ (Archaeological Survey of India-ASI) એ સૂચન કર્યું હતું કે હુમાયુના મકબરો સહિત દેશભરના તમામ કેન્દ્રિય સંરક્ષિત સ્મારકો, સાઈટ્સ અને સંગ્રહાલયો, 16 જૂન, 2021 થી મુલાકાતીઓ માટે ખુલ્લા છે.
- > દિલ્હીમાં હુમાયુનો મકબરો એ મોગલ સ્થાપત્ય સ્થાપનાનો ઉત્તમ નમૂના છે.
- > સંસ્કૃતિ મંત્રાલય હેઠળ કાર્યરત ASI એ પુરાતવીય સંશોધન અને રાષ્ટ્રની સાંસ્કૃતિક વારસોના સંરક્ષણ માટેની અગ્રણી સંસ્થા છે.

Back to Basics : હુમાયુની કબર

■ સંદર્ભ:

- > આ સમાધિ વર્ષ 1570 માં બનાવવામાં આવી હતી. આ સમાધિની વિશેષ સાંસ્કૃતિક મહત્વ છે કારણ કે તે ભારતીય ઉપખંડની પ્રથમ બગીચો-સમાધિ હતી.

- > તેની અપ્રતિમ સુંદરતાને ઘણી મોટી સ્થાપત્ય નવીનતાઓથી પ્રેરિત કહી શકાય, જેના કારણે અનુપમ તાજમહેલની રચના થઈ.

- > તે હુમાયુના પુત્ર મહાન સમ્રાટ અકબરના રક્ષણમાં બનાવવામાં આવ્યું હતું.
- > તેને 'મોગલોની શયનગૃહ' પણ કહેવામાં આવે છે કારણ કે મોગલ પરિવારના 150 થી વધુ સભ્યો તેની ઓરડામાં દફનાવવામાં આવ્યા છે.
- > હુમાયુનું મકબરો ચારબાગ (કુરાનનું ચાર ચતુર્ભુજ બગીચા સાથે સ્વર્ગની ચાર નદીઓ) નું ઉદાહરણ છે, જેમાં ચેનલો શામેલ છે.
- > સંયુક્ત રાષ્ટ્રની શૈક્ષણિક વૈજ્ઞાનિક અને સાંસ્કૃતિક સંસ્થા (યુનેસ્કો) એ 1993 માં તેને વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ તરીકે માન્યતા આપી હતી.

મોગલ સ્થાપત્ય

■ સંદર્ભ:

- > તે એક નિર્માણ શૈલી છે જે 16મી સદીના મધ્યથી 17મી સદીના અંત સુધી અને મોગલ બાદશાહોની આગેવાની હેઠળ ઉત્તર અને મધ્ય ભારતમાં વિકાસ પામી હતી.
- > મોગલ સમયગાળો ઉત્તર ભારતમાં ઈસ્લામિક સ્થાપત્યના નોંધપાત્ર પુનર્જીવનને ચિહ્નિત કરે છે. મોગલ બાદશાહોના સમર્થન હેઠળ, ફારસી, ભારતીય અને વિવિધ પ્રાંતીય શૈલીઓ તેમની ગુણવત્તા અને સંસ્કારિતા માટે આશ્રિત હતા.
- > તે ખાસ કરીને ઉત્તર ભારતમાં આટલું વ્યાપક બન્યું હતું કે, તેને વસાહતી સ્થાપત્યની ઈન્ડો-સેરેસિનિક શૈલીમાં પણ જોઈ શકાય છે.

■ મહત્વપૂર્ણ સુવિધાઓ:

- > મિશ્ર સ્થાપત્ય: તે ભારતીય, ફારસી અને ટર્કીશ સ્થાપત્ય શૈલીનું મિશ્રણ હતું.
- > વિવિધતા: વિવિધ પ્રકારની ઈમારતો, જેમ કે જાજરમાન દરવાજા (પ્રવેશદ્વાર), કિલ્લાઓ, કબરો, મહેલો, મસ્જિદો, સરાઈ વગેરે.
- > બિલ્ડિંગ મટિરિયલ્સ: લાલ સેન્ડસ્ટોન અને સફેદ આરસપહાણનો ઉપયોગ આ શૈલીમાં મોટાભાગે થતો હતો.
- > લાક્ષણિકતા: આ શૈલીમાં વિશિષ્ટ સુવિધાઓ છે જેમ કે સમાધિની ચારબાગ શૈલી, સ્પષ્ટ બલ્બસ ગુંબજ, ખૂણા પર પાતળી ગાઢ, વિશાળ પ્રવેશદ્વાર, સુંદર સુલેખન, અરંભીઓ અને ભૌમિતિક દાખલાઓ અને થાંભલાઓ અને થાંભલાઓ પર આધારભૂત પેલેસ હોલ.
- > કમાનો, છત્રીઓ અને વિવિધ પ્રકારનાં ગુંબજ ભારત-ઈસ્લામિક સ્થાપત્યમાં ખૂબ જ લોકપ્રિય થયા હતા અને વધુ મોગલોના શાસન હેઠળ વિકસિત થયા હતા.

ઉદાહરણો

■ તાજ મહલ:

- > શાહજહાંએ તેની પત્ની મુમતાઝ મહેલની સ્મૃતિમાં 1632-1653 વર્ષની વચ્ચે બનાવી છે.
- > યુનેસ્કોએ તાજ મહેલને વર્ષ 1983 માં વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ તરીકે માન્યતા આપી હતી. તે આગ્રા સ્થિત છે.

■ લાલ કિલ્લો:

- > તે શાહજહાં દ્વારા 1618 ની સાલમાં બાંધવામાં આવ્યું હતું જ્યારે તેણે આગ્રાથી રાજધાની દિલ્હી ખસેડવાનો નિર્ણય લીધો હતો. તે મોગલ શાસકોનું નિવાસસ્થાન હતું.
- > યુનેસ્કોએ વર્ષ 2007 માં તેને વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ તરીકે નિયુક્ત કર્યું હતું.

■ બામા મસ્જિદ:

- > તેનું નિર્માણ શાહજહાંએ દિલ્હીમાં કરાવ્યું હતું. તેનું નિર્માણ કાર્ય વર્ષ 1656 માં પૂર્ણ થયું હતું.

■ બાદશાહી મસ્જિદ:

- > તે ઔરંગઝેબના શાસન દરમિયાન બનાવવામાં આવ્યું હતું. વર્ષ 1673 માં તેની પૂર્ણતા સમયે, તે વિશ્વની સૌથી મોટી મસ્જિદ હતી. તે પાકિસ્તાનના પંજાબ પ્રાંતની રાજધાની લાહોરમાં સ્થિત છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. હુમાયુની કબર(મકબરો)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ કબર વર્ષ 1570 માં બનાવવામાં આવી હતી. આ સમાધિની વિશેષ સાંસ્કૃતિક મહત્વ છે કારણ કે તે ભારતીય ઉપખંડની પ્રથમ બગીચો-સમાધિ હતી.
2. તેની અપ્રતિમ સુંદરતાને ઘણી મોટી સ્થાપત્ય નવીનતાઓથી પ્રેરિત કહી શકાય, જેના કારણે અનુપમ તાજમહેલની રચના થઈ.
3. તે હુમાયુના પુત્ર મહાન સમ્રાટ અકબરના રક્ષણમાં બનાવવામાં આવ્યું હતું.
4. હુમાયુનું મકબરો ચારબાગ (કુરાનનું ચાર ચતુર્ભુજ બગીચા સાથે સ્વર્ગની ચાર નદીઓ) નું ઉદાહરણ છે, જેમાં ચેનલો શામેલ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

2. રાજા પરબ (Raja Parba)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. રાજા પરબને મિથુન સંક્રાંતિ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
2. તે ત્રણ દિવસીય ઉત્સવ છે જે ઓડિશામાં સ્ત્રીત્વની ઉજવણી કરે છે. આ તહેવારનો બીજો દિવસ, જ્યારે વરસાદની ઋતુ શરૂ થાય છે ત્યારે મિથુન સોલર મહિનાની શરૂઆતની નિશાની છે.
3. એવું માનવામાં આવે છે કે પ્રથમ ત્રણ દિવસોમાં મધર અર્થ માસિક સ્ત્રાવ પસાર કરે છે. ચોથા દિવસે વસુમતી સ્નાન અથવા ભૂદેવીના ઔપચારિક સ્નાન કહેવામાં આવે છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

3. રામ પ્રસાદ બિસ્મિલ્લાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તેનો જન્મ 11 જૂન, 1897 ના રોજ ઉત્તર પ્રદેશના શાહજહાંપુર જિલ્લાના એક ગામમાં, મુરલીધર અને મૂળમતીમાં થયો હતો.
2. તેઓ દયાનંદ સરસ્વતી (1875) દ્વારા સ્થાપિત આર્ય સમાજમાં જોડાયા. આનાથી તેની પર ઉડી અસર પડી અને તે ઘણી વખત સામ્રાજ્યવાદી દળો સામેની લડતમાં કવિતાને તેના શસ્ત્ર તરીકે ઉપયોગ કરતા હતા.
3. તેમણે શાળાના શિક્ષક 'ગોંડા લાલ દીક્ષિત' સાથે મળીને 'માતૃવેદી' નામની એક સંસ્થાની રચના કરી હતી.
4. તેમણે 'દેશવાસીઓ કે નામ' નામનું એક પેમ્ફ્લેટ પ્રકાશિત કર્યું, જેમાં તેમની કવિતા 'મૈનપુરી કી પ્રતિજ્ઞા' પણ શામેલ છે. તેમણે પોતાની પાર્ટી માટે નાણાં એકત્ર કરવા માટે સરકારી તિજોરી પણ લૂંટી હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

પીએમ મોદીએ G7 સમિટમાં વન અર્થ વન હેલ્થ માટે હાકલ કરી

- > વડા પ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ G7 સમિટમાં વર્ચ્યુઅલ રીતે ભાગ લીધો હતો, તેમના સંબોધન દરમિયાન પીએમ મોદીએ ભાવિ રોગચાળાને રોકવા વૈશ્વિક એકતા, નેતૃત્વ અને એકતાની હાકલ કરી હતી અને લોકશાહી અને પારદર્શક સમાજની વિશેષ જવાબદારી પર ભાર મૂક્યો હતો.
- > પીએમ મોદીએ પોતાના સંબોધનમાં 'વન અર્થ વન હેલ્થ' નો સંદેશ આપ્યો. તેમણે રોગચાળા સામે લડવા માટે 'સમાગ્ર સમાજ' ના ભારતના અભિગમ પર પ્રકાશ પાડ્યો. આ દરમિયાન પીએમ મોદીએ સંપર્ક ટ્રેસિંગ અને રસી વ્યવસ્થાપન માટે ભારતના ખુલ્લા સ્ત્રોત ડિજિટલ ટૂલ્સના સફળ ઉપયોગ પર પણ પ્રકાશ પાડ્યો. પોતાનો અનુભવ અને કુશળતા અન્ય વિકાસશીલ દેશો સાથે વહેંચવાની તેમણે ભારતની ઇચ્છા વ્યક્ત કરી.
- > આ ઉપરાંત પીએમ મોદીએ વૈશ્વિક સ્વાસ્થ્ય શાસન સુધારવા માટેના સામૂહિક પ્રયાસોમાં ભારતના સમર્થનનું વચન આપ્યું હતું. તેણે ભારત અને દક્ષિણ આફ્રિકા દ્વારા WTOને COVID સંબંધિત ટેકનોલોજીઓ પર ટ્રીપ્સ મુક્તિ માટે લાવેલા પ્રસ્તાવ માટે G7 નો ટેકો માંગ્યો હતો.

ભારત ટ્રીપ્સ મુક્તિ કેમ માંગે છે?

- ભારતે વિશ્વ વેપાર સંગઠનમાં ટ્રીપ્સ મુક્તિ માટેની દરખાસ્ત રજૂ કરી છે કારણ કે:
 - > ટ્રીપ્સ મુક્તિથી રસીના ખર્ચમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો થશે.
 - > તે અન્ય દેશો સાથે દવાઓના મફત પ્રવાહ અને તકનીકી સ્થાનાંતરણ માટેનું વાતાવરણ પણ બનાવશે.

Back to basics : જૌદ્ધિક સંપત્તિ હકોના વેપાર સંબંધિત પાસાં (ટ્રીપ્સ-TRIPS)

- > ટ્રીપ્સ એગ્રીમેન્ટ એ પેટન્ટ્સ, કોપિરાઈટ્સ, અપ્રગટ માહિતી અથવા ટ્રેડ સિક્રેટ્સ અને ઔદ્યોગિક ડિઝાઈન સહિતના બૌદ્ધિક સંપત્તિ હકો પરનો હહુપક્ષીય કરાર છે. આ કરાર જાન્યુઆરી 1995 માં અમલમાં આવ્યો.

14 જૂન: વિશ્વ રક્તદાતા દિવસ (World Blood Donor Day)

- > વિશ્વ રક્તદાતા દિવસ (World Blood Donor Day) 14 જૂને વિશ્વભરમાં ઉજવવામાં આવે છે.
- > થીમ: Give blood and keep the world beating

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > મે 2005 માં, 58 મી વર્લ્ડ હેલ્થ એસેમ્બલી (WHA) દરમિયાન, વિશ્વભરના આરોગ્ય મંત્રીઓએ સર્વસંમતિથી સ્વૈચ્છિક રક્તદાન માટે તેમની પ્રતિબદ્ધતા અને સમર્થન જાહેર કર્યું, અને WHA58.13 ના ઠરાવ સાથે, તેઓએ વર્લ્ડ બ્લડ ડોનર ડેને વાર્ષિક પ્રસંગ બનાવ્યો.

મેલબોર્ન ઘોષણા

- > પાછળથી 2009 માં, રક્તસ્ત્રાવ ઉપચારના ક્ષેત્રમાં 40 થી વધુ દેશોના નિષ્ણાતો, નીતિ નિર્માતાઓ અને બિન-સરકારી પ્રતિનિધિઓએ મેલબોર્ન જાહેરનામું તૈયાર કર્યું, જેમાં તમામ દેશોને 2020 સુધીમાં સ્વૈચ્છિક (અવેતન) રક્તદાતાઓ પાસેથી તેમની તમામ રક્ત પુરવઠો મેળવવાની હાકલ કરી હતી.

આ તારીખ કેમ?

- > 14 જૂન, 1868 ના રોજ કાર્લ લેન્ડસ્ટીનર (ઓસ્ટ્રિયન જીવવિજ્ઞાની, ચિકિત્સક અને રોગપ્રતિકારક નિષ્ણાત) ની જન્મદિવસની ઉજવણી માટે આ દિવસે આ દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. તે રક્ત જૂથ સિસ્ટમના વિકાસ અને વર્ગીકરણ, રીસસ (Rh) પરિબળની શોધ માટે શ્રેષ્ઠ જાણીતા છે. તેમને ટ્રાન્સફ્યુઝન થેરેપીના પિતા તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

ઉદ્દેશ

- > તે નિયમિત સલામત રક્તદાનની જરૂરિયાત અંગે જાગૃતિ લાવવાનું કાર્ય કરે છે જેથી તમામ વ્યક્તિઓ / સમુદાયોને સલામત અને ગુણવત્તાયુક્ત રક્ત અને તમામ રક્ત ઉત્પાદનોની સસ્તું અને સમયસર પુરવઠો મળી રહે. સ્વૈચ્છિક રક્ત દાતાઓને તેમના જીવન બચાવનાર ભેટો બદલ આભાર માનવાની ઉજવણી પણ કરવામાં આવે છે.

મહત્વ

- > આ દિવસ વિશ્વભરની તમામ સરકારો, રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય અધિકારીઓ અને રાષ્ટ્રીય રક્ત સેવાઓ માટે નિયમિત ધોરણે અવેતન રક્ત દાતાઓ પાસેથી લોહીનો સંગ્રહ વધારવા માટે પૂરતા માળખાગત સુવિધા પૂરી પાડવા માટે એક મહત્વપૂર્ણ પ્રસંગ તરીકે સેવા આપે છે.
- > કુદરતી આપત્તિઓ, અકસ્માતો અને સશસ્ત્ર તકરાર જેવા કટોકટી દરમિયાન ઈજાગ્રસ્તોના ઈલાજમાં રક્ત મહત્વની ભૂમિકા નિભાવે છે. માતૃભાષાની સંભાળમાં તેની આવશ્યક અને જીવનરક્ષક ભૂમિકા પણ છે. દેશ માટે અસરકારક આરોગ્ય પ્રણાલી રાખવા માટે સૌથી મહત્વની બાબત એ છે કે

સલામત રક્ત અને રક્ત ઉત્પાદનોની પૂરતી માત્રામાં પ્રવેશ કરવો.

સંરક્ષણ પ્રધાને યુદ્ધના ઇતિહાસને જાહેર કરવા માટે નવી નીતિને મંજૂરી આપી

- સંરક્ષણ પ્રધાન રાજનાથસિંહે યુદ્ધના ઇતિહાસને જાહેર કરવાની નીતિને મંજૂરી આપી દીધી છે.

નવી નીતિ વિશેના મુખ્ય મુદ્દા

- આ નીતિ હેઠળ, સંરક્ષણ મંત્રાલય યુદ્ધ અને કામગીરીના ઇતિહાસને સંગ્રહિત (archive), અવર્ગીકૃત (declassify), સંકલિત (compile) અને પ્રકાશિત (publish) કરશે.
- જો કે, 1962 ના યુદ્ધ જેવા જૂના યુદ્ધોનું વર્ગીકરણ સ્વચાલિત નથી.
- નવી નીતિ હેઠળ રચાયેલી કમિટી દ્વારા કેસ-બાય-કેસ આધારે અવર્ગીકરણ (declassify) કરવામાં આવશે.
- આ નીતિ અનુસાર, રેકોર્ડ્સને સામાન્ય રીતે 25 વર્ષથી વધુ સમય સુધી ઘડવામાં આવવી જોઈએ.
- યુદ્ધ અથવા કામગીરીના ઇતિહાસનું સંકલન થયા પછી 25 વર્ષથી જૂની રેકોર્ડ્સનું સંગ્રહાલય નિષ્ણાંતો દ્વારા મૂલ્યાંકન કરવું જોઈએ અને ભારતના રાષ્ટ્રીય આર્કાઇવ્સ (National Archives of India) માં સ્થાનાંતરિત કરવું જોઈએ.

યુદ્ધોના બધા અહેવાલો જાહેર થશે?

- આ સમિતિ અગાઉના યુદ્ધો અને અભિયાનો અંગે વિચારણા કરશે. યુદ્ધો અને કામગીરી અંગેના સંકલિત ઇતિહાસનો અભ્યાસ પ્રથમ પાંચ વર્ષમાં આંતરિક રીતે કરવામાં આવશે. તે પછી, સમિતિ આ વિષયની સંવેદનશીલતાને આધારે, તેના સંપૂર્ણ અથવા તેના ભાગને જાહેરમાં જાહેર કરવાનું નક્કી કરી શકે છે.

સમિતિ

- આ નીતિ મુજબ, એક સમિતિની રચના કરવામાં આવશે, જે સંરક્ષણ મંત્રાલયના સંયુક્ત સચિવની અધ્યક્ષતામાં લેવામાં આવશે. આમાં યુદ્ધ અને કામગીરીના ઇતિહાસના સંકલન માટે સેવાઓ, ગૃહ મંત્રાલય, વિદેશ મંત્રાલય અને પ્રખ્યાત સૈન્ય ઇતિહાસકારોના પ્રતિનિધિઓ શામેલ હશે. આ સમિતિનો ઇતિહાસ વિભાગ યુદ્ધ અને ઓપરેશન ઇતિહાસની મંજૂરી અને પ્રકાશન માટે સંકલન કરતી વખતે વિવિધ વિભાગો સાથે સંકલન માટે જવાબદાર રહેશે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- શીખ્યા પાઠનું વિશ્લેષણ કરવા અને ભવિષ્યમાં થતી ભૂલોને અટકાવવા. સુબ્રહ્મણ્યમ અને એન.એન. વોહરા કમિટીના નેતૃત્વમાં કારગિલ સમીક્ષા સમિતિ (Kargil Review

Committee) દ્વારા ઘડવૈયા અંગે સ્પષ્ટ નીતિ સાથે યુદ્ધ ઇતિહાસ લખવાની દરખાસ્તની ભલામણ કરવામાં આવી હતી.

નોવાક જોકોવિચે (Novak Djokovic) ફ્રેન્ચ ઓપનમાં પુરુષ સિંગલ્સનો ખિતાબ જીત્યો

- નોવાક જોકોવિચે (Novak Djokovic) પેરિસના રોલન્ડ ગેરોસમાં મેન્સ સિંગલ્સ કેટેગરીમાં ફ્રેન્ચ ઓપન 2021 માં પોતાનું 19 મો ગ્રાન્ડ સ્લેમ ખિતાબ જીત્યો છે.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- 5 મી ક્રમાંકિત સ્ટેફાનોસ ત્સિટિપાસ (Stefanos Tsitsipas) સામે 2 સેટથી પાછા ફર્યા બાદ તેણે આ ખિતાબ જીત્યો હતો.
- જોકોવિચે પ્રથમ વખત ગ્રાન્ડ સ્લેમની ફાઇનલમાં 6-7 (6), 2-6, 6-3, 6-2, 6-4થી જીત્યો.
- તે ઓપન એરામાં પ્રથમ વ્યક્તિ બન્યો છે જેણે ઓછામાં ઓછા બે વાર બધા 4 ગ્રાન્ડ સ્લેમ જીત્યા છે.
- રોય ઈમર્સન અને રોડ લેવર પછી તે ત્રીજો માણસ છે જેણે તમામ ગ્રાન્ડ સ્લેમ જીત્યા છે.

Back to basics : નોવાક જોકોવિચે (Novak Djokovic)

- તેનો જન્મ 22 મે, 1987 ના રોજ થયો હતો, તે એક સર્બિયન પ્રોફેશનલ ટેનિસ ખેલાડી છે, જેને હાલમાં Association of Tennis Professionals (ATP) દ્વારા વર્લ્ડ નંબર 1 તરીકે સ્થાન અપાયું છે. કુલ રેકોર્ડ કુલ 325 અઠવાડિયા સાથે પ્રથમ ક્રમે રહ્યો છે. તેણે 19 ગ્રાન્ડ સ્લેમ મેન સિંગલ્સ ટાઇટલ અને 84 ATP સિંગલ્સ ટાઇટલ જીત્યા છે. તેમાં રેકોર્ડ નવ ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન ટાઇટલ અને રેકોર્ડ 36 માસ્ટર્સ ઈવેન્ટ્સ શામેલ છે જે તેમણે રાફેલ નડાલ સાથે શેર કરે છે. તે એકમાત્ર એવો ખેલાડી છે કે જેણે બધી ચાર ગ્રાન્ડ સ્લેમ ટૂર્નામેન્ટ્સ, ATP ના તમામ નવ માસ્ટર ઈવેન્ટ્સ અને ATP ફાઇનલ્સના તમામ મુખ્ય ટાઇટલ જીત્યા છે.

ફ્રેન્ચ ઓપન (French Open)

- ફ્રેન્ચ ઓપન, જેને રોલન્ડ ગેરોસ (Roland Garros) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે ફ્રાન્સના પેરિસમાં આયોજિત એક મોટી ટેનિસ ટૂર્નામેન્ટ છે. તે દર વર્ષે મેના અંતમાં શરૂ થાય છે. આ ટૂર્નામેન્ટનું નામ ફ્રેન્ચ વિમાનચાલક રોલન્ડ ગેરોસના નામ પર રાખવામાં આવ્યું છે. તે ફ્રેન્ચ ટેનિસ ચેમ્પિયનશિપ ટૂર્નામેન્ટ છે.

સોનાના ઝવેરાતની ફરજિયાત હોલમાર્કિંગ લાગુ થશે

- કેન્દ્ર સરકાર 15 જૂન, 2021 થી સોનાના આભૂષણો અને કલાકૃતિઓની હોલમાર્કિંગ ફરજિયાત બનાવશે.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દો

- અગાઉ આ અંતિમ તારીખ 1 જૂન હતી, જે કોવિડ-19 રોગચાળાને કારણે પખવાડિયા સુધી લંબાઈ હતી.
- અમલીકરણ દરમિયાન યોગ્ય સંકલનની ખાતરી કરવા અને પ્રશ્નોના નિરાકરણ માટે, ભારતીય માનક બ્યુરો (BIS) ના ડાયરેક્ટર જનરલ, પ્રમોદ તિવારીની અધ્યક્ષતામાં એક સમિતિની રચના કરવામાં આવી છે.

ગોલ્ડ હોલમાર્કિંગ શું છે?

- સોનાની હોલમાર્કિંગ એ કિંમતી ધાતુ માટે શુદ્ધતાનું પ્રમાણપત્ર છે. હાલમાં ગોલ્ડ હોલમાર્કિંગ સ્વૈચ્છિક છે. હાલમાં, 40% ગોલ્ડ જવેલરી પર હોલમાર્કિંગ કરવામાં આવી રહ્યું છે.

હોલમાર્કિંગ હવે કેમ ફરજિયાત છે?

- ઘરેણાં ખરીદતી વખતે ગ્રાહકો છેતરપિંડીનો શિકાર ન બને તે માટે સરકારે સોનાની ફરજિયાત હોલમાર્કિંગ રજૂ કરી છે. ફરજિયાત હોલમાર્કિંગ લોકોને ઓછી કેરેટ્સથી સુરક્ષિત કરશે અને ગ્રાહકોને ઝવેરાત પર શુદ્ધતા પ્રાપ્ત થાય છે તેની ખાતરી કરશે. આમ, 15 જૂન, 2021 થી ઝવેરીઓને ફક્ત 14, 18 અને 22 કેરેટના સોનાના આભૂષણ વેચવાની મંજૂરી મળશે. નોંધણી પ્રક્રિયા ઓનલાઈન અને સ્વચાલિત કરવામાં આવી છે.

હોલમાર્કિંગ યોજના

- BIS પહેલેથી જ એપ્રિલ 2000 થી ગોલ્ડ જવેલરી માટે હોલમાર્કિંગ યોજના ચલાવી રહી છે. સરકારે નવેમ્બર 2019 માં સોનાના દાગીના અને કલાકૃતિઓની ફરજિયાત હોલમાર્કિંગની જાહેરાત કરી હતી.

વર્તમાન દર્શ્ય

- વર્લ્ડ ગોલ્ડ કાઉન્સિલના જણાવ્યા મુજબ ભારતમાં લગભગ 4 લાખ ઝવેરી છે. તેમાંથી માત્ર 35,879 BIS દ્વારા પ્રમાણિત કરાયા છે. છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં પરખ અને હોલમાર્કિંગ કેન્દ્રોમાં 25% નો વધારો થયો છે.

16 જૂન: આંતરરાષ્ટ્રીય કૌટુંબિક નાણાં મોકલવાનો દિવસ (International Day of Family Remittances)

- દર વર્ષે, સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા 16 જૂને આંતરરાષ્ટ્રીય કૌટુંબિક નાણાં મોકલવાનો દિવસ (International Day of Family Remittances) મનાવવામાં આવે છે.

મુખ્ય મુદ્દો

- આ દિવસ વિદેશમાં વસતા વિદેશી લોકોના પ્રયત્નોને માન આપવા અને તેમના દેશમાં તેમના પરિવારના સભ્યોના જીવનમાં સુધારો કરવામાં મદદ માટે ઉજવવામાં આવે છે.
- 2015 માં પહેલો આંતરરાષ્ટ્રીય કૌટુંબિક નાણાં દિવસ મનાવવામાં આવ્યો હતો. આ દિવસ જાહેર ક્ષેત્ર અને ખાનગી ક્ષેત્રને સ્થળાંતર કરનારાઓની સુધારણા માટે નીતિઓ ઘડવા અને નાણાં મોકલવા માટે પ્રોત્સાહિત કરે છે.

રેમિટન્સ શું છે?

- વિદેશી કર્મચારી દ્વારા તેના દેશમાં તેના પરિવારમાં નાણાં ટ્રાન્સફર કરવાનું (remittance) કહેવામાં આવે છે. આ અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે તે વિકાસશીલ દેશોમાં સૌથી મોટો નાણાકીય પ્રવાહ છે.

Back to basics : વૈશ્વિક રેમિટન્સ પર વિશ્વ બેંકનો ડેટા

- વિશ્વ બેંકે (World Bank) તાજેતરમાં ' Migration and Development Brief “ અહેવાલ બહાર પાડ્યો હતો. અહેવાલમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે, ઓછી આવકવાળા અને મધ્યમ આવક ધરાવતા દેશો માટે નાણાંનો પ્રવાહ (remittance flows) 2019 ની તુલનામાં 2020 માં 1.9% ઓછો હતો. તે 2020 માં 540 અબજ ડોલર અને 2019 માં 548 અબજ ડોલર હતું.
- 2009 ના વૈશ્વિક નાણાકીય કટોકટી કરતા નાણાંના પ્રવાહમાં ઘટાડો ઓછો હતો.
- જો કે, 2020 માં ચીનમાં રેમિટન્સના પ્રવાહમાં 30% ઘટાડો થયો હતો.
- કુરેબિયન અને લેટિન પ્રવાહમાં 5% વધારો
- દક્ષિણ એશિયામાં 2% નો વધારો થયો
- ઉત્તર આફ્રિકામાં 3% નો વધારો થયો
- પ્રશાંત અને પૂર્વ એશિયામાં, તે ઘટીને 9%
- દક્ષિણ એશિયામાં 2% ઘટાડો થયો
- ઉત્તર આફ્રિકા અને મધ્ય પૂર્વમાં 3% ઘટાડો
- મધ્ય એશિયા અને યુરોપમાં 7% નો ઘટાડો
- પેટા સહારન આફ્રિકામાં 5% ઘટાડો થયો
- ચીન સિવાય નાઈજીરિયામાં નાણાં મોકલવામાં ભારે ઘટાડો થયો છે. તેમાં 28% નો ઘટાડો થયો છે.

ભારત અને પડોશીઓ

- વર્ષ 2019 માં ભારતમાં 3 અબજ ડોલરની નાણાં મોકલવામાં આવી હતી. તે 2020 માં 0.2% પર આવી ગયું. UAE થી રવાનગી કરવામાં આ મહત્તમ હતું. UAE થી ભારતમાં નાણાં મોકલવામાં 17% ઘટાડો થયો છે.
- પાકિસ્તાનમાં નાણાં મોકલવામાં 17% નો વધારો થયો છે. પાકિસ્તાનમાં નાણાં મોકલવામાં સૌથી મોટો વધારો સાઉદી અરેબિયાથી થયો હતો.
- બાંગ્લાદેશમાં નાણાં મોકલવામાં 4% વધારો
- શ્રીલંકામાં, તેમાં 8% વધારો થયો
- નેપાળમાં, તે 2% ઘટ્યું

મહારાષ્ટ્ર સરકારે કોવિડને કારણે અનાથ બાળકો માટે ૫ લાખ રૂપિયાની જાહેરાત કરી

- તાજેતરમાં મહારાષ્ટ્રના મહિલા અને બાળ વિકાસ પ્રધાન યશોમતી ઠાકુરે કહ્યું હતું કે, રાજ્ય સરકાર કોવિડને કારણે અનાથ બાળકોને પાંચ લાખ રૂપિયાની સહાય પૂરી પાડશે. મહારાષ્ટ્ર સરકાર માતાપિતામાંથી એક ગુમાવેલ બાળકોના નામે 5 લાખ રૂપિયાની ફિક્સ ડિપોઝિટ (FD) ખોલશે. તે બાળકોને દર મહિને 1,125 રૂપિયા માસિક ભથ્થું પણ મળશે.
- આવા બાળકોને મદદ કરવા માટે એક ટાસ્ક ફોર્સની રચના કરવામાં આવી છે. NGO કોરોના સમયગાળા દરમિયાન અનાથ બાળકોની સલાહ માટે કામ કરશે.

Back to basics : ભારત સરકારની ઘોષણા

- કોવિડને કારણે અનાથ બાળકોના નામે સ્થિર થાપણ ખોલવામાં આવશે, અને PM-CARES તેમાં ફાળો આપશે અને જ્યારે બાળકો 18 વર્ષના થશે, ત્યારે 10 લાખ રૂપિયાની સંસ્થા હશે. આ રકમનો ઉપયોગ માસિક આર્થિક સહાય અથવા ઉચ્ચ શિક્ષણ માટે થઈ શકે છે. 23 વર્ષની ઉંમરે પહોંચ્યા પછી, તે બાળકો વ્યક્તિગત અથવા વ્યવસાયિક ઉપયોગ માટે એકલ રકમમાં આખી રકમ મેળવી શકે છે.
- આ ઉપરાંત, 10 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના બાળકોને નજીકની કેન્દ્રીય વિદ્યાલયમાં દાખલ કરવામાં આવશે. 11 થી 18 વર્ષની વયના બાળકોને કેન્દ્ર સરકારની કોઈપણ રહેણાંક શાળા (જેમ કે સૈનિક સ્કૂલ અથવા નવોદય વિદ્યાલય) માં દાખલ કરી શકાય છે.
- જો બાળકને ખાનગી શાળામાં દાખલ કરી શકાય છે, તો તેની ફી PM-CARES ભંડોળમાંથી શિક્ષણના અધિકાર હેઠળ આપવામાં આવશે. આ સિવાય તે બાળકના ગણવેશ, પુસ્તકો અને નોટબુકની કિંમત પણ આપવામાં આવશે.
- આ બાળકોને વ્યાવસાયિક અભ્યાસક્રમમાં ઉચ્ચ શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરવા માટે શિક્ષણ લોન મેળવવામાં મદદ કરવામાં

આવશે અને તેમની લોન પરના વ્યાજ PM-CARES ફંડમાંથી ચૂકવવામાં આવશે.

- જે વિદ્યાર્થીઓ હાલની શિષ્યવૃત્તિ માટે લાયક ન હોય તેમને સમાન શિષ્યવૃત્તિ આપવામાં આવશે.
- આ બાળકોને આયુષ્માન ભારત અથવા પ્રધાનમંત્રી જન આરોગ્ય યોજના હેઠળ આવરી લેવામાં આવશે, જેમાં 5 લાખનું વીમા કવર શામેલ છે. આ બાળકોનું પ્રીમિયમ PM-CARES ફંડમાંથી આપવામાં આવશે.

15 જૂને વર્લ્ડ એલ્ડર એબ્યુઝ અવેરનેસ ડે (World Elder Abuse Awareness Day) મનાવવામાં આવ્યો

- વર્લ્ડ એલ્ડર એબ્યુઝ અવેરનેસ ડે (World Elder Abuse Awareness Day) દર વર્ષે 15 જૂને મનાવવામાં આવે છે. આ દિવસ વિશ્વભરની વૃદ્ધ વસ્તી સાથે દુર્લભ હાર (મૌખિક, શારીરિક અથવા ભાવનાત્મક) વિશે જાગૃતિ લાવે છે.
- આ વર્ષના વર્લ્ડ એલ્ડર એબ્યુઝ અવેરનેસ ડેની થીમ 'ન્યાય તક પહોંચ' (Access to Justice) છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- જૂન 2006 માં વૃદ્ધો માટે 15 જૂનને વિશેષ દિવસ તરીકે જાહેર કરવાની વિનંતી બાદ આ દિવસની ઉજવણી શરૂ થઈ. જો કે, યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી (UNGA) એ વર્ષ 2011 માં આ દિવસને સત્તાવાર રીતે માન્યતા આપી હતી.

મહત્વ

- 2021 માં, કોવિડ-19 રોગચાળાને પગલે દિવસ વધુ સુસંગત બને છે, જેણે વિશ્વભરના લાખો લોકોના જીવનને અસર કરી છે. રોગચાળો વૃદ્ધ લોકો માટે ભય અને દુખ પેદા કરી રહ્યું છે. તેમના સ્વાસ્થ્યને અસર કરવા ઉપરાંત, રોગચાળો વૃદ્ધ લોકોને ગરીબી, ભેદભાવ અને એકલતા માટે સંવેદનશીલ રાખે છે. આ ઉપરાંત વૃદ્ધ લોકોમાં મૃત્યુનું જોખમ રહેલું છે. સંયુક્ત રાષ્ટ્રનો અંદાજ છે કે 70 વર્ષ અને તેથી વધુ વયના 66 ટકા લોકોની ઓછામાં ઓછી એક અંતર્ગત સ્થિતિ (underlying condition) છે, જે તેમને COVID-19 દ્વારા કરવામાં આવતી મુશ્કેલીઓનું જોખમ વધારે છે. વૃદ્ધ વ્યક્તિઓ પણ તબીબી સંભાળ અને જીવન બચાવની સારવારના સંદર્ભમાં વયના ભેદભાવનો સામનો કરે છે.

AEFI પેનલે કોવિડ રસી સાથે જોડાયેલ પ્રથમ મૃત્યુની પુષ્ટિ કરી

- રાષ્ટ્રીય AEFI (Adverse Events Following Immunisation) પેનલે કોવિડ-19 રસી સાથે સંકળાયેલ પ્રથમ મૃત્યુની પુષ્ટિ કરી છે. માર્ચ મહિનામાં રસી અપાયા બાદ તીવ્ર એલર્જિક પ્રતિક્રિયા ધરાવતા 68 વર્ષીય વ્યક્તિનું પછીથી મૃત્યુ થયું.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દો

- આ પેનલ કોવિડ-19 રસીના આડઅસરોનો અભ્યાસ કરવા માટે બનાવવામાં આવી હતી.
- આ પેનલે પુષ્ટિ આપી, પ્રથમ રસીકરણ પછી એનાફિલેક્સિસ (એક ઝેર, ખોરાક અથવા દવા દ્વારા થતી તીવ્ર એલર્જિક પ્રતિક્રિયા) ને કારણે થયું હતું.
- આ ક્ષણે, આ પેનલ ફક્ત એપ્રિલના પહેલા અઠવાડિયા સુધી રસીકરણના ડેટા જારી કરતી હતી અને ફેબ્રુઆરી, માર્ચ અને એપ્રિલમાં રસીકરણ પછીના મૃત્યુની તપાસ કરે છે.
- આ પેનલ મુજબ, અહેવાલ થયેલ મૃત્યુ દર 7 હતો અને હોસ્પિટલમાં દાખલ દર મિલિયન રસી ડોઝમાં 4.8 હતો. જો કે, આનો અર્થ એ નથી કે રસીકરણ પછી મૃત્યુ અથવા હોસ્પિટલમાં દાખલ થયા. ફક્ત યોગ્ય તપાસ અને મૃત્યુના કારણની આકારણી જ બંને વચ્ચે જોડાણ સ્થાપિત કરી શકે છે.
- આ પેનલ દ્વારા 31 કેસનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં 18 રસીકરણ સાથે અસંગત કારણોસર સંબંધ ધરાવે છે, 7 કેસ બિન વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યા હતા, 3 રસી-ઉત્પાદનથી સંબંધિત હતા, 1 ચિંતાજનક પ્રતિક્રિયા હતી જ્યારે 2 વર્ગીકૃત ન હતા.

વિવિધ પ્રતિક્રિયાઓ

- આ પેનલ મુજબ, રસી-ઉત્પાદન સંબંધિત પ્રતિક્રિયાની અપેક્ષા હતી. અનિશ્ચિત પ્રતિક્રિયાઓ એ પ્રતિક્રિયાઓ છે જે રસીકરણ પછી તરત જ થાય છે પરંતુ કોઈ ફિલનિકલ ટ્રાયલ ડેટા બતાવતા નથી કે આ રસીને કારણે હોઈ શકે છે. વર્ગીકૃત ઈવેન્ટ્સ તે છે જેની તપાસ કરવામાં આવી છે પરંતુ નિદાનને સ્પષ્ટ કરવા માટે પૂરતા પુરાવા નથી. સંયોગિક ઘટનાઓ તે રસીકરણ પછી નોંધાયેલી છે. જો કે, આવી ઘટનાઓ સાથે સંકળાયેલું સ્પષ્ટ કારણ જાણવા મળ્યું છે.

પીએમ મોદી(PM Modi) વિવાટેક (VivaTech) ની 5મી આવૃત્તિને સંબોધન કરશે

- વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી 16 જૂન, 2021 ના રોજ વિવાટેક (VivaTech)ની 5મી આવૃત્તિમાં મુખ્ય ભાષણ આપશે. મુખ્ય ભાષણ આપવા માટે તેમને ગેસ્ટ ઓફ ઓનર તરીકે આમંત્રિત કર્યા છે.

મુખ્ય મુદ્દો

- આ પ્રસંગે અન્ય મુખ્ય વક્તવો ફ્રાન્સના રાષ્ટ્રપતિ ઈમેન્યુઅલ મેકોન, સ્પેનિશ વડા પ્રધાન પેડ્રો સાંચેઝ અને યુરોપના વિવિધ દેશોના પ્રધાનો અને સંસદસભ્યો હશે.
- તેમાં એપલ CEO ટિમ કૂક, માઈક્રોસોફ્ટના પ્રમુખ બ્રેડ સ્મિથ અને ફેસબુકના અધ્યક્ષ માર્ક ઝુકરબર્ગ જેવા કોર્પોરેટ નેતાઓ પણ શામેલ હશે.
- 2021 ઈવેન્ટ VivaTech ની 5મી આવૃત્તિ હશે. જે 16 થી 19 જૂન દરમિયાન યોજાશે.

Back to basics : VivaTech

- તે યુરોપનો સૌથી મોટો ડિજિટલ અને સ્ટાર્ટ-અપ પ્રોગ્રામ છે. તે 2016 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી અને દર વર્ષે પેરિસમાં યોજાય છે. આ કાર્યક્રમનું આયોજન પબ્લિકિસ ગ્રુપ (Publicis Groupe) અને લેસ ઈકોસ (Les Echos) નામના જૂથો દ્વારા સંયુક્ત રીતે કરવામાં આવ્યું છે. તે તકનીકી નવીનીકરણ અને સ્ટાર્ટ-અપ ઈકોસિસ્ટમથી હિસ્સેદારોને સાથે લાવે છે. આ પ્રસંગે પ્રદર્શનો, પુરસ્કારો, પેનલ ચર્ચાઓ અને પ્રારંભિક સ્પર્ધાઓ યોજવામાં આવે છે.

ભારતીય મૂળના પત્રકાર મેઘા રાજગોપાલનને 2021નો પુલિત્ઝર પ્રાઇઝ જીત્યો

- તાજેતરમાં ભારતીય મૂળના પત્રકાર મેઘા રાજગોપાલન, એલિસન કિલિંગ અને કિસ બ્રુશકે 2021 માં પુલિત્ઝર પુરસ્કાર જીત્યો હતો. ચીનના ઝિંજિઆંગ પ્રાંતમાં ઉઈગુર મુસ્લિમો માટે બનાવવામાં આવેલા ડિટેન્શન કેમ્પસથી દુનિયાને જાગૃત કરવા માટે તેમને આ એવોર્ડ આપવામાં આવ્યો છે.

ચીનમાં ઉઈગર્સની સ્થિતિ

- ચીને ઝિંજિઆંગ પ્રાંતમાં ઉઈગર્સ અને અન્ય તુર્કિક મુસ્લિમોને કાબૂમાં રાખવા માટેના પ્રયત્નો તીવ્ર બનાવ્યા છે. આ માટે, ચીને વિવિધ પ્રકારના કાર્યક્રમો શરૂ કર્યા છે, જેમાં મહિલાઓની નસબંધીકરણ, શિબિરોમાં મોટા પાયે ઈન્ટર્નશીપ, જબરન મજૂર કાર્યક્રમો, વ્યાપક તકનીકી અને માનવ દેખરેખ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે. જોકે ચીન આ બધા આરોપોને નકારે છે. ચીને દલીલ કરી છે કે આ શિબિરો ધાર્મિક ઉગ્રવાદ સામે લડવા માટે જરૂરી વ્યાવસાયિક તાલીમ કેન્દ્રો છે.

Back to basics : પુલિટ્ઝર ઇનામ (Pulitzer Prize)

- પુલિટ્ઝર પુરસ્કાર યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં અખબારો, સામયિકો, ઓનલાઇન પત્રકારત્વ, સાહિત્ય અને સંગીત માટે આપવામાં આવે છે. તેની સ્થાપના 1917 માં કરવામાં આવી હતી. આ એવોર્ડ 21 કેટેગરીમાં આપવામાં આવે છે. દરેક વિજેતાને પ્રમાણપત્ર અને 15,000 નું ઇનામ આપવામાં આવે છે. અમેરિકન સમાચાર પ્રકાશક જોસેફ પુલિટ્ઝરના નામ પર આ એવોર્ડ રાખવામાં આવ્યો છે.

પ્રોજેક્ટનો પ્રથમ તબક્કો

- પ્રથમ તબક્કા હેઠળ છત્તીસગ, અમરાવતી, પૂના અને મહારાષ્ટ્રના જાલનામાં બિલાસપુર; પંજાબના મોહાલીમાં 100 બેડની એક હોસ્પિટલ શરૂ કરવામાં આવશે, જ્યારે છત્તીસગઢના રાયપુરમાં 20 બેડની હોસ્પિટલ બનાવવામાં આવશે.

ભારતે 'Extension of Hospitals' પ્રોજેક્ટનો પ્રારંભ કર્યો

- કોવિડ-19 સામે લડવા માટે આરોગ્યના મુખ્ય માળખાગત અંતરને દૂર કરવા ભારતે કેટલાક રાજ્યોમાં 'Extension of Hospitals' પ્રોજેક્ટનો પ્રારંભ કર્યો છે.
- આ પ્રોજેક્ટ ખાસ કરીને ગ્રામીણ વિસ્તારો અને નાના શહેરોમાં ચલાવવામાં આવશે.
- મોડ્યુલર હોસ્પિટલો એ હોસ્પિટલના ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરનું વિસ્તરણ છે.
- તે હાલની હોસ્પિટલ બિલ્ડિંગની બાજુમાં બનાવવામાં આવશે.

આ પ્રોજેક્ટની શું જરૂર છે?

- COVID-19 ની બીજી લહેર વચ્ચે, હોસ્પિટલોના ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પર ભારે દબાણ હતું. આમ, મોડ્યુલર હોસ્પિટલનું નિર્માણ મોટી રાહત આપશે.

Back to basics : પ્રોજેક્ટ 'Extension of Hospitals'

- આ પ્રોજેક્ટ હાથ ધરવા માટે, આચાર્ય વૈજ્ઞાનિક સલાહકારની કચેરીએ ખાનગી ક્ષેત્રની કંપનીઓ, દાતા સંસ્થાઓ અને વ્યક્તિઓને આમંત્રણ આપ્યું છે. રાષ્ટ્રીય મહત્વના અન્ય ઘણા પ્રોજેક્ટની સાથે તેઓ પહેલને સમર્થન આપશે. રાજ્યોમાં આશરે 50 જેટલી હોસ્પિટલોની પસંદગી કરવામાં આવી છે જ્યાં મહત્તમ સંખ્યામાં કોવિડ-19 કેસ નોંધાયા છે.

મેડિકએબ હોસ્પિટલો (MediCAB Hospitals)

- MediCAB હોસ્પિટલો મોડ્યુલસ હાઉસિંગ (Modulus Housing) દ્વારા વિકસાવવામાં આવી છે જે IIT-M માં સ્ટાર્ટ અપ ઈનક્યુબેટ છે. તે 3 અઠવાડિયામાં 100 બેડની વિસ્તરણ સુવિધા તૈયાર કરી શકશે. મેડિકએબ હોસ્પિટલો સઘન સંભાળ એકમો (ICU) ના સમર્પિત ક્ષેત્ર સાથે બનાવવામાં આવી છે જે બહુવિધ જીવન સહાયક ઉપકરણો અને તબીબી ઉપકરણોને સમાવી શકે છે. આ પોર્ટેબલ હોસ્પિટલોમાં આશરે 25 વર્ષનું ટકાઉપણું (durability) છે.

IMD એ વર્લ્ડ કોમ્પિટિવનેસ ઈન્ડેક્સ (World Competitiveness Index) બહાર પાડ્યો

- Institute for Management Development (IMD) દ્વારા વિશ્વ સ્પર્ધાત્મકતા સૂચકાંક (World Competitiveness Index) નું સંકલન કરવામાં આવ્યું છે જે વિશ્વભરના અર્થતંત્ર પર COVID-19 ના પ્રભાવની તપાસ કરે છે.
- આ સૂચકાંકમાં ભારત 64 દેશોમાંથી 43 માં ક્રમે છે.
- સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ આ યાદીમાં પ્રથમ ક્રમે છે, ત્યારબાદ સ્વીડન, ડેનમાર્ક, નેધરલેન્ડ અને સિંગાપોર છે.
- તાઈવાન 8 માં ક્રમે છે, જે 33 વર્ષમાં પ્રથમ વખત ટોપ-10 માં પહોંચ્યું છે.
- UAE 9 માં ક્રમે છે અને US 10 માં ક્રમે છે.
- એશિયન અર્થવ્યવસ્થામાં ટોચનું સ્થાન સિંગાપોર (5 માં), હોંગકોંગ (7 માં), તાઈવાન (8 માં) અને ચીન (16 માં) નું છે.

Back to basics : IMD World Competitiveness**Ranking**

- આ સૂચકાંકમાં 64 અર્થવ્યવસ્થા છે અને કોઈ પણ દેશ તેના લોકોની સમૃદ્ધિને પ્રોત્સાહન આપે છે તેટલા માપે છે. અધિકારીઓના ડેટા અને સર્વેક્ષણના જવાબો દ્વારા દેશોની સુખાકારીને માપીને 33 વર્ષ પહેલાં સૂચકાંક દેશોને રેન્કિંગની શરૂઆત કરી હતી. તે IMD World Competitiveness Center દ્વારા જારી કરવામાં આવે છે.

બ્રિક્સ રાષ્ટ્ર

- ચીન (16 માં) પછી ભારત બ્રિક્સમાં બીજા સ્થાને છે. ત્યારબાદ ભારત રશિયા (45 માં), બ્રાઝિલ (57 માં) અને દક્ષિણ આફ્રિકા (62 માં) પછી છે.

ભારતનો ક્રમ કેવી રીતે સુધર્યો?

- COVID-19 રોગચાળા વચ્ચે પ્રમાણમાં સ્થિર જાહેર નાણાકીય સ્થિતિને કારણે ભારતે સરકારની કાર્યક્ષમતાના પરિબળમાં (government efficiency factor) સુધારો નોંધાવ્યો છે. આ અહેવાલ મુજબ, નવીનતા, કલ્યાણકારી લાભ અને નેતૃત્વ, ડિજિટાઈઝેશનમાં રોકાણથી દેશોને ઉચ્ચ ક્રમાંકિત કરવામાં મદદ મળી છે.

Global Peace Index 2021

- Global Peace Index (GPI) ની 15 મી આવૃત્તિ તાજેતરમાં Institute for Economics and Peace (IEP) સિડની દ્વારા બહાર પાડવામાં આવી હતી.
- GPI વૈશ્વિક શાંતિનું વિશ્વનું અગ્રગણ્ય પગલું છે.
- સૂચકાંકમાં શાંતિના તેમના સ્તરે 163 સ્વતંત્ર દેશો અને પ્રદેશો છે.
- આ અહેવાલમાં શાંતિના વલણો, તેના આર્થિક મૂલ્ય પર એક વ્યાપક ડેટા-આધારિત વિશ્લેષણ પ્રદાન કરવામાં આવ્યું છે અને શાંતિપૂર્ણ સમાજોના વિકાસ માટે ભલામણો કરવામાં આવી છે.

Back to basics : રેન્કિંગ

- આઈસલેન્ડ 2008 પછીનો વિશ્વનો સૌથી શાંત દેશ છે.
- આઈસલેન્ડ ડેનમાર્ક, ન્યુઝિલેન્ડ, પોર્ટુગલ અને સ્લોવેનિયા જેવા અન્ય દેશો ખૂબ શાંતિપૂર્ણ છે.
- અફઘાનિસ્તાન ફરીથી સતત ચોથા વર્ષ માટે સૌથી ઓછો શાંતિપૂર્ણ દેશ છે.
- તે પછી યમન, સીરિયા, દક્ષિણ સુદાન અને ઈરાક આવે છે.

ભારત અને તેના પડોશીઓ

- ગયા વર્ષના રેન્કિંગમાં ભારત બે સ્થાનનો કૂદકો લગાવી ચૂક્યો છે. તે 135 મો સૌથી શાંત દેશ બન્યો છે, જ્યારે દક્ષિણ એશિયા ક્ષેત્રનો 5 મો શાંતિપૂર્ણ દેશ છે.
- ભૂટાન અને નેપાળ આ ક્ષેત્રમાં પ્રથમ અને બીજા સ્થાને શાંતિપૂર્ણ છે.
- બાંગ્લાદેશ વિશ્વના 163 દેશોમાંથી 91 ક્રમે છે જ્યારે દક્ષિણ એશિયા ત્રીજા ક્રમે છે.
- શ્રીલંકા 95 માં શાંતિપૂર્ણ દેશ બનવા માટે 19 માં સ્થાન પર આવી ગયું છે, જ્યારે તે દક્ષિણ એશિયાના ક્ષેત્રમાં ચોથા ક્રમે છે.
- પાકિસ્તાને વૈશ્વિક સ્તરે 150 મા રેન્ક મેળવ્યો.

ભારતના મહાન રમતવીર મિલ્ખા સિંહનું અવસાન

- ભારતીય રમતગમતના ઇતિહાસમાં શ્રેષ્ઠ ખેલાડીઓમાં ના એક, મિલ્ખા સિંહનું 91 વર્ષની વયે અવસાન થયું છે. તે લાંબા સમયથી કોવિડ-19 થી પીડિત હતા. નોંધપાત્ર વાત એ છે કે તેમની પત્ની નિર્મલ કૌરનું પણ થોડા દિવસો પહેલા કોવિડ-19 ને કારણે અવસાન થયું હતું.

Back to basics : મિલ્ખા સિંહ

- મિલ્ખા સિંહને 'ધ ફ્લાઈંગ શીખ' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. તેનો જન્મ 20 નવેમ્બર 1929 ના રોજ પંજાબના ગોવિંદપુરામાં થયો હતો. દેશના ભાગલા વખતે થયેલી હિંસામાં મિલ્ખા સિંહના આઠ ભાઈઓ અને બહેનો માર્યા ગયા હતા. બાદમાં તેઓ 1951 માં ભારતીય સૈન્યમાં જોડાયા. સેનામાં ફરજ બજાવતી વખતે એથ્લેટિક્સમાં તેમનો પરિચય થયો.
- મિલ્ખાસિંહે 1956 માં મેલબોર્ન ઓલિમ્પિક્સમાં 200મીટર અને 400 મીટર રેસમાં ભારતનું પ્રતિનિધિત્વ કર્યું હતું, પરંતુ તે સ્પર્ધામાં અનુભવ ન હોવાને કારણે તે ખાસ કંઈ કરી શક્યો નહીં.
- 1958 માં, તેણે નેશનલ ગેમ્સમાં 200 મીટર અને 400 મીટર માં રેકોર્ડ બનાવ્યો. બાદમાં એશિયન ગેમ્સમાં તે જ ઈવેન્ટમાં તેણે ગોલ્ડ મેડલ જીત્યા હતા. 1958 માં તેણે કોમનવેલ્થ ગેમ્સમાં 400 મીટરની દોડમાં ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો હતો. તેમણે જકાર્તામાં 1962 ના એશિયન ગેમ્સમાં 400 મીટર અને 4 × 400 મીટર રિલેમાં પણ ગોલ્ડ મેડલ જીત્યા હતા.
- 1958 માં તેમને પદ્મશ્રીથી નવાજવામાં આવ્યા હતા. તેમના જીવન પર 'ભાગ મિલ્ખા ભાગ' નામની ફિલ્મ પણ બનાવવામાં આવી છે. મિલ્ખા સિંહનો પુત્ર જીવ મિલ્ખા સિંહ સ્ટાર ગોલ્ફર છે.

ભારતનું વિદેશી વિનિમય ભંડાર (India's Forex Reserve) 608.081 અબજ ડોલરના રેકોર્ડ સ્તરે પહોંચ્યું

- 11 જૂન, 2021 ના રોજ પૂરા થયેલા સપ્તાહ દરમિયાન ભારતના વિદેશી વિનિમય ભંડારમાં 3.074 અબજ ડોલરનો સર્વાધિક ઉચ્ચતમ 608.081 અબજ ડોલર થયો. વિશ્વના સૌથી વધુ (all-time high) વિદેશી વિનિમય ભંડાર ધરાવતા દેશોની યાદીમાં ભારત ચોથા ક્રમે છે, આ યાદીમાં ચીન પ્રથમ સ્થાને છે.

Back to basics : વિદેશી વિનિમય અનામત

- ફોરેક્સ અનામત અથવા અનામતના અનામત પણ કહેવામાં આવે છે, ચુકવણીની સંતુલનમાં વિદેશી વિનિમય અનામતને 'અનામત સંપત્તિ' કહેવામાં આવે છે અને તે મૂડી ખાતામાં રાખવામાં આવે છે. દેશના આંતરરાષ્ટ્રીય રોકાણોની સ્થિતિનો આ એક મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે. તેમાં ફક્ત વિદેશી રૂપિયા, વિદેશી બેંકોમાં થાપણો, વિદેશી ટ્રેઝરી બિલ અને ટૂંકા ગાળાની અથવા લાંબા ગાળાની સરકારી સંપત્તિઓ શામેલ હોવા જોઈએ, પરંતુ તેમાં ખાસ ડ્રોઈંગ રાઈટ્સ, સોનાનો ભંડાર અને આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય ભંડોળની અનામત સ્થિતિઓ શામેલ છે. તેને ઓફિશિયલ ઈન્ટરનેશનલ રિઝર્વ અથવા આંતરરાષ્ટ્રીય અનામત કહેવું વધુ યોગ્ય છે.

- > 11 જૂન, 2021 ના રોજ, ફોરેક્સ અનામત
- > વિદેશી ચલણ સંપત્તિ (FCA): 563.457 અબજ
- > ગોલ્ડ રિઝર્વ: 38.101 અબજ
- > IMF સાથે SDR: 1.512 અબજ
- > IMF સાથે અનામત સ્થિતિ: 5.011 અબજ

19 જૂન: વિશ્વ સીકલ સેલ જાગૃતિ દિવસ (World Sickle Cell Awareness Day)

- > વિશ્વ સીકલ સેલ દિવસ દર વર્ષે 19 જૂને મનાવવામાં આવે છે. સિકલ સેલ રોગને જાહેર આરોગ્યની સમસ્યા તરીકે માન્યતા આપવા માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્રની મહાસભાએ 22 ડિસેમ્બર, 2008 ના રોજ એક ઠરાવ અપનાવ્યો.
- > તે આનુવંશિક રોગ છે જેમાં લાલ રક્તકણો ગોળાકારને બદલે સિકલ (sickle) આકારના હોય છે. આ રોગથી પીડિત વ્યક્તિને વારંવાર લોહી ચઢાવવાની જરૂર રહે છે. આ રોગના લક્ષણો નીચે મુજબ છે.
- > હાંફ ચઢવી
- > નબળા પ્રતિરક્ષા
- > વારંવાર ચેપ
- > શરીરની નીચી વૃદ્ધિ
- > જોવામાં મુશ્કેલી
- > હાથ અને પગમાં સોજો

Back to basics : સિકલ સેલ ડિસીઝ (Sickle Cell Disease – SCD) શું છે?

- > SCD એ સૌથી સામાન્ય વારસાગત (inherited) રક્ત વિકાર અથવા આનુવંશિક લાલ બ્લડ સેલ ડિસઓર્ડર છે. સિકલ સેલ ડિસઓર્ડર ધરાવતા લોકોમાં પૂરતા સ્વસ્થ લાલ રક્તકણો હોતા નથી જે આખા શરીરમાં ઓક્સિજન વહન કરે છે. તે ભારતમાં ઘણા આદિવાસી વસ્તી જૂથોમાં વ્યાપક છે. ભારતમાં SCD માંથી અનેક ખર્ચ-અસરકારક દબલથી રોગિતા અને મૃત્યુદરમાં ઘટાડો થયો છે. જો કે, આદિજાતિ વિસ્તારોમાં SCD ની સંભાળની મર્યાદા મર્યાદિત છે. SCD મુખ્યત્વે ઝારખંડ, મધ્ય પ્રદેશ, મહારાષ્ટ્ર, છત્તીસગઢ, પશ્ચિમ ઓડિશા, પૂર્વીય ગુજરાત અને ઉત્તરી તામિલનાડુ અને કેરળ ની નીલગિરિ પર્વતોમાં પ્રચલિત છે.

ઈન્ડિયા પોસ્ટ ‘Special Cancellation’ જારી કરશે

- > ઈન્ડિયા પોસ્ટ 21 મી જૂન, 2021 ના રોજ આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ (International Yoga Day) નિમિત્તે દિવસના સારને મેળવવા માટે ‘Special Cancellation’ રજૂ કરશે. 7મા આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસની ઉજવણી માટે આ એક અનોખી પહેલ છે.

- > યોગ અને આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ એ વર્ષોથી ટપાલ ટિકિટ સંગ્રહ માટે લોકપ્રિય થીમ છે.
- > આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ નિમિત્તે પોસ્ટલ વિભાગે 2015 માં બે યાદગાર ટપાલ ટિકિટો અને એક નાના પત્રિકાઓનો સમૂહ રજૂ કર્યો હતો.
- > વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ યોગના બીજા આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ નિમિત્તે સૂર્ય નમસ્કાર પર સ્મારક ટપાલ ટિકિટોનો સમૂહ રજૂ કર્યો.
- > યુનાઈટેડ નેશન્સ પોસ્ટલ એડમિનિસ્ટ્રેશન (UNPA) એ 2016 માં ન્યૂ યોર્કમાં દિવસની ઉજવણી માટે 10 યોગ મુદ્રાઓ દર્શાવતા સ્ટેમ્પ્સનો સમૂહ જારી કર્યો હતો.

પોસ્ટ ઓફિસો દ્વારા પ્રવૃત્તિઓ

- > બુક કરાવવાના મેઈલ પર દિલ્હીની તમામ પોસ્ટ ઓફિસો ‘Be with Yoga, Be at Home’ સંદેશ પેસ્ટ કરી રહી છે. દિલ્હીની 60 પોસ્ટ ઓફિસમાં પોસ્ટ ઓફિસના મુલાકાતીઓમાં યોગને પ્રોત્સાહન આપવા માટે વીડિયો પણ ચલાવવામાં આવી રહ્યો છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ (International Yoga Day)

- > આ દિવસ 2015 થી 21 જૂન વાર્ષિક ઉજવવામાં આવે છે. તેની સ્થાપના યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલીમાં 2014 માં કરવામાં આવી હતી.

Back to basics : ઈન્ડિયા પોસ્ટ (India Post)

- > ઈન્ડિયા પોસ્ટ, અગાઉ પોસ્ટલ વિભાગ તરીકે જાણીતી હતી, તે ભારત સરકાર દ્વારા સંચાલિત પોસ્ટલ સિસ્ટમ છે. તે સંચાર મંત્રાલયના અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ કાર્ય કરે છે. વોરન હેસ્ટિંગ્સે બ્રિટીશ ભારતમાં ટપાલ સેવાની શરૂઆત 1788 માં ‘કંપની મેઈલ’ નામથી કરી હતી. લોર્ડ ડાલહૌસિએ તેને 1854 માં ‘કાઉન’ અંતર્ગત સેવામાં ફેરવી હતી.

વિશ્વનો ત્રીજો સૌથી મોટો હીરો મળ્યો

- > દેબસ્વાના ડાયમંડ કંપની (Debswana Diamond Company) એ બોત્સ્વાનાની જવાંગ ખાણ ખાતે વિશ્વનો ત્રીજો સૌથી મોટો હીરો શોધી કાઢ્યો છે.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > બોત્સ્વાના આફ્રિકાના હીરાનું સૌથી મોટું ઉત્પાદક હોવાનું કહેવાય છે.
- > 1,098 કેરેટ વજનવાળા હીરાની શોધ થઈ અને રાષ્ટ્રપતિ મોકગ્વેત્સી મસીસી (Mokgweetsi Masisi) ને રજૂ કરાઈ.
- > તેનું વજન વિશ્વના બીજા સૌથી મોટા, 1,109-કેરેટ લેસેડી લા રોનાથી (Lesedi la Rona), જે 2015 માં બોત્સ્વાનામાં

મળી આવ્યું હતું, અને વિશ્વના સૌથી મોટા, 3,106 કેરેટ કુલિનાન (Cullinan) હીરા જે 1905 માં દક્ષિણ આફ્રિકામાં મળી આવ્યું હતું.

- > તેનો અંતિમ ભાવનો અંદાજ હજી જાહેર કરવામાં આવ્યો નથી.
- > 1,109 કેરેટ લેસીડી લા રોના હીરા, વિશ્વનો બીજો સૌથી મોટો, 53 મિલિયનમાં વેચાયો છે.

ત્રીજો સૌથી મોટો હીરા

- > આ હીરા 73 mm લાંબો, 52 mm પહોળો અને 27 mm જાડો છે. તેનું નામકરણ હજી બાકી છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > COVID-19 રોગચાળા વચ્ચે ડેબસ્વાના કંપનીના ઉત્પાદનમાં 29% અને વેચાણમાં 30% ઘટાડો જોવા મળ્યો હતો. આમ, ત્રીજા સૌથી મોટા હીરાની શોધ એકદમ મહત્વપૂર્ણ બની જાય છે.

દેબસ્વાના ડાયમંડ કંપની વિશે

- > તે વૈશ્વિક ડાયમંડ જાઇન્ટ ડી બીઅર્સ (De Beers) અને સરકાર વચ્ચેનું સંયુક્ત સાહસ છે. હીરાના વેચાણથી દેબસ્વાના દ્વારા મેળવેલી 80% આવક રોયલ્ટી, ડિવિડન્ડ અને ટેક્સ દ્વારા સરકારને જાય છે.

શાળા-બહારના બાળકોના ડેટા સંગ્રહ માટે ઓનલાઇન મોડ્યુલ

- > તાજેતરમાં શિક્ષણ મંત્રાલયે દરેક રાજ્ય / કેન્દ્રશાસિત કેન્દ્ર દ્વારા ઓળખાતા શાળા-બહારના બાળકો (COVID-19 રોગચાળાને લીધે) ના ડેટા કમ્પાઇલ કરવા માટે એક ઓનલાઇન મોડ્યુલ બનાવ્યું છે.
- > એકત્રિત કરેલા ડેટાને સમાગરા શિક્ષા યોજનાના PRABANDH પોર્ટલ પર વિશેષ તાલીમ કેન્દ્રો સાથે મેપ કરવામાં આવશે.

મોડ્યુલોની દ્રષ્ટિએ

- > મોડ્યુલ દ્વારા, સરકાર 6-14 વર્ષની વય જૂથના બાળકો અને સામાજિક અને આર્થિક રીતે વંચિત જૂથોના બાળકોને યોગ્ય વય પ્રવેશની સુવિધા આપશે.
- > આ ઉપરાંત, સત્ર 2021-22 માં પ્રથમ વખત 16-18 વર્ષની વય જૂથના શાળાના બાળકોને ખુલ્લા / અંતર શિક્ષણ મોડ દ્વારા તેમના શિક્ષણ ચાલુ રાખવા માટે નાણાકીય સહાય પૂરી પાડવામાં આવશે.

Back to Basics : PRABANDH પોર્ટલ સંદર્ભે

- > PRABANDH (પ્રોજેક્ટ મૂલ્યાંકન, અંદાજપત્ર, સિધ્ધિઓ અને ડેટા હેન્ડલિંગ સિસ્ટમ) કાર્યક્ષમતા વધારવા અને શાળા શિક્ષણ માટે કેન્દ્રિય પ્રાયોજિત એકીકૃત યોજના સમાગરા શિક્ષાના અમલીકરણ માટે ટેકનોલોજીનો લાભ આપવા માટેનું એક પગલું છે.
- > આ મંજૂરી, પ્રકાશનો, નાણાકીય સ્થિતિના સંદર્ભમાં સિસ્ટમમાં પારદર્શિતા અને ચોકસાઈ માટે છે.
- > તે અમલીકરણ માટે નાણાંની વાસ્તવિક આવશ્યકતાના વધુ સચોટ આકારણીને સક્ષમ કરવા નાણાકીય વ્યવસ્થાપન પ્રણાલીને સુવ્યવસ્થિત પણ કરે છે.

સમગ્ર શિક્ષા (Samagra Shiksha)

- મુખ્ય જોગવાઈઓ:
 - > પૂર્વ શાળાથી લઈને બારમા ધોરણ સુધીના શિક્ષણના તમામ સ્તરે સમાવિષ્ટ અને સમાન ગુણવત્તાવાળા શિક્ષણની ખાતરી કરવા માટે સમગ્ર શિક્ષા એક સામૂહિક યોજના છે.
 - > તે સર્વ શિક્ષા અભિયાન (SSA), રાષ્ટ્રીય માધ્યમિક શિક્ષા અભિયાન (RMSA) અને શિક્ષક શિક્ષણ (TE) ની ત્રણ યોજનાઓનો સમાવેશ કરે છે.
 - > શિક્ષક અને તકનીકી – અંગ્રેજીના T શબ્દને એકીકૃત કરીને તમામ સ્તરે ગુણવત્તામાં સુધારો કરવાનો આ યોજનાનું કેન્દ્ર છે.

દ્રષ્ટિ

- > તે શિક્ષણ માટે સસ્તેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ (SDG) ને પૂર્ણ કરે છે, એટલે કે SDG4 (સર્વસામાન્ય અને યોગ્ય ગુણવત્તાવાળા શિક્ષણની ખાતરી અને બધા માટે આજીવન તકો પ્રોત્સાહન).
- > તેનો ઉદ્દેશ રાજ્યોને બાળકોના મફત અને ફરજિયાત શિક્ષણ અધિનિયમ (RTE) અધિનિયમ, 2009ના અમલીકરણમાં મદદ કરવાનો છે.
- > રાઈટ ટુ એજ્યુકેશન એક્ટ (RTE) એ ભારતના બંધારણની કલમ 21-એ હેઠળ મૂળભૂત અધિકાર છે.
- > આ કાયદો 6 થી 14 વર્ષની વય જૂથના દરેક બાળક માટે શિક્ષણને મૂળભૂત અધિકાર બનાવે છે અને પ્રાથમિક શાળાઓમાં લઘુત્તમ ધોરણોને સ્પષ્ટ કરે છે.
- નાણાકીય બંધારણ:
 - > આ યોજના કેન્દ્રિય પ્રાયોજિત યોજના તરીકે લાગુ કરવામાં આવી રહી છે.
 - > કેન્દ્ર અને રાજ્યો વચ્ચેની યોજના માટેની નાણાકીય પેટર્ન હાલમાં ઉત્તર પૂર્વી રાજ્યો અને હિમાલયના રાજ્યો માટે 90:10 અને અન્ય તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો (જ્યાં વિધાનસભા છે) માટે 60:40 ના ગુણોત્તરમાં છે.
 - > 100% કેન્દ્રિય પ્રદેશો માટે કેન્દ્રિય પ્રાયોજિત જેમાં વિધાનસભા નથી.

■ ડિજિટલ શિક્ષણ પર ભાર:

- > તે 5 વર્ષના સમયગાળા દરમિયાન તમામ માધ્યમિક શાળાઓમાં 'ઓપરેશન ડિજિટલ બોર્ડ' આગળ ધપાવશે, જે શિક્ષણમાં પરિવર્તન લાવશે અને ટેકનોલોજી આધારિત શિક્ષણ વર્ગખંડો અને પલટાવાળા વર્ગખંડો વગેરેને સક્ષમ બનાવશે.
- > UDISE + અને શગુન જેવી ડિજિટલ પહેલ મજબૂત બનાવવામાં આવશે.
- > આ ઉપરાંત, તે ઉચ્ચ પ્રાથમિકથી ઉચ્ચતર માધ્યમિક સ્તર સુધીની શાળાઓમાં ICT માળખાને મજબૂત બનાવશે.
- > ઓનલાઇન શિક્ષણ પ્રણાલીમાં સુધારણા માટેની અન્ય મહત્વપૂર્ણ યોજનાઓ

વડા પ્રધાનનો ઇ-વિદ્યા કાર્યક્રમ

- > ડિજિટલ / ઓનલાઇન શિક્ષણ માટે મલ્ટિમોડ એક્સેસ પ્રોગ્રામ તરીકે આ યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- > યંગ એસ્પાયરિંગ માઈન્ડ્સ (SWAYAM) માટે સક્રિય લર્નિંગ અભ્યાસ વેબસાઈટ્સ
- > તેનો ઉદ્દેશ એ સુનિશ્ચિત કરવાનો છે કે દેશના દરેક વિદ્યાર્થીને પોષણક્ષમ કિંમતે શ્રેષ્ઠ ગુણવત્તાવાળા ઉચ્ચ શિક્ષણની પ્રાપ્તિ થાય.

શાળા શિક્ષણ માટે એકીકૃત ઓનલાઇન જંકશન 'શગુન'

- > ભારત સરકાર અને તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં શાળા શિક્ષણ અને સાક્ષરતા વિભાગની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓથી સંબંધિત તમામ ઓનલાઇન પોર્ટલો અને વેબસાઈટ્સ માટે જંકશન બનાવીને શાળા શિક્ષણ પ્રણાલીમાં સુધારણા કરવા માટે એક વ્યાપક પહેલ છે.

શિક્ષણ માટે એકીકૃત જિલ્લા માહિતી પ્રણાલી (UDISE)

અને UDISE +

- > UDISE, પ્રારંભિક અને માધ્યમિક શિક્ષણ માટે 2012-13 માં શરૂ કરાયેલ, શાળા શિક્ષણ પરની સૌથી મોટી મેનેજમેન્ટ માહિતી સિસ્ટમમાંથી એક છે, જેમાં 1.5 મિલિયન શાળાઓ, 9.4 મિલિયન શિક્ષકો અને આશરે 250 મિલિયન બાળકોને આવરી લેવામાં આવે છે.
- > UDISE+, એ UDISE નું એક અપડેટ કરેલું અને સુધારેલું સંસ્કરણ છે.

નિષ્ઠા (NISHTHA): શિક્ષક તાલીમ કાર્યક્રમ

- > એકીકૃત શિક્ષક તાલીમ કાર્યક્રમ દ્વારા પ્રારંભિક સ્તરે શીખવાના પરિણામોને સુધારવાનો હેતુ છે.

શિક્ષણ ગુણવત્તા અપગ્રેડેશન અને સમાવિષ્ટ પ્રોગ્રામ (EQUIP)

- > પાંચ વર્ષ (2019-2024) માં શિક્ષણ ક્ષેત્રે વ્યૂહાત્મક હસ્તક્ષેપો લાગુ કરીને ભારતની ઉચ્ચ શિક્ષણ પ્રણાલીમાં પરિવર્તન લાવવાના ઉદ્દેશ સાથેની આ પાંચ વર્ષની યોજના છે.

- > આગળ, ઉચ્ચ શિક્ષણમાં પ્રવેશ, સમાવેશ, ગુણવત્તા, શ્રેષ્ઠતા અને રોજગાર વધારવાનાં સિદ્ધાંતો પર આગળ વધવાની તૈયારી છે.

■ રાષ્ટ્રીય ઉચ્ચતર શિક્ષણ અભિયાન (RUSA):

- > તે દેશભરની ઉચ્ચ શિક્ષણ સંસ્થાઓને વ્યૂહાત્મક ધિરાણ પૂરા પાડવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે ઓક્ટોબર 2013 માં શરૂ કરવામાં આવેલી કેન્દ્રિય પ્રાયોજિત યોજના છે.

યુદ્ધ ઇતિહાસના વર્ગીકરણ પર નીતિ

- > કેન્દ્રીય સંરક્ષણ પ્રધાને સંગ્રહ અને સંરક્ષણ મંત્રાલય (MoD) ના ઓપરેશનલ ઇતિહાસના સંગ્રહ, અવર્ગીકરણ (Declassification), સંકલન અને પ્રકાશન પરની નીતિને મંજૂરી આપી દીધી છે.

સત્તાવાર રેકોર્ડ

- > યુદ્ધ અને ઓપરેશન ઇતિહાસનું સમયસર પ્રકાશન સામાન્ય લોકોને ઘટનાઓની સચોટ હિસાબ આપશે, શૈક્ષણિક સંશોધન માટે અધિકૃત સામગ્રી પ્રદાન કરશે અને પાયાવિહોણા અફવાઓને અટકાવશે.
- > કોઈપણ યુદ્ધ અને ઓપરેશનથી શીખ્યા પાઠનું વિશ્લેષણ કરવા અને ભાવિ ભૂલોને રોકવા માટે. સુબ્રહ્મણ્યમની અધ્યક્ષતાવાળી કારગિલ સમીક્ષા સમિતિ (2019) એ સ્પષ્ટ નીતિ સાથે યુદ્ધ ઇતિહાસ લખવાની જરૂરિયાતની ભલામણ કરી હતી.
- > કારગિલ સંઘર્ષ પછી રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા અંગેના જૂથ મંત્રીઓ (2001) ની ભલામણોમાં પણ સત્તાવાર યુદ્ધ ઇતિહાસની ઇચ્છનીયતાનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો.

Back to Basics: નીતિ જોગવાઈઓ

- > રેકોર્ડ્સના સ્થાનાંતરણ: સંરક્ષણ મંત્રાલય હેઠળની દરેક સંસ્થાને વિવિધ યુદ્ધ ડાયરી, એક્શન લેટર્સ અને વિવિધ યુદ્ધ ડાયરી અને ઓપરેશનલ રેકોર્ડ્સ, ત્રણેય સેવાઓ (આર્મી, વાયુસેના અને નૌકાદળ), એકીકૃત સંરક્ષણ કર્મચારી, આસામ રાઈફલ્સ અને કોસ્ટગાર્ડ વગેરે ઓપરેશન રેકોર્ડ બુક વગેરેને યોગ્ય જાળવણી, આર્કાઈવલ અને હિસ્ટ્રોગ્રાફી માટે ઇતિહાસ વિભાગ, સંરક્ષણ મંત્રાલયમાં ટ્રાન્સફર કરવા પડશે.
- > ઇતિહાસ વિભાગ યુદ્ધ અને ઓપરેશનલ ઇતિહાસના સંકલન, મંજૂરી અને પ્રકાશન દરમિયાન વિવિધ વિભાગો સાથે સંકલન માટે જવાબદાર રહેશે.
- > સમિતિનું ગઠન: આ નીતિમાં સંયુક્ત સચિવ, સંરક્ષણ મંત્રાલયની અધ્યક્ષતા હેઠળની સમિતિની રચના અને સંરક્ષણ મંત્રાલયની રચના માટે જોગવાઈ મુજબ, ત્રણ સેવાઓ, વિદેશ મંત્રાલય (MEA), મંત્રાલયની જરૂરિયાત મુજબ સંરક્ષણની જોગવાઈ છે. ગૃહ બાબતો (MHA) અને અન્ય સંગઠનોના પ્રતિનિધિઓ તેમજ દેશના અગ્રણી લશ્કરી ઇતિહાસકારો પણ સામેલ થઈ શકે છે.

- > સમયરેખાઓ: આ નીતિ યુદ્ધ અને ઓપરેશન ઇતિહાસના સંકલન અને પ્રકાશન માટે સ્પષ્ટ સમયરેખાઓ નિર્ધારિત કરે છે.
- > યુદ્ધ અને કામગીરી પૂર્ણ થયાના બે વર્ષમાં સમિતિની રચના કરવી આવશ્યક છે.
- > તે પછી, રેકોર્ડ સંગ્રહ અને સંકલન આગામી ત્રણ વર્ષમાં પૂર્ણ થવું જોઈએ અને તે જ સંબંધિત તમામ હોદ્દાદારોને મોકલવું જોઈએ.
- > નીતિ મુજબ, 25 વર્ષમાં તમામ રેકોર્ડ સામાન્ય રીતે ઘડવામાં આવશે.
- > આર્કાઇવલ નિષ્ણાતો દ્વારા 25 વર્ષથી વધુના રેકોર્ડ્સનું મૂલ્યાંકન કરવું જોઈએ અને યુદ્ધ / કામગીરીના ઇતિહાસની રચના કર્યા પછી, તેઓને ભારતના રાષ્ટ્રીય આર્કાઇવ્સમાં સ્થાનાંતરિત કરવી જોઈએ.
- > રેકોર્ડ્સના વર્ગીકરણ માટેની જવાબદારી: રેકોર્ડ્સના વર્ગીકરણ (Declassification)ની જવાબદારી પબ્લિક રેકોર્ડ્સ એક્ટ 1993 અને પબ્લિક રેકોર્ડ્સ નિયમો 1997 માં ઉલ્લેખિત સંસ્થાઓને સોંપવામાં આવી છે.
- > આંતરિક ઉપયોગ: યુદ્ધ અને કામગીરી સાથે સંકળાયેલ ઇતિહાસનો ઉપયોગ ફક્ત પ્રથમ પાંચ વર્ષમાં જ આંતરિક ઉપયોગ માટે કરવામાં આવશે અને તે પછી સમિતિ આ વિષયની સંવેદનશીલતાને ધ્યાનમાં રાખીને સંપૂર્ણ અથવા અંશે જાહેર કરવાનું નક્કી કરી શકે છે.
- જૂના યુદ્ધ દસ્તાવેજોનું વર્ગીકરણ:
 - > 1962 ના યુદ્ધ અને ઓપરેશન બ્લુસ્ટાર જેવા યુદ્ધો અને કામગીરીથી સંબંધિત દસ્તાવેજોનું વર્ગીકરણ (Declassification) સ્વચાલિત નથી, પરંતુ નવી નીતિ હેઠળ રચાયેલી સમિતિ દ્વારા આ મામલાની સંવેદનશીલતાના આધારે નિર્ણય લેવામાં આવશે.

સૌર ઉર્જા માટે શ્રીલંકાને લોન

- > તાજેતરમાં ભારતે સૌર ઉર્જા ક્ષેત્રના પ્રોજેક્ટ્સ માટે શ્રીલંકાને 100 મિલિયન યુએસ ડોલર લાઇન ઓફ ક્રેડિટ (LOC) આપવાના કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે. તે LOC ના 1.75% વ્યાજ દર પર 20 વર્ષના કાર્યકાળ માટે છે.
- > શ્રીલંકા સરકાર અને ભારતની નિકાસ-આયાત બેંક (EXIM) વચ્ચે આ કરાર પર હસ્તાક્ષર થયા હતા.
- > EXIM બેંક એ ભારત સરકારની સંપૂર્ણ માલિકીની એક વિશિષ્ટ નાણાકીય સંસ્થા છે.

Back to basics :લાઇન ઓફ ક્રેડિટ (Line of Credit-LOC)

- > LOC એક પ્રકારની 'સોફ્ટ લોન' (Soft Loan) છે જે એક દેશની સરકાર બીજા દેશની સરકારને રાહત વ્યાજ દરે આપે છે.

- > સામાન્ય રીતે LOC એવી શરતો સાથે જોડાયેલ હોય છે કે હુણ લેનારા દેશ ધિરાણ કરનાર દેશમાંથી કુલ LOC નો ચોક્કસ ભાગ આયાત કરશે. આ રીતે બંને દેશોને તેમના વેપાર અને રોકાણ સંબંધોને મજબૂત કરવાની તક મળે છે.

LOC નું મહત્વ

- > તે શ્રીલંકામાં સૌર ઉર્જા ક્ષેત્રના વિવિધ પ્રોજેક્ટ્સ, જેમ કે છત સોલર ફોટો-વોલ્ટેઇક સિસ્ટમ્સ જેવા કે ઘરો અને સરકારી ઇમારતો માટે નાણાકીય સહાય કરશે.
- > આમાંના કેટલાક પ્રોજેક્ટ્સની જાહેરાત માર્ચ 2018 માં દિલ્હીમાં આયોજિત આંતરરાષ્ટ્રીય સોલર એલાયન્સ (ISA) ની સ્થાપના પરિષદ દરમિયાન કરવામાં આવી હતી.

સૌર ઉર્જામાં વૈશ્વિક સહકાર માટેની ભારતની પહેલ

- આંતરરાષ્ટ્રીય સોલર એલાયન્સ (ISA):
 - > ભારતની પહેલ બાદ ISA ની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. ભારત અને ફ્રાંસ દ્વારા સંયુક્ત રીતે પેરિસમાં 30 નવેમ્બર, 2015 ના રોજ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આબોહવા પરિષદ દરમિયાન COP-21 થી અલગ કરીને શરૂ કરવામાં આવી હતી.
 - > ISA ની આંતરરાષ્ટ્રીય સ્ટીઅરિંગ કમિટીની પાંચમી બેઠકમાં 121 સંભવિત સભ્ય દેશોના પ્રતિનિધિઓ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા, જે કે કેન્સર અને મકર રાશિના વિષયમાં સંપૂર્ણ અથવા અંશત સ્થિત છે.
 - > 89 દેશોએ ISA ફેમવર્ક કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
 - > ISAની દ્રષ્ટિ વન સન, વન વર્લ્ડ, વન ગ્રીડ (OSOWOG) ને સક્ષમ કરવાની છે.

વન સન, વન વર્લ્ડ, વન ગ્રીડ (OSOWOG)

- > તે વૈશ્વિક સહકારની સુવિધા માટેના માળખા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે, પરસ્પર નવીનીકરણીય ઉર્જા સંસાધનો (મુખ્યત્વે સૌર ઉર્જા) નું વૈશ્વિક ઇકોસિસ્ટમ બનાવે છે, જે એકીકૃત વહેંચી શકાય.
- ભારતમાં સૌર ઉર્જાને પ્રોત્સાહન આપવાની યોજનાઓ:
 - > તાજેતરમાં ભારતે સોલર ઉર્જા જમાવટમાં ઇટાલીને પાછળથી આગળ વધીને વૈશ્વિક સ્તરે 5મો ક્રમ મેળવ્યો છે.
 - > રાષ્ટ્રીય સોલર મિશન (આબોહવા પરિવર્તન પર રાષ્ટ્રીય ક્રિયા યોજનાનો ભાગ): દેશભરમાં સૌર ઉર્જાની સ્થાપના માટેની નીતિપૂર્ણ પરિસ્થિતિઓ બનાવીને ભારતને સૌર ઉર્જામાં વૈશ્વિક નેતા તરીકે સ્થાપિત કરવાનો લક્ષ્ય છે.
 - > છત સોલાર યોજના: નવા અને નવીનીકરણીય ઉર્જા મંત્રાલયો ઘરોની છત પર સોલર પેનલ્સ લગાવીને સૌર ઉર્જા ઉત્પન્ન કરવા માટે ગ્રીડ કનેક્ટેડ રૂફટોપ સોલર યોજના (ફેઝ II) લાગુ કરી રહ્યા છે.
 - > ભારતમાં ઉચ્ચ કાર્યક્ષમતા સોલર પીવી મોડ્યુલોના ઉત્પાદનને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ઉત્પાદન આધારિત પ્રોત્સાહન યોજના (PLI).

- અલ્ટ્રા મેગા રિન્યુએબલ એનર્જી પાવર પાર્ક્સના વિકાસ માટેની યોજના: હાલની સોલર પાર્ક યોજના અંતર્ગત અલ્ટ્રા મેગા રિન્યુએબલ એનર્જી પાવર પાર્ક્સ (UMREPPs) વિકસાવવા માટેની આ યોજના છે.
- કિસાન ઉર્જા સુરક્ષા ઇવામ ઉત્થાન મહાભિયાન (KUSUM): આ યોજનામાં ગ્રીડ કનેક્ટેડ નવીનીકરણીય ઉર્જા પ્લાન્ટ્સ (0.5 - 2 મેગાવોટ) / સોલર વોટર પમ્પ્સ / ગ્રીડ કનેક્ટેડ કૃષિ પમ્પનો સમાવેશ થાય છે.
- રાષ્ટ્રીય પવન-સૌર સંકર નીતિ, 2018: આ નીતિનો મુખ્ય ઉદ્દેશ મોટી ગ્રીડથી જોડાયેલ વિન્ડ-સોલર ફોટો-વોલ્ટેઈક હાઈબ્રિડ સિસ્ટમોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે એક માળખું પ્રદાન કરવું છે.
- અટલ જયોતિ યોજના (AJAY): તે રાજ્યોમાં સોલાર સ્ટ્રીટ લાઈટિંગ (SSL) સિસ્ટમની સ્થાપના માટે સપ્ટેમ્બર 2016 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી જ્યાં 50% કરતા પણ ઓછા ઘરોમાં ગ્રીડ વીજળી છે (વસ્તી ગણતરી 2011 મુજબ).
- સૂર્યમિત્ર કૌશલ્ય વિકાસ કાર્યક્રમ: સૌર સ્થાપનોની સંભાળ રાખવા માટે ગ્રામીણ યુવાનોને કૌશલ્ય પ્રશિક્ષણ આપવું.

- માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલય (MIB) દ્વારા 900 થી વધુ ટેલિવિઝન ચેનલોને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.
- તાજેતરની સૂચના નોંધપાત્ર છે કારણ કે તે બ્રોડકાસ્ટર્સ અને તેમના સ્વ-નિયમનકારી સંસ્થાઓ પર જવાબદારી અને જવાબદારી મૂકતી વખતે ફરિયાદ નિવારણ માટે એક મજબૂત સંસ્થાકીય પદ્ધતિનો માર્ગ મોકળો કરે છે.
- તે OTT કંપનીઓ અને ડિજિટલ ન્યૂઝ પબ્લિશર્સને પણ ટેકવિઝનના સ્વ-નિયમનકારી તંત્ર દ્વારા લાગુ કરવામાં આવશે જેમ કે ઇન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી (ઇન્ટરમીડિયેટ ગાઈડલાઈન્સ અને ડિજિટલ મીડિયા આચારસંહિતા) નિયમો, 2021 ની કલ્પના કરવામાં આવી છે.

Back to basics : કેબલ ટેલિવિઝન નેટવર્ક અધિનિયમ, 1995

કેબલ ટેલિવિઝન નેટવર્કના નિયમોમાં ફેરફાર

- કેન્દ્ર સરકારે કેબલ ટેલિવિઝન નેટવર્ક્સ નિયમો, 1994 માં સુધારો કરીને એક જાહેરનામું બહાર પાડ્યું, જે નાગરિકોની ફરિયાદોના નિવારણ માટે વૈધાનિક પદ્ધતિની જોગવાઈ કરે છે.
- આ ફરિયાદો કેબલ ટેલિવિઝન નેટવર્ક એક્ટ, 1995 ની જોગવાઈઓ અનુસાર ટેલિવિઝન ચેનલો દ્વારા પ્રસારિત કરવામાં આવતી સામગ્રીને લગતી છે.
- સૂચના વિશે: આ સૂચનામાં કેબલ ટેલિવિઝન નેટવર્ક (સુધારા) નિયમો, 2021 જારી કરવામાં આવે છે.
- તે ત્રણ-સ્તરની ફરિયાદ નિવારણ મિકેનિઝમ પૂરી પાડે છે – બ્રોડકાસ્ટર્સ દ્વારા સ્વ-નિયમન, બ્રોડકાસ્ટર્સના સ્વ-નિયમન સંસ્થાઓ દ્વારા સ્વ-નિયમન અને કેન્દ્ર સરકારના સ્તરે આંતર-વિભાગીય સમિતિ દ્વારા નિરીક્ષણ.

કેબલ ટેલિવિઝન નેટવર્ક્સ (સુધારો) નિયમો, 2021 નું

મહત્વ

- ન્યૂઝ બ્રોડકાસ્ટર્સ સ્ટાન્ડર્ડ ઓથોરિટી (NBSA) અને બ્રોડકાસ્ટિંગ કન્ટેન્ટ ફરિયાદ ફરિયાદો કાઉન્સિલ (BCCC) જેવી વિવિધ સ્વ-નિયમનકારી સંસ્થાઓને કાનૂની માન્યતા મળશે.
- હાલના નિયમો હેઠળ, કાર્યક્રમ / જાહેરાત કોડ્સના ઉલ્લંઘન અંગે નાગરિકોની ફરિયાદોના નિવારણ માટે આંતર-મંત્રાલય સમિતિ દ્વારા એક સંસ્થાકીય પદ્ધતિ છે.
- વિવિધ પ્રસારણકર્તાઓએ ફરિયાદોના નિવારણ માટે તેમની પોતાની આંતરિક સ્વ-નિયમનકારી પદ્ધતિઓ વિકસાવી છે.

- હેતુ: આ અધિનિયમનો હેતુ કેબલ નેટવર્કની સામગ્રી અને ઓપરેશનને નિયંત્રિત કરવાનો છે. આ અધિનિયમ 'કેબલ ટેલિવિઝન નેટવર્ક્સના રેન્ડમ વિકાસ'ને નિયંત્રિત કરે છે.
- મહત્વપૂર્ણ જોગવાઈઓ:
 - કલમ 2: આ કાયદા હેઠળ, જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ, સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટ અને પોલીસ કમિશનર પ્રોગ્રામ કોડનું ઉલ્લંઘન ન કરે તેની ખાતરી કરવા માટે 'અધિકૃત અધિકારીઓ' છે.
 - કલમ 3: કોઈપણ વ્યક્તિ કેબલ ટેલિવિઝન નેટવર્ક ચલાવશે નહીં સિવાય કે તે આ કાયદા હેઠળ કેબલ ઓપરેટર તરીકે નોંધાયેલ ન હોય.
 - કલમ 4A: કેબલ ઓપરેટરોએ કોઈપણ ચેનલના પ્રોગ્રામોને એન્ક્રિપ્ટ કરેલા ફોર્મમાં ડિજિટલ એડ્રેસિબલ સિસ્ટમ દ્વારા પ્રસારિત કરવું ફરજિયાત છે, જ્યારે કેન્દ્ર દ્વારા આમ કરવાનું કહેવામાં આવે છે.
 - કલમ 16: આ કાયદાની કોઈપણ જોગવાઈનું ઉલ્લંઘન શિક્ષાત્મક રહેશે.
 - કલમ 19: અધિકૃત અધિકારીની પાસે જાહેર હિતમાં કેટલાક કાર્યક્રમોના પ્રસારણ પર પ્રતિબંધ મૂકવાની શક્તિ છે જો તે વિવિધ ધાર્મિક, વંશીય, ભાષાકીય અથવા પ્રાદેશિક જૂથો અથવા જાતિઓ અથવા સમુદાયો વચ્ચે દુશ્મનાવટ, નફરત અથવા દુષ્ટતાની ભાવનાઓને પ્રોત્સાહન આપે છે.
 - કલમ 20: સંસદમાં જાહેર હિતમાં કેબલ ટેલિવિઝન નેટવર્કના સંચાલન પર પ્રતિબંધ મૂકવાની શક્તિ છે.

યુવાનોની રોજગારીમાં સુધારો

- તાજેતરમાં શ્રમ અને રોજગાર મંત્રાલય અને યુનિસેફ દ્વારા ભારતમાં યુવાનો માટે રોજગારના પરિણામો સુધારવા માટે સ્ટેટમેન્ટ ઓફ ઇન્ટેન્ટ પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- 2011 ની વસ્તી ગણતરી મુજબ, ભારતમાં દરેક પાંચમો વ્યક્તિ યુવાન (15-24 વર્ષ) છે.

- > યુનિસેફ એ સંયુક્ત રાષ્ટ્ર (UN) નો એક વિશેષ પ્રોગ્રામ છે જે બાળકોના આરોગ્ય, પોષણ, શિક્ષણ અને સામાન્ય કલ્યાણમાં સુધારણા માટેના રાષ્ટ્રીય પ્રયત્નોને સમર્થન આપવા માટે સમર્પિત છે. 'સ્ટેટ ઓફ ધ વર્લ્ડ ચિલ્ડ્રન' એ યુનિસેફનો મુખ્ય અહેવાલ છે.

આ સહયોગનો હેતુ

- > તે પસંદ કરેલા રાજ્યોમાં બંને પક્ષોની હાલની મુખ્ય પ્રવાહોને લાભ આપવા માટે મંત્રાલય અને યુનિસેફ વચ્ચે સહયોગ માટે એક મંચ પૂરાવવા માગે છે.
- > તે સંવેદનશીલ વસ્તી પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને ભારતમાં કિશોરો અને યુવાનો માટે રોજગાર અને કૌશલ્ય પડકારોને પહોંચી વળવા મોટા પાયે ઉકેલોનું નિર્માણ અને અમલ કરશે.
- > આમાં ખાસ જરૂરિયાતોવાળા યુવાનો, યુવાની છોડવાની સંભાળ સંસ્થાઓ, સ્થળાંતર યુવક, બાળ મજૂરી, હિંસા, બાળલગ્ન અને તસ્કરીનો ભોગ બનેલા અને અન્ય કેસો સહિતના સંવેદનશીલ લોકોનો સમાવેશ થાય છે.

સહકારના ક્ષેત્રો

- > યુવાનોને રોજગારની તકો સાથે જોડવું.
- > જીવન કુશળતા, નાણાકીય કુશળતા, ડિજિટલ કુશળતા, વ્યવસાય કુશળતા વગેરે સહિત 21 મી સદીમાં યુવાનોની ઉત્કૃષ્ટ કુશળતા.
- > રાષ્ટ્રીય કારકિર્દી સેવા (NCS) ને મજબૂત બનાવવી.
- > સ્પોટ અવકાશ દ્વારા નોકરીની આગાહી કરવામાં સહાય માટે.
- > સીધા સંવાદને સમર્થન આપવું અને યુવાનો અને નીતિના હોદ્દેદારો વચ્ચે પ્રતિસાદ પદ્ધતિ સ્થાપિત કરવી.

Back to basics : રાષ્ટ્રીય કારકિર્દી સેવા (NCS)

- > ઈ-ગવર્નન્સ યોજનાના છત્ર હેઠળ વર્ષ 2015 માં તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.
- > તે એક સ્ટોપ સોલ્યુશન છે જે ભારતના નાગરિકોને રોજગાર અને કારકિર્દી સંબંધિત વિવિધ સેવાઓ પ્રદાન કરે છે.
- > નોડલ મંત્રાલય: શ્રમ અને રોજગાર મંત્રાલય.
- > ત્રણ સ્તંભો: NCS પ્રોજેક્ટ તેના ત્રણ આવશ્યક સ્તંભો દ્વારા આ દેશના લોકો સુધી પહોંચે છે.
- > ICT આધારિત પોર્ટલ જે NCS પોર્ટલ છે.
- > દેશભરમાં મોડેલ કારકિર્દી કેન્દ્રોની સ્થાપના.
- > રોજગાર વિનિમય દ્વારા તમામ રાજ્યો સાથે એકબીજા સાથે જોડાણ.

યુનિસેફ પહેલ (યુવા)

- > જનરેશન અનલિમિટેડ (India chapter of Generation Unlimited- GenU) યુવાનાં ભારત પ્રકરણની શરૂઆત વર્ષ 2018 માં થઈ હતી.

- > GenU એ વૈશ્વિક મલ્ટી-હિસ્સેદાર પ્લેટફોર્મ છે જેનો હેતુ શિક્ષણ અને અભ્યાસ દ્વારા ઉત્પાદક કાર્ય અને સક્રિય નાગરિકત્વ માટે યુવાનોને પરિવર્તન આપવાનું છે.

- વર્ષ 2030 સુધીમાં ભારતમાં યુવાનોનું લક્ષ્ય નીચેની બાબતોને સુનિશ્ચિત કરવાનું છે:

- > તેમની આકાંક્ષાઓ મુજબ 100 મિલિયન યુવાનોની સામાજિક-આર્થિક તકોનો માર્ગ મોકળો કરવો
- > ઉત્પાદક જીવન અને કાર્યના ભાવિ માટે સંબંધિત કુશળતા પ્રાપ્ત કરવા માટે 200 મિલિયન યુવાનોની સુવિધા.
- > યેનલમેકર્સ તરીકે 300 મિલિયન યુવાનો સાથે ભાગીદારી કરવા અને તેમની નેતાગીરીની સંભાવના વિકસાવવા.

યુવાનોની રોજગારી સુધારવા માટે અન્ય પહેલ

- > રાષ્ટ્રીય યુવા નીતિ –2014 એ ભારતના યુવાનો માટે એક સર્વગ્રાહી અભિગમ પ્રદાન કરે છે, જેનો ઉદ્દેશ યુવાનોને તેમની સંપૂર્ણ સંભાવનાની અનુભૂતિ માટે સશક્ત બનાવવાનો છે અને તેમના દ્વારા દેશને રાષ્ટ્રોમાં પોતાનું યોગ્ય સ્થાન પ્રાપ્ત કરવામાં સક્ષમ બનાવે છે.
- > પ્રધાનમંત્રી રોજગાર જનરેશન પ્રોગ્રામ (PMEGP): ગ્રામીણ અને શહેરી વિસ્તારોમાં સૂક્ષ્મ સાહસો સ્થાપના દ્વારા રોજગારની તકો ઉભી કરવા વર્ષ 2008 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. તે માઈક્રો, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગ મંત્રાલય દ્વારા સંચાલિત છે.
- > પ્રધાન મંત્રી મુદ્રા યોજના (PMMY): નોન-કોર્પોરેટ, નોન-ફાર્મ લઘુ / સૂક્ષ્મ ઉદ્યોગોને 10 લાખ સુધીની લોન આપવાના ઉદ્દેશથી 8 મી એપ્રિલ, 2015 ના રોજ તેની શરૂઆત કરવામાં આવી છે. તેનું ધ્યાન સ્વરોજગાર પર છે.
- > પ્રધાનમંત્રી રોજગાર પ્રોત્સાહન યોજના (PMRPY): શ્રમ અને રોજગાર મંત્રાલય દ્વારા રોજગાર પેદાને પ્રોત્સાહન આપવા પ્રોત્સાહિત કરવા માટે તે શ્રમ અને રોજગાર મંત્રાલય દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી છે. સરકાર 3 વર્ષથી તમામ ક્ષેત્રોના બધા પાત્ર નવા કર્મચારીઓના EPF અને EPS તરફ નિયોક્તાનું યોગદાન ચૂકવી રહી છે.
- > ગૃહ અને શહેરી મંત્રાલય દ્વારા સંચાલિત મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર ગેરંટી યોજના (મનરેગા), પં.દીન દયાળ ઉપાધ્યાય ગ્રામીણ કૌશલ્યા યોજના (DDU-GKY) અને દીનદયાળ અંત્યોદય યોજના- રાષ્ટ્રીય શહેરી આજીવિકા મિશન (DAY-NULM) જેવી યોજનાઓ પર જાહેર મામલામાં ખર્ચમાં વધારો થાય છે.
- > અન્ય મોટા કાર્યક્રમો કે જેમાં રોજગાર પેદા કરવાની સંભાવના છે તે છે: મેક ઈન ઈન્ડિયા, ડિજિટલ ઈન્ડિયા, સ્વચ્છ ભારત મિશન, સ્માર્ટ સિટી મિશન, નવીકરણ અને શહેરી પરિવર્તન માટે અટલ મિશન, બધા માટે મકાન, ઔદ્યોગિક કોરિડોર વગેરે.

ભારતમાં સીપ્લેન સેવાઓ માટે MOU

- બંદરો, શિપિંગ અને જળમાર્ગ મંત્રાલય અને નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલયે ભારતમાં દરિયાઈ પ્લેન સેવાઓના વિકાસ માટે સમજૂતી પત્ર (MoU) પર એક હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- કેવડિયા અને સાબરમતી રિવરફ્રન્ટ વચ્ચે ઓક્ટોબર 2020માં સાગરમાલા સી પ્લેનની સેવા અંતર્ગત ભારતની પ્રથમ સી પ્લેન સેવા અમદાવાદથી શરૂ કરવામાં આવી હતી.

સમજૂતી પત્ર (MoU) વિશે

- આ MoU દ્વારા ભારતના પ્રાદેશિક ક્ષેત્રમાં સી-પ્લેન સેવાઓના અ-સૂચિત/સૂચિત કામગીરીની કલ્પના કરવામાં આવી છે.
- નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલયની પહેલના RCA-ઉડાન (Regional Connectivity Scheme-Ude Desh Ka Aam Nagrik) ના ભાગ રૂપે સી પ્લેન સેવાઓનો વિકાસ કરવામાં આવશે.
- શિપિંગ મંત્રાલય, વોટરફ્રન્ટ એરોડ્રોમ અને અન્ય આવશ્યક ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરની ઓળખ અને વિકાસ કરશે.
- નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલય બિડિંગ પ્રક્રિયા દ્વારા સંભવિત એરલાઈન્સ ઓપરેટરોની પસંદગી કરશે. આમાં વહાણ મંત્રાલય દ્વારા ઓળખાતા સ્થાનો અને રૂટ્સનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવશે.

લાભ

- આ MoU થી ભારતમાં નવા જળ વિમાની મથકોના વિકાસને ઝડપી બનાવવામાં અને નવા દરિયાઈ માર્ગોના સંચાલનમાં મદદ મળશે.
- આનાથી દેશભરમાં સીમલેસ કનેક્ટીવિટીમાં દરિયાઈ પ્લેન દ્વારા ઈકો ફ્રેન્ડલી પરિવહનને પ્રોત્સાહન મળશે, પણ પર્યટન ઉદ્યોગને પણ વેગ મળશે.
- આનાથી સ્થાનિક કક્ષાએ પર્યટન અને હોટલના વ્યવસાયમાં વધારો થશે અને સ્થાનિક લોકોને રોજગાર પણ મળશે.
- જળ વિમાનમથકોની સ્થાપના સૂચિત સ્થળોએ હાલની સામાજિક માળખાકીય સુવિધાઓ (આરોગ્ય સંભાળ, શિક્ષણ, સમુદાય આવાસો વગેરે) ના સ્તરમાં વધારો કરવામાં ફાળો આપશે.

Back to basics : ઉડાન પ્લાન વિશે

- નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલય હેઠળ પ્રાદેશિક જોડાણ યોજના તરીકે વર્ષ 2016 માં 'ઉદ્દે દેશ કા આમ નાગરીક' (ઉડાન) યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- આ યોજનાનો ઉદ્દેશ પ્રાદેશિક માર્ગો પર આર્થિક રીતે સધ્ધર અને નફાકારક ફ્લાઈટ્સ રજૂ કરવાનો છે, જેથી નાના શહેરોમાં પણ સામાન્ય લોકો માટે સસ્તી ફ્લાઈટ્સ શરૂ કરી શકાય.

- આ યોજના હાલના એરસ્ટ્રક્ચર અને એરપોર્ટ્સના પુનરુત્થાન દ્વારા દેશના અનામત અને ઓછા વપરાશના હવાઈમથકોને કનેક્ટિવિટી પ્રદાન કરવાની કલ્પના કરે છે. આ યોજના 10 વર્ષના સમયગાળા માટે ચલાવવામાં આવશે.
- ઓછા ઉપયોગમાં આવતા એરપોર્ટ્સ તે છે જ્યાં એક દિવસમાં એકથી વધુ ફ્લાઈટ થતી નથી, જ્યારે બિન સેવારત એરપોર્ટ એવા હોય છે કે જ્યાં કોઈ ફ્લાઈટ ઉડતી નથી.
- પસંદ કરેલી એરલાઈન્સને કેન્દ્ર, રાજ્ય સરકારો અને વિમાનમથક સંચાલકો દ્વારા નાણાકીય અને અમૂલ્ય હવાઈમથકો પર સસ્તી ફ્લાઈટ્સ આપવા માટે નાણાકીય પ્રોત્સાહન આપવામાં આવે છે.

ઉડાન 4.1 વિશે

- ઉડાન 4.1 મુખ્યત્વે નાના એરપોર્ટ, ખાસ કરીને હેલિકોપ્ટર અને સી પ્લેન માર્ગોને જોડવા પર કેન્દ્રિત છે.
- સાગરમાલા એરલાઈન્સ અંતર્ગત કેટલાક નવા રૂટ સૂચવવામાં આવ્યા છે.

સાગરમાલા સીપ્લેન સેવાઓ

- તે બંદરો, શિપિંગ અને જળમાર્ગ મંત્રાલય હેઠળ એક મહત્વાકાંક્ષી પ્રોજેક્ટ છે.
- સંભવિત એરલાઈન ઓપરેટરો દ્વારા આ પ્રોજેક્ટ વિશેષ હેતુ વાહન (Special Purpose Vehicle- SPV) માળખા હેઠળ હાથ ધરવામાં આવી રહ્યો છે.
- આ પ્રોજેક્ટ સાગરમાલા ડેવલપમેન્ટ કંપની લિમિટેડ (Sagarmala Development Company Ltd-SDCL) દ્વારા લાગુ કરવામાં આવશે, જે બંદરો, વહાણ અને જળમાર્ગ મંત્રાલયના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળ છે.
- દૂરસ્થ સ્થળોએ કનેક્ટિવિટી અને સરળ પ્રવેશ પૂરો પાડવા માટે, SDCL દરિયાકાંઠાની કામગીરી શરૂ કરીને વિશાળ દરિયાકાંઠાનો અને ભારતભરની અનેક જળસંચય / નદીઓની સંભવિતતાઓનો લાભ લેવાની યોજનાઓ શોધી રહી છે.
- સીપ્લેન કામગીરી માટે અનેક સ્થળોની કલ્પના કરવામાં આવી છે. સી-પ્લેન્સ નજીકના જળ સંસ્થાઓ ટેક-ઓફ અને લેન્ડિંગ માટે ઉપયોગ કરશે, આમ આ સ્થળોને આર્થિક રીતે જોડવામાં આવશે કારણ કે સી પ્લેન કામગીરીમાં રનવે અને ટર્મિનલ ઈમારતો જેવા પરંપરાગત એરપોર્ટ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરની જરૂર નથી.
- આ રૂટ્સ સરકારની સબસિડીવાળી ઉડાન યોજના હેઠળ ચલાવી શકાય છે.

Project O2 for India

- સરકારના આચાર્ય વૈજ્ઞાનિક સલાહકારની કચેરીએ ઝિઓલાઈટ્સ (zeolites), કોમ્પ્રેશનું ઉત્પાદન અને નાના ઓક્સિજન પ્લાન્ટ્સ સ્થાપવા જેવા નિર્ણાયક કાયા માલની

સપ્લાય સુનિશ્ચિત કરવાના ઉદ્દેશથી 'Project O2 for India' શરૂ કર્યો છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > આ પ્રોજેક્ટ COVID-19 ની બીજી તરંગ પછી શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં દેશભરમાં તબીબી ઓક્સિજનની માંગમાં વધારો જોવા મળ્યો હતો. આમ, વર્તમાન માંગને પહોંચી વળવા માટે તબીબી ઓક્સિજનનું ઉત્પાદન કરવું તેમજ ભવિષ્યની જરૂરિયાતો માટે ઓક્સિજનનો પૂરતો પુરવઠો સુનિશ્ચિત કરવો મહત્વપૂર્ણ છે.

Project O2 for India

- > તબીબી ઓક્સિજનની વધતી માંગને પહોંચી વળવા ભારતની ક્ષમતા વધારવા માટે કાર્ય કરી રહેલા હોદ્દાદારોને સક્ષમ બનાવવા માટે આચાર્ય વૈજ્ઞાનિક સલાહકારની કચેરી દ્વારા આ પ્રોજેક્ટ શરૂ કરવામાં આવ્યો છે. આ પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત, ઓક્સિજનનું એક રાષ્ટ્રીય કન્સોર્ટિયમ (National Consortium of Oxygen) સ્થાપિત કરવામાં આવશે, જે ઝિઓલાઈટ્સ જેવા ક્રિટિકલ કાચા માલની પૂરતી રાષ્ટ્રીય કક્ષાની પુરવઠાને સક્ષમ બનાવશે. તે નાના ઓક્સિજન પ્લાન્ટ પણ સ્થાપિત કરશે, કોમ્પ્રેશરનું ઉત્પાદન કરશે અને ઓક્સિજન પ્લાન્ટ્સ, કોન્ટ્રેસ્ટર્સ અને વેન્ટિલેટર જેવા અંતિમ ઉત્પાદનોનું ઉત્પાદન કરશે. કન્સોર્ટિયમ તાત્કાલિક ટૂંકા ગાળાની રાહત આપવાની સાથે લાંબા ગાળે મેન્યુફેક્ચરિંગ ઈકોસિસ્ટમને મજબૂત બનાવવાનું કામ કરશે.

નિષ્ણાતોની સમિતિ (Committee of Experts)

- > ભારત આધારિત સ્ટાર્ટ-અપ્સ, ઉત્પાદકો અને માઈક્રો, સ્મોલ અને મીડિયમ એન્ટરપ્રાઈઝ (MSMEs) ના મહત્વના ઉપકરણો જેવા કે કોન્સેન્ટર્સ, ઓક્સિજન પ્લાન્ટ્સ અને વેન્ટિલેટરના મૂલ્યાંકન માટે નિષ્ણાતોની એક સમિતિની રચના કરવામાં આવી છે.

ઉત્પાદન અને પુરવઠા કન્સોર્ટિયમ (Manufacturing and Supply Consortium)

- > જેમાં ભારત ઈલેક્ટ્રોનિક્સ લિમિટેડ (BEL), ટાટા કન્સલ્ટિંગ એન્જિનિયર્સ (TCE), IIT કાનપુર, IIT દિલ્હી, IIT હૈદરાબાદ, IIT બોમ્બે અને 40 થી વધુ MSME શામેલ છે.

મેલેરિયા સામે લડવા માટે India Interagency Expert Committee on Malaria and Climate (IEC) ની રચના

- > ભારત હવામાન વિભાગ (IMD) અને ભારતીય તબીબી સંશોધન પરિષદ (ICMR) એ 'Malaria No More' સાથે ભાગીદારી કરી છે જે એક બિન-સરકારી સંસ્થા છે.

> IMD અને ICMRએ "Malaria No More" ના સહયોગથી ભારતમાં મેલેરિયાને નાબૂદ કરવા માટે આબોહવા આધારિત ઉકેલો શોધવા અને આગળ વધારવા માટે એક નિષ્ણાત સમિતિની શરૂઆત કરી છે.

- > આ સમિતિને 'India Interagency Expert Committee on Malaria and Climate (IEC)' કહેવાય છે.

Back to basics : IEC

- > IEC એ 'Forecasting Healthy Futures' તરીકે ઓળખાતી વૈશ્વિક પહેલનો એક ભાગ છે જે આરોગ્ય પરિણામોને સુધારવા માટે ડેટા-માહિતગાર વ્યૂહરચનાઓ અને નીતિઓ વિકસાવવા માગે છે. તે મેલેરિયા સામે લડવા માટે મોડેલોમાં સુધારો કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે. IEC માં આરોગ્ય, આબોહવા અને તકનીકી ક્ષેત્રના અગ્રણી નિષ્ણાતો અને સંશોધનકારોનો સમાવેશ કરવામાં આવશે. તેઓ અત્યાધુનિક હવામાન આધારિત મેલેરિયા આગાહી ટૂલ્સને નિર્ધારિત કરવામાં અને સંચાલિત કરવામાં મદદ કરશે. આ સાધનો 2030 સુધીમાં મેલેરિયાને દૂર કરવાના ભારતના લક્ષ્ય તરફ પ્રગતિને આગળ વધારવા માટે ભારતીય સંદર્ભને અનુરૂપ બનાવવામાં આવશે.

સમિતિ કામ

- > આ સમિતિ સુક્ષ્મો-પ્રવૃત્તિઓ (micro-trends)ની તપાસ કરવા અને મેલેરિયા પેટર્નની આગાહી કરવા માટે આરોગ્ય ક્ષેત્રની માહિતી સાથે હવામાનશાસ્ત્રની માહિતીને જોડવામાં મદદ કરશે. આ ભારતના પ્રયત્નોને મજબૂત બનાવી શકે છે.

ICMR ની ભૂમિકા

- > વેક્ટર-જનિત રોગોથી નિવારવા માટે ICMR મજબૂત અને સ્કેલેબલ ઉપયોગના કેસો વિકસાવવા માટે વૈજ્ઞાનિક ઈનપુટ્સ પ્રદાન કરશે.

"Malaria No More" ની ભૂમિકા

- > "Malaria No More" રાષ્ટ્રીય મેલેરિયા નિવારણ ઝુંબેશ, પરીક્ષણ અને સારવારની યોજના બનાવવા માટે તેના હવામાન આધારિત આગાહી મોડેલ દ્વારા ડેટા આધારિત ઉકેલો બનાવવામાં મદદ કરશે.

ભારત દ્વારા GI પ્રમાણિત 'જર્દાલુ' કેરીની ચુકેમાં નિકાસ

- > બિહાર ભાગલાપુરથી યુનાઈટેડ કિંગડમમાં GI પ્રમાણિત જર્દાલુ કેરીની પ્રથમ વ્યાપારી માલની નિકાસ થઈ. ભાગલપુર જિલ્લાના જર્દાલુ કેરીને 2018 માં GI સર્ટિફિકેટ અપાયું હતું.

- > કૃષિ અને પ્રોસેસ ફૂડ પ્રોડક્ટ્સ એક્સપોર્ટ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી, (APEEDA), બિહાર સરકારના સહયોગથી, ભારતના ઉચ્ચ કમિશન અને ઈન્વેસ્ટ ઈન્ડિયાએ જર્મની કેરીની નિકાસ કરી. લખનૌના એપીડા પેકહાઉસ ખાતે કેરીઓ ભરીને સારવાર અપાઈ હતી.

એપેડા નિકાસમાં કેવી રીતે ફાળો આપે છે?

- > એપેડા દ્વારા બિન-પરંપરાગત વિસ્તારોમાંથી કેરીની નિકાસને પ્રોત્સાહન આપવાનાં પગલાં લેવામાં આવ્યા છે.
- > તેણે ભારતીય દૂતાવાસો સાથે મળીને જર્મની અને જાપાનમાં સામાન્ય તહેવારોનું આયોજન કર્યું હતું.
- > તેણે બહારીનમાં એક અઠવાડિયા સુધી ચાલેલા ભારતીય કેરી પ્રમોશન કાર્યક્રમનું પણ આયોજન કર્યું જેમાં ત્રણ GI પ્રમાણિત જાતો (પશ્ચિમ બંગાળના ખીરસપતિ અને લક્ષમણભોગ અને બિહારના જર્મલુ) સહિત કેરીની 16 જાતોનું પ્રદર્શન કરવામાં આવ્યું.
- > મે 2021 માં, એપેડાએ ભારત અને દક્ષિણ કોરિયાના કેરીના નિકાસકારો અને આયાતકારોને એક પ્લેટફોર્મ પૂરો પાડવા માટે, કોરીમાં ભારતીય દૂતાવાસ, સિઓલ અને ઈન્ડિયન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના સહયોગથી વર્ચ્યુઅલ ખરીદનાર-વેચાણકર્તા મીટિંગનું આયોજન કર્યું.
- > આમ, કેરી પર એપેડા પેકહાઉસ સુવિધાઓ દ્વારા પ્રક્રિયા કરવામાં આવે છે અને મધ્ય-પૂર્વ, યુએસએ, ઈયુ, જાપાન અને દક્ષિણ કોરિયા જેવા ઘણા દેશોમાં નિકાસ કરવામાં આવે છે.

Back to basics : ભારતમાં કેરીનું ઉત્પાદન

- > કેરીને ફળોનો રાજા કહેવામાં આવે છે. પ્રાચીન શાસ્ત્રોમાં તેમને કલ્પવૃક્ષ પણ કહેવામાં આવે છે. કેરીના કુલ ઉત્પાદનમાં ઉત્તર પ્રદેશ, બિહાર, તેલંગણા, આંધ્રપ્રદેશ, કર્ણાટકનો મોટો હિસ્સો છે.

UN Trade Forum 2021 નું આયોજન

- > UN Trade Forum 2021 માં કેન્દ્રીય પ્રધાન પિયુષ ગોયલે કહ્યું છે કે, ભારતના માથાદીઠ કાર્બન ડાયોક્સાઇડનું ઉત્સર્જન મોટા અર્થતંત્રોમાં સૌથી ઓછું છે.
- > 2030 સુધીમાં ભારત પાસે 450GW નું નવીનીકરણીય ઊર્જા લક્ષ્ય છે. આ ટકાઉ વિકાસ અને ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો અંગે યુનાઇટેડ નેશન્સ 2030 એજન્ડા પ્રત્યેની ભારતની પ્રતિબદ્ધતાને પ્રતિબિંબિત કરે છે.
- > તેમણે પ્રકાશ પાડ્યો કે, આબોહવા ન્યાયને સુરક્ષિત રાખવો જ જોઈએ અને વિકસિત દેશોએ ટકાઉ જીવનશૈલી લાવવા તેમના વપરાશના દાખલાઓ પર ફરીથી વિચાર કરવો જોઈએ.
- > મંત્રીના જણાવ્યા મુજબ ભારતે સ્વચ્છ ઊર્જા, ઊર્જા કાર્યક્ષમતા, વનીકરણ અને જૈવવિવિધતા પર અનેક પગલાં લીધાં છે.

- > ભારતે આંતરરાષ્ટ્રીય સોલર એલાયન્સ (International Solar Alliance) અને ગઠબંધન ફોર ડિઝાસ્ટર રેસીલન્ટ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર (Disaster Resilient Infrastructure) જેવી વૈશ્વિક પહેલને પણ પ્રોત્સાહન આપ્યું છે.

સંયુક્ત રાષ્ટ્ર વ્યાપાર મંચ (UN Trade Forum)

- > સંયુક્ત રાષ્ટ્રના વ્યાપાર મંચની સ્થાપના સમૃદ્ધ, સમાવિષ્ટ અને ટકાઉ વિશ્વને પ્રાપ્ત કરવા માટે વેપારનો ઉપયોગ કેવી રીતે થઈ શકે તે માટે ચર્ચા કરવા માટે કરવામાં આવી હતી.

Back to basics : સતત વિકાસ લક્ષ્ય (Sustainable Development Goals – SDG)

- > સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ એ બધાંના વધુ સારા અને ટકાઉ ભાવિને પ્રાપ્ત કરવા માટે રચાયેલ 17 આંતરસંબંધિત વૈશ્વિક લક્ષ્યોનો સંગ્રહ છે. ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યોની સ્થાપના યુનાઇટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી દ્વારા 2015 માં કરવામાં આવી હતી. 2030 સુધીમાં આ લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત કરવાના પ્રયાસો કરવામાં આવશે. '2030 એજન્ડા' નામના સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ઠરાવમાં સ્થાયી વિકાસ લક્ષ્યોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. યુએન ટ્રેડ ફોરમ 2021 માં બોલતા કેન્દ્રીય પ્રધાન પિયુષ ગોયલે કહ્યું છે કે, ભારતના માથાદીઠ કાર્બન ડાયોક્સાઇડના ઉત્સર્જનમાં મોટા અર્થતંત્રોમાં સૌથી નીચો સમાવેશ થાય છે.

World Giving Index 2021

- > World Giving Index 2021 ના અહેવાલ મુજબ ભારત વિશ્વનો 14 મો સૌથી વધુ સેવાભાવી દેશ છે.
- > આ અહેવાલ મુજબ, કોવિડ-19 રોગચાળાએ વિશ્વભરમાં 'દાન' આપવાના વલણમાં વધુ વધારો કર્યો છે.
- > આ રિપોર્ટ Charities Aid Foundation (CAF) દ્વારા બહાર પાડવામાં આવ્યો છે.
- > 2021 ના સર્વેએ લોકડાઉનની અસર પર પ્રકાશ પાડ્યો હતો.

અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- > આ અહેવાલ મુજબ, ભારત વિશ્વના ટોચના 20 સૌથી ઉદાર દેશોમાં સામેલ છે.
- > પાછલા 10 વર્ષોમાં ભારતની રેન્ક ગ્લોબલ રેન્કથી સુધરી છે.
- > ઓસ્ટ્રેલિયા અને ન્યુઝીલેન્ડે ટોચની 10 રેન્કિંગ જાળવી રાખી છે.
- > જેમ જેમ આ અહેવાલ હાઈલાઈટ કરે છે, વિશ્વવ્યાપી સમુદાયો COVID-19 રોગચાળા દરમિયાન સાથી નાગરિકોને મદદ કરવા એક થાય છે. આના પરિણામે 2009 થી 'મદદ કરનારા અજાણ્યાઓ' ની સંખ્યામાં સૌથી મોટો વધારો થયો.
- > આશરે 3 અબજ લોકોએ 2020 માં કોઈને જાણ ન હોવાની મદદ કરી હોવાનો અહેવાલ આપ્યો છે.

- > 2017 અને 2019 ની વચ્ચે ભારતનો સ્કોર ઝડપથી સુધર્યો છે અને 2020 દરમિયાન તે સતત સુધરતો રહે છે.
- > આ અહેવાલ મુજબ, 61 ટકા ભારતીયોએ અજાણ્યાઓને મદદ કરી, 34 ટકા લોકોએ એક સારા હેતુ માટે શ્રમ દાનમાં આપ્યું, જ્યારે 36% લોકોએ પૈસા દાનમાં આપ્યાં.

Back to basics : વર્લ્ડ ગિવિંગ ઇન્ડેક્સ (WGI)

- > WGI એક વૈશ્વિક સર્વે છે. 2009 થી તે 1.6 મિલિયનથી વધુ લોકોના ઇન્ટરવ્યુ લે છે. તે ત્રણ પ્રશ્નો પૂછીને સર્વેક્ષણ કરે છે: શું તેઓએ તાજેતરના મહિનામાં કોઈ અજાણી વ્યક્તિને મદદ કરી, પૈસા આપ્યા, અથવા કોઈ સારા હેતુ માટે સ્વૈચ્છિક રીતે કામ કર્યું.

સત્ય નાડેલા માઈક્રોસોફ્ટના અધ્યક્ષ બન્યા

- > તાજેતરમાં, ભારતીય મૂળના સત્ય નાડેલાની માઈક્રોસોફ્ટના અધ્યક્ષ તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી છે, તે પહેલાં તે માઈક્રોસોફ્ટના CEO તરીકે ફરજ બજાવતા હતા. આ સાથે હવે નાડેલામાં વધુ શક્તિઓ આવશે.
- > 53 વર્ષીય સત્ય નાડેલા જોન થોમ્પસનનું સ્થાન લેશે. સત્ય નાડેલા 2014 થી માઈક્રોસોફ્ટના CEO તરીકે સેવા આપી રહ્યા છે. માઈક્રોસોફ્ટમાં મોટાપાયે સુધારો કરવા બદલ તેને આ સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે.

Back to basics : સત્ય નાડેલા (Satya Nadella)

- > સત્ય નાડેલા ભારતીય મૂળના અમેરિકન બિઝનેસ એક્ઝિક્યુટિવ છે. તેનો જન્મ 19 ઓગસ્ટ, 1967 ના રોજ આંધ્રપ્રદેશના હૈદરાબાદમાં થયો હતો. તેમણે મણિપાલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી, વિસ્કોન્સિન યુનિવર્સિટી અને શિકાગો યુનિવર્સિટીમાંથી તેમનો અભ્યાસ કર્યો હતો. તેમણે શરૂઆતમાં સન માઈક્રોસિસ્ટમ્સમાં કામ કર્યું હતું. બાદમાં તે 1992 માં માઈક્રોસોફ્ટમાં જોડાયા. તે 2014 માં માઈક્રોસોફ્ટના CEO બન્યા હતા.

માઈક્રોસોફ્ટ (Microsoft)

- > માઈક્રોસોફ્ટ અમેરિકાની સૌથી મોટી ટેક કંપનીઓમાં ની એક છે, જેની સ્થાપના બિલ ગેટ્સ અને પોલ એલન દ્વારા 4 એપ્રિલ, 1975 ના રોજ કરવામાં આવી હતી. તે IT કંપની છે. તેના મુખ્ય ઉત્પાદનો નીચે મુજબ છે: વિન્ડોઝ ઓપરેટિંગ સિસ્ટમ, બિંગ, લિંક્ડઇન, એક્ઝ્યુર, વનડ્રાઇવ, ગિટહબ, માઈક્રોસોફ્ટ ઓફિસ, એક્સબોક્સ, આઉટલુક, માઈક્રોસોફ્ટ સર્ફેસ, સ્કાયપે વગેરે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. સત્ય નાડેલા (Satya Nadella) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. સત્ય નાડેલા ભારતીય મૂળના અમેરિકન બિઝનેસ એક્ઝિક્યુટિવ છે. તેનો જન્મ 19 ઓગસ્ટ, 1967 ના રોજ આંધ્રપ્રદેશના હૈદરાબાદમાં થયો હતો.
 2. તેમણે મણિપાલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી, વિસ્કોન્સિન યુનિવર્સિટી અને શિકાગો યુનિવર્સિટીમાંથી તેમનો અભ્યાસ કર્યો હતો.
 3. તેમણે શરૂઆતમાં સન માઈક્રોસિસ્ટમ્સમાં કામ કર્યું હતું. બાદમાં તે 1992 માં માઈક્રોસોફ્ટમાં જોડાયા. તે 2014 માં માઈક્રોસોફ્ટના CEO બન્યા હતા.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3
2. બૌદ્ધિક સંપત્તિ હકોના વેપાર સંબંધિત પાસાં (ટ્રીપ્સ-TRIPS)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. ટ્રીપ્સ એગ્રીમેન્ટ એ પેટન્ટ્સ, કોપિરાઈટ્સ, અગ્રગટ માહિતી અથવા ટ્રેડ સિક્રેટ્સ અને ઔદ્યોગિક ડિઝાઈન સહિતના બૌદ્ધિક સંપત્તિ હકો પરનો બહુપક્ષીય કરાર છે.
 2. આ કરાર જાન્યુઆરી 1995 માં અમલમાં આવ્યો હતો.
 3. તાજેતરમાં ભારતે વિશ્વ વેપાર સંગઠનમાં ટ્રીપ્સ મુક્તિ માટેની દરખાસ્ત રજૂ કરી છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3
3. વિશ્વ રક્તદાતા દિવસના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. વિશ્વ રક્તદાતા દિવસ (World Blood Donor Day) 14 જૂને વિશ્વભરમાં ઉજવવામાં આવે છે.
 2. આ વર્ષની થીમ Give blood and keep the world beating છે.
 3. મે 2005 માં, 58 મી વર્લ્ડ હેલ્થ એસેમ્બલી (WHA) દરમિયાન, વિશ્વભરના આરોગ્ય મંત્રીઓએ સર્વસંમતિથી સ્વૈચ્છિક રક્તદાન માટે તેમની પ્રતિબદ્ધતા અને સમર્થન જાહેર કર્યું હતું.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3

4. ફ્રેન્ચ ઓપન (French Open)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- ફ્રેન્ચ ઓપન, જેને રોલેન્ડ ગેરોસ (Roland Garros) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે ફ્રાન્સના પેરિસમાં આયોજિત એક મોટી ટેનિસ ટૂર્નામેન્ટ છે.
 - તે દર વર્ષે મેના અંતમાં શરૂ થાય છે. આ ટૂર્નામેન્ટનું નામ ફ્રેન્ચ વિમાનચાલક રોલેન્ડ ગેરોસના નામ પર રાખવામાં આવ્યું છે.
 - તે ફ્લે કોર્ટ ટેનિસ એમ્પિયનશિપ ટૂર્નામેન્ટ છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
-
5. હોલમાર્કિંગ યોજનાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- BIS પહેલેથી જ એપ્રિલ 2000 થી ગોલ્ડ જવેલરી માટે હોલમાર્કિંગ યોજના ચલાવી રહી છે.
 - સરકારે નવેમ્બર 2019 માં સોનાના દાગીના અને કલાકૃતિઓની ફરજિયાત હોલમાર્કિંગની જાહેરાત કરી હતી.
 - સોનાની હોલમાર્કિંગ એ કિંમતી ધાતુ માટે શુદ્ધતાનું પ્રમાણપત્ર છે. હાલમાં ગોલ્ડ હોલમાર્કિંગ સ્વૈચ્છિક છે. હાલમાં, 40% ગોલ્ડ જવેલરી પર હોલમાર્કિંગ કરવામાં આવી રહ્યું છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
-
6. આંતરરાષ્ટ્રીય કૌટુંબિક નાણાં મોકલવાનો દિવસ (International Day of Family Remittances) ક્યારે ઉજવવામાં આવે છે?
- (A) 17 જૂન (B) 14 જૂન
(C) 15 જૂન (D) 16 જૂન
-
7. તાજેતરમાં ક્યારે વર્લ્ડ એલ્ડર એબ્યુઝ અવેરનેસ ડે (World Elder Abuse Awareness Day) મનાવવામાં આવ્યો?
- (A) 17 જૂન (B) 14 જૂન
(C) 16 જૂન (D) 15 જૂન
-
8. VivaTechના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- તે યુરોપનો સૌથી મોટો ડિજિટલ અને સ્ટાર્ટ-અપ પ્રોગ્રામ છે. તે 2016 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી અને દર વર્ષે પેરિસમાં યોજાય છે.
 - આ કાર્યક્રમનું આયોજન પબ્લિકિસ ગ્રુપ (Publicis Groupe) અને લેસ ઇકોસ (Les Echos) નામના જૂથો દ્વારા સંયુક્ત રીતે કરવામાં આવ્યું છે.
 - તે તકનીકી નવીનીકરણ અને સ્ટાર્ટ-અપ ઇકોસિસ્ટમથી હિસ્સેદારોને સાથે લાવે છે. આ પ્રસંગે પ્રદર્શનો, પુરસ્કારો, પેનલ ચર્ચાઓ અને પ્રારંભિક સ્પર્ધાઓ યોજવામાં આવે છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
-
9. પુલિટ્ઝર ઇનામ (Pulitzer Prize)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- પુલિટ્ઝર પુરસ્કાર યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં અખબારો, સામયિકો, ઓનલાઈન પત્રકારત્વ, સાહિત્ય અને સંગીત માટે આપવામાં આવે છે. તેની સ્થાપના 1917 માં કરવામાં આવી હતી.
 - આ એવોર્ડ 21 કેટેગરીમાં આપવામાં આવે છે. દરેક વિજેતાને પ્રમાણપત્ર અને 15,000 નું ઇનામ આપવામાં આવે છે. અમેરિકન સમાચાર પ્રકાશક જોસેફ પુલિટ્ઝરના નામ પર આ એવોર્ડ રાખવામાં આવ્યો છે.
 - તાજેતરમાં ભારતીય મૂળના પત્રકાર મેઘા રાજગોપાલન, એલિસન કિલિંગ અને કિસ બ્રુશકે 2021 માં પુલિટ્ઝર પુરસ્કાર જીત્યો હતો. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
-
10. મેડિકએબ હોસ્પિટલો (MediCAB Hospitals)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- MediCAB હોસ્પિટલો મોડ્યુલસ હાઉસિંગ (Modulus Housing) દ્વારા વિકસાવવામાં આવી છે જે IIT-M માં સ્ટાર્ટ અપ ઇનક્યુબેટ છે.
 - તે 3 અઠવાડિયામાં 100 બેડની વિસ્તરણ સુવિધા તૈયાર કરી શકશે. મેડિકએબ હોસ્પિટલો સઘન સંભાળ એકમો (ICU) ના સમર્પિત ક્ષેત્ર સાથે બનાવવામાં આવી છે જે બહુ વિધ જીવન સહાયક ઉપકરણો અને તબીબી ઉપકરણોને સમાવી શકે છે.
 - આ પોર્ટેબલ હોસ્પિટલોમાં આશરે 25 વર્ષનું ટકાઉપણું (durability) છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
-
11. IMD World Competitiveness Rankingમાં ભારતનું કેટલામું સ્થાન છે?
- (A) 44 (B) 41
(C) 42 (D) 43

12. Global Peace Index 2021માં ભારતનું કેટલામું સ્થાન છે?

- (A) 132 (B) 133
(C) 134 (D) 135

13. મિલ્લા સિંઘ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. મિલ્લા સિંઘને 'ધ ફ્લાઈંગ શીખ' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. તેનો જન્મ 20 નવેમ્બર 1929 ના રોજ પંજાબના ગોવિંદપુરામાં થયો હતો. દેશના ભાગલા વખતે થયેલી હિંસામાં મિલ્લા સિંઘના આઠ ભાઈઓ અને બહેનો માર્યા ગયા હતા. બાદમાં તેઓ 1951 માં ભારતીય સૈન્યમાં જોડાયા. સેનામાં ફરજ બજાવતી વખતે એથ્લેટિક્સમાં તેમનો પરિચય થયો.

2. મિલ્લાસિંઘે 1956 માં મેલબોર્ન ઓલિમ્પિક્સમાં 200મીટર અને 400 મીટર રેસમાં ભારતનું પ્રતિનિધિત્વ કર્યું હતું, પરંતુ તે સ્પર્ધામાં અનુભવ ન હોવાને કારણે તે ખાસ કંઈ કરી શક્યો નહીં.

3. 1958 માં, તેણે નેશનલ ગેમ્સમાં 200 મીટર અને 400 મીટર માં રેકોર્ડ બનાવ્યો. બાદમાં એશિયન ગેમ્સમાં તે જ ઇવેન્ટમાં તેણે ગોલ્ડ મેડલ જીત્યા હતા. 1958 માં તેણે કોમનવેલ્થ ગેમ્સમાં 400 મીટરની દોડમાં ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો હતો. તેમણે જકાર્તામાં 1962 ના એશિયન ગેમ્સમાં 400 મીટર અને 4 × 400 મીટર રિલેમાં પણ ગોલ્ડ મેડલ જીત્યા હતા.

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

14. વિશ્વ સીકલ સેલ જાગૃતિ દિવસ ક્યારે મનાવવામાં આવે છે?

- (A) 16 જૂન (B) 17 જૂન
(C) 18 જૂન (D) 19 જૂન

15. ઈન્ડિયા પોસ્ટ (India Post) ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઈન્ડિયા પોસ્ટ, અગાઉ પોસ્ટલ વિભાગ તરીકે જાણીતી હતી, તે ભારત સરકાર દ્વારા સંચાલિત પોસ્ટલ સિસ્ટમ છે.

2. તે સંચાર મંત્રાલયના અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ કાર્ય કરે છે.

3. વોરન હેસ્ટિંગ્સે બ્રિટીશ ભારતમાં ટપાલ સેવાની શરૂઆત 1788 માં 'કંપની મેઈલ' નામથી કરી હતી. લોર્ડ ડેલહાઉસી એ તેને 1854 માં 'કાઉન' અંતર્ગત સેવામાં ફેરવી હતી.

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

16. વિશ્વનો ત્રીજો સૌથી મોટો હીરો ક્યાં મળી આવ્યો છે?

- (A) કઝાકિસ્તાન (B) ઈન્ડોનેશિયા
(C) દક્ષિણ આફ્રિકા (D) બોત્સ્વાના

17. PRABANDH પોર્ટલના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. PRABANDH એટલે પ્રોજેક્ટ મૂલ્યાંકન, અંદાજપત્ર, સિધ્ધિઓ અને ડેટા હેન્ડલિંગ સિસ્ટમ

2. PRABANDH કાર્યક્ષમતા વધારવા અને શાળા શિક્ષણ માટે કેન્દ્રિય પ્રાયોજિત એકીકૃત યોજના સમાગરા શિક્ષાના અમલીકરણ માટે ટેકનોલોજીનો લાભ આપવા માટેનું એક પગલું છે.

3. આ મંજૂરી, પ્રકાશનો, નાણાકીય સ્થિતિના સંદર્ભમાં સિસ્ટમમાં પારદર્શિતા અને ચોકસાઈ માટે છે.

4. તે અમલીકરણ માટે નાણાંની વાસ્તવિક આવશ્યકતાના વધુ સચોટ આકારણીને સક્ષમ કરવા નાણાકીય વ્યવસ્થાપન પ્રણાલીને સુવ્યવસ્થિત પણ કરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

18. યુદ્ધ ઇતિહાસના વર્ગીકરણ પર નીતિની જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સંરક્ષણ મંત્રાલય હેઠળની દરેક સંસ્થાને વિવિધ યુદ્ધ ડાયરી, એક્શન લેટર્સ અને વિવિધ યુદ્ધ ડાયરી અને ઓપરેશનલ રેકોર્ડ્સ, ત્રણેય સેવાઓ (આર્મી, વાયુસેના અને નૌકાદળ), એકીકૃત સંરક્ષણ કર્મચારી, આસામ રાઈફલ્સ અને કોસ્ટગાર્ડ વગેરે ઓપરેશન રેકોર્ડ બુક વગેરેને યોગ્ય જાળવણી, આર્કાઈવલ અને હિસ્ટ્રોગ્રાફી માટે ઇતિહાસ વિભાગ, સંરક્ષણ મંત્રાલયમાં ટ્રાન્સફર કરવા પડશે.

2. ઇતિહાસ વિભાગ યુદ્ધ અને ઓપરેશનલ ઇતિહાસના સંકલન, મંજૂરી અને પ્રકાશન દરમિયાન વિવિધ વિભાગો સાથે સંકલન માટે જવાબદાર રહેશે.

3. આ નીતિમાં સંયુક્ત સચિવ, સંરક્ષણ મંત્રાલયની અધ્યક્ષતા હેઠળની સમિતિની રચના અને સંરક્ષણ મંત્રાલયની રચના માટે જોગવાઈ મુજબ, ત્રણ સેવાઓ, વિદેશ મંત્રાલય (MEA), મંત્રાલયની જરૂરિયાત મુજબ સંરક્ષણની જોગવાઈ છે. ગૃહ બાબતો (MHA) અને અન્ય સંગઠનોના પ્રતિનિધિઓ તેમજ દેશના અગ્રણી લશ્કરી ઇતિહાસકારો પણ સામેલ થઈ શકે છે.

4. આ નીતિ યુદ્ધ અને ઓપરેશન ઇતિહાસના સંકલન અને પ્રકાશન માટે સ્પષ્ટ સમયરેખાઓ નિર્ધારિત કરે છે. યુદ્ધ અને કામગીરી પૂર્ણ થયાના બે વર્ષમાં સમિતિની રચના કરવી આવશ્યક છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

19. હોલમાર્કિંગ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. બ્યુરો ઓફ ઈન્ડિયન સ્ટાન્ડર્ડ્સ (Bureau of Indian Standard- BIS) ભારતમાં સોના અને ચાંદીના હોલમાર્કિંગ યોજનાનું સંચાલન કરે છે, હોલમાર્કિંગને 'કિંમતી ધાતુના લેખોમાં કિંમતી ધાતુની પ્રમાણસર સામગ્રીની ચોક્કસ નિશ્ચય અને સત્તાવાર રેકોર્ડિંગ' તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે.
2. તે કિંમતી ધાતુની વસ્તુઓની 'શુદ્ધતા અથવા સુંદરતાની બાંધધરી' છે, જે વર્ષ 2000 માં શરૂ થઈ હતી. હાલમાં ભારતમાં બે કિંમતી ધાતુઓ સોના અને ચાંદીને હોલમાર્કિંગના દાયરામાં લાવવામાં આવી છે.
3. BIS સર્ટિફાઇડ ઝવેરીઓ તેમના ઝવેરાતને BIS માન્ય એસાઇંગ અને હોલમાર્કિંગ સેન્ટર્સ (Assaying and Hallmarking Centres- A&HC) માંથી કોઈપણ દ્વારા મેળવી શકે છે.
4. અગાઉ તે ઝવેરીઓ માટે વૈકલ્પિક હતું અને તેથી ફક્ત 40% સોનાના આભૂષણો હોલમાર્ક કરવામાં આવી રહ્યા હતા.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

20. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતની પહેલ બાદ ISA ની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. ભારત અને ફ્રાંસ દ્વારા સંયુક્ત રીતે પેરિસમાં 30 નવેમ્બર, 2015 ના રોજ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આબોહવા પરિષદ દરમિયાન COP-21 થી અલગ કરીને શરૂ કરવામાં આવી હતી.
2. ISA ની આંતરરાષ્ટ્રીય સ્ટીઅરિંગ કમિટીની પાંચમી બેઠકમાં 121 સંભવિત સભ્ય દેશોના પ્રતિનિધિઓ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા, જે કે કેન્સર અને મકર રાશિના વિષયમાં સંપૂર્ણ અથવા અંશત સ્થિત છે.
3. LOC એક પ્રકારની 'સોફ્ટ લોન' (Soft Loan) છે જે એક દેશની સરકાર બીજા દેશની સરકારને રાહત વ્યાજ દરે આપે છે.
4. તાજેતરમાં ભારતે સૌર ઊર્જા ક્ષેત્રના પ્રોજેક્ટ્સ માટે શ્રીલંકાને 100 મિલિયન યુએસ ડોલર લાઈન ઓફ ક્રેડિટ (LOC) આપવાના કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે. તે LOC ના 1.75% વ્યાજ દર પર 20 વર્ષના કાર્યકાળ માટે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

21. કેબલ ટેલિવિઝન નેટવર્ક અધિનિયમ, 1995ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ અધિનિયમનો હેતુ કેબલ નેટવર્કની સામગ્રી અને ઓપરેશનને નિયંત્રિત કરવાનો છે. આ અધિનિયમ 'કેબલ ટેલિવિઝન નેટવર્ક્સના રેન્ડમ વિકાસ'ને નિયંત્રિત કરે છે.
2. કલમ 2 હેઠળ, જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ, સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટ અને પોલીસ કમિશનર પ્રોગ્રામ કોડનું ઉલ્લંઘન ન કરે તેની ખાતરી કરવા માટે 'અધિકૃત અધિકારીઓ' છે.
3. કલમ 3 હેઠળ કોઈપણ વ્યક્તિ કેબલ ટેલિવિઝન નેટવર્ક ચલાવશે નહીં સિવાય કે તે આ કાયદા હેઠળ કેબલ ઓપરેટર તરીકે નોંધાયેલ ન હોય.
4. કલમ 19 હેઠળ અધિકૃત અધિકારીની પાસે જાહેર હિતમાં કેટલાક કાર્યક્રમોના પ્રસારણ પર પ્રતિબંધ મૂકવાની શક્તિ છે જો તે વિવિધ ધાર્મિક, વંશીય, ભાષાકીય અથવા પ્રાદેશિક જૂથો અથવા જાતિઓ અથવા સમુદાયો વચ્ચે દુશ્મનાવટ, નફરત અથવા દુષ્ટતાની ભાવનાઓને પ્રોત્સાહન આપે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

22. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 2011 ની વસ્તી ગણતરી મુજબ, ભારતમાં દરેક પાંચમો વ્યક્તિ યુવાન (15-24 વર્ષ) છે.
2. જનરેશન અનલિમિટેડ (India chapter of Generation Unlimited- GenU) યુવાનો ભારત પ્રકરણની શરૂઆત વર્ષ 2018 માં થઈ હતી.
3. GenU એ વૈશ્વિક મલ્ટી-હિસ્સેદાર પ્લેટફોર્મ છે જેનો હેતુ શિક્ષણ અને અભ્યાસ દ્વારા ઉત્પાદક કાર્ય અને સક્રિય નાગરિકત્વ માટે યુવાનોને પરિવર્તન આપવાનું છે.
4. ઈ-ગવર્નન્સ યોજનાના છત્ર હેઠળ વર્ષ 2015 માં તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી. તે એક સ્ટોપ સોલ્યુશન છે જે ભારતના નાગરિકોને રોજગાર અને કારકિર્દી સંબંધિત વિવિધ સેવાઓ પ્રદાન કરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

23. સાગરમાલા સીપ્લેન સેવાઓના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે બંદરો, શિપિંગ અને જળમાર્ગ મંત્રાલય હેઠળ એક મહત્વાકાંક્ષી પ્રોજેક્ટ છે.

2. સંભવિત એરલાઈન ઓપરેટરો દ્વારા આ પ્રોજેક્ટ વિશેષ હેતુ વાહન (Special Purpose Vehicle- SPV) માળખા હેઠળ હાથ ધરવામાં આવી રહ્યો છે.

3. આ પ્રોજેક્ટ સાગરમાલા ડેવલપમેન્ટ કંપની લિમિટેડ (Sagarmala Development Company Ltd-SDCL) દ્વારા લાગુ કરવામાં આવશે, જે બંદરો, વહાણ અને જળમાર્ગ મંત્રાલયના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળ છે.

4. દૂરસ્થ સ્થળોએ કનેક્ટિવિટી અને સરળ પ્રવેશ પૂરો પાડવા માટે, SDCL દરિયાકાંઠાની કામગીરી શરૂ કરીને વિશાળ દરિયાકાંઠાનો અને ભારતભરની અનેક જળસંચય / નદીઓની સંભવિતતાઓનો લાભ લેવાની યોજનાઓ શોધી રહી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

23. Project O2 for Indiaના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તબીબી ઓક્સિજનની વધતી માંગને પહોંચી વળવા ભારતની ક્ષમતા વધારવા માટે કાર્ય કરી રહેલા હોદ્દેદારોને સક્ષમ બનાવવા માટે આચાર્ય વૈજ્ઞાનિક સલાહકારની કચેરી દ્વારા આ પ્રોજેક્ટ શરૂ કરવામાં આવ્યો છે.

2. આ પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત, ઓક્સિજનનું એક રાષ્ટ્રીય કન્સોર્ટિયમ (National Consortium of Oxygen) સ્થાપિત કરવામાં આવશે, જે ઝિઓલાઈટ્સ જેવા ક્રિટિકલ કાચા માલની પૂરતી રાષ્ટ્રીય કક્ષાની પુરવઠાને સક્ષમ બનાવશે.

3. તે નાના ઓક્સિજન પ્લાન્ટ પણ સ્થાપિત કરશે, કોમ્પ્રેશરનું ઉત્પાદન કરશે અને ઓક્સિજન પ્લાન્ટ્સ, કોન્ટ્રેસ્ટર્સ અને વેન્ટિલેટર જેવા અંતિમ ઉત્પાદનોનું ઉત્પાદન કરશે. કન્સોર્ટિયમ તાત્કાલિક ટૂંકા ગાળાની રાહત આપવાની સાથે લાંબા ગાળે મેન્યુફેક્ચરિંગ ઇકોસિસ્ટમને મજબૂત બનાવવાનું કામ કરશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

24. ભારતમાં કેરીના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. કેરીને ફળોનો રાજા કહેવામાં આવે છે.

2. પ્રાચીન શાસ્ત્રોમાં તેમને કલ્પવૃક્ષ પણ કહેવામાં આવે છે.

3. કેરીના કુલ ઉત્પાદનમાં ઉત્તર પ્રદેશ, બિહાર, તેલંગણા, આંધ્રપ્રદેશ, કર્ણાટકનો મોટો હિસ્સો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

25. સતત વિકાસ લક્ષ્ય (SDG)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ એ બધાંના વધુ સારા અને ટકાઉ ભાવિને પ્રાપ્ત કરવા માટે રચાયેલ 17 આંતરસંબંધિત વૈશ્વિક લક્ષ્યોનો સંગ્રહ છે.

2. ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યોની સ્થાપના યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી દ્વારા 2015 માં કરવામાં આવી હતી. 2030 સુધીમાં આ લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત કરવાના પ્રયાસો કરવામાં આવશે. '2030 એજન્ડા' નામના સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ઠરાવમાં સ્થાયી વિકાસ લક્ષ્યોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

3. યુએન ટ્રેડ ફોરમ 2021 માં બોલતા કેન્દ્રીય પ્રધાન પિયુષ ગોયલે કહ્યું છે કે, ભારતના માથાદીઠ કાર્બન ડાયોક્સાઈડના ઉત્સર્જનમાં મોટા અર્થતંત્રોમાં સૌથી નીચો સમાવેશ થાય છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

26. World Giving Index 2021ના મુખ્ય તારણોના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ અહેવાલ મુજબ, ભારત વિશ્વના ટોચના 20 સૌથી ઉદાર દેશોમાં સામેલ છે. પાછલા 10 વર્ષોમાં ભારતની રેન્ક ગ્લોબલ રેન્કથી સુધરી છે.

2. જેમ જેમ આ અહેવાલ હાઈલાઈટ કરે છે, વિશ્વવ્યાપી સમુદાયો COVID-19 રોગચાળા દરમિયાન સાથી નાગરિકોને મદદ કરવા એક થાય છે. આના પરિણામે 2009 થી 'મદદ કરનારા અજાણ્યાઓ' ની સંખ્યામાં સૌથી મોટો વધારો થયો.

3. આશરે 3 અબજ લોકોએ 2020 માં કોઈને જાણ ન હોવાની મદદ કરી હોવાનો અહેવાલ આપ્યો છે. 2017 અને 2019 ની વચ્ચે ભારતનો સ્કોર ઝડપથી સુધર્યો છે અને 2020 દરમિયાન તે સતત સુધરતો રહે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની લેટેસ્ટ માહિતી અને ફ્રી મટીરિયલ્સ
તેમજ રેગ્યુલર કન્ટ અફેર્સ મેળવવા માટે
નીચે આપેલા અમારા
Social Media Icon પર Click કરો.

JOIN OUR WHATSAPP GROUP
joinicerajkot.com

JOIN OUR TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

YouTube
ICE RAJKOT

Instagram
ICE RAJKOT

Facebook
like | comment | share
ICE RAJKOT

twitter
ICE RAJKOT